

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ

ΤΟΣ Γ'

ΙΟΥΝΙΟΣ 1954

ΤΕΥΧΟΣ 26

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΤΑΒΛΑΣ

Κοπιᾶστε φίλοι καὶ δικοὶ—ν' ἀχτῖδα ἡλιοῦ θὰ παίζη—
κι' ἀπόψε τὸ Ζιτσιώτικο θ' ἀνοίξω στό τραπέζι.
Τ' ἀψηλίου ἢ τάπα θ' ἀνεβῇ κι' ἀφρός θὰ ξεφαντώσῃ
νὰ τρικυμίσῃ τὴν καρδιά τὸ νοῦ νὰ βαλαντώσῃ.
... Παληὸ κρασί τοῦ στοχασμοῦ, τῆς ἔγνοιας κεχριμπάρι,
ἦλιε χρυσήλιε τοῦ Μαγιοῦ, τ' Αὐγούστου ἐσὺ φεγγάρι,
αὐγερινὲ τῆς θύμησης, τοῦ νόστου χρυσαστέρι
ἀπὸ τὸ κλῆμα κοῦβαλε τῆς Βάβως μου τὸ χέρι.
Αἷμα ἀπ' τὴν ἅγια φλέβα της, ποῦ ἡ θύμηση πυρώνει
μὲ ριζωμένη τὴν εὐχή «στὴν πέτρα νὰ φυτρώνῃ».
Νὰ πιοῦν οἱ νιοί, νὰ πιοῦν οἱ νιές, κι' ἀπ' τὴ δική σου χάρη
«νὰ πιῇ κι' ὁ γέρος μιὰ σταλιὰ νὰ γίνῃ παλληκάρι».
Στὸν Ἀἴσωτήρα, νιοβγαλτο τσαμπί, σὲ λειτουργῆσαν.
Κοπέλλες ἀσπρομάντηλες μὲ γέλοια σὲ τρυγῆσαν.
Στὰ πατητήρια τῆς χαρᾶς τοῦ μόχτου σὲ πατῆσαν.
Βοῦλες ἐφτά σὲ σφράγισαν κι' ἐφτά καῦμοι σὲ κλείσαν.
Κοπιᾶστε φίλοι καὶ δικοὶ—μεταλαβιά ἢ σταλίτσα—
νὰ σᾶς κεράσω ἀπ' τὸ κρασί ποῦ στεῖλαν ἀπ' τὴ Ζίτσα.
Μέσα στὰ φύλλα τῆς καρδιᾶς φίλτρα θὰ στάξῃ, μάγια.
Θὰ στρώσῃ καὶ τοῦ γυρισμοῦ τὸ δρόμο μὲ τὰ βάλια.
Ρουμπίνι πεντακάθαρο, τοῦ τόπου μου τ' ἀνάμα.

Σταγόνα τρέμω μὴ χυθῇ σὰν ἀγιασμένο τάμα.
 Μόνο στὴν κούπα τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ καύμοῦ τ' ἀδιάζω.
 ... Καλοὶ μου, συμπαῖδατε με γιὰ τοῦτα π' ἀραδιάζω.
 Παράξενα μὲ βλέπετε, δύσκολα τὰ ξηγάτε,
 ξενοτοπίτες εἴσαστε καὶ δὲν πολυγροικᾶτε,
 τί ἐγὼ παραλοίστηκα κι' ἄλλα ἀντ' ἄλλα λέω,
 μέθησα ἀκόμα πρὶν τὸ πιῶ καὶ μιὰ γελῶ, μιὰ κλαίω.

ΤΟΥ ΧΩΡΙΣΜΟΥ

Παράγγειλα τῆς ἀνοιξῆς τὰ δέντρα τῆς ν' ἀνθίσῃ
 ἀπ' ὅσους δρόμους θὰ διαβῆς καὶ φεύγοντας περάσης.
 Παράγγειλα στὸν ἔρωτα τῇ φλόγα του ν' ἀνάψῃ
 ἥλιο χρυσοὺ καὶ λαμπερὸ στὴ στράτα τὴν καινούργια
 νὰ πάρῃ καὶ τὴν ἔγνοια μου, βελουδο νὰ τὴ στρώσῃ.
 Εἶπα καὶ στοὺς ὀρίζοντες νὰ δέσουν τοὺς ἀνέμους,
 νὰ δέσουν τὸν κακὸ βορρᾶ καὶ τὸ σκληρὸ τὸ νότο,
 γιὰ νὰ διαβῆς ἀνέμποδα μ' ἀπάνω τὸ κεφάλι.
 Παράγγειλα τοῦ χωρισμοῦ νὰ στρέψῃ τὰ ποτάμια
 τὰ φουσκομένα τοῦ καύμοῦ, μὴ πλημμυρίσῃ ὁ κάμπος
 τῆς νοσταλγίας ἀδιάβατος καὶ πνίξῃ τὴ χαρὰ σου.
 Παράγγειλα καὶ τῆς ζωῆς, τίς πόρτες τῆς ν' ἀνοίξῃ
 νὰ βγῇ νὰ σὲ καλοδεχτῇ τραπέζι νὰ σοῦ στρώσῃ
 νὰ βάλῃ ἀπάνω καὶ λωτοὺς νὰ γελαστῇς νὰ πάρῃς.
 Καὶ τῆς αὐγῆς παράγγειλα, νὰ θυμηθῇ ν' ἀπλώσῃ
 ἀπὸ τὴ μέση τ' οὐρανοῦ κι' ὥς μὲ τῆς γῆς τὸ χῶμα.
 κρουστὸ μαγνάδι θαλασσὶ μὲ κρόσια πορφυρένια
 ἀνάμεσα ἀπ' τὰ μάτια σου τὰ παλυχαϊδεμένα
 κι' ἀπὸ τὸ γκρίζο καὶ βαρὺ σύγνεφο τῆς καρδιᾶς μου.

ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΖΙΤΣΑΙΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΚΩΝΣΤ. Α. ΦΡΟΝΤΖΟΥ

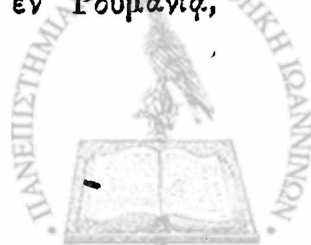
ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΒΕΛΛΑΣ

Καταστᾶσα ἡ Διεύθυνσις τῆς φίλης «Ἑπειρωτικῆς Ἑστίας» κοινωνὸς τῶν προσπαθειῶν μου πρὸς περισυλλογὴν διάσωσιν καὶ τὴν ἐκ καιρῷ δημοσίευσιν ἐγγράφων ἀφορόντων τὴν τέως Ἑπισκοπὴν Βελλᾶς καὶ Κονίτσης, ἔθεσεν ὑπ' ὄψιν μου ἐν χειρογράφῳ τὸ εἰς ἄλλας σελίδας ὑπὸ τοῦ Αἰδεσ. Παπαγεωργίου Παΐσιου δημοσιευόμενον κείμενον. Ὁφείλω χάριτας ἐν προκειμένῳ διὰ δύο λόγους. Ὁ πρῶτος εἶναι ὅτι μοῦ δίδεται ἡ εὐκαιρία νὰ ἐκδηλώσω καὶ δημοσίᾳ τὸν θαυμασμόν μου πρὸς τὸν Αἰδεσιμώτατον Παῖσιον διὰ τὴν συγκινητικὴν συμβολὴν του εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑπείρου. «Δὲν ἐπιδιώκομεν τίτλους . . . Ἡ προθεσίς μας εἶναι ἀπλὴ καὶ ἀδόλος καὶ ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς ἱστορίας . . . » γράφει εἰς τὸ κείμενόν του. Ἄς μὴ ἐπιδιώκει τίτλους ὁ ἀκρίτας Λευΐτης. Κατακτᾷ πολλοὺς διὰ τῆς ἐργασίας του. Πολλὰ θὰ ἐκέρδιζεν ἡ ἱστορία ἂν τὸ παράδειγμα τοῦ Λευΐτου μας ἐμιμοῦντο ὅχι οἱ ἱερεῖς τῶν τρίακοντα ἐνοριτῶν—ἀπὸ τόσους συντηρεῖται ὁ Παῖσιος— ἀλλ' οἱ τιτλοῦχοι τῶν Πανεπιστημιακῶν σπουδῶν, οἱ πλησίον διδλιωθῶν εὐρισκόμενοι. Ὁ δεῦτερος λόγος εἶναι ὅτι ἐκ τῶν εἰς χεῖράς μου ἐγγράφων προ-οριζόμενων διὰ μελέτην γενικωτέραν ἐπὶ τῆς ἱστορίας τῆς Ἑπισκοπῆς Βελλᾶς, τῆς Μονῆς Βελλᾶς καὶ τῶν Σχολείων τῆς Κονίτσης δύναμαι νὰ δημοσιεύσω τινὰ τούτων, ἅμεσον σχέσιν ἔχόντων πρὸς τὸ ὑπὸ τὸν Αἰδ. Παΐσιου δημοσιευόμενον, ἵνα οὕτω τὸ θέμα ὁλοκληρωθῇ.

Τὸ ὑπὸ τὸν Αἰδ. Παῖσιον Πατριαρχικὸν ἐγγραφοὺν κατέχομεν καὶ ἡμεῖς ἐξ ἀντιγράφου ἐκ τοῦ Κώδικος τῆς ἐπισκοπῆς Βελλᾶς καὶ Κονίτσης. Ἐν τῷ Κώδικι ἀναγράφεται: «Καταχώρησις ἀντιγράφου τῆς ὑπ' ἀριθ. 1459 καὶ ἡμερομ. 15 Μαρτίου ἔτους 1885 σεβαστῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιστολῆς τῆς πραγματευομένης περὶ τῆς ἱερᾶς Μονῆς Βελλᾶς». Εἰς τὸ ἡμέτερον ἐγγραφοὺν περιλαμβάνεται καὶ ὑποχρέωσις τῆς Μονῆς νὰ διαθέτῃ καὶ «διὰ τὴν ἐν Χάλκῃ Θεολογικὴν Σχολὴν εἰκοσι πέντε λίρας Τουρκίας». Ἡ φράσις αὕτη ἐλλείπει ἀπὸ τὸ ἐγγραφοὺν τοῦ Αἰδεσιμωτ. Παΐσιου.

* *

Ἡ Μονὴ Βελλᾶς, εὐρισκομένη πλησίον τῆς Μεσσαϊωνικῆς πόλεως Βελλᾶς, ἐχρηρίμευεν μετὰ τὴν—καταστροφὴν ταύτης καὶ ὡς ἔδρα τῆς ἐπισκοπῆς μέχρι τοῦ ἔτους 1713. Ἐκτοτε ἔδρα κατέστη ἡ Κόνιτσα. Ἐνεκα τῆς μεταβολῆς ταύτης ἡ Μονὴ Βελλᾶς λόγῳ τῆς μεγάλῃς τῆς παρουσίας αὐτοῦ καὶ ἐν Ρουμανίᾳ,

ἐγένετο κατὰ καιροῦς, ὡς καὶ τινες ἄλλαι Μοναὶ τῆς αὐτῆς ἐπισκοπῆς, ἀντικείμενον τῶν ἀρπακτικῶν διαθέσεων ἐνίων Ἀρχιερέων τῆς Μητροπόλεως Ἰωαννίνων καὶ λεία τῶν κατὰ καιροῦς Ἡγουμένων ταύτης. Τὰ Πατριαρχεῖα πλειστάκις ἡσυχολήθησαν ἐκδίδοντα τὴν μίαν κατόπιν τῆς ἄλλης συγκρουσμένας ἀποφάσεις. Ὑπῆρξε περίοδος καθ' ἣν ἡ περιουσία τῆς Μονῆς συνετέλεσεν εἰς τὴν κατάργησιν καὶ αὐτῆς τῆς ἐπισκοπῆς Βελλᾶς (1842—1863) ἀκόμῃ. Μετὰ τὴν ἐπαναστάσιν τῆς ἐπισκοπῆς Βελλᾶς γενομένην τὸ 1863, παρὰ τὰς ἀντιδράσεις τοῦ τε Μητροπολίτου Ἰωαννίνων καὶ τῶν προυχόντων Ἰωαννίνων καὶ Ζαγορίου, ἡ διαμάχη περὶ τὴν Μονὴν ἀνεξωπυρώθη. Τότε τὰ Πατριαρχεῖα ἐρύθμισαν τὰ τῶν προσόδων ὑπὲρ αὐτῶν, ἔλαβει τοῦ ἄρθρου Β' τοῦ «Κανονισμοῦ περὶ ἐπιχορηγήσεων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ τῶν Ἀρχιερέων» καθ' ὃ ἡ Ἐθνοσυνέλευσις «...ἀπεφάσισεν ὅπως μετὰ τὴν συστάσιν ἀμέσως τοῦ Διαρκoῦς Μικτοῦ Συμβουλίου, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος φροντίσῃ ἵνα προικίσῃ τὸν Οἰκουμενικὸν θρόνον πρὸς ἀξιοπρεπῆ διατήρησιν τοῦ Πατριάρχου ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Πωγωνιανῆς καὶ Βελλᾶς κειμένων Μοναστηρίων . . .». Πρόκειται διὰ τὰς Μονὰς Γκούρας, Μολυβδοσκεπάστου καὶ Βελλᾶς. Κατὰ δὲ τὸ ἄρθρον ς' τοῦ «Κανονισμοῦ περὶ Μοναστηρίων» καθ' ὃ «Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰ Μοναστήρια ἐκεῖνα ἅτινα ἔχουσι γαίας . . . ἐν Βλαχίᾳ καὶ Μολδαβίᾳ, τὸ Ἐθνικὸν Ταμεῖον θέλει λαμβάνει ἐτησίως δέκα τοῖς ἑκατὸν ἐπὶ τοῦ ποσοῦ τῶν προσόδων». Δι' αὐτὸ δὲ ὡσαύτως τὸ 1863 ἡ Μονὴ Βελλᾶς ἀπὸ Ἑνοριακῆ ὑπὸ τὸν Βελλᾶς μετετράπη εἰς Σταυροπηγιακὴν ὑπὸ τὰ Πατριαρχεῖα ὡς αἱ τῆς Γκούρας καὶ Μολυβδοσκεπάστου. Κατασχεθεῖσιν ὅμως τῶν ἐν Ρουμανίᾳ περιουσιῶν τῶν Μονῶν τούτων, τὰ Πατριαρχεῖα πιεζόμενα ὑπὸ τε τοῦ Ἐπισκόπου Βελλᾶς καὶ τῶν προυχόντων τῆς ἐπισκοπῆς, ἐνέδωσαν καὶ κατέστη ἡ Μονὴ καὶ αὐθις ἐνοριακὴ ὑπὸ τὸν Βελλᾶς. Δι-ετηρήθη δὲ ἡ Μονὴ ὑπὸ τὸν Βελλᾶς μέχρι τῆς μεταθέσεως τοῦ ποτὲ Μητροπολίτου Βελλᾶς, τέως Ἰωαννίνων καὶ νῦν Μακαριωτάτου πάσης Ἑλλάδος Σπυρίδωνος Βλάχου. Διὰ τῆς μεταθέσεως τοῦ νῦν Μακαριωτάτου εἰς τὸν θρόνον τῶν Ἰωαννίνων ἐπηκολούθησε καὶ ἡ ὑπαγωγὴ τῆς Μονῆς Βελλᾶς ὡς ἐνοριακῆς εἰς τὴν Μητρόπολιν Ἰωαννίνων. Τὰ κατωτέρω δημοσιευόμενα ἐγγράφα διαφωτίζουν τὰ κατὰ τὴν Μονὴν Βελλᾶς ἀπὸ τοῦ 1863 μέχρι τοῦ 1891. Μὲ τὴν Μονὴν Βελλᾶς ἡσυχολήθησαν οἱ Λαμπρίδης Ἡπειρ. Μελ. «Περὶ τῶν ἐν Ἡπειρ. Ἀγαθ. κλπ.» μέρος II σελ. 124—125 καὶ 76—77 καὶ Κουρεν. Τσαρκ. σελ. 59—62. Ἀραβαν. «Χρονογρ.» Τομ. Β' σελ. 237, Δ. Εὐαγγελίδης Βορ. Ἡπειρ. σελ. 28, Rouqueville: Voyage τόμ. 1 σελ. 169, Ε. Σούρλας ἐν Ἡπειρ. Χρον. 1929 τεύχ. Γον σελ. 216, 238 καὶ 235—254 δημοσιεύσας κείμενα προσερχόμενα, ἄλλα μὲν ἐκ τοῦ Ἀρχείου Κώστα Γραμματικοῦ Βουρμπιανίτη, ἄλλὰ δὲ ἐκ τοῦ τοιούτου Ἰ. Σούρλα διατελέσαντος Προεστοῦ Κονίτσης. Ἀπαντα ἀναφέρονται εἰς τὰ ἔτη 1836—1855.

Μὲ τὰ Σχολεῖα Κονίτσης ἡσυχολήθη ὁ φίλος Καθηγητῆς καὶ ἔγκριτος Ἡπειρώτης Ἀγγελος Παπακώστας εἰς «Ἡπειρωτικὰ» Οἰκονομίδου 1938 σελ. 212—216 εἰς τὰς ἐφημερίδας «Καθημερινή» Ἀθηνῶν 5—9—1938 «Ἡπειρωτικὸν Βῆμα» Ἀθηνῶν 31—10—1939 καὶ «Ἀῶς» Κονίτσης 13—11—1937. Ἐπίσης εἰς τὸ ἄρθρον Κόνιτσα τοῦ Λεξ. Ἡλίου τόμος 11ος σελ. 170.

Κατὰ τὸ ἔτος 1863, ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω, ἀνεκλήθη ὁ ἐνωτικὸς τόμος τοῦ ἔτους 1842, δι' οὗ συνεγωνεύετο ἡ ἐπισκοπὴ Βελλᾶς εἰς τὴν Μητρόπολιν τοῦ Ἰωαννίνων καὶ ἐξεδόθη τόμος ἀνακαλῶν τὴν ἐπαρχίαν Βελλᾶς καὶ Κονίτσης εἰς τὴν προτέραν αὐτῆς ἐπισκοπικὴν τάξιν. Τὸν τόμον τοῦτον ἐδημοσίευσεν ὁ Μητροπολίτης Σάρδεων Γερμανὸς εἰς Ἡπ. Χρον. 1937 σελ. 25—26,

Ἐνταῦθα δημοσιεύομεν ἐπιστολὴν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου πρὸς τὴν Μητρόπολιν Ἰωαννίνων, ἣν συναπεκόμισεν ὁ χειροτονηθεὶς ὡς Ἐπίσκοπος Βελλᾶς Γερμανὸς

καὶ παρέδωκεν εἰς τὸν Μητροπολίτην Ἰωαννίνων Παρθένιον. Ὁ Γερμανὸς ἐχειροτονήθη τὴν 27 Μαΐου 1863 Ἐπίσκοπος. Οὗτος ἐποίμανε μέχρι τοῦ ἔτους 1876, ὅτε καὶ ἐπαύθη Συνοδικῇ ἀποφάσει διαβολαῖς τοῦ Μητροπολίτου Ἰωαννίνων Σωφρονίου. Αἱ ἀφορμαὶ ἦσαν οἰκονομικῆς φύσεως ὡς ἀλλαχοῦ θέλομεν ἐκθέσει.

Ἡ ἐπιστολὴ κατεχωρήθη καὶ εἰς τὸν Κώδικα Μητροπόλεως Ἰωαννίνων ὑπ' ἀριθ. 1905.

Πανιερώτατε καὶ θεοπρόβλητε Μητροπολίτα Ἰωαννίνων κύριε Παρθένιε ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ λίαν ἡμῖν ἀγαπητὲ ἀδελφέ. τὴν περιπόθητον ὑμῖν αὐτὴν Πανιερότητα ἀδελφικῆς ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμεθα ἐπειδὴ ὁ πρό τιнос καιροῦ νομίμως καὶ κανονικῶς καὶ συνωδᾷ τοῖς περὶ ἐκλογῆς τῶν Ἀρχιερέων περιεχομένοις ἐν τῷ κανονισμῷ ὁροῖς ἐκλεγείς καὶ τῇ ἐπικλήσει καὶ χάριτι τοῦ παναγίου καὶ τελεταρχικοῦ πνεύματος χειροτονηθεὶς θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Βελλᾶς καὶ Κονίτζης ἀγαπητὸς ἡμῖν ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς κύριε Γερμανὸς κινῶν ἤδη ἐντεῦθεν μετὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν εὐχῶν ἔρχεται ἐμφανισθεῖν αὐτῇ Πανιερότητι καὶ ἀκολουθῶς ἀπελθεῖν εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ, ἀξιούμεν τὴν αὐτὴν Πανιερότητα ὅπως ὡς γνήσιος κυριάρχης τῆς ἐπισκοπῆς ταύτης συγκροτήσασα τὴν αὐτοῦ θεοφιλίαν μετὰ τῶν προσφῶρων αὐτῆς ὁδηγιῶν συστήσῃ καὶ δι' ἀρχιερατικῶν αὐτῆς γραμμάτων πρὸς τοὺς ἐπαρχιώτας αὐτοῦ εὐλογημένους Χριστιανούς, οἱς συγκαταριθμῆνται καὶ οἱ κάτοικοι τῶν ἐφεξῆς χωρίων τῶν προστεθέντων τῇ ἐπισκοπῇ ταύτῃ ἀπὸ τῆς διαλυθείσης καὶ καταργηθείσης Μητροπόλεως Πωγωνιανῆς ἦτοι ἐκ μὲν τοῦ Καζᾶ Πωγωνιανῆς, τῆς Ὀστανίτζας, τῆς Θεπαλίτζας, τῶν Βλάχων, τῆς Βαλοβίστας καὶ τοῦ Πωγωνίτζου, ἐκ δὲ τοῦ καζᾶ Κονίτζης, τοῦ Σανοβοῦ, τοῦ Μάξου, τοῦ Θερβανίου, τοῦ Πιλοῦκι, τοῦ Κούκεσι, τοῦ Ποπίτζικου, τοῦ Λεσκοβίκι, τοῦ Τζάρτζικου, τοῦ Μελασίνι, τοῦ Ζεργιανῆ, τοῦ Περαιτίου, τῆς Μελισσόπετρας, καὶ τῆς Περοδίτζκας καὶ προτρέψῃ αὐτοῖς τὰ δέοντα περὶ τῆς ὀφειλετικῆς αὐτῶν ἀφοσιώσεως πρὸς τὴν θεοφιλίαν του, ὡς πνευματικὸν αὐτῶν προστάτην καὶ εὐαγγελικὸν ποιμένα, μὴ διαλείπουσα καὶ τοῦ λοιποῦ προϊστασθαι καὶ ὑπερασπίζεσθαι τὴν αὐτοῦ θεοφιλίαν ἐν ταῖς ἐμπιπτούσαις αὐτῷ ὑποθέσεσι, καὶ μάλιστα εἰς ἐδόξωσιν τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ἀρχιερατικῆς καὶ πατριαρχικῆς ἐπιχορηγήσεως, καθ' ἣ καὶ ἡ ἐκκλησία διὰ συνοδικῶν γραμμάτων προτρέπει ἤδη αὐτοῖς τὰ δέοντα, ἵνα καὶ ἡ θεοφιλία του διατελεῖ ὡς αἰεὶ εὐγνωμονῶν μετ' ἐνδέξεων εἰλικρινούς προθυμίας εἰ ἐν δὲ τὰ πανιερά αὐτῆς ἔτη θεόθεν πλεῖστα καὶ σωτηριωδέστατα.

α ω ξ γ Αὐγούστου ιε'.

Ὁ τοποτηρητὴς τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου Ρασκοπρεσρένης Μελέτιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός

Ὁ Ἐφέσου Παταῖος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός

Ὁ Ἑρακλείας Πανάρετος

Ὁ Πρόεδρος Καρπάθου Μεθόδιος

Ὁ Λαρίσης Μελέτιος

Ὁ Ἀρτης Σωφρόνιος

Ὁ Μυτιλήνης Μελέτιος

Ὁ Μελενίκου Διονύσιος

Ὁ Καστοριάς Νικηφόρος

Ὁ Μελέτιος

Ὁ Βιδίνης Μελέτιος

Ὁ Γρεβενῶν Ἀγάπιος

Ἀποτυχόντων τοῦ τε Μητροπολίτου Ἰωαννίνων καὶ τῶν προυχόντων εἰς τὰς ἐνεργείας των περὶ μὴ ἀποσπάσεως τῆς Ἐπισκοπῆς Βελλᾶς κατέφυγον εἰς νέαν αἰτήσιν μείωσιν τῶν ἐπιχορηγήσεων πρὸς τὴν ἐκκλησίαν. Ἀποτυχούσης καὶ ταύ-

της της ενεργείας διὰ της κατωτέρω αποφάσεως κατέληξαν κατὰ τὸ ἔτος 1864 νὰ ρυθμίσουν τὰ τῶν εισφορῶν. Ἡ ἀπόφασις αὕτη κατεχωρήθη εἰς τὸν Κώδικα τῆς Μητροπόλεως Ἰωαννίνων.

Σήμερον τῇ α'. Αὐγούστου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ἐξηκοστοῦ τετάρτου ἔτους ἐν ἡμέρᾳ Σαββάτῳ συνελθόντες οἱ ὑποφαινόμενοι διὰ τρίτην φοράν ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει Ἰωαννίνων, προκαθεζομένου τοῦ πανιερωτάτου καὶ σεβαστοῦ ἡμῶν Μητροπολίτου ἁγίου Ἰωαννίνων κυρίου Παρθενίου, ὡς τακτικοὶ πληρεξούσιοι ἀπὸ μέρους τῆς Κοινότητος Ἰωαννίνων καὶ τῶν περίῃ Ναχαγιέδων Ζαγορίου, Κουρέντων, Τζαρακοβίστης, Μαλακασίου καὶ Τζουμέρκων, τῶν ὑπὸ τὴν ποιμενικὴν ἐποπτείαν τῆς Πανιερότητος του διατελούντων, καὶ λαβόντες ὑπ' ὄψιν τὸ περὶ τῆς Ἀρχιερατικῆς μισθοδοσίας καὶ Πατριαρχικῆς ἐπιχορηγήσεως κατὰ τὸν νέον κανονισμόν ἀντικείμενον κατὰ τὰ ὁρισμένα παρὰ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Δ. Μ. Συμβουλίου, καὶ συζητήσαντες τὸ ζήτημα, ἐθέσαμεν τὰς δάσεις αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ὑπὸ ἡμερομηνίαν α' Ὀκτωβρίου τοῦ 1862 ἔτους ἐκδοθείσης Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς ἐν τύποις ἐπιστολῆς, ἀποτεινομένης πρὸς τὸν Σεβαστὸν ἡμῶν Μητροπολίτην ἁγίου Ἰωαννίνων, καὶ τοὺς προκρίτους καὶ προσώτους τῶν πόλεων, κομποπόλεων καὶ χωρίων τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ἀφορώσης τὴν ἐφαρμογὴν τῶν κανονισμῶν βραδείας μὲν ἀλλ' εὐλόγως, ἐπειδὴ εἰς τὸ μεταξὺ ἐκεῖνο ἔδοξε τῇ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ ἐν ἀποσπασθῇ ἀπὸ τῆς Μητροπόλεως τῶν Ἰωαννίνων, ἡ ἐκκλησιαστικὴ δικαιοδοσία τοῦ Βελλᾶς, καὶ τὴν ἐνδειαν τοῦ τόπου τούτου ἔχοντες ὑπ' ὄψιν διηγεκῇ, ἀνεστείλαμεν τὰ περὶ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ὡς ἀνωτέρω ὁρισμένων, λαβόντες τὸ θάρρος, ἵνα ἐν ὀνόματι τῶν ἐντολῶν μας ἀνενεχθῶμεν δι' ἀναφορὰς μας πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἐπ' ἐλπίδι τοῦ ἐξαιτηθεῖν καὶ ἐπιταυθῆναι καθόσον ἦν δυνατόν τὴν ἐκπτώσιν τῆς ἐτησίως μισθοδοσίας ἣν ὁ κανονισμὸς ὥρισεν ἐν ἐποχῇ, καθ' ἣν αἱ δύο ρηθεῖσαι ἐπαρχίαι Ἰωαννίνων καὶ Βελλᾶς ἦσαν πρὸ πολλῶν ἐτῶν συνηνωμέναι· καὶ ἐπειδὴ ἡ πρότασις μας ἐκεῖνη ὑποβλήθεῖσα ὑπ' ὄψιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τοῦ Δ. Μ. Συμβουλίου, ἀπέτυχε διὰ λόγους, οὗς ἡ Ἐκκλησία διὰ τῆς ὑπὸ ἡμερομηνίαν 22 παρελθόντος Ἰουνίου πρὸς ἡμᾶς ἀποσταθείσης Πατριαρχικῆς Συνοδικῆς ἐπιστολῆς ἐξέθεσε, σήμερον κατὰ πρόσκλησιν τῆς Δ. Πανιερότητος συνελθόντες καὶ συναχθέντες ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, ἀναγνωσθεῖσιν καὶ αὐθις ἀπασῶν τῶν ἐπὶ τούτῳ σταλεισῶν ἐπιστολῶν, ὡς καὶ ἰδιαιτέρου ἐν τύποις κανονισμοῦ, ἐθεωρήσαμεν καθήκον ἡμῶν, ὡς τέκνα τῆς ἐκκλησίας εὐπειθῇ, ἵνα παραδεχθῶμεν τὴν Συνοδικὴν ταύτην ἀπόφασιν, εἰς ἣν συνέτεινεν ἐν μέρει καὶ ἡ Δ. Πανιερότης, ἥτις ἐκ τοῦ συναγγῆς καθέρωσα τὴν καχεκτικὴν θέσιν, καὶ ἀπαρθεῖ γμάτιστον ἐνδειαν, ἐξ ὧν καταμαρτυρεῖται ἡ κατωτέρω τάξις ἐκάστης Κοινότητος τοῦ τόπου τούτου, εὐηρεστήθη κατὰ θερμὴν ἡμῶν παράκλησιν, καὶ συγκατετέθη ἀπέναντι τῶν τοιούτων ἀποστερήσεων, ἵνα ἐκ τοῦ ὁρισμένου ἐτησίου ποσοῦ τῶν 87.000 γροσίων εἰσπράττονται μόνον γρόσια 70.000· ἑξομῆκοντα χιλιάδες κατ' ἔτος, εὐγνωμόνες ὄθεν ἰδόντες καὶ ἀκούσαντες τὴν ὡς εἴρηται συγκατάθεσιν καὶ παράβλεψιν ἐπὶ τῇ βῆσει ταύτῃ, ὁμοφώνως καὶ προθύμως ἀνεδέχθημεν εἰς ἕκτος ὅλων τῶν Κοινοτήτων τῆς ἐκκλησιαστικῆς ταύτης παροικίας τὸ ἀνωτέρω ποσόν, ὅπερ ἐτησίως θέλει εἰσπράττεται παρ' ὧν ἀπαιτεῖται, καὶ λαβόντες ὑπ' ὄψιν τὴν ὅλην οἰκογενειακὴν πληθὺν τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος, ὅπερ ἐνοικεῖ εἰς τὸν τόπον τούτον, καθὼς κατωτέρω καταχωρεῖται στατιστικῶς, ἀναβαίνουσαν εἰς οἰκογενεῖας 18.664 δεκατριῶν χιλιάδων ἑξακοσίων ἐξήκοντα τεσσάρων, ἐπ' αὐτῶν ἀναλογητῇ γρόσια Νο 6 καὶ παράβας 6· κατ' ἔτος, καὶ τὸ ποσόν τῶν οἰκογενειῶν ἐκάστης κοινοτήτος πρόκειται, ἵνα οἱ προϊστάμενοί τους εἰσπράττωσι κατ' ἔτος κατὰ τὸ ποσόν τῶν περὶ τοῦ ἀντελμένου τούτου ἀνωτάτων διαταγῶν. Ταῦτα λοιπὸν ὁμοφώνως ἐγκρίναντες καὶ ἀποφασίζαντες, συντάττωμεν τὴν πρᾶξιν ταύτην ἐν τῷ Κώδικι τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μητροπόλεως, ἣν καὶ υπογράφομεν ἅπαντες οἱ πληρεξούσιοι τῶν Κοινοτήτων εἰς θεῖαν καὶ ἐνδειαν καὶ ὑποχρέωσιν προσυπογράφοντες διὰ τὸ σύμφωνον καὶ τοῦ προκαθεμένου Σεβαστοῦ Κυριάρχου ἡμῶν.

ἔπεται ἡ κατάστασις τοῦ πληθυσμοῦ

Κοινότης Ἰωαννίνων » Νήσου	Οἰκογένειαι	
	1811	1938
	122	
Ὁμοίως τοῦ Ναχαγιᾶ Ζαγορίου	4681	
» » » Κουράντων	1830	
» » » Τζαρακοβίστας	1263	
» » » Μαλακασίου	3056	
» » » Τζουμέρκων	901	
	<u>11731</u>	
		<u>13664</u>

ἔπεται ἀντικρι λεπτομερὲς καταγραφή τῶν οἰκογενειῶν ἐκάστου χωρίου

Ἡ Μονὴ Βελλᾶς καὶ μετὰ τὴν ἐπανίδρυσιν τῆς ἐπισκοπῆς Βελλᾶς ἐξηκο-
κούθει νὰ εὐρίσκηται ὑπὸ τὸν Μητροπολίτην Ἰωαννίνων, ὅστις ὡς ἐπίτροπον τῆς
Μονῆς εἶχεν ἐπιλέξει τὸν Ἀθαν. Στούπην. Οἱ ἀγῶνες τοῦ Γερμανοῦ πρὸς ὑπαγω-
γὴν τῆς Μονῆς ὑπὸ τὸν ἐπίσκοπον Βελλᾶς κατέληξαν, ὡς ἐλέχθη, εἰς τὴν παῦσιν
του. Ὁ διάδοχος τούτου τέως Βασίλειος ἐκλεγείς τὴν 10 Ἰανουαρίου 1876 κατῴρ-
θωτε προσωρινῶς νὰ ὑπαγάγῃ τὴν Μονὴν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν του. Εἰς ποίαν κα-
τάστασιν εἶχε περιέλθει ἡ Μονὴ εὐγλώττως ὁμιλεῖ τὸ κατωτέρω ἔγγραφον. Διὰ τὴν
ἐξέτασιν τῆς ἐν τῇ Μονῇ καταστάσεως τὰ Πατριαρχεῖα ἠναγκάσθησαν νὰ ἀποστεί-
λωσι καὶ εἰδικὸν ἀντιπροσωπὸν τῶν τὸν Παραμυθίας Γρηγόριον. Τὸ συνταχθέν ἔγ-
γραφον ἐκοινοποιήθη καὶ εἰς τὰ Πατριαρχεῖα.

Ἡ πράξις αὕτη κατεχωρήθη εἰς τὸν Κώδικα ἐπισκοπῆς Βελλᾶς ὑπ' ἀριθ. 111.

Πράξεις ἀφορῶσα τὴν Ἱερὰν Μονὴν Βελλᾶς

Διὰ τῆς παρούσης πράξεως δηλοῦται, ὅτι συσκέψας γενομένης ἐν τῇ Ἱερῇ Μοναστηρίῳ
Βελλᾶς μετὰ τοῦ ἐξαρχικῶς ἐπὶ τούτῳ παρὰ τῆς Ἐκκλησίας ἀποσταλέντος Θεοφιλέ-
στατου Ἐπισκόπου Παραμυθίας κυρ. Γρηγορίου καὶ τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Βελ-
λᾶς κυρ. Βασιλείου περὶ διευθετήσεως καὶ τακτοποιήσεως τοῦ ἐν λόγῳ Ἱεροῦ Μοναστη-
ρίου, καὶ ληφθείσης ὑπ' ὄψιν καὶ τῆς γνώμης τῶν ἐπὶ τούτῳ προσκληθέντων προκρίτων
τῆς Κωμοπόλεως Κονίτσης καὶ τῶν περιόικων χωρίων ἐνεκρίθησαν πρὸς ἀνὸρθωσιν τῆς
καχεκτικῆς καταστάσεως τῆς Μονῆς τὰς ἐξῆς μέτρα.

1) Ἐπειδὴ τὸ Μοναστήριον εἶναι βεβαρυμένον μὲ χρέος ὑπέρογκον πρὸς τὸν ἄλ-
λοτε ἐπίτροπον τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου Ἀθανάσιον Στούπην, ἀναρχόμενον εἰς 100.000
γρ. περίπου ἀναγνωρισθέντα ὑπὸ τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει Μητροπολίτου Ἰωαννίνων
κυρ. Ἰωαννικίου διὰ δύο ἐγγράφων ἐκδιδομένων τοῦ μὲν Αἰγ. Φεβρουαρίου 1853 τοῦ δὲ ἀπὸ
17 Αὐγούστου 1854 καὶ ὑπογεγραμμένων ὑπὸ τοῦ ρηθέντος Μητροπολίτου καὶ διὰ τὸ χρέος
τοῦτο παραχωρήθη εἰς τὸν εἰρημένον Α. Στούπην μέρος Μοναστηριακῶν γαιῶν ὑπὸ τὸ
ὄνομα Βάλτος, ἵνα αὗτος νέμῃται τὴν ἐπικαρπλίαν αὐτοῦ ἀπέναντι τόκου πρὸς 70% τοῦ
ἄνω ποσοῦ καὶ χρεωλυσίου, ὃ δὲ καρπὸς τοῦ εἰρημένου Βάλτου κατὰ τὰς πληροφορίας
τοῦ τε ἡγουμένου καὶ τῶν περιόικων οὐδὲ πρὸς κάλυψιν τοῦ ἐτησίου τόκου ἐξαρκεῖ,
διότι οἱ κληρονόμοι τοῦ ἤδη ἀποβιώσαντος Α. Στούπης, Μηχαλὴλ καὶ Πέτρος ἐν Ἰωαν-
νίνοις ἤδη διαμένοντες, οὐδεμίαν πρόνοιαν λαμβάνουσι περὶ τῆς ἀποξηράνσεως καὶ τακτι-
κῆς καλλιεργείας τοῦ Βάλτου, καὶ ἐπομένως τὸ χρέος τοῦτο ἀπὸ τριακονταετίας μένει
τὸ αὐτό, ἐκτός τούτου ἡ Μονὴ ἔχει καὶ ἕτερον χρέος πρὸς διάφορα ἄτομα, ἀναρχόμενον
εἰς 125 περίπου λίρας Ὀθωμανικᾶς καὶ ἐπειδὴ ἐκ τοῦ ἄχρι τοῦδε ἐπικρατήσαντος ἐν
τῇ Μονῇ συστήματος τῆς διαχειρίσεως καταδείχθη, ὅτι ἡ Μονὴ οὐ δυνήσεται ἀπαλλαγεί-
ναι τῶν χρεῶν, ἡ Α. Θεοφιλία ὁ Ἅγιος Βελλᾶς θέλει ἄλθαι εἰς συνενόησιν μετὰ τῶν ρη-

θέντων πιστωτῶν Μ. καὶ Π. Στούπη περὶ ἐκπεσμοῦ τιος τοῦ χρέους τοῦτου, καθόσον μάλιστα καὶ οἱ ρηθέντες ἀδελφοὶ ἐβεβαίωσαν ἐπανειλημμένως, ὅτι δύνανται νὰ ἔλθωσιν εἰς λίαν ἐπιεικῇ συμβιβασμὸν περὶ τοῦ χρέους τοῦτου. Ἀφοῦ δὲ οὕτω γένηται ἀκριβὲς ἐκκαθάρισις τοῦ πραγματικοῦ χρέους τῆς Μονῆς, γενήσεται πενταετὴς πίκτωσις τῶν Μοναστηριακῶν προσόδων, ἀφοῦ ἐξαίρεθῇ μέρος ἐπαρκoῦν εἰς τὰς ἀπολύτους πρὸς συντήρησιν τῶν ἐν τῇ Μονῇ ἀνάγκας, ἡ δὲ πίκτωσις αὕτη γενήσεται κατ' ὅλους τοὺς νομίμους τύπους διὰ πλειστηριασμοῦ καὶ κατωχυρωθήσεται εἰς τὸν πλειοδότην. Κανονιζομένου δὲ οὕτω τοῦ Μοναστηριακοῦ χρέους καὶ τιθεμένης εἰς ἐνέργειαν τῆς πακτώσεως, ἀφοῦ οἱ ἀδελφοὶ Στούπη ἐξασφαλισθῶσι κατ' ἄλλον τρόπον δι' ὅσα ἔχουσι λαμβάνειν, ὥστε τακτικῶς νὰ λαμβάνωσι κατὰ δόσεις τὰ χρήματά των, περιλεύσεται καὶ ὁ Βάλτος εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ Μοναστηρίου καὶ συμφηπισθήσεται εἰς τὴν πίκτωσιν, ὁπότε καὶ οἱ τίτλοι τοῦ Βάλτου, οἱ ὅποιοι ἤδη εἰσὶν ἐκδιδομένοι ἐπ' ὀνόματι τῶν ἀδελφῶν Στούπη δύνανται νὰ μετενεχθῶσιν εἰς ἄλλα πρόσωπα κατὰλληλα, τὰ ὅποια ἠθελον ἐγκριθῇ.

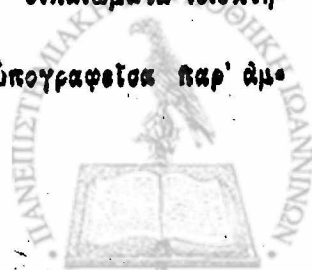
2) Λαμβάνουσα ἡ Μονὴ ἐκάστοτε τὰς δόσεις τοῦ ποσοῦ τῆς πακτώσεως θέλει διαθέτει αὐτὰς διὰ τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Βελλᾶς εἰς ἀπόδοσιν τοῦ χρέους λαμβάνουσα παρὰ τῶν πιστωτῶν ἐξωφλημένα τὰ ὁμόλογα ἢ τακτικῶς ἀποδείξεις παραλαβῆς καὶ ἐξασφαλιζομένη ἐν γένει διὰ τῶν ἐπὶ τούτῳ ὠρισμένων νομίμων διατοπώσεων ἄχρι ἐντελοῦς ἐξοφλήσεως τοῦ χρέους.

3) Ἐως εὗ ἀπαλλαγῇ ἡ Μονὴ ἐντελῶς τῶν χρεῶν οὐδαμῶς ἐξοδεύσει εἰς δαπάνην τινα, ἢ ἐπισκευήν, ἢ εἰς βοήθειαν εἴτε ἐν Κονίστῃ εἴτε ἐν ἄλλῃ τινὶ τῶν παρακειμένων χωρίων. Ὅταν δὲ ἐξοφληθῶσιν ἅπαντα τὰ χρέη τότε ἡ Μονὴ πρὸς ταῖς ὑπαρχούσας προσόδοις λαμβάνουσα καὶ τὰ εισοδήματα τοῦ Βάλτου, ὅστις ἀπαλλαχθήσεται ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ἀδελφῶν Στούπη καὶ οὕσα εἰς θέσιν ν' ἀφ' ἧν περὶ σσευμα, ὑποχρεωθήσεται πρῶτον μὲν νὰ ἀνοικοδομήσῃ τὰ πυρποληθέντα δωμάτια καὶ ἀκολούθως νὰ συνδράμῃ εἰς ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα ὅπου δεῖ.

4) Ἐπειδὴ ὁ ἄχρι τοῦδε Ἡγουμανεὺς δαιώτατος Γρηγόριος εἰς τὸ διάστημα τῆς ὀκταετοῦς ἡγουμανείας του δὲν εἰδείξε δείγματα ἱκανότητος περὶ τὴν διαχείρισιν τῆς Μονῆς, τουναντίον δὲ εἰς τὸ διάστημα τοῦτο ἀσύγγνωστον ἐπιδείξατο ὀλιγωρίαν ὡς πρὸς τὰ συμφέροντα αὐτῆς, καὶ ὡς ἐκ τοῦτου, μολοντόι ἀρκατὰ κατ' ἔτος ἐλάμβανε εισοδήματα, οὕτε ἀνάλογα χρέη ἐξώφλησεν, οὕτε ἐπισκευὴν τινα ἐπαχείρησε πρὸς δὲ τοῦτοις καὶ αὐτὸς οὗτος συναισθανόμενος τὴν ἀδυναμίαν του, παρουσιασθεὶς ἐνώπιον ἡμῶν ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν του ν' ἀπαλλαγῇ τῆς Ἡγουμανείας, ἀφοῦ ἤδη πρόκειται νὰ πακτωθῶσιν αἱ Μοναστηριακαὶ πρόσοδοι, ἐνεκρίθη ἵνα ἀπολυθῇ ἡ Ὀσιότης του, διορισθῇ δὲ προσωρινῶς ὑπὸ τοῦ Ἀγ. Βελλᾶς ἐπὶ μισθῷ ὠρισμένῳ εἰς ἱερὰς κατὰλληλος ὡς ἐπιστάτης καὶ ἐφημέριος τῆς Μονῆς ἄχρι τῆς λήξεως τῆς πακτώσεως, ὁπότε ληφθήσεται πρόνοια παρὰ τῆς Θεοφιλείας του περὶ διορισμοῦ κατὰλληλου ἡγουμένου, ὅστις καὶ τὴν Μονὴν ἀξιοπραπῶς θέλει συντηρεῖ, καὶ τὴν ἐπιδιόρθωσιν τοῦ πυρποληθέντος μέρους θέλει φέρει εἰς πέρας καὶ εἰς ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα, ὅπου διαταχθήσεται, θέλει χορηγῇ τὴν δυνατὴν βοήθειαν, δίδων κατ' ἔτος εἰς τὴν θεοφιλίαν του τὸν Ἀγ. Βελλᾶς τακτικὸν λογαριασμὸν τῆς διαχειρίσεώς του.

5) Ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἐκ Κάτω Σουθενῶν πρόσωπα ἐπ' ὀνόματι τῶν ὁποίων εἰσὶν ἐκδοδόμενοι οἱ τίτλοι τῶν Μοναστηριακῶν γαιῶν, ἐπειδὴ ταῦτα φέρουσι τὰ ἀπαιτούμενα ἐχέγκυα τιμιότητος, ἔδοξεν, ἵνα μένωσι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἐπ' ὀνόματι τῶν ἰδίων, ἐπὶ τῷ ὅρῳ δμως, ἵνα καταστρωθῇ ἐν τῷ Κῶδικι τῆς Μητροπόλεως Ἰωαννίνων πράξις, φέρουσα τὰς ὑπογραφὰς αὐτῶν δι' ἧς δηλωθήσεται ὅτι αἱ γαῖαι αὗται εἰσὶ κτήματα ἀναφαίρετα τῆς Μονῆς, ὅτι οικονομικῶς ἐξήχθησαν οἱ τίτλοι ἐπ' ὀνόματι αὐτῶν, καὶ ὅτι οὕτε αὐτοί, οὕτε οἱ κληρονόμοι των δικαιοῦνται νὰ διεκδικήσωσι δικαιώματα ἰδιοκτησίας ἐπὶ τῶν γαιῶν τούτων.

Τούτων οὕτως ἀποφασισθέντων ἐγένετο ἡ παρούσα πράξις ὑπογραφείσα παρ' ἡμῶν.

φοτέρων, ἥς τὸ πρωτότυπον θέλει μείναι παρὰ τῇ Ἀγίῳ Βελλᾷς, ἀντίγραφον δὲ αὐτῆς ἐπίσημον διαβιβασθῆσεται εἰς τὰ Πατριαρχεῖα.

1879 ἐννέα Ὀκτωβρίου 15—Μονὴ Βελλᾷς

† Ὁ Πατριαρχικὸς ἐξάρχος Παραμυθίας Γρηγόριος

† Ὁ Βελλᾷς Βασιλείος

Ὑπαχθείσης προσωρινῶς τῆς Μονῆς Βελλᾷς ὑπὸ τὸν Ἐπίσκοπον Κονίτσης ἢ διορισθεῖσα ἐπιτροπὴ ἤρξατο τῆς περισυλλογῆς καὶ διευθετήσεως τῶν οἰκονομικῶν αὐτῆς πραγμάτων. Τὰ κατωτέρω τρία ἐγγράφα ἐμφανίζουν ἀνάγλυφον τὴν εἰκόνα τῆς συγκινητικῆς προσπάθειας τῶν νέων ἐπιτρόπων καὶ τοῦ Ἐπισκόπου.

Τὸ πρῶτον τούτων—ἡ ἐπιστολὴ τῶν ἐπιτρόπων—κατεχωρήθη ἄνευ ἀριθμοῦ εἰς τὸν Κώδικα τῆς ἐπισκοπῆς Βελλᾷς.

Τὸ δεύτερον κατεχωρήθη ὑπ' αὐξ. ἀριθ. 7 καὶ τὸ τρίτον ὑπ' αὐξ. ἀριθ. 8 εἰς τὸν αὐτὸν Κώδικα.

Πανιερώτατε

Ἐκ τῆς ἐν τῷ Καθολικῷ βιβλίῳ τοῦ Ἡγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βελλᾷς καταχωρηθείσης ἀποφάσεως ἡμῶν ὑπὸ ἡμερ. 23 ὁδεύοντος, καταφαίνεται, ὅτι ὁ Ἡγούμενος κύρ Γρηγόριος ὀφείλει νὰ πιστώσῃ τὴν Ἱερὰν Μονὴν Βελλᾷς μὲ γρόσια τρεχούμενα σαρὰντα δύο χιλ. ἐβδομήντα τρία καὶ παράδες εἰκοσὶν ὀκτὼ ἀριθ. 42073 καὶ 28. Δὲν δύναμεθα δὲ νὰ μὴ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἡ πορεῖα τοῦ Ἡγουμένου ἦτον λίαν ἐπιλήψιμος καὶ καταχρηστικὴ. ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ὁ ἴδιος μεταμεληθεὶς θερμῶς καὶ κατ' ἐπανάληψιν παρεκάλεσεν ἡμᾶς, ἵνα μὴ δημοσιευθῇ ἡ πλημμελὴς αὕτη πορεῖα του, ὑποσχόμενος ἐνόρκως, ὅτι τοῦ λοιποῦ, ἂν μείνῃ διευθύνων τὸ Μοναστήριον ὡς Ἡγούμενος καὶ πάλιν, θὰ φροντίσῃ ὑπὲρ τῆς ἀληθοῦς προόδου τούτου, βασιζόμενοι εἰς τὰς ὑποσχέσεις του, καὶ καμψθέντες ὑπὸ τῶν θερμῶν θακρῶν του, καὶ ἀφ' ἐτέρου σκεφθέντες, ὅτι ἐπειδὴ ὡς εἰδήμων τῶν Μοναστηριακῶν πραγμάτων καὶ ὑποθέσεων, γινώσκει κάλλισιν παντὸς ἄλλου τὰ ἀφορόντα τὴν διευθέτησιν τοῦ ἐν λόγῳ Ἱεροῦ Μοναστηρίου καὶ ἐπειδὴ πρόκειται προσεχῶς νὰ γίνῃ ἡ ἀνέγερσις τῶν Μοναστηριακῶν θωματίων καὶ μιᾶς ἀποθήκης γεννημάτων ἣν παριστάνει ὡς ἀναγκαῖαν διὰ τοῦτο, αἱ μὲν 42073 καὶ 28, φρονοῦμεν, ἵνα μὴ καταχωρηθῶσιν ἐν ταῖς γεννησομέναις σχετικαῖς πράξεσιν, ὅπως μὴ δημοσιευθῇ ἡ καταχρηστικὴ αὐτοῦ πορεῖα καὶ στιγματισθῇ τὸ πρόσωπόν του, ἀλλὰ νὰ χρησιμεύσωσιν αὐταὶ διὰ τὴν ἀνέγερσιν τῶν προρρηθέντων θωματίων καὶ ἀποθήκης, ἐὰν δὲ περισσεύσῃ τι, τότε μὲ τὸ περισσεῦμα τοῦτο, νὰ πιστωθῇ τὸ Μοναστήριον τοῦτο. Πεισθέντες, ὅτι καὶ ἡ ὑμετ. Πανιερότης θέλει ἐγκρίνει τὴν σκέψιν μας ταύτην, παρακαλοῦμεν θερμῶς Αὐτὴν, ὅπως εὐαρεστομένη, διορίσῃ τοῦτον καὶ πάλιν ὡς Ἡγούμενον τοῦ ἐν λόγῳ Ἱεροῦ Μοναστηρίου. Εὐέλπιδες ὄντες, ὅτι αἱ σκέψεις ἡμῶν αὐταὶ καὶ παρακλήσεις θέλουσι τύχει εὐμενοῦς παρ' Αὐτῇ παραδοχῆς, ὑποσημειούμεθα μετὰ τοῦ ἀνήκοντος σεβασμοῦ.

Ἐν Κονίτσει τῇ 23 Μαρτίου 1879

τῆς ὑμετέρας Σεβασμιότητος

(Ἀκριβὲς ἀντίγραφον)

(ὑπογρ.)

Νικόλαος Κ. Βεκιάρης
Δημήτριος Ἡγουμενίδης
Ἰωάννης Χαρισιάδης
Π. Στ. Ρούδαλης

Κατεχωρήθη ἀνὰριθμον εἰς τὸν Κώδικα τῆς ἐπισκοπῆς Βελλᾷς.

Σχετικαὶ πράξεις ἀφορῶσαι τὴν Ἱερὰν Μονὴν Βελλᾷς

Κατατεθείσης ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει τῆς λογοδοσίας τοῦ πανοσιωτάτου Ἡγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βελλᾷς κυρ Γρηγορίου καὶ ἐξαλεγχθείσης ταύτης μετὰ τῆς θεοῦ.

σης ἀκριβείας παρὰ τῆς ἐπὶ τούτῳ διορισθείσης ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπῆς συνισταμένης παρὰ τῶν Κων. Δημητρίου Ἡγουμένου, Νικολίου Κ. Βακίρη, Ἰωάννου Χαρισιάδη, καὶ Παναγιώτου Στ. Ρουβάλη ἀπὸ 26 Σεπτεμβρίου 1871 ἀρχομένης καὶ ληγουσας τὴν 19 Ἰανουαρίου τοῦ ἐνεστώτος ἔτους, καὶ τῆς ἡμετέρας ἐπιδοκιμασίας καὶ ἐπικυρώσεως τογούσης, ἐπειδὴ ἐκ ταύτης ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως σωζομένης ἐβλήθη, ὅτι ἐκτὸς τῶν παρ' αὐτοῦ ἀποτυθέντων ἐν τῷ διαστήματι τῆς Ἡγουμενίας του χρεῶν ἐκ κεφαλαίων καὶ τόκων συνισταμένων γρ. 12007 δύοδεκα χιλ. ἑπτὰ, ἐπιβαρύνεται τὸ Ἱερὸν Μοναστήριον καὶ μὲ λίρας ὀθωμανικὰς χρυσᾶς κεφάλαιον.

1ον) 25: εἴκοσι πέντε ὀφειλομένης δυνάμει γραμματίου ὑπὸ ἡμερομ. 25 Μαΐου 1872, πρὸς τὸν ἐξ Ἀρτοίστης Νικόλαον Σταμάτη.

2ον) 25: εἴκοσι πέντε ἐπίσης δυνάμει γραμματίου ἀπὸ 27 Ἀδριανού 1872, πρὸς τὸν ἐξ Ἀρτοίστης Κωνσταντῖνον Δούμα.

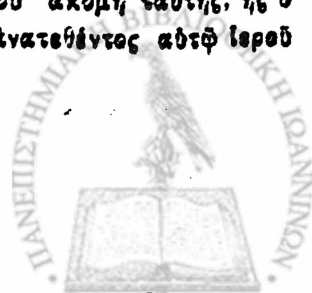
3ον) 20: εἴκοσι ἐπίσης διὰ γραμματίου ὑπὸ ἡμερομ. 17 Σεβρίου 1873, πρὸς τὴν ἐξ Ἀρτοίστης Εὐφροσύνην Πανταζή.

4ον) 53: πενήντα τρεῖς ἐπίσης διὰ γραμματίου ἀπὸ 19 Μαΐου 1877 πρὸς τὸν Ἰωαννῆν Ἰωάννη Κίγκου περὶ οὗ ὑπάρχει καὶ σχετικὴ πράξις ἐν τῷ Κώδικι τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἰωαννίνων.

123: ἦτοι ἑκατὸν εἴκοσι τρεῖς ὀθωμανικὰς λίρας χρυσᾶς αἰτίνας καὶ ἀναγνωρισθεῖσαι, καταχωρήθησαν ἐν τῷ Καθολικῷ καταστήμῳ τὸ πρὸς ἐξακολουθήσιν τακτικὴν τῆς ἐπὶ τοῦ μέλλοντος λογοδοσίας δεχθὲν τῷ διαληφθέντι ἡγουμένῳ Κφ Γρηγόριῳ. Καὶ ἐπειδὴ ἐκρίθη ἐπάναγκες, ἵνα συστηθῇ αὐτῷ σπουδαίως καὶ ἐπαιγόντως καὶ πρὸ παντός ἄλλου Δον τὸ μέτρον τῆς ὅσον ὅπου ἐξαργυρώσεως τῶν ἤδη ὑφισταμένων τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς χρεῶν καὶ Βον ἢ κατὰ τάχος ἀνέγερσις τῶν πυρποληθέντων πρὸ πολλοῦ δωμάτων ταύτης, αἵτινα καὶ συνεστήθησαν αὐτῇ μετὰ τῆς ἀπαιτουμένης ἐμβριθείας, δεθέντων αὐτῷ καὶ τῶν παρ' ἡμῶν ἀναγκαίων ὁδηγίων περὶ τῶν ἐπιναχθέντων δυνατῶν οἰκονομιῶν ἐν τῇ Ἱερᾷ ταύτῃ Μονῇ πρὸς ἀπόσβεσιν τοῦ ἐν λόγῳ ἐπιβαρύνοντος αὐτὴν χρέους ἐντὸς τριετίας τοῦλάχιστον πληρωθέντος ἀπὸ τοῦδε καὶ πρὸς ἀνέγερσιν τῶν περὶ οὗ ὁ λόγος Μοναστηριακῶν δωμάτων. Τοῦ μέτρου τούτου ἐπαρκούς καὶ λυσιτελοῦς πρὸς τὸν ἄνω σκοπὸν θεωρηθέντος καὶ γνωστοποιηθέντος πρὸς τὸν ἡγουμένον κφ Γρηγόριον, παρ' οὗ καὶ ἀσπατόν ἐγένετο ἀνένδοιάτως, δίδεται αὐτῷ ἐλευθέρᾳ ἡ διοίκησις καὶ διακυβέρνησις τοῦ ἐν λόγῳ Ἱεροῦ Μοναστηρίου ἐσωτερικῶς τε καὶ ἐξωτερικῶς, ὀφείλων, ἵνα φροντίῃ καὶ κηδεταὶ ἀόκνως περὶ τῆς εὐσταθείας καὶ καλῆς διακυβερνήσεως τοῦ Ἱεροῦ τούτου καθιδρύματος, καλλιεργῶν τὰ κτήματα τούτου καὶ λαμβάνων τὰ ἐξ αὐτῶν ἀποφερόμενα εἰσοδήματα καὶ δικαιώματα καὶ δαπανῶν εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ Μοναστηρίου πᾶν ὅ,τι κριθῇ ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ. Πρὸς δὲ ὀφείλει ἀναφέρεσθαι πρὸς ἡμᾶς περὶ πάσης ὑποθέσεως χρητοῦσης τῆς ἡμετέρας κυριαρχικῆς προστασίας καὶ ἐτησίως ἀποδίδοναι ἡμῖν τακτικὸν λογαριασμόν τῆς διαχειρίσεώς του, ὑποχρεούμενος αὐστηρῶς ἵνα σημειῶται ἐν μὲν τῷ προχείρῳ του καὶ τὰς ἐλάχιστας προσόδους καὶ δαπάνας μὲ τὴν χρονολογικὴν των τάξιν καὶ ἀκρίβειαν. Ἐν δὲ τῷ Καθολικῷ του τὰς προσόδους καὶ δαπάνας κατὰ μῆνα ἢ κατ' ἔτος καταχωρημένας παρὰ τοῦ Γραμματέως τῆς Ἐπισκοπῆς. Πᾶσα δὲ τούτων παραβίασις εἴτε ἐξ ὀλιγοψυχίας τοῦ ἡγουμένου, εἴτε ἐξ ἄλλης τινὸς αἰτίας ἀδικαιολογήτου προσελθοῦσα, θέλει εὐθὺς τὸν Ἡγούμενον πρὸς ὃν ἔα γίνωνται αἱ θέουσαι παρατηρήσεις πρὸς πιστὴν συμμόρφωσιν μὲ τὰ προειρηθέντα ἄρθρα.

Ἐμμέναντος δὲ μετὰ τῶν πρὸς αὐτὸν γενησομένων παρατηρήσεων ἐν τῇ προδιατυπωθεῖσῃ στάσει του, τότε ἐκτὸς τῆς ἐπιβαρυνούσης αὐτὸν εὐθύνης, παύθησεται καὶ πάσης διακυβερνήσεως τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς, καὶ τῆς θέσεώς του ἀκόμη ταύτης, ἥς ὁ προσρισμός ἐσται ἢ ἐπὶ τα πρὸσω προαγωγή καὶ βελτίωσις τοῦ ἀνατεθέντος αὐτῷ Ἱεροῦ καθιδρύματος.

Ἐν Κόνιτῃ τῇ 24 Μαρτίου 1879 ἐνστά.

Δημήτριος Ἡγουμενίδης

Ἰωάννης Χαρισιάδης

Π. Στ. Ρούβαλης

Νικ. Κ. Βεκιάρης

Ὁ Βελλᾶς Βασίλειος δεδαιοῖ

Ἀριθ. 8.—Περαιωθείσης τῆς λογοδοσίας τοῦ Πανοσιωτάτου Ἡγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βελλᾶς κυρ Γρηγορίου ὡς γίνηται δῆλον ἐκ τῆς προηγουμένως καὶ συνοπτικῶς διακανονισθείσης ἐν ἐκείνῃ τῆς μελλούσης πορείας τοῦ μνημονευθέντος Ἡγουμένου, ἐκρίθη ἐπ'ἀνάγκης, ἵνα παρατεθῇ καὶ ἡ ἐπομένη συμπληρωματικὴ πράξις περιέχουσα τὰς ἐξῆς ἀπαραμειώτους διατάξεις καὶ ὑποχρεώσεις τοῦ Ἡγουμένου.

Αὐτ. Ἐπειδὴ μέχρι τοῦδε θὲν ἐλήφθη φροντίς ἵνα συνταχθῇ τακτικὸν κτηματολόγιον ἀπασῶν ἐν γένει τῶν Μοναστηριακῶν γαιῶν, δεόν ἵνα τοῦτο συνταχθῇ προσεχῶς ἐξάπαντος.

Βον. Ἐπειδὴ οἱ τίτλοι (δηλονότι τὰ ταπία) τῶν Μοναστηριακῶν γαιῶν καὶ ἐργαστηρίων οἷον Μύλων, Μαντανειῶν καὶ Νεροτριδιῶν ὑπάρχουσιν ἐπ' ὀνόματι τῶν ἐκ Κάτω Σουθενῶν Κων Νούρια Παπᾶ Γεωργίου, Ἰωάννου Κοντούρη καὶ Δημ. Χαντέλη καὶ τοῦ ἐκ Ζαγόργιανης Ἀθανασίου Κοκίνῃ ἀπαιτεῖται ἀνευ ἐλαχίστης ἀναβολῆς, ἵνα περὶ τούτου συνταχθῇ ἐπίσημος πράξις ἐν τῇ προϋσταμένη Σεβ. Ἐκκλησιαστικῇ Ἀρχῇ, δηλοῦσα τὸ εἰκονικὸν τῆς ἐπ' ὀνόματι τῶν ἄνω ἐκδόσεως τῶν ταπίων, καὶ συγχρόνως μεταβιβασθῶσιν ἐκεῖνοι εἰς πρόσωπα ἐγκριθεῖσιν παρὰ τοῦ Ἀρχιερέως ὡς κατάλληλα, καταβληθισμένης τῆς δαπάνης τούτων παρὰ τοῦ ἐν λόγῳ Ἱεροῦ Μοναστηρίου.

Γον. Τὰ μέχρι τοῦδε χρῆς ἐξελεχθέντα καὶ εὑρεθέντα ἐκ λιρῶν Ὁθωμ. 128 κεφάλαιον, ὡς δηλοῦται ἐν τῇ προηγουμένῃ πράξει θέλουσι πληρῶνεσθαι κατ' ἔτος ἐκ τοῦ περισσεύματος τῶν ἐσόδων. Πᾶσα δὲ συνομολόγησις ἐτέρου δανείου μονομερῶς γενομένη παρὰ τοῦ Ἡγουμένου, ἀνευ δηλ. τῆς ἐγκρίσεως τοῦ Ἀρχιερέως, θέλει ἀποδοκιμασθῇ καὶ θέλει εὐθύνει τὸν Ἡγούμενον.

Αὐτ. Ἀπεφασίσθη ὁριστικῶς καὶ ἀνευ τινος ὀπισθοβουλίας, ἵνα ὁ Ἡγούμενος πληρῶνῃ καθ' ἔτος λίρας Ὁθωμ. χρυσᾶς σαράντα ἄρ. 40 ἐν τῇ Κωμοπόλει Κονίτῃς ἔδραν οὖσα τῆς Ἐπισκοπῆς Βελλᾶς διὰ τὰ ὑπάρχοντα ἤδη Σχολεῖα ἢ διὰ τὸ συστηθὲν σόμενον Παρθεναγωγεῖον πρὸς ἐκπαίδευσιν καὶ μόρφωσιν τοῦ γυναικείου φύλου θεωρησόμενου τοῦ ἐν λόγῳ Παρθεναγωγείου ὡς κεντρικοῦ καὶ γενικοῦ καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει παραδεχθισμένου τούτου ἀνευ διακρίσεως καταγωγῆς αὐτοχθόνου ἢ ἐτεροχθόνου, οἷον δὴποτε θῆλυ ἐρχόμενον ἐπὶ σκοπῇ ἡθικῆς ἀναπλάσεως καὶ ἀναμορφώσεως. Ἐπειδὴ δὲ ἐνεκρίθη, ἵνα ἐπὶ τοῦ παρόντος γίνῃ ἡ ἀνέγερσις τῶν δωματίων τοῦ Μοναστηρίου, ὡς ἐρρέθη ἐν τῇ προηγουμένῃ πράξει, ἡ πληρωμὴ τούτων διὰ τὸ τρέχον ἔτος ἀναβληθήσεται.

Πᾶσα δὲ καὶ τῶν ὁρῶν τούτων παραβίασις ἐκ μέρους τοῦ Ἡγουμένου, θέλει ἐπιρρίψῃ εἰς αὐτὸν τὴν ἐν τῇ προηγουμένῃ πράξει ὁρισθεῖσαν ποινὴν.

Ἐν Κονίτῃ τῇ 24 Μαρτίου 1879 ἐννέα

Ὁ Ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βελλᾶς Ἀρχιμανδρίτης Γρηγόριος

Ν. Κ. Βεκιάρης μαρτυρῶ

Ἰωάννης Χαρισιάδης

Ὁ Βελλᾶς Βασίλειος δεδαιοῖ

Δημ. Ἡγουμενίδης μαρτυρῶ

Π. Στ. Ρούβαλης μαρτυρῶ

Σημειώσεις Ἱερῶν οὐκῶν, Ἀμφίων, διαφόρων ἐπιπλῶν, ζώων, φυλικῆς καὶ διαφορῶν ἄλλων πραγμάτων τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου Βελλᾶς.

(ἀκολουθεῖ λεπτομερὴς καταγραφή)

Ἐκ τῆς ἄνω ὀνοματοειδοῦς ἀπογραφῆς τῶν διαφορῶν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς πραγμάτων, καταφαίνεται ὅτι τὸ Ἱερόν Μοναστήριον θὰ πιστωθῇ μὲ χιλίας δκ. ἀραβοσίτου ρόκας

καὶ μὲ γρ. 3.000 τρεῖς χιλιάδας τρεχούμενα ὑπόλοιπον ἐκ τῶν 5985 γρ. ὀφειλομένων ἐκ τῶν ἐνοικίων τῶν Μύλων, ἀφ' οὗ ἐξ ἐκείνων ἀφηρέθησαν Δοῦν τὰ διάφορα ἐξοδα τῆς ἐπισκευῆς τῶν Μύλων μέχρι τοῦδε. — Βοῦν τὰ διάφορα ἐξοδα τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου μέχρι σήμερον — Γοῦν οἱ μισθοὶ τῶν ἐπιστατηράντων ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ εἰς τὸ διάστημα τῆς ἀπουσίας μου καὶ γενικῶς πᾶν ἐξοδὸν τακτικὸν καὶ ἐκτακτὸν μέχρι σήμερον. μὴ ὑποχρεωμένης τῆς Μονῆς εἰς τὴν ἀπότισιν οὔτε ὀβολοῦ ἀπέναντι τακτικοῦ ἢ ἐκτάκτου ἐξόδου. Πιστωθῆνται οὖν ἡ Μονή, μὲ τὰ ἄνω δύο ποσὰ τοῦ ἀραβασίτου καὶ τοῦ χρηματικοῦ ποσοῦ, ὡς καὶ μὲ τὸ ληφθησόμενον ποσὸν ἐκ τῆς ἀσβέστου ἐκ γρ. 1000 χιλίων εἰς χάλκινα καὶ ἐκ 2000 δύο χιλιάδων ὀκ. ἀσβέστης.

Κόνιτσα τῇ 26 εἰκοσιν ἐξ Μαρτίου 1879 ἐννέα

Ὁ Ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βελλᾶς Ἀρχιμανδρίτης Γρηγόριος

Ἰωάννης Χαρίσιάρχης

Ν.Κ. Βακίάρης μαρτυρῶ

Δημ. Ἡγουμενίδης μαρτυρῶ

Παν. Στ. Ρούβαλης μαρτυρῶ

Ὁ Βελλᾶς Βασίλειος βεβαίω!

Ἡ ὡς ἀνωτέρω διευθέτισις ὑπῆρξε προσωρινή. Ὁ Μητροπολίτης Ἰωαννίνων καὶ οἱ παρ' αὐτῷ προύχοντες συνεχῶς ἐφρόντιζον νὰ ἐπανέλθῃ καὶ αὐθις ἡ Μονὴ Βελλᾶς ὡς ἐνοριακὴ τῆς Μητροπόλεως Ἰωαννίνων. Τὰ Πατριαρχεῖα πάλιν ὑπὲρ αὐτῶν ἐρρύθμισαν τὰ τῆς Μονῆς μετατρέψαντες εἰς Σταυροπηγιακὴν. Τὸ 1882 μάλιστα ἀπέστειλον ἐκ Κωνσταντινέως ὡς Ἡγούμενον τὸν Ἱερομόναχον Πάμφιλον. Τοῦτου ἀναγκασθέντος ν' ἀποχωρήσῃ δι' ἐξεγέρσεως τῶν μέχρι τότε Ἐπιτρόπων τὰ Πατριαρχεῖα ἐξέδοντο τὸ ἔτος 1885 τὸ ὑπὸ τοῦ Αἰδ. Παΐσιου δημοσιευόμενον κατωτέρω ἔγγραφον. Βάσει τοῦ ἐγγράφου τούτου ὁ Ἰωαννίνων Σωφρόνιος ἐξέλεξεν καὶ αὐθις τὸν Γρηγόριον ὡς Ἡγούμενον τῆς Μονῆς. Ἐκ τῶν δημοσιευμένων ἐν συνεχείᾳ ἐγγράφων δύναται τις ἀμέσως ν' ἀντιληφθῇ τὴν ἐξέλιξιν τῶν τῆς Μονῆς πραγμάτων καὶ νὰ ἀπαγοητευθῇ μὲ τὴν τάσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν Ἡγετῶν εἰς ἀντιχριστιανικὰς ἐνεργείας.

Διὰ τοῦ παρόντος ἐκκλησιαστικοῦ ἀποκαταστατικοῦ περὶ Ἡγουμενείας γράμματος, δῆλον γίνεται ὅτι, ἀνατεθείσης τῇ Αὐτοῦ Σεβασμιότητι, τῷ Σεβαστῷ μοι Κυριάρχῃ Ἀγίῳ Ἰωαννίνων Κυρίῳ Σωφρονίῳ διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. πρωτ. 1459 καὶ ἡμερομηνίαν 15 Μαρτίου 1885 Σεβαστῆς Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς Ἐπιστολῆς, τῆς διακανονίσεως τῶν τῶς λίαν ἐκρύβως ἐχόντων τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βελλᾶς, ἀποκαταστάσεως κανονικοῦ Ἡγουμένου ἐν αὐτῇ καὶ τῆς ἐπὶ τὰ κρείττω ἀξιοχρέως προνοία βασιτώσεως αὐτῆς, ἡ Αὐτοῦ Σεβασμιότης συμφώνως τῷ πνεύματι τῆς ὡς ἐδηλώθη ἐκκλησιαστικῆς ἀποφάσεως, διώρισεν κανονικὸν Ἡγούμενον τὸν Πανοσιώτατον Ἀρχιμανδρίτην κύριον Γρηγόριον, καὶ πρῶτον διατελέσαντα ὡς τοιοῦτον ἐν αὐτῇ καὶ ἐξέδοτο τὸ τῆς Ἡγουμενείας ἔγγραφον τῇ 19 Ὀκτωβρίου 1885, μετὰ τὴν Ὑμετέραν προφορικὴν καὶ ἔγγραφον ἐγκρίσιν καὶ ὑποβολὴν πρὸς τὸ διορισθῆναι τὸν ἐν λόγῳ Πανοσιώτατον Γρηγόριον Ἡγούμενον τῆς ὡς εἴρηται Ἱερᾶς Μονῆς. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Αὐτοῦ Σεβασμιότης διὰ τῆς ἀπὸ 12 τρέχοντος μηνὸς Σεβαστῆς ἐπιστολῆς τοῦ, ἀνέθετό μοι τὴν ἐντολήν, ἵνα ὡς κανονικὸς Ἐπίσκοπος προνοῶ ὡς εὐθυνόμενος ὑπὲρ τῶν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς συμφώνως τῷ πνεύματι τῆς Σεβαστῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀποφάσεως, καὶ ἐκδώσω τὸ τῆς Ἡγουμενείας ἔγγραφον τῷ διαληφθέντι Ἡγουμένῳ, αἰρουμένου τοῦ τῆς Αὐτοῦ Σεβασμιότητος, πρὸς ἔρριν πάσης παρερμηνείας λόγῳ μακρονικότητος πνευματικῆς δικαιοδοσίας, ἐπαφίημι τὸ παρὸν τῷ διαληφθέντι Ἡγουμένῳ Πανοσιωτάτῳ Ἀρχιμανδρίτῃ Κυρίῳ Γρηγόρῳ, ὅς ὀφείλει ἵνα διακυβεύῃ τὰ

τῆς Ἱερᾶς Μονῆς καὶ προνοεῖ περὶ τῆς ἐπὶ τὰ κρεῖττω προαγωγῆς αὐτῆς, ὁδεύων ἀπαρεγκλίτως τῷ πνεύματι καὶ γράμματι τῆς ὡς ἐδηλώθη Σεβαστῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀποφάσεως διατηρῶν τακτικούς λογαριασμούς ἐσόδων καὶ ἐξόδων, λαμβάνων ἀπάσας τὰς προσόδους αὐτῆς, καὶ ἀποδίδων κατ' ἔτος τακτικὸν λογαριασμὸν τῆς διαχειρίσεως τοῦ ἐπὶ τῆς ἐν λόγῳ Ἱερᾶς Μονῆς, ἀναφερόμενος τῇ ἐμῇ ταπεινότητι περὶ πάσης ὑποθέσεως αὐτῆς, καὶ ἐπικαλούμενος τὴν Κυριαρχικὴν προστασίαν τῆς Αὐτοῦ Σεβασμιότητος τοῦ Σεβαστοῦ Μητροπολίτου Ἀγίου Ἰωαννίνων περὶ πάσης ἐπισυμβαινούσης ὕλικῆς ὑποθέσεως, ὡς τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βελλᾶς γειτνιαζούσης τῇ θεοσώτῳ Μητροπόλει Ἰωαννίνων. Ὅθεν εἰς ἐνδειξιν ἐπεδόθη αὐτῇ.

Τῇ 17ῃ Μαρτίου 1886 Ἰωάννινα

Αὔξ. ἀριθ. 186

Καταχώρισις τῆς σχετικῆς ἀπαντήσεως τοῦ Ἀγίου Ἰωαννίνων κ. Γρηγορίου

Ἀριθ. Πρωτ. 356

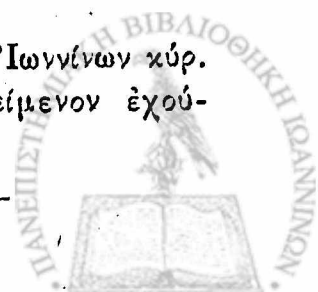
† Θεοφιλέστατε Ἐπίσκοπε Βελλᾶς ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργῆ τῆς ἡμῶν ταπεινότητος κύρ Βασιλείε, χάρις εἴη τῇ Αὐτῆς Θεοφιλίᾳ καὶ εὐρίην παρὰ θεοῦ. Ἀσμένως ἐκομισάμεθα τὴν ἀπὸ τῆς 2ας ἰσταμένου ἀδελφικῆν τῆς Αὐτῆς Θεοφιλίας καὶ τὸ περιεχόμενον διήλθομεν. Καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὴν διακανόνισιν τῶν προσόδων τῆς Ἱ. Μονῆς Βελλᾶς αὐταὶ εἰσὶν διατεταγμέναι συμφώνως τῇ ἀποφάσει τῆς σεβ. Μητροῦς ἡμῶν ἐκκλησίας διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. πρωτ. 1459 καὶ ἡμερομ. 15 Μαρτίου 1885 Σ. Ἐκκλησιαστικῆς, Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς ἐπιστολῆς κατακεχωρισμένης καὶ ἐν τῷ Κώδικι τῆς Μητροπόλεως τῶν Ἱερῶν Μονῶν τῇ 7ῃ Μαΐου 1885. Συνάμα ἐπληροφορήθημεν ὅτι ὁ Σεβασμιώτατος προκατόχος ἡμῶν ἐγνωστοποίησε τὸ περιεχόμενον εἰς τε τὴν θεοφιλίαν τῆς καὶ τοῖς εὐλογημένοις Χριστιανοῖς περιόικοις τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς. Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ περὶ τῆς αἰτουμένης ἀναθεωρήσεως τῶν λογαριασμῶν τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς ἀπὸ τῆς ἐγκαταστάσεως τοῦ Πανοσιωτάτου Ἡγουμένου Γρηγορίου λαβόντες ὑπ' ὅψιν τὴν ἐπίσημον πράξιν τοῦ Σεβασμιωτάτου προκατόχου ἡμῶν ὑπὸ χρονολογίαν 19 8)δρίου 1885, κατακεχωρισμένην ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν Ἱερῶν Μονῶν ὑπὸ σελίδα 238 καὶ ἐδραζομένην ἐπὶ τῆς ἐν λόγῳ Σ. Ἐκκλησιαστικῆς ἀποφάσεως διαδηλοῦμεν τῇ θεοφιλίᾳ τῆς ὅτι, μόνον ἡμεῖς δικαιούμεθα ἵνα ζητήσαντες λάβωμεν τὴν λογοδοσίαν τῆς διαχειρίσεως ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ οὐδεὶς ἕτερος, ὡς τῆς ἐν λόγῳ Ἱερᾶς Μονῆς ὑπαγομένης ὑπὸ τὴν ἄμεσον Κυριαρχίαν τῆς καὶ ἡμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως. Κατὰ συνέπειαν ἐπειδὴ προτιθέμεθα ἵνα θέσωμεν εἰς ἐνέργειαν τὴν ἐν λόγῳ Σ. ἐκκλησιαστικὴν ἀπόφασιν καὶ διακανονίσωμεν τὰ αὐτῆς συμφώνως τῷ πνεύματι τῆς εἰρημένης Πατριαρχικῆς ἀποφάσεως διὰ ταῦτα προτρεπόμεθα τὴν θεοφιλίαν τῆς ἵνα μεταπέμψῃται παρ' Αὐτῇ τὸν εἰρημένον Πανοσιώτατον τέως Ἡγούμενον Γρηγόριον καὶ παραγγείλῃ αὐτὸν ἵνα ἀνευ ἀναβολῆς, παραλαβὼν τὴν λογοδοσίαν τῆς διαχειρίσεως τῆς Ἱ. Μονῆς ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἐγκατέστη ἡγούμενος ἐν αὐτῇ ἔλθῃ πρὸς ἡμᾶς ἐνταῦθα καὶ παραδῶσῃ ταύτην ἡμῖν, ὅποτε πληροφορηθέντες τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν ἐν ἣ διατελεῖ θέλωμεν προβεῖ εἰς τὴν περαιτέρω ἐνέργειαν. Ταῦτα μὲν εἰς ἀπάντησιν καὶ ὁδηγίαν αὐτῆς, ἣ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις εἴη μετὰ τῆς θεοφιλίας αὐτῆς.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 18ῃ Φεβρουαρίου 1891

(ὕπογρ.) † Ὁ Ἰωαννίνων Γρηγόριος ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφός

Αὔξ. ἀριθ. 185

Καταχώρισις τῆς πρὸς τὴν Α. Σεβασμιότητα τὸν Ἀγίον Ἰωαννίνων κύρ. Γρηγόριον ἐπιστολῆς τοῦ Ἀγίου Βελλᾶς κ. Βασιλείου, ἀντικείμενον ἐχού-

σης τὴν ἀπαίτησιν τῶν ἐφόρων τῆς πόλεως Κονίτης περὶ τῆς παροχῆς τοῦ «πεντηκονταλίου» ἐπιδόματος τῆς Μονῆς Βελλᾶς.

Τὴν Ὑμετέρα πανσεβαστόν μοι Σεβασμιότητα,

Ταπεινῶς προσκυνῶ.

Εὐσεβάστως ὑποβάλλω τῇ Ὑμετέρᾳ πανσεβάστῃ μοι Σεβασμιότητι ὅτι οἱ Ἐφοροὶ τῶν ἐνταῦθα ἐκπαιδευτικῶν καθιδρυμάτων ἐπανειλημμένως ζητοῦσιν ἐκ τῆς Ἱ. Μονῆς Βελλᾶς ὑπὲρ τῶν Σχολείων τῆς πόλεως Κονίτης τὸ πεντηκοντάλιον ἐπίδομα, ὅπερ ἡ σεβαστὴ μήτηρ ἐκκλησία διὰ σεβαστῆς αὐτῆς ἐκκλησιαστικῆς πράξεως γενομένης ἐν ἔτει 1885 κατὰ μῆνα Μάρτιον καὶ δοθείσης τῷ προκατόχῳ Αὐτῆς κυρίῳ Σωφρονίῳ ἐν Κων)πόλει τότε διατρίβοντι, τὴν διακανόνισιν δὲ τῶν τῆς Ἱ. ταύτης Μονῆς πραγματευομένης, ἐχορήγησεν ἡ Α. Σεβασμιότης ὁ προκατόχος Αὐτῆς κύριος Σωφρόνιος τὴν ἐν λόγῳ ταύτην σεβ. ἐκκλησιαστικὴν πράξιν δὲν μοι ἐκοινοποίησεν ἐπιστήμως συνοδευομένην, ὥς συνήθως, ὑπὸ κυριαρχικῆς τῆς ἐπιστολῆς οὐδὲ ὑπὸ τινος κανονισμοῦ πραγματευομένου τὴν ἐφεξῆς διακανόνισιν τῶν τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς. Οὐ μὲν ἄλλ' οὕτω τὸν χρόνον καθ' ὃν θὰ ἀρχῇται ἡ ἐπιχορηγία τῶν ἐπιδόματων μοι ἐγνωστοποίησε καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἀγνοῶ ἂν ἡ ἐπιχορηγία τῶν ἐπιδόματων ἀρχεταί ὥς οἱ εἰρημένοι Ἐφροροι δι' ἄσχυρίζονται ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς εἰρημένης σεβ. ἐκκλησιαστικῆς πράξεως ἀμέσως ἢ μετὰ τὴν ἀπόρριψιν τῶν χρεῶν καὶ τὴν ἀνακαίνισιν τοῦ πυρποληθέντος μέρους τῆς Ἱ. Μονῆς. Κατὰ συνέπειαν παρακαλῶ θερμῶς Ὑμετέραν πανσεβαστόν μοι Σεβασμιότητα ὅπως ἀγαθονομένη διατάξῃ νὰ παρατηρηθῇ τὸ κείμενον τῆς ἀναφερομένης ταύτης σεβ. ἐκκλησιαστικῆς πράξεως καὶ ἐξαποστείλῃ τῷ ταπεινῷ Αὐτῆς τὰς σχετικὰς σεβαστάς μοι διαταγὰς καὶ ὁδηγίας τῆς.

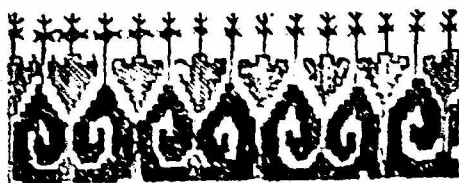
Προσέτι ὑποβάλλω τῇ Ὑμετέρᾳ πανσεβάστῃ μοι Σεβασμιότητι ὅτι οἱ αὐτοὶ Ἐφροροι ζητοῦσι καὶ τὴν ἀναθεώρησιν τῶν λογαριασμῶν τοῦ τε πρώτου ἡγουμένου τῆς αὐτῆς Ἱ. Μονῆς Γρηγορίου καὶ τὴν μέχρι τοῦδε μετ' αὐτὸν καὶ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ὁ ταπεινὸς αὐτῆς ἀπήνησε, ὅτι «κατὰ τὴν ἀνάκαθεν συνήθειαν καὶ τῶν τῆς Ἱερᾶς αὐτῆς Μονῆς οἱ λογαριασμοὶ ἐπεκυρώθησαν παρὰ τοῦ Ἐπισκόπου καὶ δὲν ἔχουσιν οὗτοι δικαίωμα νὰ ἀναθεωρήσουσιν αὐτοὺς, τοῦθ' ὅπερ ἀπόκειται μόνον τῷ σεβαστῷ μοι Κυριάρχῃ. Ἄν ἡ Α. Σεβασμιότης κρίνῃ τὴν ἀναθεώρησιν τῶν λογαριασμῶν δύναται νὰ διατάξῃ νὰ ἀναθεωρηθῶσιν οὗτοι ὅπου Αὐτῇ ἐγκρίναι εἴτε ἐνώπιον Αὐτῆς εἴτε ἀλλοχού— Ὑποσημειοῦμαι μετὰ ραθυτάτου σεβασμοῦ.—

Ἐν Κονίτῃ τῇ 24 Φεβρουαρίου 1891—ἐν.—

Τῆς Ὑμετέρας πανσεβαστοῦ μοι Σεβασμιότητος ὀλοπρόθυμος τῶν ὁρισμῶν τῆς

† Ὁ Βελλᾶς Βασίλειος

Ἡ ὁριστικὴ ῥύθμισις τῶν τῆς Μονῆς Βελλᾶς πραγμάτων ἐγένετο κατὰ τὸ ἔτος 1895 ὅτε ἡ Ἐπισκοπὴ Βελλᾶς καὶ Κονίτης προήχθη εἰς Μητροπόλιν καταλαβοῦσα τὴν 78 θέσιν μετὰ «ὑπερτιμίας» τοῦ Μητροπολίτου αὐτῆς, καὶ ἐπανεσεν οὕτω ἡ κυριαρχία τοῦ Μητροπολίτου Ἰωαννίνων. Τότε ἐτεροματίσθησαν περίξ τῆς λείας τῆς Μονῆς αἱ ὑπὸ τοῦ 1830 ἀρξάμενοι ἀγῶνες, πολλὰ διδάσκοντες. Ὁλοκλήρως τῶν κειμένων ἐπὶ τῆς ἱστορίας τῆς σημαντικῆς ταύτης Μονῆς ἐλπίζομεν νὰ ἐπιτύχομεν καὶ νὰ φέρομεν εἰς τὴν δημοσιότητα.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΪΣΙΟΥ, Ιερέως

ΑΝΤΙΓΡΑΦΟΝ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΒΕΛΛΑΣ

α ω π ε' = 1885

Μεταξὺ τῶν ἄλλων Ἐκκλησιαστικῶν ἐγγράφων τὰ ὁποῖα περισυνελέξαμεν ἐκ διαφόρων ἀρχείων τῆς Ἐπαρχίας, περιῆλθεν εἰς χεῖρας μας καὶ ἐν ἀντίγραφον ἐξ ἀντιγράφου Πατριαρχικῆς πρὸς τὸν Μητροπολίτην Ἰωαννίνων ἐπιστολῆς, σχετιζόμενον μὲ τὴν τότε κατάστασιν τοῦ ἱεροῦ Μοναστηρίου Βελλᾶς, καὶ τὴν διακανόνισιν καὶ μετατροπὴν αὐτοῦ ἀπὸ Σταυροπηγιακοῦ, εἰς Ἑνοριακόν.

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, ἡ ὁποία καὶ κατεχωρήθη εἰς τοὺς Κώδικας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἰωαννίνων καὶ τῆς τότε Ἐπισκοπῆς Βελλᾶς, δὲν εἶναι ἐντελῶς ἀσχετος καὶ μὲ ὅσα ὁ ἀείμνηστος ἱατρός Ι. Λαμπρίδης γράφει εἰς τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθὲν κατὰ τὸ 1880 βιβλίον μὲ τὸν τίτλον «Περὶ τῶν ἐν Ἠπείρῳ Ἀγαθοεργημάτων».

Καὶ ἐπειδὴ ἡμεῖς δὲν γνωρίζομεν ἂν οἱ Κώδικες ἐκεῖνοι τῆς τε Μητροπόλεως καὶ τῆς Ἐπισκοπῆς Βελλᾶς ὑπάρχουν, ἀλλὰ καὶ ἂν ὑπάρχουν δὲν εἶναι καθόλου προσίτοι εἰς ἡμᾶς οὐδὲ καὶ εἰς τοὺς πολλούς, καὶ ἐπειδὴ ἐν τῇ ἐν λόγω ἐπιστολῇ ἀναφέρονται καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ Κονίτῃς Ἱερῶν Μονῶν Γκούρας καὶ Μολυβδοσκεπάστου, διὰ ταῦτα, ἐκρίναμεν ὠφέλιμον εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ τόπου, ὅπως τὸ ἀντίγραφον τοῦτο καὶ αἱ ὀλίγαι γραμμαὶ τοῦ Λαμπρίδου, ἔλθωσιν εἰς δημοσιότητα ἵνα οἱ κ.κ. ἀναγνῶσται πληροφοθῶσι ἐξ αὐτῶν τὴν ἐν γένει τότε κατάστασιν τῆς Μονῆς κ.λ. ὥς καὶ εἰς ποίους καὶ διὰ ποίους σκοποὺς διετίθεντο κατὰ

τὴν ἐποχὴν ἐκείνην αἱ πρόσοδοι τοῦ Ἱεροῦ τούτου Μοναστηρίου.

Ἡμεῖς γράφοντες ταῦτα, οὔτε τίτλους ἐπιδιώκομεν, οὔτε σκοπὸν ἔχομεν νὰ κρίνωμεν ἢ ἐπικρίνωμεν πρόσωπα καὶ πράγματα. Ἡ πρόθεσίς μας εἶναι ἀπλὴ καὶ ἄδολος, καὶ ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐξηγηρῆσιν τῆς ἱστορίας τόσοσιν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βελλᾶς, ὅσον καὶ τῆς ὁμωνύμου Ἀγιωτάτης Ἐπισκοπῆς Βελλᾶς καὶ Κονίτῃς.

Δεδομένου δὲ ὅτι ἡ Ἐπισκοπὴ αὕτη ἢ ἀπὸ τοῦ 1895 ἐπὶ Πατριαρχείας Ἀνθίμου Ζ' τοῦ Τσαΐσου Ἰωαννίτου ἀναδειχθεῖσα εἰς Μητρόπολιν συνοδικῇ ἀποφάσει τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κατηργήθη ἀπὸ τοῦ 1936, ὁ δὲ τίτλος αὐτῆς ἔπαυσε νὰ ὑφίσταται, διὰ τοῦτο ἐπιβάλλεται νομίζω εἰς ἡμᾶς νὰ διασώσωμεν πᾶν ὅ,τι ἀναφέρεται εἰς τὸν τίτλον καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς Μητροπόλεως ταύτης.

Ἐντεῦθεν καὶ ἕτερος λόγος ὁ ὁποῖος μᾶς ὤθησε εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ φέρωμεν εἰς δημοσιότητα τὸ ἀντίγραφον τῆς Πατριαρχικῆς αὐτῆς πρὸς τὸν Μητροπολίτην Ἰωαννίνων Σωφρόνιον ἐπιστολῆς.

Τὸ ἀντίγραφον τοῦτο ἐπὶ χάριτον διαστάσεων 58X42, εὑρέθη ἐν τῷ ἀρχεῖῳ τοῦ ἄλλοτε προκρίτου ἐν Κονίτῃ ἀειμνήστου Παναγιώτου Ρούβαλη μεγαλέμπορου, προθυμότατα δὲ παρεχωρήθη εἰς ἡμᾶς πρὸς ἀντιγραφὴν, ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ κ. Φωτίου Ρούβαλη. Δι' ὃ καὶ ἀπ' ἐντεῦθεν ἐκφράζομεν πρὸς αὐτὸν τὰς θερμότερας τῶν εὐχαριστιῶν.

Παραθέτοντες κατωτέρω τὸ ἀντίγραφον

τοῦτο, δηλοῦμεν διὰ κατὰ τὴν ἀντιγραφὴν αὐτοῦ, διετηρήσαμεν τὴν διακρίνουσαν αὐτὸ ὀρθογραφίαν καὶ διάταξιν. Ὅσον ἀφορᾷ δὲ τὰς δύο σημειώσεις αἱ ὁποῖαι εἶναι διατυπωμέναι ἔξωθεν τοῦ ἀντιγράφου τούτου, παραθέτομεν καὶ ταύτας ὡς ἀκολουθῶς.

Σημ. Α'

«Ἀντίγραφον Ἐκκλησιαστικῆς πράξεως ἀφορώσης τὴν διακονόνισιν τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου Βελλᾶς».

Σημ. Β'

«Κατεχωρήθη καὶ ἐν τῷ Κώδεκι τῆς Ἱερᾶς Ἐπισκοπῆς Βελλᾶς ὑπ' αὐξ. ἀριθμὸν 184 Σελ. 169—176».

Ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὀψεως.

Ἀντίγραφον

Ἀριθ. Πρωτ. 1459

Κώδεξ Ἱερῶν Μονῶν

Σελὶς 233

Καταχώρησις Σεβαστῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιστολῆς περὶ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βελλᾶς.

† Ἰωακείμ ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Ἱερότατε Μητροπολίτα Ἰωαννίνων, ὑπέρτιμε καὶ ἔξαρχε πάσης Ἠλείου καὶ Κερκύρας, ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὴ ἀδελφεῖ καὶ Συλλειτουργεῖ τῆς ἡμῶν Μετριότητος Κύριε Σωφρόνιε. Χάρις εἴη τῇ Αὐτῆς Ἱερότητι καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ. Οὐκ ἀγνοεῖ ἡ Αὐτῆς Ἱερότης ὅτι ἡ πρὸς σύνταξιν τῶν Ἑθνικῶν Κανονισμῶν συνελθούσα ἐν τοῖς Πατριαρχείοις προσωρινῇ Ἑθνικῇ Συνέλευσις μεταξὺ ἄλλων μέτρων, ληφθέντων πρὸς προικισμόν τοῦ Ἀγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ὥρισε διὰ τοῦ Β' Ἀρθροῦ τοῦ Κανονισμοῦ τῶν Πατριαρχικῶν καὶ Ἀρχιερατικῶν ἐπιχορηγήσεων, ἵνα καὶ αἱ πρόσοδοι τῶν ἐν Ρουμανίᾳ κτημάτων τῶν Ἱερῶν Σταυροπηγιατικῶν Μοναστηρίων Γκούρας καὶ Μο-

λυβδοσκεπάστου ὡς καὶ τοῦ ἐνοριακοῦ τῆς Βελλᾶς τοῦ ἐν τῇ ὁμωνύμῳ Ἐπισκοπῇ κειμένου, χρησιμεύουσιν ἐπίσης εἰς προικισμόν αὐτοῦ. Συνεπεία δὲ τούτου βραδύτερον ἦτοι κατὰ Μάϊον τοῦ α' ω' γ' ἐν ἀποφάσει τῶν δύο σωμάτων, συνελθόντων ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ἀοιδίμου προκατόχου ἡμῶν Κυροῦ Ἰωακείμ τοῦ ἀπὸ Κυζίκου, ξυνετάχθη καὶ Συγγίλιον Ἱερὸν, δι' οὗ τὸ διαληφθὲν Ἱερὸν Σκήνωμα τῆς Βελλᾶς, ἀπὸ ἐνοριακὸν μετεβλήθη εἰς Σταυροπηγίον ὡς καὶ ἰὰ τῆς Γκούρας καὶ Μολυβδοσκεπάστου. Ἐπελθούσης ὁμως μετ' οὗ πολὺ τῆς κατασχέσεως τῶν ἐν Ρουμανίᾳ Μοναστηριακῶν κτημάτων, ἐκείνο μὲν τὸ μέτρον, τῆς εἰς τὸν Πατριαρχικὸν Θρόνον κατακυρώσεως τῶν εἰσοδημάτων τῶν εἰρημένων τριῶν Μονῶν ἔμεινε νεκρὸν γράμμα, αὕτη δὲ ἡ Μονὴ τῆς Βελλᾶς εἰς δεινὴν περιπεσοῦσα ἀνωμαλίαν καὶ εἰς οὐκ ὀλίγα χρῆμα καθυποβληθεῖσα, προυκάλεσεν ὡς εἰκὸς τὴν ἀξιόχρεω τῆς Ἐκκλησίας Πρόνοϊαν. Ἐφ' ᾧ πρὸς τριετίας παρὰ ἀρχεῦντος ἔτι τοῦ Παναγιωτάτου προκατόχου ἡμῶν Ἰωακείμ τοῦ ἀπὸ Θεσσαλονίκης, ξυνοδικῇ ἀποφάσει ἀπεστάλη μὲν πρὸς διακυβέρνησιν αὐτῆς ὁ Ἱερομόναχος Πάμφιλος, οὐκ ἡδυνήθη ὁμως ἐγκαταστήναι, ἀντισιάντων εἰς τοῦτο τῶν περιόικον Χριστιανῶν καὶ δι' ἀλληπαλῶν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἀναφορῶν, ἀξιώσεις ἐγειράντων περὶ τῆς Ἐνοριακῆς τῆς Μονῆς ιδιότητος. Ταῦτα τοίνυν πάντα γνωστὰ ὄντα καὶ τῇ Αὐτῆς Ἱερότητι, ἐν συνεδριάσει καὶ αὐτῆς τῶν δύο σωμάτων, συνελθόντων ὑπὸ τὴν προεδρείαν ἡμῶν τῇ κβ' τοῦ παρελθόντος Φεβρουαρίου μηνός, ἐλήφθησαν ὑπ' ὅψιν καὶ μεθ' ἱκανὴν ἐπὶ τοῦ πράγματος σκέψιν τε καὶ συζήτησιν, ἀπεφασίσθη ἵνα, ἀπρακτοῦντο τῶν προηγουμένου Ἐκκλησιαστικοῦ Συγγιλίου, τὸ μὲν εἰρημένον Ἱερὸν Μοναστήριον μένῃ ἐνοριακόν, ὡς ἦν ἀπ' ἀρχῆς, αἱ δὲ ἐν Ρουμανίᾳ πρόσοδοι αὐτοῦ ὀψέποτε ἀπαλλαγῶσι τῆς κατασχέσεως διατίθενται εἰς προικισμόν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου κατὰ τὸ προμνημονευθὲν Ἀρθρον τοῦ Κανονισμοῦ. Τοῦτων τοίνυν οὕτως ἐγκριθέντων, προτρέπομεθα τὴν Αὐτῆς Ἱερότητα, ὅπως λάβῃ σύντονον πρόνοιαν περὶ ἐγκαταστάσεως

ηγουμένου ἀξίου καὶ ἱκανοῦ, καὶ τὸν κοι-
νὸν σεβασμὸν κακισμένου τῶν περιοίκων
Χριστιανῶν, φρονίσζῃ δὲ τοῦντιεῦθεν ὡς
Κυριάρχης περὶ τῆς ἀξιοπρεποῦς διατηρή-
σεως τῆς Μονῆς καὶ εὐπρεπείας τοῦ Ἱεροῦ
Ναοῦ αὐτῆς καὶ περὶ βελτιώσεως τῆς κα-
θόλου καταστάσεως αὐτῆς. Λαβόντες δὲ
πρὸς τοῦτοις ὑπ' ὅψιν καὶ τὴν διαίτησιν
ἦν ἡ Αὐτῆς Ἱερότης ἐποιήσατο διὰ τοῦ
ἀπὸ Θ' Ἰουλίου α ω π α Γράμματος Αὐ-
τῆς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, περὶ τῆς διανομῆς
τῶν ἐκ τῆς ἐκμισθώσεως τῶν ἐπιτοπίων
κτημάτων τῆς Μονῆς ἀναφερομένων προ-
σόδων, ἀνιουσῶν εἰς λίρας Ὁθωμανικὰς
διακοσίας τριάκοντα, ἐπεδοκιμάσαμεν ταῦ-
τα ὡς ἔχει καὶ ἐγκρίνωμεν ἵνα κατὰ τὴν
Συνοδικὴν ἀπόφασιν τῆς α' ὁκτωβρίου τοῦ
ἔτους α ω π α, μετὰ τὴν ἀνακαίνισιν τῆς
Μονῆς καὶ τὴν ἐξόφλησιν τῶν χρεῶν αὐ-
τῆς, τὸ ποσὸν τοῦτο διανεμηταὶ ὡς ἑξῆς:
ἦτοι πρὸς διατήρησιν Παρθεναγωγείου ἐν
Κονίτῃ ἔδρα τῆς Ἐπισκοπῆς, λίραι Τουρ-
κίας πενήτηκοντα, πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἐν τῇ
Κοινότητι Κάτω Σουδενῶν ἀνεγερεθέντος
Παρθεναγωγείου λίρας Τουρκίας δεκα-

τρεῖς, διὰ τὸ Σχολεῖον Ζαγόριαννης δώδε-
κα, διὰ τὸ Σχολεῖον Νεγρᾶδων ὀκτώ, πρὸς
διατροφὴν τῶν ἐν τῇ Μονῇ ἐξήκοντα, δι'
ἑτησίους φόρους τῆς Μονῆς εἴκοσι, δι'
ἀγο-
ρὰν βιβλίων διανεμητέων εἰς ἀπόρους μαθη-
τὰς τῶν παρακειμένων χωρίων, μὴ συμπε-
ριλαμβανομένων τῶν ἀνωτέρω,
δώδεκα, ἦτοι τὸ ὅλον λίραι Τουρκίας δια-
κόσiai, τὸ δὲ μένον διαθέσιμον ὑπόλοιπον
ἐκ λιρῶν τρεῖς ἀκοντα, τοκίζεται, ὅπως ἐν και-
ρῷ εὐθέτῳ χρησιμοποιοιθῇ εἰς ἀγορὰν οἴου-
δήποτε κτήματος δαπανωμένου ἐξ αὐτοῦ
τοῦ ἐκάστοτε ἀναγκαιοῦντος πρὸς ἐπισκευὴν
τῶν ἀλευρομύλων τῆς Μονῆς. Εἰ δέ ποτε,
προϊόντος τοῦ χρόνου, προσεπαυξήσῃται
τὸ ἐτήσιον τῆς ἐκμισθώσεως ποσόν, τὸ ἐκ
τούτου πλεόνασμα ὑπάγῃται εἰς τὴν κατη-
γορίαν τοῦ ὡς ἀνωτέρω τριακονταλίου
υπόλοιπου. Ὅθεν ἀνακοινοῦμενοι ταῦτα τῇ
Αὐτῆς Ἱερότητι, ὡς Μητροπολίτη τῆς εἰρη-
μένης Ἐπισκοπῆς Βελλᾶς, προτρεπόμεθα
διὰ τῆς παρούσης Πατριαρχικῆς καὶ Συνο-
δικῆς Ἡμῶν Ἐπιστολῆς ἵνα κοινοποιήσῃ
ταύτην πρὸς τὸν Ἀρχιερέα καὶ τοὺς Χρι-
στιανούς αὐτῆς. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ
τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετ' αὐτῆς.

α ω π ε' Μαρτίου ιε'

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφός.

† Ὁ Ἡρακλείας Γρηγόριος	ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.
† Ὁ Κυζίκου Νικόδημος	» » » »
† Ὁ Ἀμασειᾶς Σωφρόνιος	» » » »
† Ὁ Ἀγκύρας Γεράσιμος	» » » »
† Ὁ Μελενίκου Προκόπιος	» » » »
† Ὁ Βιζύης Κωστάντιος	» » » »
† Ὁ Μελενίκου Καλλίνικος	» » » »
† Ὁ Δεβρῶν καὶ Βελισσεῦ Ἀνθιμος	» » » »
† Ὁ Λιτίζδης Ἰγνάτιος	» » » »

τῇ 19 7)βρίου 1889 Ἰωάννινα

† Ὁ Ἰωαννίνων Σωφρόνιος

“Ὅτι ἀκριβὲς ἀντίγραφον

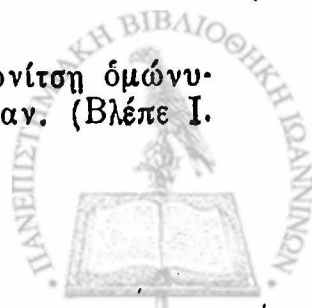
τῇ 19 7)βρίου 1889 Ἰωάννινα

Ὁ Γραμματεὺς
Χαράλ. Ἡγουμενίδης».

* *

Ἰδοὺ δὲ τώρα καὶ αἱ ὀλίγαι γραμμαὶ
τοῦ Λαμπρίδου, αἱ ἀφορῶσαι τὴν τε Ἰ.

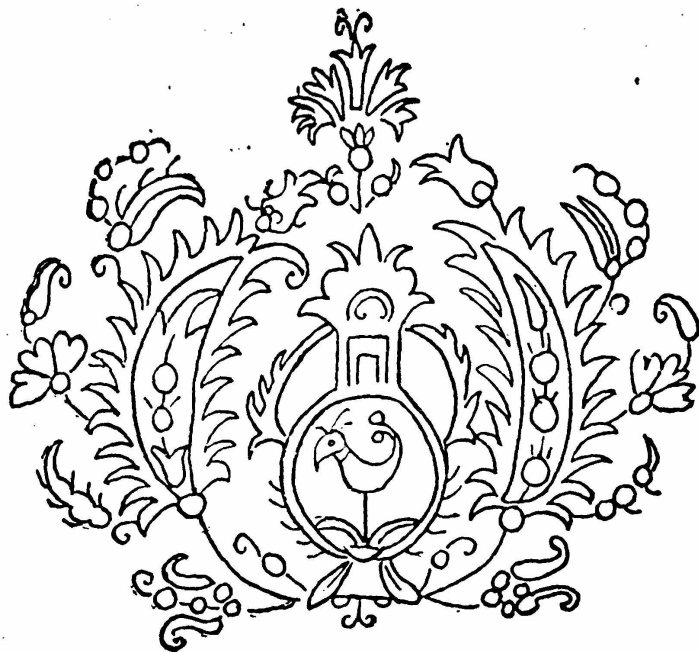
Μοῆν Βελλᾶς καὶ τὴν ἐν Κονίτῃ ὁμώνυ-
μον Ἐπισκοπικὴν αὐτῆς ἔδραν. (Βλέπε Ἰ.

Λαμπρίδου «Περὶ τῶν ἐν Ἑπίρῳ Ἀγαθοεργημάτων» 1880 Μέρος Α' σελ. 76—77).

«Ἡ Μονὴ Βελλᾶς ἐπὶ πολλὰς δεκαετηρίδας καὶ μάλιστα ἀπὸ τοῦ 1857—1862 ἐν ἀγνοίᾳ πάσης περίπου τῆς ὁμωνύμου ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως ἀπὸ ἰδιοκτησίας αὐτῆς ἐν Βλαχία ἐτησίως εἰσέπραττε 2.000 φλωρ. Καισ. διανεμομένων μεταξὺ ἀρχιερέως, ἡγουμένου, καὶ προϋχόντων τῆς πρωτεύουσας τῆς Ἑπίρου μετ' εὐαρίθμων καὶ ἡμῶν συμπολιτῶν. Ἀνακαλύψαντες δὲ (1859—1860) τὰ ἐν παραβύσει κατὰ τὴν τῶν Ἰωαννίνων πόλιν γεγόμενα οἱ ἐκ Κονίτισης «Νικόλαος Ζήση καὶ Κωτούλιας Δ. Παπᾶ» καὶ δικαιώματα τῆς

ἐαυτῶν ἐπαρχίας ἐξασκοῦντες, καὶ μάλιστα ὁ πρῶτος, κατώρθωσεν, ἵνα οὐ μόνον ἐφάπαξ 57,000 γρόσια ἀπὸ τῶν διαρπαζομένων ἀποσπάσῃ, δι' ὧν ἡ τε ἱερὰ τῆς ἐπισκοπῆς μητρόπολις ἀνεκαινίσθῃ καὶ τὰ ἱερὰ τῶν Πιερίδων τεμένη ἰδρῦθῃσαν καὶ ἡ Ζέρμα ἀρχαιοτάτη γέφυρα ἐπεσκευάσθῃ, ἀλλὰ καὶ διὰ ψηφίσματος ἐν τῇ ἱερᾷ τῶν Ἰωαννίνων μητροπόλει γενομένου ἀποφασισθῇ, ὅπως ἡ πνευματικὴ τῆς Βελλᾶς ἔδρα ἀπὸ τῶν ἐκ Βλαχίας τῆς Μονῆς προσόδων ἐτησίως πρὸς διατήρησιν τῶν ἐκπαιδευτικῶν αὐτῆς καταστημάτων καὶ μισθοδοσίαν ἱατροῦ ἐπιστήμονος 20.000 γρόσια λαμβάνῃ».

ΝΙΚΟΛ. Β. ΠΑΤΣΕΛΗ

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΝ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΝ

ΕΞΕΛΙΞΙΝ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ (*)

Ὁ Σπυρομήλιος (1800—1880) τέλος ἀπὸ τὴν Χειμάραν, ὁ δραστήριος καὶ ἐνεργητικὸς ἀγωνιστὴς τοῦ 1821, ἀπόφοιτος τῆς στρατιωτικῆς σχολῆς τῆς Νεαπόλεως τὸ 1819, χάρις εἰς τὴν στρατιωτικὴν του ἱκανότητα, τὴν εὐφυΐαν καὶ πολιτικὴν του εὐστροφίαν, διατελέσας ὑπουργὸς τῶν Στρατ. ὑπὸ διαφόρους Κυβερνήσεις, προσέφευρεν ὑπὸ τὴν ιδιότητά του αὐτὴν πολλὰς ὑπηρεσίας εἰς τὴν πατρίδα ἀναδειχθεὶς ἀπὸ τοὺς κυριωτέρους ὀργανωτὰς τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Ὁ Σπυρομήλιος πρὶν ἀνέλθει εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ Ὑπουργοῦ, διετέλεσεν ἐπὶ τετραετίαν (1840—1844) διοικητὴς τῆς Σχολῆς τῶν Εὐελπίδων, Γεν. Γραμμ. τοῦ Ὑπουρ. τῶν Στρατ. καὶ Ὑπασπιστῆς τοῦ Ὁθωνος.

Σχετικῶς μὲ τὴν διοίκησιν τῆς Σχολῆς τῶν Εὐελπίδων ἀπὸ τὸν Σπυρομήλιον, ἰδοὺ τὶ γράφει ὁ Στασινόπουλος:

«Ἡ τετραετία ποὺ ἦτο διοικητὴς ὁ Σπυρομήλιος, ἀποτελεῖ λαμπρὸ σταθμὸς ἐν τῇ περιόδῳ ποὺ τὸ σχολεῖο βρισκόταν ἀκόμη στὰ πρῶτα του βήματα. Ἀκέραιος τὸν χαρακτῆρα, αὐστηρὸς ἀλλὰ δίκαιος, προσεπάθησε νὰ μορφώσῃ ὅχι μόνον τὸ πνεῦμα, ἀλλὰ καὶ τὸν χαρακτῆρα τῶν εὐελπίδων... Μὲ ἐπανειλημένους ἀναφοράς του ζητᾷ νὰ λειτουργήσουν καὶ πάλιν οἱ προοδευτικὲς τάξεις, οἱ ὁποῖες μὲ τὰ χρόνια εἶχαν καταργηθεῖ καὶ περιορισθεῖ σὲ μιὰ μόνον. Θέλει οἱ εὐέλπιδες νὰ μπαίνουν μικροὶ εἰς τὸ Σχολεῖον, ὅταν εἶναι τρυφερᾶς ἡλικίας, γράφει, ἢ πειθαρχία ἐμπνέεται εἰς αὐτοὺς εὐκολώτερον».

Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ χαρακτηρίζει τὴν διοίκησιν τοῦ Σπυρομήλιου, προσθέτει ὁ συγγραφεὺς, εἶνε «ὁ ρυθμὸς ποὺ εἶχε δώσει ἐν τῇ ὅλῃ λειτουργίᾳ τοῦ σχολείου. Εἶχε κατορθώσει νὰ ἐμπνεύσῃ σὲ ἀνώτερον καὶ κατώτερον προσωπικὸν μιὰ πειθαρχία ὑποδειγματικὴ ποὺ ἀπέρρεε ἀπὸ τὴν συναίσθησιν τοῦ καθήκοντος καὶ ὅχι ἀπὸ τὸ φόβον τῆς τιμωρίας».

Εἰς τὸ κίνημα τοῦ 1843 ἐτήρησε παραδειγματικὴν στάσιν, ἐπιτυχὼν ὥστε τὸ κίνημα ἐκεῖνο νὰ μὴν παρεκτραπῇ εἰς ὀχλοκρατίαν. Ἡ στάσις του ἦτο τόσον

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου τεύχους (σελ. 467) καὶ τέλος.

ὑποδειγματική ὥστε ὁ Μεταξᾶς ἔλεγεν ὅτι εἰς τὸν Σπυρομήλιον ἔπρεπε νὰ τοῦ χορηγηθῇ ἓνα ἀριστεῖον «διὰ τὸ ἀναίμακτον καὶ εὐστοχον τοῦ σχεδίου τῆς ἐθνοσωτηρίου καὶ λαοπροβλήτου ἡμέρας».⁽¹⁾

Ἡ ὀργανωτικὴ ἐργασία τοῦ Σπυρομήλιου ὡς ὑπουργοῦ τῶν Στρατ. εἶναι σημαντικὴ εἰς ὅλους τοὺς κλάδους, εἰς μίαν ἐποχὴν ποὺ τὸ ἔθνος διετελεῖ ὑπὸ τὸ κράτος πολεμικοῦ ὀργανισμοῦ διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν ὑποδούλων ἀδελφῶν. Ἐδημιούργησε τὸ Ταμεῖον χηρῶν καὶ ὀρφανῶν τῶν ἀξιωματικῶν ποὺ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ ἔμβρυον τοῦ σημερινοῦ κολοσσιαίου Μετοχικοῦ Ταμεῖου Στρατοῦ.

Ὁ Σπυρομήλιος γενόμενος τὸ 1862 Ὑπουργὸς τῶν Στρατ. ἐπὶ Γενναίου Κολοκοτρώνη, καὶ προβλέπων τὴν ἐπικειμένην καταστροφὴν εἶχε τὸ θάρρος νὰ εἴπῃ εἰς τὸν Ὅθωνα ὅτι εἰς τὸ σημεῖον ποὺ εἶχον φθάσει τὰ πράγματα, δὲν θὰ τοῦ ἐχρησίμευεν εἰς τίποτε καὶ συνεπῶς ἢ ἔπρεπε νὰ παραιτηθῇ τοῦ θρόνου καὶ νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του, ἢ νὰ παραδώσῃ ἀνεπιφυλάκτως τὴν διοίκησιν τῆς χώρας εἰς τὴν ἀντιπολίτευσιν. Ὁ Ὅθων ὁμως ἐπέμεινεν, ὁ δὲ Σπυρομήλιος ἵνα μὴ ἀποδοθῇ εἰς αὐτὸν ὑστεροβουλία τὴν παραμονὴν τοῦ κινήματος ἐσυμβούλευσε τὸν πρωθυπουργὸν νὰ συλλάβῃ τοὺς ἐπαναστάτας καὶ προλάβῃ τὸ ὀγκούμενον ρεῦμα, πρᾶγμα ποὺ δὲν ἔπραξεν ὁ ἐπικεικὴς καὶ βραδὺς λογὸς τῆς ἡλικίας του, ἐκεῖνος πρωθυπουργός.

Μετὰ τὴν ἀντιπολίτευσιν, μὲ τὴν μετριοπάθειάν του, συνέτεινε πολὺ εἰς τὴν ἀμβλυνσιν τῶν παθῶν μεταξὺ τῶν παλαιῶν ὀθωνιστῶν ἀξιωματικῶν καὶ τῶν νεορῶν ἐπαναστατῶν.

Ὁ Σπυρομήλιος ἀποθανὼν κατέλειπε τὰ περίφημα «Ἀπομνημονεύματα τῆς Β. Πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου 1825—1826», ποὺ ἐξεδόθησαν τὸ 1926 ἀπὸ τὸν ἀείμνηστον Βλαχογιάννην, καὶ τὰ ὅποια μετὰ τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ Ἡμερολογίου τοῦ Μάγερ, τὸν θάνατον τοῦ Ἰταλοῦ Ραζιέρη, εἶναι ἀνεκτίμητον εὐτύχημα διὰ τὴν ἐθνικὴν μας ἱστορίαν καὶ τὴν δόξαν τοῦ Μεσολογγίου.

Δὲν δύναται ὁμως νὰ γίνεταί λόγος διὰ τὴν συνδρομὴν τῶν ἡπειρωτῶν εἰς τὴν στρατιωτικὴν καὶ πολεμικὴν ἀνάπλασιν τῆς χώρας, χωρὶς νὰ αἰσθανθῇ, κάθε ἡπειρώτης, ἐθνικὴν ὑπερηφάνειαν, διὰ τὴν ἡγεμονικὴν πράγματι δωρεὰν δυνάμει τῆς ὁποίας ὁ πολεμικὸς στόλος τῆς χώρας ἠϋξήθη μὲ τὸ θρυλικὸν καταστὰν εὐδρομον θωρηκτὸν «Ἀβέρωφ».

Σπανίως πράγματι εἰς τὴν ἱστορίαν ἑνὸς ἔθνους μιὰ πολεμικὴ μονὰς συνεδέθη τόσον μὲ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἔθνους ὅσον ἡ ἱστορία τοῦ «Ἀβέρωφ» συνεδέθη μὲ τὴν ἱστορίαν τῶν τελευταίων τεσσαράκοντα ἐτῶν.

Εἶνε ζήτημα ἐὰν ὁ πόλεμος τοῦ 1912 ποὺ ἐδιπλασίασε τὴν Ἑλλάδα θὰ ἐγί-

1. Γ. Τερτσέτης: Περιοδ. «Ὁ Ρήγας» Μάιος 1845, σελ. 42. Ὁ Σπυρομήλιος ἐχρημάτισεν ὑπουργός εἰς τὴν Κυβέρνησιν Ἀντ. Κριεζῆ (3|8|1850—Ὀκτ. 1853. Ἀθ. Μιαούλη τὸ 1859 διὰ ἑνδεκα ἡμέρας. Γενν. Κολοκοτρώνη 20|5|1862 καὶ Μωραΐτιν 1867, Πρῶλ. Ἐφημ. «Αἰών» 16|12|1880 λόγον ἐπικηδεῖον Τιμολ. Φιλήμωνος εἰς Σπυρομήλιον. Ἀπομνημονεύματα τῆς Β. πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου 1825—1826. Ἀθήναι 1926, Βιογραφικὸν σημεῖωμα Γ. Βλαχογιάννη σελ. α—κθ.

νετο, παρὰ τὴν διπλωματικὴν του προεργασίαν μὲ τὰ λοιπὰ Βαλκανικὰ κράτη, ἐὰν δὲν ὑπῆρχεν ὁ «'Αβέρωφ» ὁ ὅποιος κατοπεύων τὴν ἀνατολικὴν Μεσόγειον, ἡμπόδισε τὴν μεταφορὰν τουρκικῶν στρατευμάτων ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴν εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν, εἰς τὸ πολεμικὸν μέτωπον.

Καὶ ὅταν, κατὰ τὴν ἀνακωχὴν τοῦ 1918, ποὺ ἐτερμάτιζε τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον, ὁ συμμαχικὸς στόλος εἰσῆρχετο εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὸ εὐδρομον «'Αβέρωφ» πάλιν, ἀπὸ ὅλας τὰς μονάδας τοῦ πολεμικοῦ μας στόλου ἡγγυροβόλησε κατ' ἀρχὰς μὲν πρὸ τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας, καὶ ἔπειτα πρὸ τῶν Σουλτανικῶν ἀνακτόρων τοῦ Δολμᾶ Μπαξέ, ὡς ἀκοίμητος φρουρὸς τῶν ἐθνικῶν μας ὀνείρων.

Εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τῆς πολιτικῆς ὀλιγαρχίας καὶ τοῦ κοιζαμπασισμοῦ, ἐποχὴν ποὺ αἱ ἐκάστοτε κυβερνήσεις δὲν ἐξέφραζον πάντοτε τὰς εὐχὰς τοῦ ἔθνους, ἀλλὰ τὰ πλήθη μὲ τὰ συλλαλητήρια ἢ ἄλλοι παράγοντες τὰς ἀνεβοκατέβαζον, ἐπειδὴ τὰς ἐθεώρουν ἀνικάνους νὰ ἀντιμετωπίσουν τὰς περιστάσεις, εἰς βαθμὸν ποὺ ὁ «'Ημερήσιος Χρονογράφος» τοῦ Λονδίνου νὰ μᾶς χαρακτηρίζη τὸ 1879, ὡς τὸν «αἰώνιον λαὸν τοῦ παιδαριώδους ἐνθουσιασμοῦ καὶ τῆς ἄκρας θερμοκεφαλιᾶς,» εἰς μίαν ἐποχὴν τέλος ποὺ ἔλλειπεν ἡ ἀνεξάρτητος πεφωτισμένη κοινὴ γνώμη, ἡ ὁποία εἰς παρομοίας περιστάσεις νὰ μετριάζη τὰς ἀκαταστασίας τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος πολιτευομένων, εἰς τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἀκριβῶς, δύο ἡπειρώται δημοσιογράφοι, δυνατοὶ χειρισταὶ τοῦ δημοσιογραφικοῦ καλάμου ὁ Ἀριστείδης Ρούκης (1858—1903) ἀπὸ τὸ Δελβινάκι καὶ ὁ Ἀγνησίλαος Γιαννόπουλος (1897) ἀπὸ τὴν Πρέβεζαν, ἀνέλαβον κατὰ τῆς φαυλοκρατίας καὶ ρουσφετολογίας ἐκείνης σφοδρὸν ἀγῶνα. (1)

Τὸ δημοσιογραφικὸν των καθήκον τοὺς εὗρισκε πάντοτε καὶ τοὺς δύο ἀκαταβλήτους μαχητάς, μὲ δεινότητα ὕφους, δυνάμιν ἐπιθέσεως, καὶ ἀπροσίτους εἰς τὴν ἀποθάρρυνσιν καὶ τὴν ἀπαγοήτευσιν.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦ δημοσιογραφικοῦ των ἀγῶνος, εἰς τὸν ὅποιον κατηνάλωσαν καὶ οἱ δύο θησαυροὺς ἐργασίας ἀντοχῆς καὶ κόπων καὶ ὁ Ρούκης καὶ ὁ Γιαννόπουλος δὲν ἐδίστασαν νὰ ἀποκαλύπτουν τὰ πολιτικὰ σκάνδαλα, τὰς καταχρήσεις, νὰ εὐρίσκωνται εἰς διαρκεῖς διαπληκτικούς, καὶ νὰ καταστήσουν τὴν «'Ἐφημερίδα» τὸ μαχητικώτερον ὄργανον καὶ τὸ κέντρον κάθε ἀνακαινιστικῆς προσπάθειας, εἰς βαθμὸν ὥστε ὕστερα ἀπὸ ὀλίγα χρόνια νὰ φθάσουν καὶ οἱ δύο εἰς τὴν περιωπὴν ἀνθρώπων, πρὸ τῆς ὑπεροχῆς τῶν ὁποίων ὅλοι αἰσθάνονται κάποιον σεβασμὸν, ὅσον ἂν θέλουν νὰ τὸ ἀποκρύψουν.

Μνημονεύοντες ὁμῶς τοὺς Ρούκην καὶ Γιαννόπουλον, δὲν δυνάμεθα νὰ λησμονήσωμεν καὶ τὸν ρόλον ποὺ διεδραμάτισεν εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν ζωὴν τῆς Ἑλλάδος καὶ ὁ δημοσιογράφος καὶ πολιτικὸς Σπύρος Σίμος (1868

1. Διὰ τὸν Ρούκην βλ. ἡμετέραν μελέτην εἰς Ἡμερολόγιον «'Ἡπειρωτικά» Μιλτ. Οἴκου νομίστου τόμ. Α. σελ. 114—128, διὰ δὲ τὸν Γιαννόπουλον Ἡμερολόγιον «'Ἀδωνῶν» Γάγαρη 1899 σελ. 186—188.

—14]2]1935 από την Λάβδανην τοῦ Πωγωνίου, δημιούργημα τῆς ἀκαμάτου θελήσεώς του, διοχετεύων ἀπὸ τὰς στήλας τῆς ἐφημερίδος του « Ἡ Πατρίς» καὶ ἀπὸ τὸ βῆμα τῆς Βουλῆς τὰς πολιτικὰς του ἀντιλήψεις.

Ὁ Σῖμος ἠρχισεν ἐκδίδων τὴν «Πατρίδα» εἰς Βουκουρέστι, ὅπου ἠγωνίζετο πρὸς προστασίαν τῶν ἐκεῖ δούλων Ἑλλήνων, ἀναγαγὼν αὐτὴν εἰς δημοσιογραφικὸν ὄργανον περιωπῆς, προκαλέσας πολλάκις μέτρα ἐκ μέρους τῶν ξένων κυβερνήσεων, κατὰ τῆς ἐλευθέρας τῆς κυκλοφορίας.

Ὅταν ὁ Σῖμος κατῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ 1905, ἵνα μὴ συνθηκολογήσῃ μετὰ τὴν συνείδησίν του, καὶ ἐπιθυμῶν νὰ ζήσῃ μετὰ ἀξιοπρέπειαν μάρτυρος ἀγωνιστοῦ, καὶ τὴν συνείδησιν ὅτι ἐξετέλεσε τὸ καθήκον του, ἦτο μία ἐποχὴ ἠθικῆς καταπτώσεως ποὺ ἐκυριάρχει εἰς τὴν Ἑλλάδα, μετὰ τὴν ἐκδοσιν δὲ τῆς «Πατρίδος» εἰς τὴν πρωτεύουσάν τῆς Ἑλλάδος ἀνέλαβεν οὗτος μοναδικὴν μάχην, πρωτοστατήσας εἰς τοὺς μεγάλους ἀγῶνας τῆς ἐσωτερικῆς ἀναπλάσεως καὶ ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως, κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην περίοδον τῆς νεωτέρας ἱστορίας μας, διὰ τὴν ἀναβίωσιν τῆς φυλῆς εἰς τὰ ἱστορικὰ τῆς πεπωμένα, ὑποστηρίζων τὴν νοεσύστατον τότε ὁμάδα τῶν Ἰαπώνων μετὰ τὴν ὁποίαν διεξήγαγε κρατεροὺς ἀγῶνας, κατὰ τῆς κρατούσης τότε ἀποκαρδιωτικῆς ἐσωτερικῆς πολιτικῆς.

Ὁ Σῖμος συμμαχητὴς πιστὸς τοῦ Ἐλευθ. Βενιζέλου, ὑπεβοήθησε θετικῶς τὸ ἔργον του ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς. Εἰς τὴν κυβέρνησιν Βενιζέλου καὶ καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς πολιτικῆς του δράσεως (1909—1935) ὁ Σῖμος μετὰ τὴν «Πατρίδα» του ποὺ ἦτο τότε τὸ ἡμιεπίσημον ὄργανον τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων, θεωρεῖτο ὡς ἓν ἀπὸ τὰ σημαίνοντα πολιτικὰ πρόσωπα τοῦ κόμματος ἐκείνου.

Εἰς τὸν πόλεμον τοῦ 1912, ὁ Σῖμος ἐ χρημάτισε πολιτικὸς σύμβουλος τοῦ στρατηγοῦ Σαπουνιζάκη, ἐδρεύων εἰς Φιλιππιάδα. Κατέλαβε τὸ ἀξίωμα τοῦ Ὑπουργοῦ διὰ τῶν ἰδίων του μέσων καὶ τῆς ἱκανότητός του, τῆς ἠθικῆς του ἐπιβολῆς καὶ κύρους καὶ εἶνε ὁ πρῶτος ὑπουργὸς τοῦ νεοσυσταθέντος τὸ 1917 ὑπουργείου «Δημοσίας Ἀντιλήψεως».

Εἰς τὸν ἡπειρώτην αὐτὸν πολιτικὸν ὀφείλεται ἡ ἵδρυσις τοῦ Πατριωτικοῦ Ἰδρύματος καὶ τοῦ Ἐμπειρικεῖου Ἀσύλου.

* *

Εἰς τὸν τομέα τῆς κοινωνικῆς προνοίας καὶ προστασίας τῶν ἐργαζομένων τῆς συγχρόνου Ἑλλάδος, ὁ ἀμερόληπτος ἱστορικὸς καὶ ἀντικειμενικὸς ἐρευνητής, θὰ ἐνθυμεῖται πάντοτε ἓνα πραγματικὸν τέκνον τοῦ λαοῦ, τὸν βορειοηπειρώτην Νικόλαον Καλύβαν (1898—27]1]1944) ἀπὸ τοὺς Σχωριάδες, τὸ θῦμα αὐτὸ τῶν ἀναρχικῶν ὁργανώσεων κατὰ τὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς.

Ὁ Ν. Καλύβας προερχόμενος ὁ ἴδιος ἀπὸ τὰ σπλάχνα τοῦ λαοῦ, ἐνεφορεῖτο ἀπὸ τὸν ἔρωτα πρὸς τοὺς ἐργαζομένους καὶ τὴν ἐργατικὴν τάξιν γενικῶς, διὰ τὴν ὁποίαν διεξήγαγε σκληροὺς ἀγῶνας, κατὰ τῶν κυβερνώντων, μετὰ μόνον σύμμαχον τὸν πόνον καὶ τὴν τιμιότητά του. Καίτοι ἐστερεῖτο ἀνωτέρας μορφώσεως, ἐν τούτοις εἶτε ὡς Γεν. Γραμμ. τοῦ Ἐργατικοῦ Κέντρου, καὶ τῆς Συνομοσπονδίας Ἐργατῶν, εἶτε ὡς Ὑπουργὸς τῆς Ἐργασίας (1942—1944) ἐπὶ κυβερνήσεως Λογοθετοπούλου, κατὰ τὴν ἀλασίαν ἐχθρικὴν κατοχὴν, ἀφ' ἑρῶσεν ὅλας τὰς δυνά-

μεις καὶ τὴν συνδικαλιστικὴν τοῦ πείραν, διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς ἐργατικῆς τάξεως, ποὺ προσεπάθει νὰ ἀποσπάσῃ ἀπὸ τοὺς ὄνυχας τοῦ κομμουνισμοῦ.

Ὁ Καλύβας εἶνε ὁ εἰσηγητὴς καὶ ἐφαρμοστὴς τοῦ ὑποχρεωτικοῦ συσσιτίου διὰ τοὺς ἐργοδότες, πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ εἰς χρῆμα μισθοῦ τῶν ἐργαζομένων, ὁ ὁποῖος συνεπαίει τοῦ ραγδαίου πληθωρισμοῦ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἤτο δῶρον ἄδωρον διὰ τὸν μισθωτόν. Εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, ὅπως ἠκούσαμεν παρὰ τοῦ ἰδίου, λόγῳ τῆς ἐκ τῶν μαθητικῶν θρανίων φιλίας μας, ὁ Καλύβας ἠγωνίσθη μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς του, ἵνα πείσῃ τὴν κυβέρνησιν καὶ ἀποδεχθῇ αὕτη ὅλα ἐκεῖνα τὰ μέτρα, ποὺ θὰ ὑπεχρέωνον τὰς ἐπιχειρήσεις νὰ κάμουν κάθε δυνατὴν παραχώρησιν πρὸς τοὺς ἐργαζομένους. Εἶνε ἐπὶ πλέον ὁ πρωτεργάτης κάθε προσπαθείας διὰ τὴν ὁργάνωσιν καὶ ἐπέκτασιν τοῦ θεσμοῦ τῶν Κοινωνικῶν Ἀσφαλίσεων, τὰ συσσίτια τῶν φυματικῶν, τὴν περίθαλψιν τῶν ἀσθενῶν καὶ γερόντων. Ἐπίστευεν ὅτι αἱ διαφοραὶ μεταξὺ ἐργατῶν καὶ κεφαλαίου δύνανται νὰ λυθοῦν χωρὶς προσφυγὴν εἰς τὴν βίαν καὶ τὴν ἀναρχίαν, λαμβάνων οὕτω εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο θέσιν πολεμιστοῦ τῆς κεφαλαιοκρατίας καὶ ὑπερμάχου τῶν ἐργατικῶν συμφερόντων.⁽¹⁾

* * *

Ἐρχόμεθα τώρα εἰς τὰ ἔργα τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἐπιστήμης, μὲ τὰ ὁποῖα, διὰ τὸν πολὺν λαὸν εἶνε συνδεδεμένον τὸ ὄνομα τοῦ ἡπειρώτου.

Ὅταν πράγματι ἔπαυσεν ἡ κλαγγὴ τῶν ὅπλων τῆς ἐπαναστάσεως, καὶ ἡ ἐλευθερωθεῖσα γωνία εἶχεν ἀνάγκην οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως πρὸς ἀναδημιουργίαν, οἱ ἡπειρώται πάλιν, καίτοι ὑπὸ ζυγόν, ἐν τούτοις ἐνεκολπώθησαν περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλον τὴν πατριωτικὴν αὐτὴν ιδέαν, καὶ ἀνέδειξαν οὕτω τὴν Ἠπειρον, πατρίδα εὐεργετῶν καὶ κοιτίδα εὐποιῶς.

Ἡ πληθὺς καὶ τὰ ἔργα τῶν Ἠπειρωτῶν, κυρίως εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ἀποτελοῦν ἓνα ἀπὸ τὰ ἐνδοξώτερα ἱστορικὰ φαινόμενα τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς.

Τὶ θὰ ἦσαν πράγματι σήμερον αἱ Ἀθῆναι χωρὶς τὰ ἀθάνατα μνημεῖα τῆς ἡπειρωτικῆς φιλοπατρίας; Χωρὶς τὸ Ἀρσάκειον, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸν ὑπερεκατονταετῆ βίον τῆς λειτουργίας του ἀνεδείχθη, μοναδικὸν ἱδρυμα εἰς τὴν Ἀνατολήν. Χωρὶς τὸ Πανεπιστήμιον, ἐὰν ὁ ἀφανὴς Ἰωάννης Δόμπολης ἀπὸ τὴν Κριτσούνισταν ⁽²⁾ δὲν ὥριζε διὰ διαθήκης, ὅπως ὁλόκληρος ἡ ὑπ' αὐτοῦ κτηθεῖσα εἰς τὴν Ῥωσσίαν περιουσία, χρησιμοποιοιθῇ, ἐξήκοντα ἔτη μετὰ τὸν θάνατόν του, μετὰ τῶν κεφαλαιοποιουμένων ἐν τῷ μεταξύ τόκων, πρὸς ἱδρυσιν Πανεπιστημίου φέροντος τὸ ὄνομα τοῦ φίλου του Καποδίστρια;

Χωρὶς τὸ Μεισόβειον Πολυτεχνεῖον, ποὺ ὕψωσε καλλιμάρμαρον ἡ εὐγενὴς χορεία τῶν τέκνων τοῦ Μεισόβου, Ἀβέρωφ, Στουρνάρα καὶ Τοσίτσα; Χωρὶς τὴν Ἀκαδημίαν, τὸ ἀνώτατον αὐτὸ πνευματικὸν ἱδρυμα, ποὺ ἐπὶ ἔτη ὁλόκληρα ἔζη εἰς τὴν φαντασίαν πολλῶν λογίων καὶ ἐκίνει ἀφανῶς ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν

1. Διὰ Ν. Καλύβαν βλ. «Ἐργαζομένη Ἑλλάς» ἐβδωμ. ἐφημερ. 29 Ἰανουαρίου 1944.

2. Διὰ Δόμπολην βλ. Ἡμερ. Ἠπειρ. Ἀστὴρ Λ. Βασιλειάδου 1904 σελ. 64-66. I. Μ. ε. θ ο λ ω ρ α ἰ Δόγος κατὰ τὸ μνημόσυνον τοῦ I. Καποδίστρια καὶ I. Δόμπολη. Ἀθῆναι 1814 καὶ ἡμέτερον ἄρθρον εἰς Ἠπειρ. Μέλлон Ἀθηνῶν 17 Μαΐου 1937.

τάς ἐνεργείας των, ἤρχισεν ὁμῶς πραγματοποιούμενον μόνον ὅταν τὸ 1856, ὁ βα-
θύπλουτος Σίνας ἀπὸ τὴν Κορυθαῖαν, προσεφέρθη νὰ τὴν ιδρύσῃ, μετὰ τὴν μνημειώ-
δη ἐμφάνισίν του καὶ τὸν πλοῦτον τῆς ἐσωτερικῆς του διακοσμίσεως;

Χωρὶς τὴν Ριζάρειον Σχολὴν (¹) τὴν Σχολὴν τῶν Εὐελπίδων, τοὺς ἀνδρι-
άντας τῶν μεγάλων μαρτύρων τῆς ἐλευθερίας τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε.
καὶ Ρήγα τοῦ Φερραίου, ποὺ ἔστησεν πρὸ τοῦ Πανεπιστημίου ἡ ἡγεμονικὴ δωρεὰ
τοῦ Ἀβέρωφ (²); Χωρὶς τὸς Ζάππειον Μέγαρον (³), τὰς Φυλακὰς Ἀβέρωφ τὸ
Ὁρφανοτροφεῖον Χατζηκώστα; Τὸ Ἰδρυμα Τοσίτσα; Τὴν Γεννάδειον Βιβλιοθήκην;

Χωρὶς τὰ ἀθάνατα αὐτὰ μνημεῖα τῶν Ἡπειρωτῶν, τὰ ἔργα τοῦ Περικλέ-
ους θὰ ἔμενον μόνον εἰς τὸν ἱερὸν βράχον τῆς Ἀκροπόλεως, ἀφήνοντα μέγα κενὸν
ἐκδηλώσεως τῆς ζωτικότητος τῆς φυλῆς.

* *

Μὲ ὅσα ἐν περιλήψει ἀνεπτυξάμεν εἰς τὴν παρούσαν μελέτην μας, καίτοι με-
αὐτὰ τὸ θέμα πολὺ ἀπέχει τοῦ νὰ θεωρηθῇ ἐξηγητικόν, οὐδόλως ἀποβλέπομεν νὰ
μονοπωλήσωμεν τὸν πατριωτισμὸν ὑπὲρ τῶν εὐγενῶν τέκνων τῆς εὐάνδρου πατρί-
δος μας, ἀρνηθῶμεν δὲ τὴν συνδρομὴν τῶν τέκνων ἄλλων ἐπαρχιῶν εἰς τοὺς δια-
φόρους τομεῖς τῆς ἐθνικῆς μας ἀναπλάσεως.

Σκοπὸς τῆς παρούσης μελέτης μας, εἶνε νὰ ἀποδείξῃ, ἐὰν ἡ προσφορὰ τῆς
Ἡπείρου εἰς τοὺς διαφόρους τομεῖς τῆς ἐξελίξεως τῆς Ἑλλάδος εἶνε τοιαύτη, ὥ-
στε νὰ δικαιολογῇ τὸ δίκαιον παράπονον ποὺ ἐκφράζει αὕτη ἐνίστις, καὶ τὴν ἀπαί-
τησίν της, ὅπως καταλάβῃ αὕτη, ἂν ὅχι τιμητικὴν θέσιν εἰς τὴν ἐθνικὴν οἰκονό-
μειαν, ἀλλὰ τουλάχιστον ἰσοτίμον μετὰ τὰς ἄλλας ἐπαρχίας τῆς χώρας, καὶ μὴ τοπο-
θετεῖται εἰς τὸ περιθώριον τῆς κρατικῆς μερίμνης, ὥστε νὰ εἶνε ἡ πρωτοπόρος εἰς
θυσίας καὶ ἡ οὐραγὸς εἰς τιμὰς.

Τὴν ἀπαίτησιν ταύτην διεκδικεῖ ἡ εὐάνδρος πατρίς μας, ὅχι διότι ὅπως λέ-
γει ὁ Βαλαωρίτης αὕτη «εἶτε ἐνεκεν τῆς γεωγραφικῆς αὐτῆς θέσεως, εἶτε ἐνεκεν
τῆς φύσεως τῶν τέκνων αὐτῆς ὑπῆρξεν ἡ ἀκρόπολις, τὸ ἱερὸν βῆμα, ἐνθα ὁ νέος
Ἕλλην ἠδυνήθη νὰ προφυλάξῃ ὡς ἄρτον προθέσεως, τὴν ἰδέαν τῆς καταγωγῆς αὐ-
τοῦ καὶ τὰς ἐλπίδας τοῦ μέλλοντος».

Ὅχι διότι ὅπως λέγει ὁ Μένδελσον ἡ σημαία τῆς ἐπαναστάσεως πρὶν ὑψω-
θῇ εἰς τὰς Πάτρας ὑψώθη εἰς τὸ Σοῦλι, ὅπου διὰ πρώτην φορὰν ἠκούσθη τὸ σύν-
θημα «ἔνωσις ἢ θάνατος» ποὺ ἔγινε τὸ ἐγερτήριον σάλπισμα τῆς ἐλληνικῆς ἐλευ-
θερίας καὶ ἡ προφητικὴ κραυγὴ τῆς ἐλληνικῆς ἀναγεννήσεως.

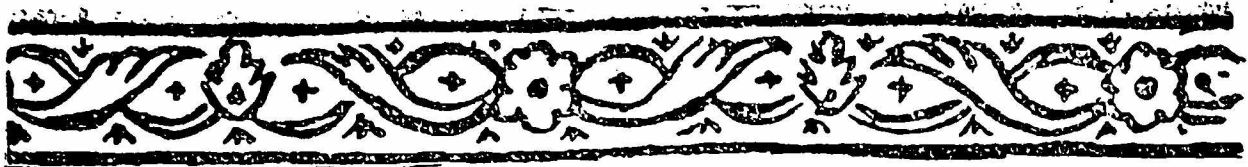
Ὅχι διότι ὅπως λέγει ἄλλος ἱστορικὸς ὁ Henry Houssage οἱ Σουλιῶ-
ται ἔμαθον καὶ τοὺς λοιποὺς Ἕλληνας πῶς ἀποθνήσκει κανεὶς διὰ τὴν ἐλευθερίαν.

Ὅχι διότι οἱ ἐμπνευσταὶ τῆς συστάσεως τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας τοῦ μοχλοῦ
αὐτοῦ τῆς ἐπαναστάσεως ποὺ ἔκαμε νὰ τριῖουν τὰ θεμέλια τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτο-
κρατορίας, Σκουφᾶς καὶ Τσακάλωφ καταλέγονται μεταξὺ τῶν ἐπιλέκτων τέκνων της,
ἀλλὰ διότι καὶ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἡ προσφορὰ τῆς ἐπαρχίας
ταύτης εἰς τοὺς διαφόρους τομεῖς τῆς ἐθνικῆς ἐκδηλώσεως δὲν εἶναι μικρότερα τῶν
ἄλλων ἐπαρχιῶν, καὶ διότι τέλος ἡ πραγματικῶς εὐάνδρος αὕτη χώρα, δὲν εἶνε χώ-
ρα ληστοτρόφων, ὅπως δυστυχῶς πιστεύεται ἀπὸ μερικοὺς ἀνιστορίτους, ἀλλὰ πα-
τρίς ποὺ γεννᾷ μόνον Ἕλληνας, ὅπως αὐτὸς οὗτος ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος, κατὰ
τὰς ἐκλογὰς τῆς 1 Νοεμβρίου 1920 ἦτοι εἰς μίαν δυσμενῆ δι' αὐτὸν καὶ τὸ ἔθνος στρο-
φὴν ἀνεγνώρισεν, ὅταν ἐχαράκτηριζεν ἡμᾶς τοὺς ἡπειρώτας ὡς «αἰωνίους
Ἕλληνας».

1. Χρυσὴ Παπαδοπούλου: Ἱστορία τῆς Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς
Ἀθῆναι 1919. Τὰ κατὰ τὴν Ριζάρειον Ἐκκλησιαστικὴν Σχολὴν ἐπιμελεῖα Ν. Ράδου. Ἀθῆναι 1908.

2. Β. Σκαφιδᾶ Γεωργίου Ἀβέρωφ. Ἡπειρ. Ἑστία Ἰωαννίνων τεύχος 17—20.

3. Περικλ. Βιζούκιδου: Οἱ ἐξέλεκτοι Ζάππαι, Θεσσαλονίκη 1947.

ΚΩΣΤΑ Π. ΛΑΖΑΡΙΔΗ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΕΞΑΦΑΝΙΣΜΕΝΟ ΧΩΡΙΟ ΤΟΥ ΖΑΓΟΡΙΟΥ "ΠΕΤΟΥΡΝΑ,"

Στο χωριό μου Κουκουλι υπάρχει η τοπωνυμία «Πετούρνα» ή «Πετούρνες». Για την τοποθεσία αυτή είχα γράψει πριν και πολλά χρόνια στη συλλογή των τοπωνυμίων Κουκουλίου, την οποία έστειλα στον κ. Κ. Στεργιόπουλο και τη δημοσίευσε στα «Ηπειρωτικά Χρονικά» σελίς 110 του έτους 1933 τὰ ἑξῆς: «Πετούρνα (ή) και Πετούρνες (αί) στ' Μπιτούρνα και σ' τ'ς Πιτούρνες Ν. τῆς θέσεως Ἀφορισμός, δάσος».

Σὲ ἄλλο τεύχος τῶν «Ηπειρωτικών Χρονικών» τοῦ ἔτους 1934 σελ. 192 ὁ κ. Κων. Δ. Μέρτζιος σὲ ἄρθρο του μετὸν τίτλο «Συμβολή εἰς τὴν ἔρμηνειαν τῶν γενικῶν Ἡπειρωλέξεων» ἐρμήνευσε πολλὰς τοπωνυμίας τοῦ χωριοῦ μου. Γιὰ τὴν λέξιν Πετούρνα γράφει τὰ ἑξῆς: «Πετούρνα ἢ Μπιτούρνα ἔγινεν ἡδη λόγος ἂνωτέρω» χωρὶς νὰ φαίνεται πούθενά ὅτι ἔδωσε τὴν ἐρμηνεία τῆς λέξεως αὐτῆς.

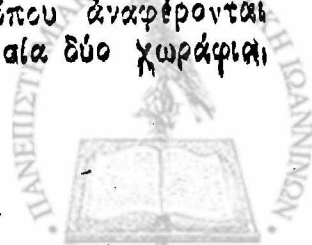
Κατὰ τὸν Ἰωάννη Λαμπρίδην ἡ λέξις «Πετούρνα» σημαίνει «τόπος κατὰ καεῖς». Τόσο ὁμοῦς ὁ Λαμπρίδης στὰ «Ηπειρωτικά του Μελετήματα» (Ζαγοριακά) σὲ διάφορες σελίδες, ὅσο κι ὁ κ. Κων. Στεργιόπουλος στὸ βιβλίο του «Παρατηρήσεις εἰς τὴν νεωτέραν γεωγραφίαν τῆς Ἡπείρου» σελίδα 69 ἀναφέρει ὅτι ἡ Πετούρνα ἦταν χωριὸ πὺ διαλύθηκε πρὶν καὶ πολλὰ χρόνια καὶ συνέτεινε στὴν αὔξησιν ἄλλων χωριῶν τοῦ Ζαγοριοῦ τῆς Τσοντήλας (σημερινοῦ Δικάρφου), τοῦ

Σωποτσελίου (σημερινοῦ Διλόφου) καὶ τοῦ Καπεσόβου.

Δὲν ἀναγράφεται ἀπὸ κανέναν ἀπὸ τοὺς παραπάνω ἐρευνητὲς, ὅτι κάτοικοι τῆς Πετούρνας ἐγκαταστάθηκαν καὶ στὸ Κουκουλι.

Ἀπὸ μερικὰ ὁμοῦς παλαιὰ χαρτιά, πὺ δρῖσκονται στὸ ἀρχεῖο μου φαίνεται ὁλοκάθαρα ὅχι μόνον ἡ ὑπαρξὴ χωριοῦ μετὸ ὄνομα «Πετούρνα» ἀλλὰ καὶ ἡ προσχώρησι τῶν κατοίκων τῆς καὶ στὸ Κουκουλι ἐκτὸς ἀπ' τὰ ἄλλα χωριά, πὺ μνημονεύουν οἱ παραπάνω ἱστορικοί.

Τὸ ἓνα χαρτί εἶναι ἓνας κατάλογος, χωρὶς χρονολογία, ἀλλὰ φαίνεται γραμμένος πρὶν ἀπὸ τὸ 1800, ἀπὸ συσχέτιση τοῦ γραφικοῦ χαρακτηρὸς, μετὸ ὅποιο εἶναι αὐτὸς γραμμένος μετὸ ἄλλα ἑγγραφα, πὺ ἔχουν χρονολογία πρὶν ἀπὸ τὸ 1800. Ὁ κατάλογος αὐτὸς ἔχει τὴν ἐπιγραφὴ «Τὰ ὄσα χωράφια χωριανὰ μας ἐποὺ λήθησαν εἰς Μπάγια ἀποκάτω εἰς τὴν χώραν καὶ στὸν προφήτη Ἡλίαν». Ἀφοῦ κάτω ἀπ' τὰ παραπάνω λόγια ἀναγράφονται 8 χωράφια μετὸ διάφορα ὀνόματα, πὺδ κάτω σημειώνονται αἱ λέξεις «εἰς Τζερνίτζα» καὶ «Παναγία». Ἀκολουθοῦν πάλι 7 χωράφια καὶ παρακάτω οἱ λέξεις «εἰς τὸ μυρσίση» μετὸ 13 χωράφια. Σὰν συνέχεια τοῦ καταλόγου ἐξακολουθοῦν οἱ λέξεις «εἰς Πετούρνα» τίς ὁποῖες δημοσιεύουμε πὺδ κάτω καὶ τελευταία κλείνει ὁ κατάλογος ἔτσι: «Ὅσα ἐπάνω εἰς Θεοτόκον» ὅπου ἀναφέρονται καὶ σ' αὐτὴν τὴν τοποθεσίαν δύο χωράφια.

Όλα αὐτὰ ἐξηγοῦνται βέβαια γιατί στο Κουκοῦλι ἤρθαν κάτοικοι ἀπὸ τὸ χωριὸ «Μεγάλη Τζέρνιτζα» ποὺ ἦταν κοντὰ στοὺς σημερινούς Κήπους (Μπάγια), τὸ ὁποῖο ρήμαξε καὶ συνετέλεσε κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς νὰ συνεικισθῇ ἡ Μπάγια καὶ νὰ αὐξηθῇ τὸ Κουκοῦλι (π.ρ.β. λ. Ἰ. Λαμπρίδου «Ἡπειρωτικὰ Μελετήματα» (Ζαγοριακὰ) σελ. 37 καὶ 38 καὶ Κ. Στεργιοπούλου «Παρατηρήσεις εἰς τὴν νεωτέραν γεωγραφίαν τῆς Ἡπείρου» σελίς 68).—Φαίνεται ὅτι οἱ μετοικισμένοι κάτοικοι ἀπ' τὴν Μ. Τσέρνιτσα στὸ Κουκοῦλι πούλησαν τὰ δσα χωράφια διαλαμβάνει ὁ παραπάνω κατάλογος στοὺς Μπαγιώτες, γιατί τοὺς τύχαινε μακρὰ νὰ τὰ δουλέψουν. Σχετικὰ λοιπὸν μὲ τὴν «Πετούρνα» διαλαμβάνονται τὰ ἑξῆς:

«Εἰς Πετούρνα»

Τοῦ ζουμπέλι χωράφι τὸ ἔχει ὁ μπαζήμας Πριμικήρης

1 χωράφι τῆς ζάμπος πληρώνει τὸ κεσίμη
1 τῆς γιανοφλόρενας, τὸ ἔχει πλάκομα ἡ πίτζενα

1 χωράφι τοῦ μασαούτη εἰς τὴν βρίσην ἀποκάτω ὅπου εἶναι ὅλος ὁ τόπος ἀκονόπετρα μέσα καθὸς οἱ ἴδιοι τὸ μαρτυροῦν καὶ τώρα ἔβγαλεν (λέξη δυσανάγνωστη) ἡ κρυμπογιάνενα ἀπὸ μπάγια».

Καὶ συνεχίζονται στὸν κατάλογο:

«Ὅσα χωριανά μας ὅπου εἶναι σήμερον.

1 χωράφι κωστοτζήμενας

1 τοῦ γεροθανάση τῆς λάζαινας

1 τοῦ μύχο ζαχάρω τοῦ ματζαλμπάνη

1 τοῦ μάνθου δημότζου

1 χωράφι τῆς τζουλούχως

1 τοῦ ζαγγούλη

1 τοῦ χρόνη

1 μηράδικον δέκα σινόρατα τὸ ἔχει ὁ παπαγιώργης

2 χωράφια τοῦ μπατίκα ὅπου τὰ χάρισεν τῆς ἀδελφῆς του εἰς Σοποτζέλη».

Πρέπει νὰ σημειωθῇ ἐδῶ ὅτι ὅλα τὰ ἐπώνυμα ποὺ ἀναφέρονται παραπάνω εἶναι αἰκογενειῶν ἀπ' τὸ Κουκοῦλι, ποὺ πολλὰ σώζονται καὶ σήμερα ἀκόμα. Ὅσον ἀφορᾷ δὲ τὰ δύο τελευταῖα χωράφια τοῦ παραπάνου καταλόγου κατὰ σύμπτωσιν δια-

λαμβάνονται καὶ στὸ δεύτερο ἔγγραφο, ποὺ δημοσιεύουμε.

Τὸ ἔγγραφο αὐτὸ ἀπ' ἔξω ἔχει τὶς λέξεις «χαρτί τῆς πετούρνας». Εἶναι ἓνα μαρτυρικὸ γράμμα μὲ χρονολογία 1838, ἀλλ' ἀναφέρεται σὲ γεγονότα προγενέστερα τοῦ ἔτους 1817. Τὸ ἔγγραφο αὐτὸ λέγει τὰ ἑξῆς:

«Διὰ τοῦ προόντος μαρτυρικοῦ γραμματος δηλοπιῶ ὁ κάτωθεν ὑπογεγραμμένος ὅτι διὰ τὸν μαραζάν⁽¹⁾ ὅπου εἰχανοϊκουκουλιάτες μὲ τοὺς σοποτζελίτας εἰς τοὺς 1817 μᾶς ἐπρόσταξεν ὁ κύρ ἀλέξης⁽²⁾ μὲ γράμμα του ἑμένα καὶ τὸν οἰκονόμον χωριανὸν μου καὶ παγιώτας νὰ πηγένομεν νὰ κητάξομε τὴν διαφορὰν τοὺς καὶ πηγενάμενοι ἐκεῖ ἐβῆκεν ὁ γεροθανάσης παζήμας ἀπὸ πάγια καὶ μιὰ γυναῖκα σοποτζελίτισα ὀνομαζόμενη ταρτάνο ὅπου ἔχει χωράφι καὶ παλεὸ ἀλώνη καὶ ὀνομάζεται τοῦ πατόκα· αὐτὴ μᾶς εἶπεν ὅτι αὐτὰ τὰ ἔχει ἀπὸ τὸν πατόκα τὸν εἶχε συγγενῇ καὶ ὡς πτοχὴ ὅπου ἦταν τῆς τὰ ἐχάρισεν· ἀκόμα καὶ ὁ ἀνοθεν θανάση παζήμας ἀπὸ πάγια μὲ τὸ νὰ ἐβοσκοῦσαν γιδοπρόβατα μαζὴ μὲ τὸν πατέρα του ἐβδομήντα χρόνους εἰς τὰ σύνορα αὐτὰ μᾶς εἶπεν μὲ βάρος ἀλύτο ὅτι τὸ ἀλῶνι καὶ τὰ χωράφια καθὼς εἶπεν ἡ γυναῖκα τὰ ἡξεύρει ἀπὸ τὸν πατέρα του ὅτι εἶναι ἐκεῖ τὸ σύνορον τὸ κουκουλιότικον καθὼς εἶδαμαν καὶ ἀλῶνια παμπάλεα μαζὴ μὲ τὰ χωράφια τοὺς καὶ παρακάτω στίτια παλεὰ ὅπου φαίνονται τὰ θεμέλια ὅπου ἦταν κουκουλιότικα καὶ ἀπὸ τὸ μέρος πρὸς τὸ ξηροπόταμον. οἱ κουκουλιότες εἶπαν ὅτι μὲ φόβον θεοῦ τὸ σύνορον εἶναι εἰς τὸν κακόλακον. οἱ σοποτζελίται ἐζήτησαν τὸν προτόπαπαν, τὸν γεροστρουμπον, τὸν γεροθανάσην καὶ τὸν χρίστον ράφτι νὰ δεχθοῦν ἀφορεσμόν· ὅτι εἶναι ἐκεῖ τὸ σύνορον καὶ νὰ τραβήσουν χαίρι· οἱ ἀνοθεν τέσσαρες ἐπαραστάθησαν διὰ νὰ δεχθοῦν ἀφορεσμόν καὶ οἱ σοποτζελίται τοὺς τὸ ἐγῆρισαν καὶ

1. Λέξη τουρκικῇ. Ἰσως θάντιστοιχὴ μὲ τὴν λέξη «διαφορά».

2. Ἀσφαλῶς θὰ πρόκειται γιὰ τὸν παλὸν Ἀλέξη Νοῦτσο.

3. Ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία περιλαμβάνεται εἰς τὸ κείμενον.

ἔσικόθικαν καὶ ἔφηγαν· ἀπὸ μέρος τῶν μπαγιότων ὅπου ἦταν ἐκεῖ καὶ ἡμεῖς οἱ δύο ἱερεῖς ἐκάμαμεν ἓνα γράμα ἀποκρινόμενοι πρὸς τὸν κυρ ἀλέξην κατὰ τὰς ἀνοθεν μαρτυρίας καὶ ὑπογραφίκαμινα· ἐπῆρυν καὶ ἀπὸ μέρος τὸν μπαγιότην καὶ χατζιγιάννην νὰ ὑπογραφθῇ κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ θανάτου μπαζήμα καὶ ὑπέγραψεν τὴν μεσὶν ὑπογραφὴν· καὶ τοῦ ἄρπαξαν τό χαίρι οἱ ἄλλοι μπαγιότες λέγοντάς του ἐὰν ὑπογράψῃς θαλὰ μᾶς πάρουν οἱ κουκουλιώτες καὶ τὸν ἐδικὸν μας τόπον ἀπὸ τὸ ὀπισθεν μέρος πρὸς τὸ μερίση· αὐτὰ εἶδαμαν τότε ὅλου ἡμασταν παρὸν αὐτὰ ἀκούσαν καὶ οὕτως ὑποφαίνομαι.

Σακελλάριος ἀπὸ μαναδέντρι μαρτηρῶ τὰ ἀνοθεν.

1838 Μαΐου 2 μοναδένδρι

Νομίζω, πὼς ξεκάθαρα ἀπ' τὰ παραπάνω στοιχεῖα ἀποδεικνύεται, ὅτι κάτοικοι ἀπ' τὸ ἐξαφανισμένο χωριὸ τοῦ Ζαγορίου «Πετούρνα» προσεχώρησαν, ἐκτὸς ἀπ' τὰ

ἄλλα χωριά καὶ στὸ Κουκούλι. Ἐκεῖνο, ποὺ παραμένει γιὰ νὰ ἐξηγηθῇ ἀπ' ὅσους ἀσχολοῦνται μὲ τὰ ζητήματα αὐτὰ εἶναι τὸ «πότε» ἐγινε ὁ χαλασμός τοῦ χωριοῦ «Πετούρνα» καὶ «γιατί» ἐγινεν αὐτός.

Εἶναι ὅμως ἀξιο ἀκόμα νὰ σημειωθῇ ἐδῶ καὶ τὸ γεγονός, ὅτι σήμερα κανένα σημάδι δὲν ὑφίσταται στὸν τόπο ποὺ ἦταν ἄλλοτε τὸ χωριὸ αὐτὸ ποὺ νὰ μᾶς φανερώνη ὅτι ἐκεῖ ζοῦσαν κοινωνικὰ ἄνθρωποι. Μέσα στὰ 140 — 150 σχεδὸν χρόνια ἀπὸ τότε ποὺ ὑφίστατο ἡ διαφορὰ στὰ δύο χωριά, ὁ παιδαμάτορας καὶ καταλύτης χρόνος ἐξαφάνισε κάθε ἴχνη ὅχι μόνο ἀπὸ τὰ χωράφια καὶ τὴ θρύψη τοῦ παλαιοῦ καιροῦ, ἀλλ' ἀκόμα καὶ ἀπὸ τὰ παλαιὰ ἀλώνια καὶ τὰ παμπάλαια θεμέλια τῶν σπιτιῶν. Σήμερα ἡ Πετούρνα ἀποτελεῖ πολὺ πυκνὸ δάσος μὲ δένδρα ἀγριοβελανιδιάς, ποὺ ἀνῆκει στὸ Κουκούλι καὶ στὸ Δίλοφο (Σωποτσέλι).

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΕΣ ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ

- Ξένους πόνους ξώδερμους (ξένος πόνος ξώδερμος)
Ὅτι ἡ προσωπικὴ κακοτυχία ἀφήνει ἀσυγκίνητους τοὺς ἄλλους.
- Εὐσου κι' κακουπόριψι, τὴν Πασκαλιά ἀλλάξεις
Νὰ ξύνεσαι γιὰ τίς ψεῖρες σου καὶ νὰ κακοπερνᾷς, κι' ὅταν ἔρθῃ τὸ Πάσχα ἀλλάξεις ροῦχα.
Ἡ παροιμία γιὰ ὅσους ἀπὸ τσιγκουνιά μεγάλη καὶ χαμέρπεια ζοῦν ἀθλία ζωή.
- Εὐψουμα κι' δέχους ρόγα κι' ἀπ' τὴ ράχη τοῦ τσαρούχια.
(χωρὶς ψωμί καὶ χωρὶς μισθὸ καὶ ν' ἀγοράξῃ μόνος τοῦ τσαρούχια)
Γιὰ ὅσους ὑπηρετοῦν ἀφεντικὸ ποὺ δὲν τοὺς δίδει καὶ τὰ μέσα νὰ ζήσουν.
- Οἱ Ρουμιοὶ ἔχουν τ' γνῶσ' ὄξου ἀποὺ τοῦ φέσ'
Παροιμιώδης φράσις ποὺ ἐλέγετο ἀπὸ τοὺς Τουρκογιαννιώτες.
- Ὁξου Γιάν(ν)ης, μέσα Σουλεϊμάν(η)
Γιὰ ὅσους ἀποκρύπτουν τὴν πραγματικότητα.
- Ὅποιους ἀρεντεύει γλήγουρ' ἀποσταιν'
Ὅτι χρειάζεται μὲ ἄνσει νὰ γίνεται ἡ κάθε δουλειά.
- Ὅποιος θρέφει ξένου σκύλλου, μόνον τοῦ λουρί τοῦ μένει
Γιὰ τοὺς ἀχάριστους.
- Ὅπ' ἔχει φίλου τοὺν Κατῆ, τοὺν Μπέη δὲ φουδάτι
Ὅτι αὐτός ποὺ ἔχει ισχυρότερο προστάτη εἶναι ἀσφαλέστερος.
- Ὅπου οὐ κόσμους κι' ὁ Κουσμας
Ὅτι πρέπει νὰ συμμορφώνεται κανεὶς μὲ τίς περιστάσεις ἢ νὰ πᾶν ὅ,τι οἱ περισσότεροι κάνουν.
- Ὅσου νὰ σ(η)κῶσ(η) τὸνα τοῦ πουδάρ' τ' τρώει ἡ γάτα τ' ἄλλου
Γιὰ κλασσικὸς νωθρὰ άτομα.

[Συλλογὴ Εὐαγγ. Μπαγκα]

Ο ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ *

Ἡ ἀνωτέρω ἐκδιδόμενη συνοδικὴ ἀπόφασις τοῦ 1644, ἐξόχως διδακτικὴ διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας, ἀποκατέστησε τὸν μητροπολίτην Καλλίνικον εἰς τὸν θρόνον αὐτοῦ εἰς Ἰωάννινα καὶ φαίνεται ὅτι συνέτισεν ἐν μέρει αὐτόν, διὸ καὶ ἐποίμανε τὸν λαὸν ἐπὶ ἔτη ἱκανά. Μετὰ δωδεκαετίαν ὁμοῦς ἔδωκε πάλιν ἀφορμὴν εἰς τὸ Πατριαρχεῖον ν' ἀσχοληθῇ ἐκ νέου ἐπὶ ὑποθέσεώς του. Εἰς τὸ μεταξὺ ὁ Καλλίνικος ἀπαντᾷ ὡς ἑξῆς.

Ἐν πρώτοις εἰς χρονικὸν σημείωμα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἀρχιμανδρείου, γεγραμμένον τῇ 1 Μαΐου 1647 οἱ ἐπίτροποι ἔγραψαν: Ἐπήραμε τὰ μερίδια ἀπὸ τὸ δεσπότη κυρ—Καλλίνικον ἀριγιάλια 80 καὶ ἤτα(ν) μερίδια ἔξω καὶ τὰ πῆρε ὁ παπα-Πᾶνος καὶ ὁ υἱὸς τοῦ (οἰ)κονόμου ὁ Ἰωάννης τοῦ παπα-Κυριάκου (14). Εἰς τὸ αὐτὸ ἔτος ἀνάγονται, φέροντα τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Καλλινίκου, ἀφ' ἑνὸς σημείωμα καταγράφον τὰ ὑπάρχοντα ἀποθανούσης καλογραίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ σύντομα ἐπιστόλια πρὸς τὸν ἑξαρχὸν αὐτοῦ κυρ-Λάζον ἐν Βεζήτῃ προσκαλούμενον εἰς Ἀνω Στουδενὰ (15). Τὸ ἔτος 1650, διεκδικῶν διὰ δικαιώματά του 100 ριάλια ἀπὸ τοὺς ἑφημερίους τοῦ Ἀρχιμανδρείου ἔφθασε μέχρι τοῦ σημείου νὰ κλείσῃ τὸν ναόν, κατὰ τὴν ἀποκαλυπτικὴν ταύτην ἐνθύμησιν:

Ἐπὶ ἔτους 1650 ἐγύρευεν ὁ Καλλίνικος τῶν ἑφημερίων τοῦ Ἀρχιμανδρείου ρεῖλια ἑκατὸ καὶ ἑκαμαν δυνατὰ καὶ δὲν τὰ ἔδωκαν ἰνάτι καὶ ἔκλεισε τὴν ἐκκλησίαν τὴν Κυριακὴν τοῦ Τυφλοῦ καὶ ἔστω εἰς εἰδῆσιν τοὺς μεταγενεστέρους (16).

Τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Καλλινίκου μετὰ τῶν προκρίτων Ἰωαννίνων φέρει ὑπὸ ἡμερομηνίαν 8 Ἰανουαρίου 1655 ἢ 1659 βεβαιωτήριον γράμμα, περὶ Στεφάνου Τζιγαροῦ, νομίμου υἱοῦ Κωνσταντᾶ Τσιγαροῦ καὶ Ἀλεξάνδρου Αἰμυλίας, ἵνα εἰσαχθῇ πρὸς φοίτησιν εἰς τὸ ἐν Ρώμῃ Ἑλληνικὸν Κολλέγιον (17).

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου τεύχους (σελ. 447).

14. Μητρ. Παραμυθίας Ἀθηνᾶ γόρα, Νέος Κουβαράς, ἦτοι χρονικὰ σημειώματα.... «Ἡπειρ. Χρονικά», τομ. Δ' (1929), σελ. 16.—Ἀριγιάλια βεβαίως εἶναι τὰ ἐπὶ Ἐνετοκρατίας κυκλοφοροῦντα ἀργυρᾶ Ἰσπανικὰ νομίσματα, περὶ ὧν βλ. προχειρῶς τὰ σημειωθέντα ὑπὸ Δ.Β. Βαγιακάκου, ἐν «Ἐπετηρίδι Μεσαιωνικοῦ Ἀρχαίου» τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τόμ. Γ' (1950), σελ. 163.

15. Δ.ημ. Μ. Σάργου, Παλαιογραφικὸς ἔρως. Κώδικες καὶ ἀρχεῖα—κυπριακὸν καὶ ἡπειρωτικόν—παρ' ἐμοὶ ἀποκείμενα. Περιοδικὸν Ἑλλην. Φυλολογ. Συλλόγου Κ. Πόλεως, τόμ. ΔΓ' (1910—1911), σελ. 963.

16. Μητρ. Παραμυθίας Ἀθηνᾶ γόρα, ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 16.

17. Emile Legrand, Bibliographie Hellénique du dix-septième siècle τόμ. V

Κατὰ τὸ 1656 ὁ Καλλίνικος εὐρίσκετο εἰς Κων)πολιν, πιθανῶς κληθεὶς ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου ἵνα λογοδοτήσῃ διότι καθυστέρει τὴν καταβολὴν τῶν ἐτησίων δόσεων πρὸς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν, ἄλλως δὲν ἐξηγεῖται τὸ παρὰ πόδας ἐκδιδόμενον ὑποσχετικὸν αὐτοῦ ἀπὸ 14 Ἰουνίου 1656, κατὰ τὸ ὁποῖον ἐπὶ ποινῇ ἐκκλησιαστικῇ ἀποδέχεται νὰ καταβάλλῃ ἀνελλιπῶς τὰς ριπτομένας βοηθείας κλπ., ἀποστέλλων ἀδαπάνως εἰς βασιλεύουσιν ἢ καταβάλλων εἰς τοὺς ἀποστελλομένους πατρ. ἐξάρχους μετὰ τῶν ἐξόδων τῆς περιουσίας αὐτῶν. Ἴδου τὸ σχετικὸν ἐγγράφον ἐκ τῆς Νομικῆς Συναγωγῆς (φ. 266β—267α) (18) :

Ἵπόσχομαι τῷ παναγιωτάτῳ μοι αὐθέντῃ καὶ δεσπότῃ τῷ οἰκουμενικῷ πατριάρχει κυρίῳ Ἰωαννικίῳ καὶ τῇ ἱερᾷ τῶν ἀρχιερέων συνόδῳ νὰ πείθωμαι καὶ νὰ ὑποτάσσωμαι αὐτοῖς καὶ νὰ πληρῶ τὰ κατὰ καιρὸν ριπτόμενά μοι ὑπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας δίκαια ἐν φόβῳ θεοῦ καὶ καθαρᾷ συνειδήσει, ἀπαθῶς, κατὰ δύνάμιν μου, ζητείας δηλαδὴ ἢ βοηθείας καὶ τὰ ἐτήσια βασιλικά χαράτζια καὶ νὰ ἐξοφλῶ ταῦτα εἰρηνικῶς καὶ ἀσκανδαλίστως καὶ ὁψέποτε οὐκ ἀποστείλω τὰ ριπτόμενα ταῦτα ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ μου εὐρισκόμενος χρεωστῶ νὰ τὰ στέλνω εἰς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν ἀνέξοδα, εἰ δὲ καὶ ἔλθουν πρὸς τοῦ λόγου μου ἐξάρχαι πατριαρχικοὶ ζητοῦντες τὰ χρεωστούμενα, τὰ ἐξοδα τῶν ἐξάρχων νὰ τὰ ἀπολογούμαι ἕως καὶ ὁβολοῦ, πληρώνοντας πρότερον τὰ ἀπαιτούμενά μοι ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας εὐπειθῶς· ἂν δέ ποτε προσκληθῶ εἰς Κωνσταντινούπολιν ὑπὸ τῆς Συνόδου, ἀνάγκης καλούσης, καὶ δὲν ἔλθω εἰς ἀπελογίαν καὶ κοινὴν σύστασιν, νὰ εἶμαι ὑπὸ ἐκκλησιαστικὴν παιδείαν, ὡς ἀναπολόγητος. Οὕτως ἔστερξα καὶ ὑπεσχέθηκα τῇ ἱερᾷ Συνόδῳ, ἀπερχόμενος σὺν θεῷ εἰς τὴν ἐπαρχίαν μου κατὰ τὸ παρόν. Ὅθεν εἰς τὴν περὶ τούτου δήλωσιν καὶ ἀσφάλειαν ἐγγράφῃ ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας κώδικι καὶ ὑπεγράφη παρ' ἐμοῦ οἰκειοχείρως ἡ παροῦσα ὑπόσχεσις καὶ συμφωνία οἰκειοθελῶς καὶ ἀβιάστως.

α χ ν ς Ἰουνίου ιδ'

Ταπεινὸς μητροπολίτης Ἰωαννίνων Καλλίνικος στέργω καὶ ὀπόσχομαι φυλάξαι πάντα τὰ ἀνωθεν ἀπαράταλτα. Ἀκόμη ὁ ἐπίτροπός μου, ὁποῦ ἀφέθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, νὰ γράφεται ἐγγυητὴς εἰς ὁμολογίας καὶ χοτζέτια.

Ἀκολούθως ἡ ἀρχιερατεία τοῦ Καλλινίκου εἰς Ἰωάννινα βαίνει ὁμαλῶς. ὡς φαίνεται. Οὕτως, ἀναφαίρεται ὡς κυριάρχης εἰς ἐπιγραφὴν ἀνιστορήσεως τοῦ καθολικοῦ τῆς μονῆς Προφήτου Ἡλιοῦ τῆς Ζίτσης, κατ' Ὀκτώβριον τοῦ ἔτους 1658 (19), ὡς ἐπίσης ἀναφέρεται ἀρχιερατεύων ἀπὸ τοῦ ἔτους 1658—1665 ἐν Ἰωαννίνοις ὑπὸ τοῦ Ἰω. Βελούδου, βασιζομένου ἐπὶ ἐγγράφων (20).

Πορίσαιο 1903, σελ. 308—309.—Γεν. Μ. Ἀραμπατζόγλου, Φωτίσιος βιβλιοθήκη, μέρ. Α', σελ. 240.

18. Κ.Ν. Σ α θ α, ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 592, Ἡ ὑπόσχεσις ἐδόθη ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ πατρ. Ἰωαννικίου Β'.

19. Χρ. Γ. Σ ο ὄ λ η, Ἐπιγραφαὶ καὶ ἐνθυμήσεις Ἑπειρωτικαί· «Ἑπειρ. Χρονικά», τόμ. θ' (1934), σελ. 90.

20. Ἰωάν. Βελούδου, Ἑλλήνων ὀρθόδοξων ἀποικία ἐν Βενετίᾳ ἐκδ. β' Βενετία 1893, σελ. 197.

Κατὰ τὸ ἔτος 1659 ὁ Καλλίνικος διετέλεσε συνοδικὸν μέλος τῆς ἐν Κ)πόλει πατριαρχικῆς Συνόδου. Ὡς τοιοῦτος ὑπογράφει τὸ σιγίλλιον τοῦ πατρ. Παρθενίου Δ' τοῦ Μογιλάλου, δι' οὗ ἀποσπᾶται ἡ κώμη Ἅγιος Στέφανος ἀπὸ τῆς Μητροπόλεως Δέρκων, καθιστάμενον πατριαρχικὸν χωρίον (20α). Ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ γράμματος τούτου ἡ χρονολογία Ἰανουάριος 1669, ἰνδικτιῶν ιβ' εἶναι ὅπως δῆποτε ἐσφαλμένη καὶ πρέπει ν' ἀποκατασταθῇ εἰς τὸ ὀρθὸν ἔτος 1559 πρὸς ὃ καὶ ἡ ἰνδικτιῶν συμφωνεῖ καὶ ἡ πρώτη πατριαρχεῖα Παρθενίου Δ' (1657—1662) συμπίπτει (20β).

Περαιτέρω τὸ ὄνομα τοῦ Καλλινίκου ὡς κυριάρχου Ἰωαννίνων ἀπαντᾷ εἰς ἐπιγραφὰς χριστιανικῶν κτισμάτων, τῇ 22 Ὀκτωβρίου 1662 μὲν εἰς τὸν ναὸν Παναγίας τοῦ Λοζετσίου τῶν Κατσανοχωρίων, κατὰ τὸ ἔτος δὲ 1663 εἰς τὸ καθολικὸν τῆς μονῆς Τζόρας, τῆς καλουμένης τοῦ Ὄρους (21). Εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ παρὰ τὴν μονὴν τῆς Τζόρας ναοῦ τῆς Ἀγ. Παρασκευῆς κατὰ τὸ ἔτος 1665, ἂν τὸ ἔτος ἀνεγνώσθῃ καλῶς, πρέπει τὸ ὄνομα τοῦ «ἀρχιερατεύοντος πανιερωτάτου μητροπολίτου... Κλήμεντος» (22) νὰ διορθωθῇ διὰ τοῦ ὀρθοῦ Καλλινίκου, διότι οὗτος παρμένει ὡς γνήσιος ἀρχιερεὺς κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, ἥτις δι' αὐτὸν δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἀδιατάρακτος, συνεχῆς καὶ γόνιμος. Καὶ πράγματι κατὰ τὰ ἔτη 1662—1665 ἀπαντῶμεν ἐπὶ πλέον τὰς ἐξῆς σπουδαίας μνείας τοῦ Καλλινίκου. Κατ' Ὀκτώμβριον τοῦ 1662 ἀναφέρεται εἰς ἐπιγραφὴν ἀνιστορήσεως τοῦ ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου εἰς Λιοζέτσι Ἰωαννίνων (23). Κατὰ Μάϊον 1664 «ὁ τ α π ε ι ν ὁ ς μ η τ ρ ο π ο λ ί τ η ς Ἰ ω α ν ν ί ν ω ν Κ α λ λ ί ν ι κ ο ς» βεβαιοῖ μετ' ἄλλων προκρίτων πιστοποιητικὸν τῆς ἀδελφότητος Ἀγίου Ἀθανασίου Ἰωαννίνων, περὶ πτωχῶν κορασίδων ἀξίων προστασίας ὑπὸ τῶν ἐπιτρόπων τοῦ Ἐπιφανίου Ἡγουμένου (24). Κατ' Αὐγουστον τοῦ ἰδίου ἔτους βεβαιοῖ ἐπίσης ὁ Καλλίνικος ἐπιτροπικὸν γράμμα ἐν Ἰωαννίνοις, περὶ ἀποκαταστάσεως κορασίδων καὶ πάλιν (25). Τὸ ἔτος 1664 ὁ Καλλίνικος διὰ μαρτυρίας αὐτοῦ πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον ἐβεβαίωσε περὶ τινων χωρίων τῆς ὑπὸ τὸν θρόνον Ἰωαννίνων ὑποκειμένης ἐπισκοπῆς Χειμάρρας, ὡς ἀνηκόντων εἰς αὐτὴν καὶ ἀκολούθως ἀπελύθη ἐπικύρωσις τοῦ πατρ.

20α. Μ.Ι. Γεδεών, Ἑγγραφοὶ λίθοι καὶ κεράμια, «Ἐκκλησ. Ἀλήθεια», τόμ. Θ' (1888—89), σελ. 407.

20β. Ἡ διορθωσις τῆς χρονολογίας προτείνεται καὶ ὑπὸ τοῦ μητρ. Σάβδων Γερμανοῦ, «Ἡπειρ. Χρονικά», ΙΒ' (1937), σελ. 68.

21. Χρ. Ι. Σούλη, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 90—91.

22. Αὐτόθι, σελ. 91—92.

23. Ἀγνωστα ὀνόματα ζωγράφων, ξυλογλυπτῶν, τεχνιτῶν καὶ ἄλλων ἐξ ἐπιγραφῶν μεταβυζαντινῶν ἐκκλησιῶν (ἐκ τοῦ ἀρχείου τῆς Ἐφορείας Βυζαντινῶν ἀρχαιοτήτων κατὰ συλλογὴν λειτουργῶν Μέσης καὶ Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως). «Ἐπετηρίς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν» τόμ. Β' (1925), σελ. 328—329 (ὑπὸ Ἱερ. Κ. Γκρέστα).

24. Ἐξ ἀντιγράφου, καταχωρισθέντος εἰς τὸ βιβλίον πρακτικῶν τῆς Ἑλλην. Κοινότητος Βενετίας Κ. Δ. Μέρτζιου, προσθήκη εἰς τὸ ἐν Βενετίᾳ Ἡπειρωτικὸν Ἀρχεῖον «Ἡπειρωτ. Χρονικά», τόμ. ΙΒ' (1937), σελ. 173.

25. Κ. Δ. Μέρτζιου. Ἡ οἰχογένεια τῶν Γλυκῶν ἢ Γλυκῆδων «Ἡπειρωτ. Χρονικά», τόμ. Ι' (1935), σελ. 34.

Διονυσίου Γ', ἥτις ἐνδιαφέρει νὰ παρατεθῇ ἐνταῦθα, διότι εἶναι ἄγνωστος⁽²⁶⁾. Διονύσιος ἐλέφ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Ἡ ἐπισκοπὴ Χειμάρρας, ὑποκειμένη τῷ θρόνῳ τῆς μητροπόλεως Ἰωαννίνων, εἰς ἀτονίαν καθίστηκεν ὥστε οὔτε τὰ πρὸς ζωάρκειαν τοῦ ἐπισκόπου ἀπαρτί-
 5 ζειν καὶ συνήφθησαν αὐτῇ χωρία σταυροπηγιακὰ, τὰ περιεχόμενα ἔνδον Δί-
 βρεως καὶ Μεσοποτάμου. Λόγῳ ἀμφιβολίας ἐζητήθησαν παρὰ τοῦ ἐπισκόπου Σεραφεῖμ τὰ σχετικὰ γράμματα τῆς ἐνώσεως, μὴ εὑρεθέντα ὁμῶς. Ἐν τούτοις ἐμαρτύρησαν πολλοὶ γεγηρακότες ἤδη ἐν τοῖς χωρίοις περὶ τούτου, ὡς
 10 καὶ ὁ μητροπολίτης Ἰωαννίνων Καλλίνικος διὰ γράμματός του, ὅστις συνῆγε τὰ ἐκκλησιαστικὰ δικαιώματα τοῦ κατὰ καιροῦ ἐπισκόπου, ἐμαρτύρησε περὶ αὐτοῦ, παραπέμπων καὶ εἰς τὴν γνώμην τοῦ καλῶς γνωρίζοντος ἄλλοτε μητρο-
 πολίτου Ἰωαννίνων Παρθενίου, ὅστις δις καὶ τρίς ἐπατριάρχευσε καὶ οὐδέποτε ἐζήτησεν εἰσόδημα τῶν σταυροπηγιακῶν χωρίων, ἡνωμένων μετὰ τῆς ἐπισκο-
 πῆς Χειμάρρας.

15 Διὸ ἐπεκυρώθη καὶ αὐθις ἡ ἐνωσις τῶν χωρίων, ἔτος 1664.

Ἄξιον ἰδιαιτέρας ὁλως μνείας εἶναι μακρὸν γράμμα τοῦ Ἰωαννίνων Καλλι-
 νίκου καὶ τοῦ ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπου Χειμάρρας Σεραφεῖμ, συντεταγμένον ἐν Ἰωαν-
 νίνοις τῇ 16 Ἰουνίου 1662 καὶ ἀπευθυνόμενον πρὸς τὸ χριστιανικὸν πλήρωμα τῆς
 ἐπισκοπῆς Χειμάρρας. Εἶναι τὸ γράμμα τοῦτο ἀφοριστικὸν κατὰ τοῦ μητροπολίτου
 Δυρραχίου Συμεὼν Λάσκαρη καὶ γενικώτερον ἐν ἀνηλεὲς μαστίγωμα κατὰ τῆς προ-
 παγάνδας τῶν παπιστῶν, ἣν διηύθυναν ὁ Ἀχριδῶν Ἀθανάσιος καὶ μαθηταὶ τοῦ
 γνωστοῦ Ἑλλήν. Κολλεγίου τῆς Ρώμης, μάλιστα δὲ ὁ Κύπριος Ἰλαρίων Κιγάλας.
 Τὰ ἐπιχειρήματα τῶν δύο ὀρθοδόξων ἀρχιερέων ἀνιλοῦνται ἐκ τῆς δημιουργηθεί-
 σης εἰς τὴν χριστιανικὴν κοινωνίαν ἀναταραχῆς ἐκ τῆς ἀπροκαλύπτου δράσεως τῶν
 καθολικῶν, ἐνισχύονται διὰ τῆς ἀναδρομῆς εἰς τὰ ρήματα τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τὰς
 ἀποφάσεις τῶν ἁγίων συνόδων καὶ μὲ γλῶσσαν ὡμὴν κατευθύνονται πρὸς σωτηρίαν
 τῶν παραπαιόντων καὶ πεπλανημένων, διὰ τῆς ἀποκοπῆς τοῦ σεσηπότιος μέλους ἀπὸ
 τὸν ἱερὸν κορμὸν τῆς ὀρθοδοξίας.

Διὰ τὴν σοβαρότητα τοῦ ἐν λόγῳ γράμματος κρίνομεν ἀναγκαῖαν τὴν ἐπα-
 νέκδοσιν αὐτοῦ, διορθώσαντες σιωπηρῶς ὀρθογραφικὰ σφάλματα καὶ τινὰ ἀβλε-
 πτήματα εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ὅχι ἀπηλλαγμένου δυσκολιῶν ἀπογράφου, ἐξ οὗ τὸ
 πρῶτον ἐξεδόθη⁽²⁷⁾.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ

Ἐντιμότατοι κληρικοί, εὐλαδέστατοι ἱερεῖς, χρησιμώτατοι ἄρχοντες τῆς ἐπι-
 σκοπῆς Χειμάρρας, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν ταπεινότητος, χάρις
 εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη καὶ ἔλεος παρὰ θεοῦ παντοκράτορος, εὐχὴ καὶ εὐλογία.

26. Νομ. Συναγωγὴ φ. 210 α 6. Πρβλ. Κ. Ν. Σάθα, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 597. Ὑπὸ τοῦ μητρ. Σάρδεων Γερμανοῦ, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 97—98 δὲν μνημονεύεται.

27. V. Laurent, Le patriarche L' Ochrida Athanase II et l' Eglise Romaine [Εἰς τὸ «Balcania» τοῦ Βουκουρεστίου, τόμ. VIII (1945)], σελ. 39—45.

- 5 Δὲν πρέπει ὡς πρᾶγμα νέον νὰ φανῇ καὶ νομισθῇ τὸ νὰ εὐρίσκωνται εἰς τὴν σύμπασαν γῆν διεσπαρμένοι οἱ πλανῶντες καὶ πλανώμενοι, πλάνοι τῆς ἀληθοῦς λέγω τοῦ Σωτῆρός μας πίστεως καὶ τῶν αὐτῆς ὀρθοδόξων δογμάτων ἀποστάται, ἀκριβῶς τὴν ἀπώλειαν ἐπιμελούμενοι τῶν τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας προβάτων, ὡς ψευδόχριστοι στελλόμενοι παρ' αὐτοῦ τοῦ πατρὸς αὐτῶν διαδόλου εἰς τὸ εἰ δυνατόν καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς ἀποπλανῆσαι ὅπου αὐτὸ τὸ δεσποτικὸν τοῦ Κυρίου μας. Τὴν φθοροποιὸν τούτων προβλέπων ὁρμήν, ἐντολὴν ἡμῖν δέδωκεν ἵνα τούτους ὡς ἀγρίους, ὡς φθορεῖς, ὡς δαίμονας δρακοντοειδεῖς, ἀποφεύγωμεν, μάλιστα τὸν γόη αὐτὸν λεγόμενον Δυρραχίου μητροπολίτην, τὸν δεινὸν τῆς πατρὸς τοῦ πίστεως καὶ Ἐκκλησίας ἀποστάτην, τὸν πλάνον
- 10 καὶ ἀπατεῶνα, ὃς κατὰ τὸ εὐαγγελικὸν ρητόν (28), ὡς κλέπτης ἀπολέσαι καὶ θῦσαι ἐπιμελούμενος τὰ τῆς Χριστοῦ μου ποίμνης πρόβατα, αὐτὸς ὅπου παρὰ νόμῳ ὁ ἀνάξιος εἰς ξένην ἀπετόλμησε ποίμνην νὰ μεταχειρισθῇ τὴν τοῦ ποιμένος ράβδον, εἰς τὰς τῆς Χειμάρρας λέγω ἐκκλησίας καὶ λύων καὶ δεσμεύων, τῶν ὁποίων ἡ διοίκησις ἀπὸ τὸν οἰκουμενικὸν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐπι-
- 15 στάτην καὶ πατριάρχην εἰς τοῦ λόγου μου ἐπετάχθη, αὐτὸς ὁ λύκος ὅστις ὡς σεσαπημένον μέλος ἀποκομμένος ὄντας ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἀπόξενος καὶ γνώμη καὶ τρόπῳ ἄλλος Ἰούδας χρηματίσας ἀπόκτησεν ὁ λυμαιὼν καὶ ἐπιμελήθη εἰς μεγάλην τοῦ ποιμνίου φθορὰν καὶ ἐπαρχίας, εἰς ἐσᾶς λέγω τὰ εὐσεβέστατά μου τέκνα, ἀνασκευάζοντας καὶ ἀνατρέποντας τὰ εἰλικρινῆ καὶ εὐλόγα τῆς Ἐκκλησίας μας ἀποστολικά δόγματα, ἐπεισάγοντας καὶ
- 20 αὐτῶν τὰ νόθους τῶν τῆς Ἐκκλησίας μας ἐχθρῶν διδοσκαλίας, κρύπτοντας τὸ δαιμονιώδες τῆς φθοροποιοῦ τοῦ καὶ δολερᾶς γνώμης, ὡς μασκαρᾶς ἀπὸ τὸ προσωπεῖον τῆς κατὰ φαντασίαν ἀρετῆς, μὲ μίαν λέγω πεπλανημένην ψευδοταπεινώσιν, ἕνα σκυθρωπὸν καὶ χαμοελεπὲς ἦθος, μὲ μίαν κατὰ τὸ φαινόμενον ἀναρχίαν καὶ ἐγκράτειαν, μὲ μίαν ἄκραν διαβόλου ἀγιωσύνην, μὲ μίαν προσπεποιημένην πτωχείαν ὁ κατὰ τὸν τρόπον ὑπερήφανος ἐωσφόρος, ὁ αἰμοβόρος ἀδηφάγος, ὁ πάσης ραδιουργίας ἐμπλεως, ὁ ὡς ἄλλος Ἰσκαριώτης Ἰούδας χρημάτων ἐραστής, διὰ τὰ ὅποια χρήματα καὶ τὴν ἰδίαν τῆς πατρίδος πίστιν δὲν ἤτχυνθη νὰ παραδώσῃ, καθὼς καὶ ἄλλους πλανῶντας πρὸς τὴν
- 30 γέενναν νὰ ὀδηγήτῃ ὁ ἄθλιος, ἐξαπατῶντας ὁ ἐπίβουλος καὶ παμπόνηρος ἐσᾶς τὰ τέκνα μου, μὲ τὸ νὰ σᾶς λέγῃ ὅτι οὐδεμία διαφορὰ εἶναι ἀνάμεσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μας καὶ πίστιν καὶ Ἐκκλησίαν τῶν πηπιστῶν καὶ μάλιστα πῶς ὁ πάπας εἶναι μερικὸς προστάτης τῆς Ἐκκλησίας μας, ἐκεῖ ὅπου ἂν αὐτοῦ τοῦ πάπα ἦτον δυνατόν ἤθελε δάλει ὅτιαν νὰ καύσῃ καὶ ἐμᾶς καὶ τὴν Ἐκκλησίαν
- 40 μας. Τοὺς ἐναντίους μας δὲ πάλιν ἀπατῶν καὶ γελῶντας μὲ τὸ νὰ τοὺς λέγῃ ὁ ἄθλιος δολιόφρων, πῶς ἐγύρισεν εἰς τὴν τοῦ πάπα ὑποταγὴν τὸς τοὺς ἀρχιερεῖς ὀρθοδόξους τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐμέ, ὁ ἐκ θεοῦ παντοκράτορος ἀφωρισμένος καὶ ὑπ' ἐμοῦ τῇ ἀναθέματι παραδοθεῖς.

Καὶ τοῦτο ἔκαμεν ὁ κακὸς πλάνος, διατὶ ἔτις ὑπ' αὐτοῦ ἐγὼ ἰκετευθεῖς

- 45 νὰ σας ὁδηγήσῃ εἰς τὸ τῆς σωτηρίας μας καὶ νὰ σας διδάξῃ τὰ τῆς πίστεώς μας, μὴ ἡξεύροντας ποτὲ πῶς εἶναι τέτοιος διάβολος ἀποστάτης ἀπὸ τὴν πίστιν μας καὶ ἐπειδὴ τοιοῦτος ἐχθρὸς τῆς αὐτῆς μας πίστεως καὶ Ἐκκλησίας Ἀνατολικῆς ἐδοκιμάσθη φανεῖς κατὰ τὰ ἔξω τῆς ὑποκρίσεώς του σχήματα πρὸς ἐσᾶς τὰ τέκνα μου φίλοι, κατὰ δὲ τὰ ἔσω πῦρ καὶ δράκων ψυχοκτόνος. Ἐν
- 50 πρώτοις, ὡς μητροπολίτης καὶ ἀρχιερεὺς σας καὶ κατὰ θεὸν φιλόστοργός σας πατήρ, σᾶς προστάσσομεν καὶ ὀρίζομεν ἀπὸ τὸν πρῶτον ὡς τὸν ὕστερον, ὅτι εὐθὺς ὁποῦ τὸ παρὸν μας γράμμα ἀναγνωσθῇ, εἴτε δημοσίως, εἴτε ἐν μέρει, νὰ χρεωστῇτε οἱ πάντες νὰ ἀποδιώξετε καὶ ἀποβάλετε ἀπ' ὅλες σας τὰς χῶρες, τόπον Χειμάρρας, ὅσον καὶ Δρυμάδων καὶ πάσης ἄλλης, αὐτὸν τὸν διάβολον,
- 55 αὐτὸν τὸν τῆς πίστεώς μας ἐπίβουλον, αὐτὸν τὸν Ἰσκαριώτην Ἰούδαν, τὸν λεγόμενον Δυρραχίου μητροπολίτην καὶ μηδεὶς πλέον οὔτε τὴν ἱεουργίαν του, οὔτε τὴν διδαχὴν του, οὔτε τὴν ἐξομολόγησιν του, οὔτε τὴν συναναστροφὴν του, οὔτε συνομιλίαν του, οὔτε καὶ νὰ τοῦ δώσῃ ἢ ἀπ' αὐτὸν θελήσῃ νὰ λάβῃ χαιρετισμὸν, ἀλλ' ὡς ἐχθρὸν τῆς πίστεώς μας, ὡς πλάνον καὶ ἀπατεῶνα, ὡς
- 60 ὀλέθριον πολέμιον τῆς Ἐκκλησίας, φύγετέ τον καὶ ἀποβάλετέ τον, τὸν ὅποιον καθὼς ἡμεῖς τὸν ἀφωρίσαμεν, κατὰ τοὺς κανόνας τόπον τῶν Ἀποστόλων, ὅσον καὶ τῶν συνόδων τῶν Πατέρων, πρῶτον ὡς ἀποστάτην τῆς πίστεώς μας καὶ Ἐκκλησίας, δεύτερον ὡς τῆς αὐτῆς πίστεώς μας πολέμιον καὶ ἐπίβουλον. Ἐτζι καὶ εἰς ὀλίγες ἡμέρας θέλει φθάσει ὁ κατὰ τῆς κεφαλῆς του πέλεκυς
- 65 καὶ ρομφαία, ὁ ἐκ τοῦ οἰκουμενικοῦ λέγω πατριάρχου καὶ ἱερᾶς συνοδοῦ ἀφορισμός, τὸν ὅποιον ἀναμένομεν κατὰ τὰς ἀναφοράς, ὁποῦ ἐκεῖ ἐστείλαμεν τῶν πάντων πραγμάτων. Εἰ δὲ καὶ τις παρακούσῃ καὶ παραβάτης φανῇ τῶν ὧσιν ἐδῶ προστάσσομεν καὶ θέλῃ προστατεύσει τὸν αὐτὸν διάβολον παντοίῳ τρόπῳ, εἰ φανῇ ἐμποδίζων τὴν αὐτοῦ ἀποδιώξιν ἢ φίλος τὸν δεχθῇ ἢ φάγῃ ἢ πίνῃ μετ'
- 70 αὐτοῦ, ἐν τῇ ὀνόματι τῆς ὁμοουσίου Τριάδος, ὡς ἐκ στόματος τοῦ παναγιωτάτου πατριάρχου καὶ τῆς ἱερᾶς συνόδου, τὸν ἔχομεν ἀφωρισμένον καὶ κατηραμένον παρὰ Πατρός, Υἱοῦ καὶ Ἀγίου Πνεύματος καὶ ἀσυγχώρητον καὶ ἄλυτον μετὰ θάνατον αἰωνίως καὶ ἡ μερὶς αὐτοῦ εἴη μετὰ τοῦ ὁμοερόπου Ἰούδα, οὔτινος τὴν αἰσχύνην κληρονομήσειε καὶ τὴν τοῦ Γιεζῆ λέπραν, σχισθεῖν ἢ γῇ
- 75 καὶ καταπίοι αὐτὸν ὡς τὸν Ναθάν καὶ Ἀβιρών, σφαγείη ρομφαία οὐρανίων ὡς ἄλλος ἀποστάτης Ἰουλιανὸς καὶ ρεῦσοι τὰ ἔγκατα, ὡς ἄλλος Ἀρειος, στένων εἴη καὶ τρέμων ἐπὶ τῆς γῆς, ὡς ὁ Καῖν, ἀφαισθεῖν δὲ καὶ ἐξολοθρευθεῖν ἐκ γῆς τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ καὶ πρὸς τούτοις ἔχοι τὰς ἀράς τῶν προπατόρων Ἀδράμ, Ἰσαάκ καὶ Ἰακώβ καὶ τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ θεοφόρων
- 80 Πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ καὶ τῶν λοιπῶν ἁγίων συνόδων. Ἐτι τὰ πράγματα αὐτοῦ, τὰ κτήματά του, οἱ κόποι καὶ ἰδρώτες του εἴησαν ἐκ θεοῦ πυρίκαυστα καὶ κατηραμένα καὶ εἰς ἀφανισμόν παντελῆ, ἐξολοθρευθεῖσαν ὡς οἱ αὐτοὶ κόνις ἀπὸ ἄλωνος θερινῆς καὶ προκοπὴν μήποτε ἴδωσι καὶ ἔστωσαν ἔξω τῆς Θεοῦ Ἐκκλησίας.
- 85 Μηδεὶς τῶν ἱερέων ἢ ἀρχιερέων ἐκκλησιαστικῶν αὐτοὺς ἢ ἀγιάσῃ διὰ τινος

- των τῆς Ἐκκλησίας μυστηρίων ἢ θυσιάς ἢ ἀντίδωρον δῶ, μηδεὶς συμφάγη αὐτοῖς ἢ συμπίῃ ἢ συναναστραφῇ ἢ χαιρετίσῃ ἢ συμπραγματευθῇ ἢ μετὰ θάνατον ταφῆς ἀξιώσῃ, ἐν δάρει ἀργίας καὶ ἀλύτου ἀφορισμοῦ. Καὶ ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ ἀνάξιος διὰ τὸ νὰ σᾶ; ὑποτάξῃ εἰς τὰς βλασφημίας διδασκαλίας καὶ δόγ-
 90 ματα, ὁποῦ ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ πίστεως, ὡς φαρμακερὸς ὄφις ἐξέχεε, μὲ τέλος νὰ σᾶς ἀλλαξοπιστήσῃ, μὲ αὐθάδειαν σατανικὴν ἐμεταχειρί-
 σθη μέσα εἰς τὴν ποίμνην μου τὴν τῆς ράβδου μου ἐξουσίαν, ἡγουν τὸ νὰ ἀφορίξῃ, τὸ νὰ καταρᾶται, τὸ νὰ χειροτονᾷ εἰς τὰ τῆς Ιερωσύνης καὶ ἄλλα ὅμοια δίχως νὰ ἔχῃ καμμίαν ἐξουσίαν, ἐναντίον τῶν κανόνων τόσον τῶν Ιερῶν
 95 Ἀποστόλων ὅσον τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων, καθὼς ὅχι μόνον οὐδεμίαν ἐξου-
 σίαν ἔχει εἰς ξένην ἐνορίαν ἢ ἐπαρχίαν νὰ ἐνεργήσῃ καὶ ἀφορισμόν, καὶ τε κατάραν, ἢ εὐλογίαν ἢ καὶ ἄλλας ἐργασίας ἐπὶ κακοῦ ἢ ἀγαθοῦ, καὶ ὅ,τι τῶν τοιούτων πράξῃ, εἰς οὐδὲν λογίζεται, ἀλλὰ καὶ σκληρότατα ἐπιτιμᾶται μὲ τὴν τοῦ ἀφορισμοῦ καὶ καθαιρέσεως ποινὴν. Ἐτῆς δεκαβιῶναι ὁ ις' τῶν Ἀποστόλων
 100 κανόνων, ἐτῆς ὁ ις' τῆς ἐν Νικαίᾳ οἰκουμενικῆς συνόδου, ἐτῆς ὁ ε' τῆς ἐν Χαλκη-
 δόνι τετάρτης οἰκουμενικῆς συνόδου, ἐτῆς ὁ δ' τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει δευ-
 τέρας, ἐτῆς καὶ ὁ κ' τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ς' συνόδου.

- Διὰ τοῦτο προστάσσομεν καὶ ὀρίζομεν ὡς ποινὴν τῶν ἀνωθεν ἀφορισμῶν ἐναντίον τοῦ καθενὸς πρὸς τὸν ὀρισμὸν μας ἀνυποτάκτου, ὅτι τὰ ὅσα σᾶς λέγει
 105 εἰς κάθε χώραν καὶ τόπον τῆς ἡμῶν ἐπαρχίας νὰ εἶναι καὶ νοῆται τίποτε καὶ παντελῶς ἀκαιρα καὶ λελυμένα, ὡς νὰ ἤθελαν γένει ἀπὸ τινος ἀνέρου ἀνθρώ-
 που. Καὶ τοῦτο ποιεῖμεν μάλιστα, ἐπειδὴ ὄντας αὐτὸς ἀποστάτης τῆς πίστεως καὶ τῆς Ἐκκλησίας μας, ἂν τε χάριν πνευματικὴν μετρῇ εἰς τοῦ λόγου του νὰ ἔχῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μας, εἶναι ψευδεσάτης καὶ ἀχρηστος, μένοντας ἀφ'
 110 ἑαυτοῦ τοῦ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν μας ἀργὸς καὶ ἀφωρισμένος, αὐτοκαθαίρετός τε καὶ αὐτοκατάρατος, αὐτὸς ὁποῦ ἀποστάτησε καὶ μὲ τοὺς τῆς πίστεώς μας ἐναντίους ἐνώθη διώκτης γενόμενος τῆς ἀληθοῦς πίστεως. Ὅσον δὲ πάλιν διὰ τὰ ὅσα ἐπιμελήθη νὰ σᾶς ζημιώσῃ εἰς τὰ τῆς πίστεως, καθ' ὅμοιον τρόπον
 115 προστάσσομεν καὶ ὀρίζομεν εἰς δύναμιν τοῦ ἀνωθεν ἀφορισμοῦ, ὅ,τι: σᾶ; ἐκή-
 ρυξς, σᾶς ἐδογμάτισεν εἴτε αὐτὸς εἴτε οἱ ψευδοδιδάσκαλοι καὶ ἕτεροι ὁμογνώ-
 μονές του καὶ ὁμότροποι, ὁποῦ εἰς τὴν συνοδείαν του σέρναι ὡς σκοτεινοφόρους ἀγγέλους καὶ ἄλλους ἀντιχρίστους, καὶ μετ' αὐτοὺς συνεργάτης τῆς ἀπωλείας
 120 σᾶς ὄντας καὶ αὐτοὶ ποτισμένοι ἀπὸ τὰ θολερώτατα νερά τῶν βορβορῶν καὶ βλασφημῶν διδασκαλιῶν καὶ δογμάτων, ὁποῦ ἀναδρύουσιν εἰς τὸ τῶν Γραικῶν
 120 Κολλέγιον, εἰς τὴν μεμιασμένην τῆς αἰωνίου κολάσεως πηγὴν, ὁποῦ εἰς τὴν Ρώμην εἶναι, εἰς τὸ ὅποιον ὡς εἰς χαλκεῖον τοῦ διαβόλου μὲ μεγάλην χαλ-
 κεύονται πλάνην τὰ πολεμοῦντα τὴν Ἐκκλησίαν μας ὅπλα· οἱ αὐτοὶ λέγω ἐπεὶ αὐτοῦ τώρα εὐρίσκονταί, καθὼς καὶ εἰς ἄλλους τόπους, εἰς φθορὰν τῆς
 125 πίστεώς μας διεσπαρμένοι ψευδοκήρυκες καὶ ψευδοδιδάσκαλοι, καλὰ καὶ πρὸ
 τῆς αὐτῶν πλάνης καὶ ἀποστασίας νὰ ἦτον γνήσια τέχνα καὶ ἀπὸ γόνεῖς τῆς
 πίστεώς μας καὶ Ἐκκλησίας μας. Ἀλλ' οὐαὶ αὐτοῖς, ὅσα λέγω διδάγματα καὶ

- δόγματα σας ἐκήρυξαν ἐσᾶς καὶ τῶν παιδιῶν σας καὶ πάσας αἰρέσεις καὶ βλα-
σφημίας ὑποπτας, ἵνα εἶναι κατηραμένα καὶ ὡς μυθολογίας νομισμένα καὶ ὄντων
γκαρίσματα, ἐπεὶ δὴ τέχνα μου ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά, πολλοὶ εἶναι οἱ τῆς ἀγίας
- 130 πίστεώς μας ἐχθροί, ὅμοιοι τούτῳ τῷ διαβόλῳ καὶ τῶν αὐτῷ συνυπουργούντων
διαβόλων, στελλόμενοι ὑπὸ τοῦ πάπα εἰς ἀφανισμόν καὶ φθορὰν τῆς πίστεώς
μας καὶ Ἐκκλησίας μας, μὲ πληρωμὲς χοντρές, διὰ τὰ ἐπιμελοῦνται τὶς τὰ
προκόψῃ περισσότερον εἰς τὸ αὐτὸ τοῦ διωγμοῦ ἔργον, καθὼς καλὰ ἤξεύρετε
ὅσον χρυσίον καὶ φλωρία συχνὰ ἀπὸ τὴν Πούλιαν τῶν ἔρχονται, ἐκ τοῦ πάπα
- 135 πρὸς αὐτοὺς τοὺς προδότας στελλόμενα. Ἐτῆς σιμὰ εἰς τοὺς ἄλλους εἶναι ἐκεῖνο
τὸ σκωληκόδρωτον καὶ μέγα θηρίον, ἓνας λέγω, ὁ ἀνατολικομάχος καὶ διαβο-
λομάχος, ὀνομαζόμενος Ἰλαρίων Κιγάλας, Κύπριος, —ἀνάθεμα εἰς τὴν ψευδο-
μάθησιν καὶ εἰς τὸ κορμὶ τοῦ ἄνωθεν Κολλεγίου τῆς Ρώμης—μέγας ἐχθρὸς
καὶ ἐπίβουλος τῆς πίστεώς μας δοκιμασθεῖς (ἀπὸ τὸν ὁποῖον φυλάγεσθε, μήπως
- 140 καὶ ἔλθῃ αὐτοῦ καὶ ἄκρως σᾶς ζημιώσῃ, ὡς καθὼς εἶναι καὶ πολλότατοι ἄλλοι
τούτου ὅμοιοι, τοὺς ὁποῖους τὸ τὰ τοὺς γνωρίσῃ τινάς, βλέποντάς τοὺς φορεμέ-
νους μὲ τὸ ἀγγελικὸν σχῆμα τῶν μοναχῶν μας καὶ κατασκεπασμένους μὲ τὸ
προσωπεῖον τῆς ὑποκριτικῆς ἀγίωσύνης, βαστώντας μέσα εἰς τὴν κοιλίαν των
ὄλο τὸ φαρμάκι καὶ δόλον). Τούτους μὲ μεγάλην ἐγνοίαν μᾶς προστάσσει ὁ μέ-
- 145 γας Ἀπόστολος Παῦλος καὶ παραγγέλλει τὰ τοὺς διώκωνμεν ἀπὸ λόγου μας
καὶ φε'γωμεν, ἔτῃ εἰς τὸ ις' κεφάλαιον τῆς πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολῆς (29):
Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, ἀδελφοί, σκοπεῖν τοὺς τὰς διχοστασίας καὶ τὰ σκάνδαλα,
παρὰ τὴν διδασχὴν ἣν ἐμάθετε, ποιοῦντας καὶ ἐκκλίνετε ἀπ' αὐτῶν. Οἱ γὰρ
τοιαῦτοι τῷ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ οὐ δουλεύουσιν, ἀλλὰ τῇ αὐτῶν κοι-
- 150 λίᾳ καὶ διὰ τῆς χρηστολογίας καὶ εὐλογίας ἐξαπατῶσι τὰς καρδίας τῶν ἀκά-
κων. Καὶ εἰς τὸ ἐνδέκατον τῆς πρὸς Κορινθίους δευτέρας (30): Οἱ γὰρ τοιοῦτοι
ψευδεῖς ἀποστάται, ἐργάται δόλιοι, μετασχηματιζόμενοι εἰς ἀποστόλους Χρι-
στοῦ· καὶ οὐ θαυματοῦν αὐτοὺς γὰρ ὁ σατανᾶς μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον
φωτός, καὶ οἱ διάκονοι αὐτοῦ μετασχηματίζονται εἰς διακόνους δικαιοσύνης.
- 155 Καὶ εἰς τὸ τρίτον τῆς πρὸς Φιλιππησίους (31): Βλέπετε καὶ φεύγετε τοὺς κύνας,
βλέπετε τοὺς κακὰς ἐργάτας, τοὺς τὴν κατανομήν τῆς Ἐκκλησίας ἐμποιοῦντας.
Καὶ εἰς τὸ δεύτερον πρὸς Κολοσσαεῖς (32): Βλέπετε, μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλα-
γωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης καὶ οὐ κατὰ Χριστόν. Καὶ εἰς τὸ
τρίτον τῆς πρὸς Τιμόθεον δευτέρας (33): Ὅν τρόπον Ἰαννῆς καὶ Ἰαμβρῆς ἀντέ-
- 160 στησαν Μωϋσεῖ, οὕτως καὶ οὗτοι ἀντίστηνται τῇ ἀληθείᾳ, ἄνθρωποι κατεφθαρ-
μένοι τὸν νοῦν, ἀδόκιμοι περὶ τὴν πίστιν καὶ οὐ προκόψουσιν ἐπὶ τὸ πλεῖον·
ἡ γὰρ ἀνοία αὐτῶν ἐκδηλὸς ἔσται πᾶσιν, ὡς καὶ ἐκεῖνων ἐγένετο. Καὶ εἰς τὸ

29. Ρωμ. ις' 18—19.

30. Β' Κορ., ΙΑ' 13—15.

31. Φιλιπ. Γ' 2.

32. Κολοσ. Β' 8.

33. Β' Τιμόθ. Γ, 9.

- τῆς πρὸς Τίτον πρῶτον ⁽³⁴⁾: Τινές τούτων ὅλους οἴκους ἀνατρέπουσι, διδάσκον-
τες ἃ μὴ δεῖ, αἰσχροῦ κέρδους χάριν. Καὶ εἰς τὸ εἰκοστὸν τῶν Πράξεων τῶν
 165 Ἀποστόλων ὁ αὐτὸς Παῦλος λέγει ⁽³⁵⁾: ἐγὼ γὰρ εἶδα τοῦτο, ὅτι μετὰ τὴν ἀφι-
ξίν μου εἰσελεύσονται εἰς ὑμᾶς λύκοι ἐαρεῖς, μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου καὶ
ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἀναστήσονται ἄνδρες λαλοῦντες διεστραμμένα, τοῦ ἀποσπᾶν
τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν· διὸ γρηγορεῖτε. Καὶ ὁ ἀπόστολος Πέτρος εἰς τὸ
 170 δεύτερον τῆς δευτέρας καθολικῆς ⁽³⁶⁾: ἔσονται ὑμῖν ψευδοδιδάσκαλοι, οἵτινες
παρεισάξουσιν αἵρέσεις ἀπωλείας καὶ πολλοὶ ἐξακολουθήσουσιν αὐτῶν ταῖς ἀσελ-
γείαις δι' οὓς ἡ ὁδὸς τῆς ἀληθείας καὶ εὐσεβείας βλασφημηθήσεται καὶ ἐν πλε-
ονεξίᾳ πλαστοῖς λόγοις ὑμᾶς ἐμπορεύσονται· πλὴν οἶδεν ὁ Κύριος εὐσεβεῖς ἐκ
πειρασμοῦ πλάνης ρύεσθαι πλάνους δὲ εἰς ἡμέραν κρίσεως κολαζομένους
τηρεῖν. Καὶ ὁ Ἰωάννης εἰς τὸ δεύτερον τῆς πρώτης ⁽³⁷⁾: Καὶ καθὼς ἠκούσατε,
 175 ὅτι ὁ ἀντίχριστος ἔρχεται καὶ νῦν πολλοὶ ἀντίχριστοι γεγόνασιν. Καὶ εἰς τὸ τέ-
ταρτον τῆς αὐτῆς ⁽³⁸⁾ δοκιμάζετε τὰ πνεύματα, εἰ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστίν, ὅτι πολ-
λοὶ ψευδοπροφῆται ἐληλύθασιν εἰς τὸν κόσμον.

- Διὰ τοῦτο, τέκνα μου εὐλογημένα, σὰς στέλλομεν, ξέχωρα ἀπὸ τὸ πα-
 ρόν μας γράμμα, εἰς μίαν φυλλάδα σημαδεμένα, ὡς εἰς κατάλογον κρατεῖ ἡ
 180 ὀρθοδοξία καὶ εὐσέβεια τῆς ἀνατολικῆς πίστεως καὶ Ἐκκλησίας, κατὰ τὰ ὁ-
 ποῖα οἱ παπισταὶ εἶναι σχισμένοι ἀπὸ λόγου μας καὶ διαφέρουσιν, καὶ εἰς αὐτὰ
 μεγάλως ἐπιμελοῦνται οἱ αὐτοὶ πλάνοι, οἱ πολέμιοι τῆς Ἐκκλησίας μας, νὰ
 σὰς διαστρέψουσι καὶ ἐσὰς καὶ τοὺς λοιποὺς τῆς πίστεώς μας, τὰ ὅποια ἀντι-
 γράφοντάς τα εἰς διάφορες κόπιας καὶ εἰς αὐτά, ὡς εἰς τόσους καθρέφτες, βλέ-
 185 ποντὰς θέλετε καταλάβει ἀσφαλτα τὰ ἀπόκρυφα τῆς καρδίας των, αὐτῶν
 τῶν πλάνων καὶ ὁμοίων τους, μὲ τὸ νὰ συγχάξεσθε τὰ ὅσα ἠθέλαν κηρύξει δι-
 αφόρως ἀπὸ τὰ ὅσα δόγματα εἰς τὴν αὐτὴν φυλλάδα σὰς γράφω· διατὶ ἂν ἔτι
 εὔρεθοῦσιν, ἀναμφιδόλως σὰς εἶναι εἰς τὴν πίστιν ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι, καὶ τοῦ-
 το διὰ νὰ μὴ κατασέρνεται πλέον τὸ ὄνομά σας εἰς τὴν οἰκουμένην, ὅτι κατέ-
 190 νας οὐτιδανὸς κλέφτης ἐρχόμενος αὐτοῦ δύναται νὰ σὰς πλανᾷ καὶ νὰ σὰς
 χάμη νὰ ἀλλαξοπιστήσετε, καθὼς τώρα ἐδυσφημίσθη τὸ ὄνομά σας εἰς τὸ πα-
 τριαρχεῖον μέσα, πῶς νὰ ἀποστατήσετε ἀπὸ τὴν πίστιν καὶ Ἐκκλησίαν καὶ
 ἐγινήκατε παπισταί.

- Ὅμως μὴ διὰ τὸν Κύριον, τέκνα μου ἀγαπητά, ἀλλ' ἐπιμεληθῆτε νὰ φυ-
 195 λάξετε καὶ παραδώσετε τῷ Κυρίῳ μας ἐν καιρῷ κρίσεως τὴν τῆς εὐσεβείας
 μας παρακαταθήκην, στέκονται στερεοὶ εἰς τὴν ἀνατολικὴν μας πίστιν, εἰς τὴν
 ὁποίαν καὶ ἔχι εἰς τὴν παπίστικην, τόσοι μάρτυρες, τόσοι ἀρχιερεῖς, τόσοι δοιοὶ
 ἄντρες καὶ γυναῖκες ἠξιώθησαν νὰ λάβουσι καὶ νὰ κληρονομήσουσι τὸν τοῦ

34. Τίτ. Α' 11.

35. Πράξ. Κ' 29—31.

36. Πέτρ. Β' Καθολ., Β' 1—3, 9.

37. Ἰω. Α' Καθολ., Β' 18.

38. Αὐτόθι, Δ' 1.

200 παραδείσου στέφανον, τὸν ὁποῖον στέφανον καὶ ἐσεῖς, τέκνα μου θέλετε ἀπο-
λαύσει, ἂν καθαρὰν καὶ εἰλικρινῇ φυλάξετε τὴν τῶν αὐτῶν ἀγίων μας πατέ-
ρων πίστιν, καθὼς ἄτρεπτοι καὶ ὁλόκληροι οἱ αὐτοὶ φυλάττεσθε εἰς τὴν Ἀνα-
τολικὴν μας Ἐκκλησίαν, τοὺς ὁποίους ὡς γνήσια τέκνα μὲ τὰς δύο μου χεῖρας
σᾶς εὐλογῶ παρὰ Πατρός, Υἱοῦ καὶ Ἀγίου Πνεύματος, δίδοντάς σας πᾶσαν
τὴν εὐχὴν μου ἐκ ψυχῆς καὶ καρδίας.

205 Τὸ παρὸν μας γράμμα θέλει ἀνγνωσθῇ καὶ δημοσίως καὶ ἐν μέρει, καὶ
ἐξαιρέτως μὲ τὸ νὰ ἀνακαλεσθῇ εἰς συνάθροισιν τὸ πλῆθος ὄλων τῶν χριστι-
ανῶν, τόσον ἀνδρῶν, ὅσον καὶ γυναικῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, διὰ νὰ ἀναγινωσθῇ
εἰς κατάληψιν τῶν πάντων, τόσον εἰς τὴν Χειμάρραν, Βουνὸ καὶ Δρυμάδες καὶ
εἰς κάθε μέρος τῆς ἐπισκοπῆς, εἰς ποινὴν καθαιρέσεως καὶ τοῦ ἀνωθεν ἀφορι-
210 σμοῦ καθὼς καὶ τῶν λοιπῶν τοῦ λαοῦ ἀνυποτάκτων.

Ἐγράφη ἐν τῇ ἡμετέρᾳ μητροπόλει Ἰωαννίνων τὸ α' χ' ξ' β' Ἰουνίου ις'

Ἰωαννίνων μητροπολίτης Καλλίνικος

(τόπος τῆς α' σφραγίδος)

ταπεινὸς ἐπίσκοπος Χειμάρρας καὶ Δελβίνου Σεραφείμ

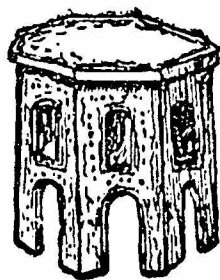
215 (τόπος τῆς β' σφραγίδος)

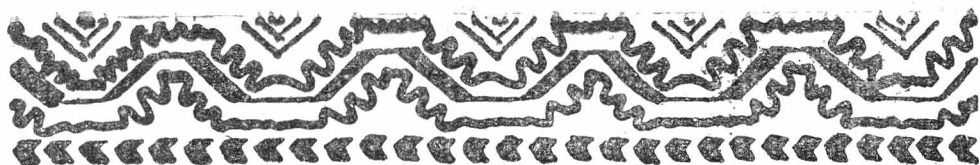
Ἀθανάσιος ἐλέφ θεοῦ π ρ ὡ η ν πατριάρχης Ἀχριδῶν.

Πίστιν θεβαίαν κάμνομεν, ὅτι τὸ παρὸν γράμμα ἐπέμφθη ἀπὸ τὸν μη-
τροπολίτην Ἰωαννίνων Καλλίνικον, τὸ ὁποῖον δὲν ἐνδεχθήκασιν οἱ προεστῶ-
220 τες τῆς ἐπαρχίας Χειμάρρας, ἀλλ' ὡς ἐδελυρὸν καὶ ἐλάσφημον ἀπεδιώξασιν,
παραδίδοντες τῷ ἀγκθέματι τὸν συντεθέντα ἔμπροσθεν τῆς ἡμῶν μετριότητος.
Ὅθεν εἰς ἐνδειξιν ἐγράψαμεν τὸ παρὸν. α' χ' ξ' β' μηνὶ Ἀυγούστου α'.

† Ὁ πατριάρχης Ἀχριδῶν Ἀθανάσιος.

[Συνεχίζεται]

ΙΩΑΝ. Ε. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΣΤΑ ΓΙΑΝΝΙΝΑ ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ ΤΟΥ 1897

Ὁ ἄτυχος πόλεμος τοῦ 1897 εἶχε τραγικὰς συνέπειας γιὰ ὅλη τὴν Ἑλλάδα. Ὁ πόλεμος πλησίασε καὶ στὰ Τευρκοκρατούμενα τότε Γιάννινα καὶ εἶνε γνωστὴ ἡ μάχη ποῦ ἐγίνε στὰ Πέντε Πηγάδια. Οἱ οικονομικὰς συνέπειαι τοῦ πολέμου αὐτοῦ εἶχαν ζωηρὸ καὶ σκληρὸ ἀντίκτυπο στὰ Γιάννινα. Παρακάτω ἀκολουθεῖ μετάφραση ἀναφορᾶς γιὰ τὸ 1897 τοῦ Ἑγγύου Προξενικοῦ Πράκτορα στὰ Γιάννινα Roberts ποῦ δίνει ἀνάγλυφη καὶ ζωντανὴ τὴν εἰκόνα τῆς καταστάσεως ποῦ ἐπικράτησε στὴν πόλιν μας εὐθὺς μετὰ τὸν πόλεμο.

Ἡ ἀναφορά εἶναι δημοσιευμένη στὸ ἐτήσιο Δελτίο τοῦ Ἰπουργείου Ἐξωτερικῶν τῆς Ἀγγλίας «Διπλωματικὰς καὶ Προξενικὰς ἀναφορὰς» Λονδίνου 1898. Εἶνε δημοσιευμένη μὲ ἀριθμὸ 2111 στὸ κεφάλαιο «Τουρκία» Κατατέθηκε στὴ βουλὴ τῶν Κοινοτήτων τὸ 1898.

ΑΝΑΦΟΡΑ 2111. ΓΙΑΝΝΙΝΑ.

Ὁ προξενικὸς Πράκτορας Roberts ἀναφέρει τὰ ἀκόλουθα.

Παρατηρήθηκε σημαντικὴ ἐλάττωσις στὶς εἰσαγωγὰς καὶ ἐξαγωγὰς τοῦ Βιλαετιοῦ τὸν περασμένο χρόνον, ποῦ ὀφείλεται στὸν πόλεμον καὶ στὶς συνέπειάς του. Πρῶτα—πρῶτα ὁ ἀποκλεισμός ἐπὶ τέσσαρις μῆνας ἐσταμάτησε τὸ ἐμπόριον στὰ τρία λιμάνια τοῦ Βιλαετιοῦ δηλ. τὴν Πρέβεζαν, τὴ Σαλαῶραν καὶ τοὺς Ἀγ. Σαράντας. Δεύτερον, ὅταν τὰ λιμάνια ἀνοιξάν πάλιν στὸ ἐμπόριον, δὲν ὑπῆρχαν μεταφορικὰ μέσα, γιὰτί ὅλα τὰ μούλάρια, τὰ ἄλογα καὶ κάρρα εἶχαν ἐπιταχθεῖ μὲ τὴ θία γιὰ τὶς μεταφορὰς καὶ τὶς νοσοκομειακὰς ἀνάγκας τοῦ στρατοῦ. Ἐπὶ 9 ἢ 10 μῆνες, μόλις γίνονταν μικροεμπόριον καὶ ἔτσι τὸ ἐμπόριον τοῦ περασμένου χρόνου περιορίσθηκε μόνον πρὸς 2 μῆνες.

Ὁ ἀκόλουθος πίνακας δείχνει τὴν ἀξίαν τῶν ἐξαχθέντων εἰδῶν κατὰ προσέγγισιν.

Εἶδος	Ἀξία σὲ Λ. Α.
Ἀρνοδέρματα	6.000
Κατσικοδέρματα	2.000
Μαλλί	6.000
Μάλλινο χοντρὸ ὕφασμα	3.200
Τυρί	2.150
Βαλανίδια	1.000
Σύνολο	20.350

Ὅτε πρόβατα καὶ ἀρνιά, οὔτε ζῶα μεγάλα ἐπέτρεψαν νὰ ὀδοῦν ἀπὸ τὸ Βιλαέτι. Ἡ ἐξαγωγή ἀπὸ τὸ Βιλαέτι σιταριοῦ, καλαμποκιοῦ, ῥιζῶν, ἀχυρου, θουτύρου καὶ ἄλλων εἰδῶν ποῦ χρειάζονταν ἐδῶ ἀπαγορεύτηκε καὶ τώρα πουλιοῦνται στὴν τριπλάσια σχεδὸν τιμῇ, ἀπ' ὅτι τὸν περασμένο χρόνον.

Ὁ ἀκόλουθος πίνακας δείχνει (περίπου) τὴν ἀξίαν τῶν ἀγαθῶν ποῦ ἤρθαν ἐδῶ ἀπὸ ξένες χώρες.

Χώρα	Ἀξία σὲ Λ. Α.
Μ. Βρεταννία	14.000

Αυστρία	12.500
Ίταλία	10.300
Γερμανία	10.500
Γαλλία	9.000
Αμερική	2.000
Ρωσία	1.950
Βουλγαρία	3.500
Ρουμανία	4.250
Ελβετία	400
Ελλάδα	—
Άλλες χώρες	1.200
Σύνολο	69.600.

Ἡ τιμὴ τῶν μεταφορικῶν τῶν ἐμπορευμάτων στὰ Γιάννινα ἦταν πολὺ μεγάλη. Οἱ ἔμποροι καὶ καταστηματαρχεὶ ἀναγκάστηκαν νὰ πληρώσουν γιὰ ἀγῶγι κάθε ἀλόγου καὶ μουλαριοῦ, ποὺ κατὰφεραν νὰ βροῦν, 1 λίρα, 1 σελίνι καὶ 8 πέννες, γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ μεταφέρουν τὰ ἐμπορεύματα ἀπὸ τὴν Πρέβεζα, Σαλαῶρα καὶ Ἀγ. Σαράντα στὰ Γιάννινα.

Οἱ δρόμοι εἶνε σὲ ἄθλια κατάστασι, πράγμα ποὺ φυσικὰ δὲ δίνει ὥθησι στὸ ἐμπόριο. Πρέπει νὰ ἔχομε ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐδῶ καὶ 15 χρόνια, κάθε κάτοικος ἀπὸ 16 χρόνων κι' ἀπάνω σ' ὅλο τὸ Β.λαέτι, πληρῶνει φόρο 12 πιάστρες τὸ χρόνο γιὰ τὴ συντήρησι τῶν δρόμων.

Ἐδῶ δὲν ὑπάρχει τραπεζιτικὸ σύστημα καὶ οἱ ἐντόπιοι, ὅταν βρίσκονται σὲ χρηματικὴ ἀνάγκη, εἶνε ὑποχρεωμένοι νὰ δανείζονται ἀπὸ ἄτομα, ποὺ τοὺς δίνουν χρήματα μὲ τὸ παράνομο ποσοστὸ τόκου 3—40% τὸ μῆνα. Ὁ ὀφειλέτης δίνει γραμμάτιο

πληρωτέο σὲ ὀρισμένο χρονικὸ διάστημα καὶ πολὺ συχνά, ὅταν τὸ δάνειο περιᾶι τις 40 Λ.Α., ὁ δανειστής ζητᾶ ἐνέχυρο, γιὰ νὰ ἀσφαλισθεῖ, κτηματικὴ περιουσία, ποὺ νὰ ἔχει διπλὴ ἀξία σχετικὰ μὲ τὸ ποσὸ ποὺ δάνεισε.

Ἐπειδὴ οἱ πληρωμὲς ὄλων τῶν εἰδῶν, ποὺ ἐξάγονται γίνονται ἀμέσως, οἱ ὀλίγοι ἔμποροι αὐτῆς ἐδῶ τῆς πόλεως δὲν ἔχουν νὰ λαβαίνουν ἀπὸ τις ἀγορὲς τῆς Εὐρώπης καὶ ἔτσι πρέπει πάντοτε νὰ κάνουν καταθέσεις γιὰ ἐμπορεύματα, ποὺ εἰσάγουν ἀπ' ἐκεῖ. Ἔτσι μόνον ἐπιταγὲς τραδηγμένες ἐδῶ ἢ σταλμένες στὰ Γιάννινα, τραδηγμένες ἐπὶ Εὐρώπης, γίνονται δεκτὲς. Αὐτὸ ἀφήνει μικρὸ κέρδος.

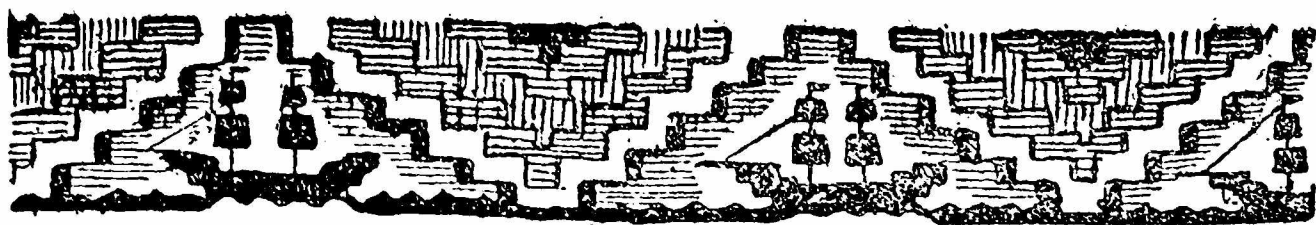
Ἡ κυκλοφορία τοῦ νομίσματος εἶνε ἡ ἀκόλουθη.

	Παζάρι πιάστρες	Ἐπίσημη τιμὴ πιάστρες
Ἀγγλικὴ λίρα	120	110
Τουρκικὴ λίρα	110	100
Ναπολεόνι	96	88
Μετζητιᾶς (ἀσημένιο)	20 1/2	19
Πεντόφραγκο	24	22
Σελλίνι	6	5 1/2

Τὰ ζύγια ποὺ μεταχειρίζονται ἐδῶ εἶνε τὸ καντάρι = 44 ὀκάδες· 1 ὀκά = 2 1/8 λίβρες. Μέτρα εἶνε ἡ ὀκα καὶ τὸ πινάκι = 18 ὀκάδες.

Εἶνε φανερό σ' ὅλους ὅτι τὰ ἀγροτικὰ ἀποθέματα σιτάρι, καλαμπόκι, ῥιζα κλπ. ἔχουν πιὰ ἐξαντληθεῖ καὶ ἡ καλλιέργεια γιὰ τὴν ἐρχομένη χρονιά γίνεται μὲ μεγάλῃ δυσκολία.

Δ. ΣΑΛΑΜΑΓΚΑ

ΑΠΟ ΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΤΩΝ ΓΙΑΝΝΙΝΩΝ

Η ΕΝΘΥΜΗΣΗ ΤΟΥ 1854

Δ'. Η ΜΟΝΗ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ *

Ἡ εἰκόνα αὐτῇ τῆς Παναγίας, δὲν εἶναι ἀπὸ τίς πιδ κοινές καὶ ἄσχημες.

Τοῦναντίο (¹) εἶναι μιὰ «μικρὴ πολῦτιμος εἰκών, τύπου Θεοτόκου Γλυκοφιλοῦσης φέρουσα τὴν ἐπιγραφὴν ἡ Ἑλεούσα(²)» καὶ ἀνῆκει τῶρα, ὅπως εἶπαμε στὸν ὁμώνυμο Ναὸ τοῦ Νησιῦ μας, ὁ ὁποῖος πρὶν ἀπὸ τὸ δρέσιμό της καὶ τὴ σ' αὐτόν, κατὰ θέλα ὑπόδειξη, ἀφιέρωσή της, ἔφερε τὸ ὄνομα Μονὴ Ἀγίου Νικολάου Γκουμάτων. (³)

Εἶναι ἔργο ἀξιόλογο τῆς Κρητικῆς Σχολῆς, πιθανότατα τοῦ 14ου ἢ 15ου αἰῶνα, καὶ «τὰ συνδεόμενα μετ' αὐτῆς θαύματα, εἶναι ἀληθινοὶ ἐθνικοὶ θρύλοι» καὶ κάποιος θάπρεπε μέχρι σήμερα νὰ εἶχε μὲ τὸ θέμα αὐτὸ ἀσχοληθῇ.

Ἡ εἰκόνα αὐτῇ, κατὰ τὴν ἐνθύμηση τοῦ ἐξετάζουμε, εἶχε παρῇ ἀπὸ τῇ Μονῇ τῆς Ἀγ. Παρασκευῆς χωρὶς ἀμφιβολία κρυφὰ («μετ' ἐπιμελείας», ὅπως λέει ὁ χρονογράφος), «ὅταν ἔκαμαν οἱ Ἀγαρηνοὶ τὴν Ἐκκλησίαν Ναματζάχ».

Ἡ Μονὴ τῆς Ἀγ. Παρασκευῆς—καὶ πολλὰ εἶναι στὴ Γιαννιώτικη κοιλάδα τὰ μοναστήρια ποὺ τιμῶνται στὸ ὄνομά της (⁴)—ἐνδεικτικὰ μόνο ἀναφέρουμε: τῆς Τζιόρας ἢ Ὁρους, χτισμένη κατὰ τὸ Λαμπρῖδη, (⁵) ἀπὸ τὰ 790 μ.Χ. «ἐπὶ θεμελίων Ἑλληνικῶν» τῆς κοντὰ στὸ χάνι Μπαλντούμα (⁶) στὰ 1139 Ἰδρυμένης· τῆς κοντὰ στὸ Ντομπρίνοβο, (¹) στὰ 1037· τῆς στὸ Μονοδένδρι (⁸), στὰ 1418, τῆς Ντοβράς (⁹), τῆς στὰ Σουδε-

νά (¹⁰), τῆς στὸ Σκαρνέλι (¹¹), καὶ σίγουρα ἀκόμα κι' ἄλλες (¹²). Ἡ Ἀγία Παρασκευή, παρατηρεῖ ὁ Κ. Διαμάντης (¹³), τιμᾶται ξεχωριστὰ στὰ μέρη τῆς Ἡπείρου· γι' αὐτὸ, καὶ στὰ περισσότερα χωριά, ὑπάρχουν μιὰ ἢ περισσότερες Ἐκκλησίαι τῆς Ἀγίας (¹⁴). Πολλὰ ἐπίσης εἶναι στὴν περιοχὴ μας καὶ τὰ Μοναστήρια κι' οἱ Ἐκκλησίαι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου π.χ. Καστρίτσας, Ντουραχάνης, Κιπίνας, Βουτσᾶς, Κάτω Βίτσας, Ντομπρίνοβο (¹⁵)—ἡ Μονὴ λοιπὸν τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς γιὰ τὴν ὁποία γίνεται λόγος στὸ γραπτὸ μας, ἐγείροταν ἐκεῖ ὅπου τῶρα κτίζεται τὸ νέο τῆς πόλης Διοικητήριο.

Ὅλο τὸ γήπεδο ποὺ τῶρα τὸ σκεπάζει τὸ ὑπὸ οἰκοδόμησιν αὐτὸ κτίσμα, τὸ καταλάμβανε ἐδῶ καὶ λίγες μόνον δεκάδες χρόνια, ὡραιότατος λοφίσκος, ἀπάνου στὸν ὁποῖο ἀπλώναν τὰ σκιερὰ κλαδιὰ τοῦς ὡραιότατα πλατάνια καὶ ἄλλα πυκνόφυλλα δέντρα, ποὺ ὁμοῦς ἄφηναν ἐλεύθερο, στὴν ἀπὸ τὴ σημερινὴ Πλατεία τοῦ Ἡρώου θέα, τὸν ἐπίσης ὡραιότατο δυτικὸ τῆς πόλης ὄριζοντα. Μὲ τὸ κλιμακωτὰ δὲ συνεχιζόμενο χαμηλότερο ἐπίπεδο τοῦ Δημαρχείου, τὸ κατόπι τοὺς χαμηλότερο γήπεδο τοῦ ἀλτοῦς Γυμναστηρίου (τῶρα Σταθμοῦ Αὐτοκινήτων) καὶ τὴ πρὸς τὴ Λίμνη ἀπλωνόμενη ἀπὸ λαχαδόκηπους καὶ πράσινο μακρὰ προέκτασή τοὺς, σχημάτιζαν μιὰ ἐξαιρετὴ κλιμακόμορφη διάταξη ἀπὸ φυσικὰ ἀνδηροειδῆ πλατώματα, χάρμα καὶ γοητεία τῶν ματιῶν.

* Συνέχεια ἀπ' τὸ προηγούμενὸ τεύχος

Στο κορυφαίο του λοφίσκου αὐτοῦ ἀνδρῶ, ἐγχειρόταν, καὶ πρὶν ἀκόμα ἀπὸ τὸ 16ο αἶώνα—μὴ ἀπὸ τὶς πολλὰς τῆς περιοχῆς—ἡ Μονὴ αὐτῆς τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς τῶν Γιαννίνων.

Στὸ προμνημονευόμενον βιβλίον τοῦ Μηχαήλ Χατζηγιάννου, ἀναφέρεται γιὰ τὸ λαὸ τῆς Θεσσαλονίκης, ὅτι ξεκινώντας ἀπὸ λείψανα προχριστιανικῶν ἢ εἰδωλολατρικῶν ἀναμνήσεων καὶ θρίσκων στὸ βίον τοῦ Ἀγ. Γεωργίου κάποια ὁμοιότητα πρὸς τὸν Κάβειρο, εἶχεν ἀπωθήσει, ἀπὸ σχετικὸ ἐκεῖ Ναὸ, τὴν ὀνομασία Παντοκράτωρ, καὶ τὸν εἶχε ὀνομάσει Ἅγιον Γεωργίου. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπο, ἐπειδὴ εὗρισκε ἀναλογίες τοῦ βίου καὶ τοῦ ὀνόματος τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς μετὰ τὴν Ἀφροδίτη, (στὰ λατινικά, ἡ ἡμέρα Παρασκευῆ, λέγεται ντὶς βένερις = ἡ ἡμέρα τῆς Βένους = Ἀφροδίτης· στὰ Γαλλικὰ Βαντρεντί), ἔνα ἐκεῖ Ναὸ τῆς Παναγίας, προτιμοῦσε νὰ τὸν ὀνομάζῃ Ἁγία—Παρασκευῆ.

Στὸ χωριὸ ἐπίσης Πέτα τῆς Ἀρτας σώζεται παράδοση κατὰ τὴν ὁποία, ἡ Ἁγία Παρασκευῆ, κυνήγησε ἐκεῖ ἕνα δράκο ποῦ

ἄρπαζε κορίτσια τοῦ χωριοῦ καὶ τὸν σκότωσε. (10)

Στὴν περιοχὴ τῶν Γιαννίνων, οὔτε ἱστορικὲς πληροφορίες γιὰ τὴν περίοδο τῆς πάλης μεταξὺ Εἰδωλολατρισμοῦ καὶ Χριστιανισμοῦ, ἀλλὰ καὶ γενικώτερα γιὰ τὴν πρῶτη μ.Χ. χιλιετηρίδα, ἔχουμε, οὔτε καὶ κτίσματα παλαιὰ ἢ παραδόσεις ἀναφερόμενες σὲ παλαιότατους ἐδῶ εἰδωλολατρικοὺς Ναοὺς σώζονται, ἐκτὸς μόνο ἀπὸ μερικοὺς κίονες στὸ Τζαμί τοῦ Ἀσλάν Πασιά, παρμένους ἀρχικά, πιθανώτατα, ἀπὸ προχριστιανικοὺς ναοὺς, κατόπι χρησιμοποιοῦντο σὲ Χριστιανικοὺς, καὶ τελικὰ ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

Παρόμοιοι κίονες, ἀναφέρονται ἀπὸ τὸν Λαμπρίδη (11) καὶ στὴ Μονὴ Βελᾶς ἀλλὰ καὶ στὸ Τζαμί τοῦ Ναμαζγκιάχ.

Περιορίζεται λοιπὸν ὁ ὑποφαινόμενος—ἄλλως τε δὲν ἔχει καὶ τὶς ἀντίστοιχες γνώσεις—νὰ σημειώσῃ μονάχα τὸ περιστατικὸ ὅτι, μέσα σ' ἕνα Ναὸ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, κυρίαρχη καὶ πρωτεύουσα εἰκόνα ἦταν ἡ τῆς Παναγίας.

Ὑποσημειώσεις

1. Δὲς Γ.Α. Σωτηρίου, Κειμήλια Ἰωαννίνων στὰ «Ἡπειρωτικὰ Χρονικά» 1931 σελ. 3 καὶ ἐπ.

2. Κατὰ κάποια πληροφορία, ἡ ἀρχικὴ εἰκόνα Ἐλεούσα, ἦταν μὴ ἀπὸ τὶς ἀχειροποίητες ἢ φκισμένες ἀπὸ τὴν Εὐαγγελιστὴ Λουκᾶ, καὶ σωζόταν στὴ Βίβλα τῆς Ρωσσίας.

3. Στὴ διαθήκη τοῦ Δ. Κερασάρη (Ἡπειρ. Χρονικά 1936 σελ. 192), προσδιορίζεται ὡς Μοναστήρι Ἀγ. Νικολάου Μεθοδίου.

4. Καὶ γενικὰ στὴν Ἡπειρο. Δὲς καὶ Κ. Διαμάντη. Τὸ Πανηγύρι τῆς Ἀγ. Παρασκευῆς στὰ Τζουμέρκα κλπ. «Αἰξώνη» 1953, σελ. 63 καὶ ἐπ.

5. Μαλακασιακά, σελ. 37. «Ἡπειρ. Χρονικά» σελ. 42.

6. Ὅπου ἀμέσως πρὶν πάνου.

7. Ὅπου ἀμέσως πρὶν πάνου.

8. Ζαγορισιακά Α', σελ. 28 καὶ 48.

9. Ὅπου ἀμέσως πρὶν πάνου, σελ. 28.

10. Ὅπου ἀμέσως πρὶν πάνου, σελ. 48.

11. Ὅπου ἀμέσως πρὶν πάνου.

12. Ἐπίσης ἐνδεικτικὰ, στὴν Ἀρτα, Πρέβεζα, Ἀλποχωρί, Τσαρκοβίστας, Ἑλληνικό, Πάτερο, Μέτσοβο, κ. ἄ. Δὲς «Ἡπειρωτικὰ Χρονικά» 1929, 157, 1930, 214, 1933, 41, 1934, 86, 1938, 89, 92, 93.

13. Δὲς ὑποσ. 4.

14. Γιὰ ἐκκλησίαι τιμώμενες στὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς στὴ Θεσσαλονίκη, δὲς τὸ προμνημονευόμενον βιβλίον τοῦ Μ. Χατζηγιάννου, Ἀστυγραφία Θεσσαλονίκης.

15. Ἰ. Λαμπρίδη, Μαλακασιακά, σελ. 37, Ζαγορισιακά Α' σελ. 47, 48. Ἡπειρ. Χρονικά 1929 σελ. 42.

16. Δὲς Π. Παπασπύρου, Λαογραφικὴ Συλλογὴ, στὰ Ἡπειρ. Χρονικά 1929, σελ. 157, καὶ Κ. Διαμάντη, ὅπου στὴν ὑποσ. 9, σελ. 69 καὶ ἐπ.

17. Κουρεντιακά καὶ Τσαρκοβιστιακά, σελ. 86, Περιγραφή Ἰωαννίνων σελ. 75.

Ε'.—ΤΟ ΝΑΜΑΖ—ΓΚΙΑΧ

Πότε ἀκριβῶς συντελέστηκε ἡ ἀπὸ τοὺς Τούρκους κατάληψις τῆς Μονῆς τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, ἱστορικὰ μὲν εἶναι ἀγνώ-

στο, ἀπὸ διάφορες ὁμῶς ὅπως εἶδαμε ἐνδει-
ξεις, πιθανολογεῖται ὅτι αὐτὸ ἐγίνε στὰ 1480,

Σε άλλα σημειώματά μας, ἐκτέθηκε κατὰ τρόπο στοιχειώδη ὅτι αὐτοί, ἀρχικά, εἶχαν ἐγκατασταθῇ στὰ χθαμαλά τοῦ Τσερκουπάλουκου, ὕστερα δὲ ἀπὸ τὸ 1430, συνοικίστηκαν στὴν περιοχή τῆς Καλούτσι-ας καὶ προχωρώντας, πρὸς τὶς ἀνηφοριές καὶ τὴ λοφώδη σύσταση τῆς περιοχῆς τῆς Μονῆς.

Ἀπὸ τὴν πρώτη ἀκόμα ἐγκατάστασή τους στὰ Γιάννινα, κυριώτερα ὅμως μετὰ τὸ 1430, μὲ τὸ ρυθμὸ τῆς ἐπέκτασης καὶ τῆς σὲ πληθυσμὸ αὐξητῆς τους, οἱ Τούρκοι καταλαμβάνουν διαδοχικὰ ἔξω ἀπὸ τὸ Κάστρο ναοὺς τῶν Χριστιανῶν⁽¹⁾. Πρὶν ἀκόμα ἀπὸ τὸ 15ο αἰῶνα, ἀναφέρεται ρητὰ, συνοικία Λειβαδιώτη καὶ Ναδὸς Ἀϊ—Τριάδας⁽²⁾. Στὰ 1319, ὑπάρχουν ἔξω ἀπὸ τὸ Κάστρο πολυάριθμοι καὶ συμπαγεῖς Χριστιανικοὶ συνοικισμοί⁽³⁾. Κι' ὁ Ὀρισμὸς τοῦ Σινάν Πασιά, καθὼς ἀπὸ πολλὰ τεκμηριώ-νεται, δὲν προστατεύει παρὰ μονάχα τὸ Κά-στρο τῶν Γιαννίνων καὶ ἔσους κατοικοῦσαν μέσα ἀπὸ τὰ τείχη τοῦ Τὸ περιστατικὸ λοιπὸν τῆς κατάληψης ἀπὸ τοὺς Τούρκους τοῦ Ναοῦ στὸν ὅποιο ἀναφέρεται ἡ ἐνθύμη-ση τοῦ 1584, δὲν εἶναι, ὅπως καὶ σὲ ἄλλα σημειώματα ἀναφέρουμε⁽⁴⁾, οὔτε τὸ μοναδι-κό, οὔτε καὶ μονωμένο. Δὲ θὰ ἦταν κατὰ συνέπεια περιττὴ μιὰ ἀνασκόπηση τῆς ἱστο-ρίας τῶν Γιαννίνων ἀπὸ τὰ παλαιότατα ἀκόμα χρόνια, ἴσαμε τὶς παραμονές τῆς Ἐπανάστασης τοῦ Διονύσιου τοῦ Φιλό-σοφου.

Δὲν εἴμαστε ἀρμόδιοι νὰ κρίνουμε ἂν οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Ἀκρόπολης τοῦ Ἰουστινιανοῦ (μέσα θου μ.Χ. αἰῶνα) γιὰ τὴν ὅποια μιλήσαμε στὰ προηγούμενα, ἦταν οἱ μεταφερμένοι ἐδῶ ἀπὸ τὴν παλαιὰ Εὐροία κάτοικοι τῆς, ὅπως ὑποστηρίζει ὁ Σ. Ι. Δάκαρης (ὅπου προαναφέραμε), ἢ ἂν, οἱ πρῶτοι οἰκιστὲς τῆς, μαζεύτηκαν στὰ κρά-σπεδὰ τῆς, σιγὰ—σιγὰ στὸ διάβα τῶν και-ρῶν, ἀπαρτίζοντας τὸν πρῶτο συνοικισμό τῆς κατοπινῆς πόλης. Κατὰ τὰ μέσα πάν-τως τοῦ 10ου αἰῶνα, τὰ Γιάννινα ἐμφανί-ζονται σὰν Ἐπισκοπὴ τῆς Βουλγαρικῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδας⁽⁵⁾.

Στὸν καιρὸ τοῦ Βαημούνδου (1082), φαίνεται νὰ ὑπάρχει, ὅχι μονάχα μόνιμος πλη-

θυσμὸς ἐσωκαστρινῶν, ἀλλὰ καὶ ἄλλος συ-νοικισμένος ἔξω ἀπὸ τὰ τείχη, καὶ ἐπὶ πλέ-ον Ἑβραϊκὸ στοιχεῖο μὲ Συναγωγὴ⁽⁶⁾. Στὰ 1200, τὰ Γιάννινα ἦταν πιά ἓνα πο-λίδιον⁽⁷⁾, μιὰ μικρὴ δηλ. πολιτεία, στὴν ὅποια ὁ πρῶτος τοῦ Δεσποτάτου Δεσπότης Μιχαήλ, ἔδωσε «μόρφωση» κάστρου⁽⁸⁾.

Τὸ Δεσποτάτο τῆς Ἡπείρου, ἰδρύθηκε ὅπως ξέρουμε, γιὰ νὰ δημιουργήσῃ μιὰ ἰσχυρὴ ἐστία ἀντίστασης κατὰ τῶν Φράγ-κων ποὺ εἶχαν καταλύσει τὸ Βυζαντινὸ Κράτος, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ταυτόχρονη προ-οπτικὴ τῆς ἀνάκτησης τῆς Αὐτοκρατορίας. Συγκεντρώθηκαν τότε στὰ Γιάννινα, ἀνώ-τατα ἀπὸ στρατιωτικοὺς, διοικητικοὺς καὶ θρησκευτικοὺς ἀρχόντες καὶ τιτλούχους τοῦ Βυζαντίου στελέχη, κι' ἡ πόλη περι-τειχίστηκε μὲ πλατύτερο ἀπὸ τοῦ Βαημούν-δου καὶ ὀχυρότατο φρούριο, ἱκανὸ νὰ ἀν-ταποκριθῇ τότῳ στὶς ἀμυντικὰς ἀνάγ-κες ὅσο καὶ στὶς ἐπιθετικὰς προθέσεις τῶν ἰδρυτῶν του.

Δημιουργήθηκε λοιπὸν στὰ Γιάννινα, μιὰ ἀτμόσφαιρα μικρῆς αὐτοκρατορίας, μὲ αὐλὴ καὶ αὐλικούς, καὶ μιὰ ἀριστοκρατία μὲ τάξεις μεγάλων Φεουδαρχῶν, Εὐγενῶν καὶ Ἀρχόντων, ποὺ εἶχε στὰ χέρια τῆς ὅλες τὶς κρατικὰς ἐξουσίαις: στρατό, διοίκη-ση, δικαστήρια—ὁ λαὸς: ἐργάτες, τεχνίτες, γεωργοί, δὲ συμμετείχε στὴν ἀριστοκρατι-κὴ αὐτὴ διακυβέρνηση—καὶ ἡ ὅποια ἔδωκε γιὰ αἰῶνες στὴν πόλη, τὴ σφραγίδα μιᾶς ἰδιάζουσας κοινωνικῆς συγκρότησης.

Ἀνάλογη φυσικὰ ἦταν καὶ ἡ διαμόρ-φωση ποὺ ἐπαιρνε σιγὰ—σιγὰ ἡ πρωτεύ-ουσα τοῦ Δεσποτάτου, ἀλλὰ κι' ὁ πληθυ-σμὸς ποὺ αὐξάνει κατὰ ἀντίστοιχο τρόπο.

Τὰ Γιάννινα, ἦταν ἓνα σημαντικὸ κεν-τρο τῆς Ἑλληνικῆς Βαλκανικῆς⁽⁹⁾.

Στὸν καιρὸ τοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Πρε-σβύτερου, ἔχει πιά μεταβληθῇ σὲ «πόλι-σμα»⁽¹⁰⁾ (ποὺ ἐδῶ σημαίνει ἀπλούστατα πόλη)⁽¹¹⁾, τὴν ὅποια τὸ Χρυσόβουλό του τοῦ 1319⁽¹²⁾, χαρακτηρίζει, κατὰ μὲν τὸ μέγεθος, ἀνώτερη ἀπὸ πολλὰς ἄλλες, γεμά-τη δὲ ἀπὸ οἰκήτορες, ἀκμαεῖς σὲ πλοῦτο, καὶ γιὰ πολλὰ ἄλλα ἐναβρυνόταν· «κάλλι-στον γε μὲν ἄστρῳ τόδε, καὶ πολλοὺς ἀγα-

τοῖς ἀνθοῦν τε κατὰ φύσιν, καὶ ἀκμάζον. . .»
 ὅσο λίγες ἀπὸ τῆς πόλεως.

«Τὰ κτίρια τῆς πόλεως τῆς ἐντὸς τοῦ
 φρουρίου τότε εὐρισκομένης, γράφει ὁ Ἀρα-
 βαντινός⁽¹³⁾, ἦταν ἐκτισμένα καθ' ὕψος»,
 καὶ ἀσφαλῶς οἱ δρόμοι τῆς, γὰρ ἐξοικονό-
 μηση οἰκόπεδων, θὰ ἦταν στενοί· ἓνα εἶδος
 δηλ. πολυόροφων στενῶν καὶ πυκνοχτισμέ-
 νων οἰκοδομῶν. Περιεῖχε (ὅμως), μεταδίδει
 ὁ Λαμπρίδης⁽¹⁴⁾, καὶ πολλὰ ἰδιαίτερα (νο-
 μίζω θέλει νὰ πῇ μονωμένα) καὶ μεγαλο-
 πρεπῆ κτίρια, καθὼς, καὶ 7 ὅπως εἶδαμε μο-
 ναστήρια, καὶ 21 ἐκκλησίαις.

Στὸν ἴδιον αὐτὸ καιρὸ⁽¹⁵⁾, διενεργεῖται
 στὰ Γιάννινα ἐτήσια ἐμποροπανήγυρη, καὶ
 πολὺ πρόσφορα, τόσο ὁ Λαμπρίδης⁽¹⁶⁾ ὅσο
 κι' ὁ Ἀραβαντινός⁽¹⁷⁾, δέχονται ὅτι καὶ
 στὶς ἀρχὰς ἀκόμα τοῦ 14ου αἰῶνα, ἦταν
 ἔξω ἀπὸ τὰ τεῖχη τοῦ Κάστρου σχηματισμέ-
 νες, ὅχι μονάχα οἱ δυὸ Ἑβραϊκὲς, ἀλλὰ
 οἱ ἐξῆς Χριστιανικὲς συνοικίαι: Παραλί-
 μνιες μὲν, τοῦ Λειβαδιώτη (ἀριστερὰ), τοῦ
 Σλαράδα καὶ τῆς Καλούτσιαις (δεξιὰ) ἔξω-

Ὑποσημειώσεις

1. Δὲς ὑποραινόμενον, Ἀπὸ τὰ ἱστορικὰ τῶν
 Γιαννίνων, στὸ Περιοδικὸ Ἡπ. Ἑστία, Β' σελ.
 1148, 1144 καὶ ἄλλοι.
2. Δὲς Λαμπρίδην Περιγραφή Ἰωαννίνων σελ.
 73.—Ἀραβαντινοῦ Χρον. τῆς Ἡπείρου, Β' σελ. 240.
3. Δὲς Ἀραβαντινοῦ ὅπου ἀμέσως πρὶ πάντων.
4. Δὲς ὅπου στήν ὑπόσ. 1.
5. Δὲς Ἀθηναγόρα, Ἐκκλησία Ἰωαννίνων,
 Ἡπ. Χρον. 1928 σελ. 4.
6. Δὲς Ἀραβαντ. ὅπου πρὶ πάντων σελ. 114
 καὶ 240.
7. Ἡπ. Χρονικά 1930 σελ. 205.
8. Ὅπου ἀμέσως πρὶ πάντων 1928 σελ. 6.
9. Γιὰ τὰ σχετικὰ μὲ τὸ Δεσποτάτου τῆς
 Ἡπείρου, δὲς τὰ γενικά ἱστορικὰ κείμενα (Ἱστο-

τερικότερες δὲ τοῦ Τσιγαρᾶ (περὶ τῆς σημε-
 ρινῆς Καπλάνειο Σχολῆς) καὶ τοῦ Πλάτανου,
 τοῦ Τσουκάλα (περὶ τοῦ Κουρμανλίου, Πλα-
 τεῖα Νεομάρτυρα σήμερα), τοῦ Ἀγίου Ἀθα-
 νάσιου (σήμερα Μητρόπολη), τῆς Λιθαρί-
 τσας (περὶ τὸ σημερινὸ Στρατῶνα), τοῦ
 Πλιθοκοπειοῦ (περὶ τὸ σημερινὸ Δημαρχεῖο).
 Ἀπ' αὐτὰς μάλιστα, ἡ «τοῦ Λειβαδιώτη»,
 φαίνεται ἡ παλαιότερη ἀπ' ὅλης· κατὰ τὸ
 Μικρὸ Χρονικὸν, ὅπως εἶπαμε κι' ἄλλοι, σ'
 αὐτὴ γινόταν κάθε χρόνιο λιτανεία ποῦ ἐβγαί-
 νε ἀπὸ τὸ Φρούριον.

Ἀρχαιότερη ἀνάμεσα στοὺς Ναοὺς καὶ
 τὰ Μοναστήρια τῆς ἔξω ἀπὸ τὸ Κάστρο
 περιοχῆς, φαίνεται νὰ εἶναι ἡ Μονὴ τοῦ
 Ἀρχιμαντρείου⁽¹⁸⁾. Στὰ Ἡπειρωτικὰ Χρο-
 νικά τοῦ 1928 (σελ. 21) ἀναφέρεται ὅτι ὁ
 Ἡγούμενος τῆς ἐγίνε, στὰ 1386, Μητρο-
 πολίτης Γιαννίνων. Τὸ μέρος ἐκεῖνο τὸ κα-
 τεῖχαν τότε ἀμπελώνες, καὶ ἡ πόλη, φαί-
 νεται, δέν ἐκτείνονταν πέρα ἀπὸ τῆς πα-
 ρακάστριες συνοικίαις ποῦ ἀναφέραμε.

ρία Παπαρηγοπούλου, Παγκόσμια Ἱστορία καὶ
 Ἑγκ. Δεξικὸ Ἐλευθερουδάκη, Ἱστορία Ἰωαννί-
 νων Π. Ἀραβαντινοῦ. Κ. Μάκιο, Ἱ. Λαμπρίδην
 κ. ἄ.).

10. Ὅπου στήν ὑπόσ. 8.
11. «Πόλις ὀνομαστώτατον καὶ ἰσχυρότατον»
 καλεῖται ἀπὸ τὸν Ἡρόδοτον κι' ἡ Βαβυλῶνα (δὲς
 Δεξικὸ Σ. Δ. Βυζαντινοῦ στή λέξη «Πόλις»).
12. Δὲς Ἀραβαντινοῦ, Β' 297 καὶ ἐπ.
13. Ὅπου πρὶ πάντων Β. 240
14. Δὲς Ἱ. Λαμπρίδην, ὅπου πρὶ πάντων, σελ.
 21 καὶ 25.
15. Δὲς Ἀραβαντ. ὅπου πρὶ πάντων σελ. 251.
16. Ὅπου στήν ὑπόσ. 14 σελ. 21.
17. Ὅπου πρὶ πάντων, σελ. 240.
18. Δὲς Ἱ. Λαμπρίδην, ὅπου πρὶ πάντων, σελ.
 22. Ἀραβαντ. Β' σελ. 248,

ΣΤ'.—ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΣΤΗΝ ΗΠΕΙΡΟ

Ἀπὸ τὰ μέσα ἀκόμα τοῦ αἰῶνα αὐτοῦ
 (14ου), εἶχαν ἀρχίσει νὰ κυκλοφοροῦν εὐρύ-
 τατα στὴ Βαλκανικὴ καὶ στήν Ἡπειρὸν τὰ
 διαρκῶς τότε μετακινούμενα Ὀσμανικὰ στί-
 φη. Γιὰ τὸ θέμα αὐτό, καθὼς καὶ γιὰ τὴν
 προσπέλαση τῶν Ὀσμανιδῶν στὶς περιοχὰς
 τοῦ Πωγωνίου καὶ—ἀργότερα—πρὶ νότια,
 ἀρκητὰ ἀπὸ τοὺς ἱστορικοὺς τῶν Γιαννίνων

(Ἀραβαντινὸς, Λαμπρίδης, Μάκιο) καὶ ἀπὸ
 τὸν ἱστορικὸν τοῦ Ἑλλήν. Ἐθνους (Παπαρ-
 ρηγόπουλο) μαθαίνουμε· εἰδικότερα δὲ, γιὰ
 τὸ πρόθυμον προσκύνημα τῶν φύλαρχων
 Ἰσαήμ καὶ Κωστή καὶ τὸν ἐξισλαμισμό
 τοὺς, καθὼς καὶ γιὰ τὴν συμμαχίαν τοῦ τό-
 τε Δεσπότη τοῦ Κάστρου τῶν Γιαννίνων
 τότε μὲ τὰ Ὀσμανικὰ στίφη τοῦ Μουράτ

καὶ τοῦ Βαγιαζίτ τοῦ Γιλντρίμ, ποὺ κυκλοφοροῦσαν τότε στὴν Ἡπειρο κάτω ἀπὸ τὴ στρατηγεία τοῦ Ἐδρενόζ, ὅσο καὶ μετὰ τοὺς πιδὲ πάνου, ἀρνησιθρησκούς πιδὲ Ἀλβανούς καὶ τὰ στρατεύματά τους.

Πολὺ γιὰ τὸ ἴδιο θέμα χαρακτηριστικά, εἶναι καὶ αὐτὰ ποὺ ἀναφέρονται ἀπὸ τὰ Χρονικά Ἰσαρηπλαίων⁽¹⁾ καὶ Δρυοπίδου⁽²⁾: «Ἀφροῦ ἦρθαν οἱ Τοῦρκοι καὶ κυρίευσαν, ἱστορεῖ ὁ χρονιογράφος Τσαρηπλαίων, ἦταν ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ 1352 ἦτο: χίλια τριακόσια πεντήκοντα δύο, καὶ ἀπέρασαν εἰρηνικά ἔτους: οἱ τόποι ὡς 100 χρόνια, διότι ἐγράψαν σπαχίδες ἐτοῦτος ὁ τόπος. . .» Ὁ δὲ χρονιογράφος τῆς Δρυοπίδος⁽³⁾ ἱστορεῖ τὰ ἑξῆς ἀντίστοιχα: «καὶ ἔως τὸ καιρὸν τοῦ Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου, ἦσαν οἱ ἄνθρωποι καθὼς ἤθελαν καὶ εἰς τοὺς ἄνδρ' (1354) χρόνους, ἦλθαν οἱ Ἀγαρηνοὶ εἰς ταῦτα τὰ μέρη, καὶ μὴ ἀκούοντες οἱ Χριστιανοὶ καμμίαν δύναμιν εἰς τὸ Ρωμαϊκὸν Βασίλειον, ὑπῆγαν καὶ ἐπροσκύνησαν αὐτοὺς καὶ ἔδωσαν ὀρισμὸν ὁ Μπεγλέρμης, εἰς Μοναστήρια νὰ ἔχωσιν ἐξουσίας καθὼς καὶ πρότερον καὶ νὰ γραφῶσι σπαχίδες ὅσα χωρία ἤθελον. . .»

Ἀλλὰ καὶ στὸν Κώδικα τοῦ Ναρὺ τῆς πόλεως Δελφίνου, διαφαίνεται ὅτι, καὶ αὐτῆς τῆς περιοχῆς ἡ κατὰκτηση, χρονολογεῖται γύρω στὴν ἴδια αὐτὴ ἐποχὴ (1372)⁽⁴⁾.

Στὴν ἴδια ἐπίσης ἐποχὴ πρέπει ν' ἀναφέρεται καὶ τὸ Χρονικὸ τῆς Κόνιτσας⁽⁵⁾, κατὰ τὸ ὁποῖο οἱ . . . Τοῦρκοι, σὺν (πρωτῶ) ἦρθαν, κατέβηκαν ἀπὸ τὴν Ἀρβανιτιὰ καὶ τότε οἱ Φράγκοι κλείστηκαν στὸ Κάστρο. Ἡ χάθοδο αὐτῇ, τῶν Ὀσμανιδῶν, ἐν μπόρει νὰ ἀναφέρεται στὸν καιρὸ τῆς συνθηκολόγησής τοῦ Γιαννιώτικου Κάστρου καὶ τοῦ Ὀρισμοῦ Σινάν Πασιά. Οἱ Τοῦρκοι, στὰ 1430, ὅπως ἄλλου εἶπαμε, εἶχαν ἐρθεῖ στὰ Γιάννινα, ὅχι ἀπὸ τὰ βόρεια, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν Αἰτωλοακαρνανία, ὅπως συμπεραίνεται ἀπὸ τὸ Ἑνετικὸ ἔγγραφο⁽⁶⁾.

Καὶ στὸ σημεῖο αὐτό, γιὰ νὰ συνδεθοῦν κατὰ κάποιον τρόπο τὰ στενότερα αὐτὰ ἱστορικά τῆς Ἡπείρου μετὰ τὰ γενικότερα παρόμοια τῆς Βυζαντινῆς Αυτοκρατορίας, νομίζουμε σκόπιμο νὰ κάνουμε στὰ τελευταῖα αὐτὰ μιὰ σύντομὴ ἀναδρομὴ⁽⁷⁾, ἀπὸ

τὸ περίγραμμα τῆς ὁποίας γίνεται, σὲ χρονικὰς πάντοτε γραμμὰς ἀντιληπτὴ ἡ ἀμοιβαία ἀλληλοεπιδραστικότης τους, καθὼς καὶ ἡ βαθύτερη ὄλων κατανόηση καὶ προσήκουσα τοποθέτηση.

Ὁ Ἰωάννης Παλαιολόγος τοῦ Χρονικοῦ τῆς Δρυοπίδος, εἶναι ὁ γνωστὸς Βυζαντινὸς Αυτοκράτορας Ἰωάννης δ' Ε' (1332—1391) γυιὸς τοῦ Ἀνδρόνικου Γ', ἡ ἀρχὴ τῆς δασιλείας τοῦ ὁποίου, σημειώνεται μετὰ πολυχρόνιες καὶ ἀπαγογῆς ευτυχὲς γιὰ τὴν Αυτοκρατορίαν ἐμφύλιες συρράξεις, ἀπὸ τὴς ὁποῖες πολλὰς καταστροφὰς ἔπαθαν οἱ Βυζαντινὲς τῆς Εὐρώπης Ἐπαρχίαι, τὸ δὲ κράτος εἶχε περιέλθει σὲ ἐσχάτη ἀθλιότητα: Οἱ Γενδεῖς ποὺ ἀποτελοῦσαν στὸ Βυζάντιο κράτος ἐν κράτει, τὴν ἐποχὴ αὐτῇ, ἦσαν κύριοι τῆς κατάστασης μέσα στὴν Πρωτεύουσα τῆς Αυτοκρατορίας. Οἱ Σέρβοι, χωρὶς σχεδὸν καμμιὰ ἀντίσταση, καταλάμβαναν τὴς δυτικὲς τῆς Ἐπαρχίαι, καὶ κατέβαιναν, ἀπὸ τὴν Ἀλβανία καὶ τὴν Ἡπειρο, στὴ Θεσσαλία. Τέλος, Ὁσμανικὰ φύλα, Δροβισικὰ τάγματα καὶ νομαδικὰς Τουρκομανικὰς ὀρδὰς, περνοῦσαν ἀπὸ τὴν Ἀσία στὴν Εὐρώπη, κατακτοῦσαν πρωτεύουσες τῆς Θράκης πόλεις, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἐπεκτεινόταν καὶ στὴς ὑπόλοιπες χώρες τῆς Ἑλληνικῆς Βαλκανικῆς.

Μέσ' τὴν ἀπόγνωσιν τοῦ, ὁ Ἰωάννης, ταξιδεύει στὴν Ρώμη γιὰ νὰ ἐκλιπαρήσῃ τὴ βοήθειαν τοῦ Πάππα, καὶ φτάνει Ἰσάμης τέτοιο σημεῖο ἐξουτελισμοῦ, ὥστε νὰ ἐξομώσῃ (1369) μπροστὰ στὸ Ρωμαϊκὸ Κλῆρο τὰ δόγματα τῆς Ὀρθοδοξίας. Ταπεινωμένος καὶ ἐνδεής, ἐπισκέπτεται τὴς ἡγεμονικῆς αὐλῆς τῆς Εὐρώπης ἐπαιτὸντας βοήθειαν, προσωποκρατεῖται γιὰ ἀσήμενον χρόνον στὴ Βενετία, καὶ παρ' ὅλα αὐτὰ, γυρνώντας ἀπρακτος, βρίσκεται στὴν ἀνάγκη νὰ συνομολογήσῃ εἰρήνην μετὰ τὸ Μουράτ τὸν Α' καὶ νὰ γίνῃ ὑποτελής του. Πενόμενος καὶ ἐξουθενωμένος Ἰσάμης τὸ θάνατό του, ἐκθρονίζεται, δύο φορές, μιὰ ἀπὸ τὸ γυιὸς του καὶ μιὰ ἀπὸ τὸν ἐγγονό του, καὶ ὑποβάλλεται στὸν ἐσχάτον ἐξουτελισμὸν νὰ φυλακισθῇ ἀπὸ τὸ Βαγιαζίτ τὸ Γιλντρίμ σὲν ὁποῖο τελικὰ ἀναγκάζεται νὰ ὑποσχεθῇ ὅτι θὰ καταβάλῃ τακτικὰ τὸ φόρο ὑποτέ-

λείας του, και ότι θα είναι σε τέλεια εξάρτηση από το 'Οσμανικό Κράτος, στο οποίο υπόκειται βοήθεια, σε κάθε περίπτωση που αυτό θα δρισκόταν, και μ' εποίονδήποτε, σε εμπόλεμη κατάσταση. Έχει μάλιστα γραφτεί ότι συνεκστράτευσε μαζί με το Βαγιαζίτ, ο σύμμαχός του, για να καθυποτάξουν την ελληνική Φιλαδέλφεια.

Γύρω στα 1360, τις Ευρωπαϊκές χώρες της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, τις κατείχαν (°) διάφοροι Χριστιανοί δυνάστες, Βούλγαροι, Σέρβοι, Άλβανοί, Φράγκοι, που όμως ήταν διαιρεμένοι σε πολλές μικρές ηγεμονίες, οι οποίες πολεμούσαν ή μια την άλλη. Τα παράλια της Θράκης είχαν καταληφθεί από τους 'Οσμανλήδες Τούρκους.

Η διχόνοια αυτή και η διαίρεση των Χριστιανών, αύξαινε, αντί, όπως ήταν αναγκη να ελαττωθή· έτσι πού, κοντά στα τέλη της 14ης εκατονταετηρίδας (°), οι 'Οσμανλήδες, είχαν καταλάβει και κατείχαν το μεγαλύτερο μέρος της Μακεδονίας και της Θεσσαλίας «πρό καιρού δε είχαν αρχίσει να εκπέμπουν αποσπάσματα εις την 'Ηπειρον» (1°) όπως το είπαμε και πιο πάνω, και πιστοποιείται τώρα κι' από τα Χρονικά που προμνημονεύσαμε.

Σ' αυτή την οίκτηρή κατάπτωση είχε περιέλθει η Βυζαντινή Αυτοκρατορία, όταν κατά τα Χρονικά της Δρυοπίδος, Τσαραπλάνων Δελβίνου, και Κόνιτσας, ήρθαν οι Άγαρηνοί στις 'Ηπειρώτικες περιοχές. Αυτή ήταν η κατάντια της πρωτεύουσας της

Αυτοκρατορίας όταν οι Χριστιανοί, «μη ακούοντας καμμίαν δύναμιν εις το Ρωμαϊκόν Βασίλειον» προσκύνησαν τους 'Οσμανλήδες κι' έγιναν σπαήδες.

Σε παρόμοια σίγουρη κατάσταση—αν και, όχι σε παρόμοιο εξευτελισμό και εξουθένωση—και σε μικρότερη δέδαια κλίμακα—είχε χωρίς άλλο περιέλθει και το Γιαννιώτικο Κάστρο. Και για τα δυτικά αυτά θέματα της Αυτοκρατορίας, πρέπει βασικά να έχουμε υπ' όψει, ότι ανέκαθεν είχαν κρατήσει ένα είδος αποχωρισμού και ανεξαρτησίας από την απέμακρη κεντρική εξουσία, με την οποία πολλές φορές διέκοπταν και κάθε δεσμό· περιερχόταν μάλιστα και σε εμπόλεμη κατάσταση. Από κάποια λοιπόν άποψη, θα πρέπει, τα θέματα αυτά, να τα θεωρούμε σαν αυτοδύναμα και αυτόρρηκη κρατίδια, ένα είδος μικρών Αυτοκρατοριών.

Από τη μια λοιπόν, τα 'Οσμανικά στίφη που κυριαρχούσαν παντοδύναμα σε όλη τη Βαλκανική. Από την άλλη η εξουθενωμένη και εξευτελισμένη κεντρική εξουσία. Οι Άλβανοί κατόπι φύλαρχοι, που είτε ακόμη Χριστιανοί, είτε έχοντας εξισλαμισθή, το περιέτφγγαν αποπνικτικά. Η έξω από τα τείχη περιοχή, προσκυνημένη και συιθηκολογημένη με τους Τούρκους. Και στη μέση όλου αυτού του χάους, ένα Κάστρο, όχυρό μόν, απομονωμένο όμως και αποστερημένο από κάθε έξωκαστρική κυριαρχία.

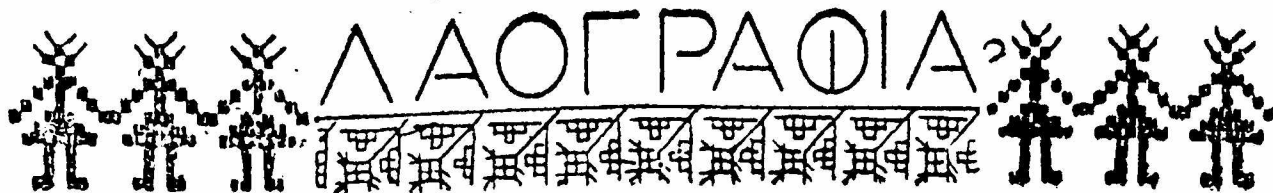
[Συνεχίζεται]

Υποσημειώσεις

1. Δες Περιοδικό 'Ηπ. 'Εστία σελ. 800 και επ.
2. Δες 'Ηπειρ. Χρον. 1934, σελ. 143, υποσ. 1 και Περιοδικό 'Ηπ. 'Εστία, Α' σελ. 790.
3. Το αντίστοιχο τμήμα του κειμένου, μεταφέρεται εδώ κατά ευγενική αντιγραφή, του Ν. Πατσέλη από σπάνιο αντίτυπό του. Στην έπαρχία που εργαζόμαστε, μάς είναι άπρόσιτα τα παρόμοια κείμενα.
4. Δες 'Ηπειρ. Χρονικά 1930 σελ. 58 και επ.

5. Δες Περιοδικό 'Ηπ. 'Εστία Γ' σελ. 33 και επ.
6. Δες 'Ηπειρ. Χρονικά 1938 σελ. 121.
7. Δες Έγκυκλ. Λεξικό και Παγκόσμια 'Ιστορία 'Ελευθερουδάκη.
8. Δες Παπαρρηγόπουλου, 'Ιστορία του Έλλην. Έθνους, 1885, 5 σελ. 267 και επ.
9. 'Όπου άμέσως πιο πάνω, σελ. 289.
10. 'Όπου άμέσως πιο πάνω σελ. 305 και επ. και 314.

ΝΙΚΟΥ Β. ΚΟΣΜΑ

Η ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ

Ὁ μακαρίτης ὁ Ν. Πολίτης, ὁ πατέρας τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφίας, στὸ διάγραμμα ἐρεῦνης πὺν δίνει στὴν εἰσαγωγή του(¹) ξεχωρίζει: Βίοι, Γεωργικὸς, Ποιμεικὸς, Στρατιωτικὸς, Ναυτικὸς, Ἀλιευτικὸς, Κυνηγετικὸς κ.λ.π.

Ὅλοι οἱ βίοι λίγο ἢ πολὺ ἔχουν ἐρευνηθῇ καὶ μελετηθῇ ἐκτὸς τοῦ Στρατιωτικοῦ. Γιὰ τὸ Στρατιωτικὸ βίον μονάχα ὁ κ. Δημ. Σ. Λουκάτος ἔχει ἀσχοληθῇ μὲ μιὰ του μελέτη (²).

Ὅλοι ὅσοι πῆγαν στρατιῶτες διεπίστωσαν ὅτι ὁ στρατιῶνας ἔχει μ'ὰ διχὴν τοῦ ζωῆ. Ὀμαδική, ἀλλὰ πειθαρχημένη καὶ περιορισμένη. Ἡ ζωὴ αὐτὴ τοῦ στρατιῶνα ἔχει τὰ δικά της ἡθὴ καὶ ἔθ.μα. Τὶς δικές της παραδόσεις. Τὰ δικά της τραγούδια, δίστιχα, παρωδίες. Τὶς δ' κές της παροιμίες, ἀνέκδοτα, αἰνίγματα. Μὲ μιὰ λέξη ἔχει τὴ δική της λαογραφία, τὴ Στρατιωτική.

Ποιὸς βασικὸς παράγοντας δίνει τὴν ἀφορμὴν τοῖς στρατιῶνι να κινηθοῦν πνευματικὰ καὶ τὰ ἐξωτερικὰ εὐρύουν τὸν ἐσωτερικὸν τοῦ κόσμου.

Ἡ Ὀμαδικὴ ζωὴ. Ἡ ζωὴ τοῦ στρατιῶνα πὺν εἶναι περιορισμένη καὶ πειθαρχημένη. Αὐτὴ πὺν ἔχει τοὺς ἴδιους πόθους καὶ τὶς ἴδιες χαρὲς. Κοινὸς τοῖς κινδύνους. Κοινὲς καὶ τὶς στενοχώριες. Αὐτὴ σπρώχνει τὸ λαὸ τοῦ στρατιῶνα στὴν πνευματικὴ ἐκδήλωση. Ἡ Ὀμαδικὴ ζωὴ τῶν ἀκριτικῶν πληθυσμῶν τοῦ Βυζαντίου στὶς ὁχθες τοῦ Εὐφράτη καὶ στὶς ἄλλες ἀκρατεῖς ἐπαρχίες τῆς Αὐτοκρατορίας γέννησε τὴ μεσαιωνικὴ βυζαντινὴ ἡρωϊκὴ ποίηση. Δηλαδὴ τὰ Ἀκριτικὰ τραγούδια.

Στὶς Κοινότητες—στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας—οἱ ραγιαδες ἔχουν τοὺς ἴδιους πόθους, τὶς ἴδιες χαρὲς. Κοινὸς τοῖς κινδύνους. Κοινὲς καὶ τὶς στενοχώριες. Αὐτὴ λοιπὸν ἡ Ὀμαδικὴ ζωὴ, ἡ Κοινοτική, πὺν καταπιεζει ὁ Τούρκος κατακτητὴς γέννησε τὸ Δημοτικὸ τραγούδι, τοὺς θρύλους καὶ τὰ παραμῦθια.

Οἱ γυναῖκες τῶν ξενιτεμένων ἔχουν τὴν ἴδια τύχη. Τὴν ἴδια ζωὴ. Πικρὴ καὶ φαρμακωμένη. Αὐτὴ ἡ ζωὴ τὶς ὥθησε καὶ ἔφτιαξαν τὰ ἀριστουργηματικὰ τραγούδια τῆς ξενιτειᾶς.

Μιὰ τέτοια λοιπὸν ζωὴ—Ὀμαδικὴ μὲ πιέσεις, στενόχωρη— εἶναι καὶ τοῦ στρατιῶνα. Οἱ στρατιῶτες δὲν αἰσθάνονται ἐλεύθεροι. Ὅλοι μαζί ντύνονται. Ὅλοι

1. Ν. Πολίτου: Λαογραφία, Α', σελ. 12.

2. Δημ. Σ. Λουκάτου: «Ἡ Στρατιωτικὴ Λαογραφία», μελέτη, περ. «Νέα Ἑστία», τόμος 27ος, σελ. 168.

μαζί τρώνε, κοιμούνται, γυμνάζονται. Έχουν τούς ίδιους πόθους, την «ἄδεια», την «ἀπόλυση». Τίς ίδιες χαρές. Κοινοί οἱ κίνδυνοι κι' οἱ στενοχώρειες.

Αὐτὰ λοιπὸν ὅλα τοὺς κεντρίζουν καὶ κινοῦνται πνευματικά. Αὐτὰ εἶναι ἡ ἀφορμὴ καὶ ἐξωτερικεύουν τὰ λογῆς—λογιῶν συναισθήματα μὲ τὰ ὅποια ἀντιμετωπίζουν τὴν περίοδο τῆς θητείας τους. Αὐτὰ τοὺς σπρώχνουν καὶ ξεδιπλώνουν τὸν πλούσιο ἐσωτερικὸ τοῦ κόσμου. Καὶ εἶναι πράγματι πλούσιος ὁ ἐσωτερικὸς τοῦ κόσμου, γιατί εἶναι πάνω στὸ φούντωμα τῆς φαντασίας, καὶ στὸ ἀνθισμα τῆς νιότης πὺν ὁ στρατῶνας θέλει νὰ πειθαρχήσῃ καὶ νὰ περιορίσῃ.

Αὐτὴ τὴν πειθαρχία ὁ στρατιώτης τὴ βλέπει μὲ πόνο, μὰ καὶ μὲ σάτυρα. Μὲ πόνο βλέπει καὶ τὸν ἀποχωρισμὸ ἀπὸ τοὺς δικούς του. Κι' ἔτσι, τὸ χρόνον πὺν ἔχει ἐλεύθερο τὸν διαθέτει στὸ τραγούδι, στὴ σάτυρα καὶ τὸ παιγνίδι. Μὲ αὐτὰ ξεκουράζεται. Μὲ αὐτὰ ξεχνᾷ τὴν ξενιτιὰ, τὴν περιορισμένη ζωὴ, τὰ γυμνάσια, τὴ σκοπιά, τίς ἀγγαρεῖες, τίς τιμωρίες.

Ὅπως ἀνέφερα καὶ παραπάνω ὅλα τὰ εἶδη τῶν λαογραφικῶν θεμάτων ἔχουν καλλιεργηθῆ στὸ στρατῶνα. Οἱ παραδόσεις, οἱ παροιμίες, τὰ ἔθιμα, τὰ παιγνίδια, ἡ φρασεολογία.

Ἡ Στρατιωτικὴ λαογραφία ἔχει δική της φρασεολογία καὶ λεξιλόγιο. Στὸ στρατῶνα συναντιέται ὁ δικηγόρος μὲ τὸν τσοπάνη. Ὁ γιατρός μὲ τὸν ἐργάτη. Ὁ θαλασσινός μὲ τὸν βουνήσιο. Ὁ μορφωμένος μὲ τὸν ἀμόρφωτο. Ἀπ' ὅλους αὐτοὺς ἡ Στρατιωτικὴ λαογραφία πῆρε λέξεις καὶ φράσεις καὶ ἔφτιασε τὸ λεξιλόγιο καὶ τὴ φρασεολογία της. Ἔτσι βλέπομε δίπλα στίς ὁμορφες λέξεις καὶ φράσεις καὶ τίς κουτῆς, τίς αἰσχρὲς, τίς μάγκικες καὶ τίς ἄσεμνες. Δίπλα στίς λέξεις τῆς Δημοτικῆς καὶ λέξεις τῆς Καθαρευούσης.

Τὸ ὕλικὸ πὺν παραθέτω εἶναι ἀπὸ τὸ 15 Σύνταγμα Πεζικοῦ Ἰωαννίνων καὶ ἀπὸ στρατιῶτες τῶν συνόρων. Κατεγράφη τὸ 1939.

ΣΑΛΠΙΣΜΑΤΑ

Ἀρχίζω ἀπὸ τὰ Σαλπίσματα. Κάθε σάλπισμα, ἐγερτήριο, συσσίτιο, προσκλητήριο, σιωπητήριο, οἱ φαντάροι τὸ ἔχουν ντύσει μὲ λόγια καὶ τὸ τραγουδοῦν.

Τὸ πρωῒνὸ ἐγερτήριο τὸ τραγουδοῦν ἔτσι:

Σηκωθῆτε ταχτικοί
φᾶτε φασούλια, φᾶτε φακὴ,
σηκωθῆτε, βρε παιδιά
φᾶτε φασούλια, φᾶτε κουκιά.

Τὸ σαλπισμα γιὰ τὸ συσσίτιο τὸ ἔχουν ντύσει μὲ τὰ ἑξῆς λόγια:

Φαντάρε ποῦ πᾶς; φαντάρε ποῦ πᾶς;
καρ' τὴν καραβάνα σου κι' ἔλα νὰ φᾶς.

Τὸ σάλπισμα γιὰ τίς ἀσκήσεις:

“Οπλα, παλάσκες καὶ στή γραμμή.

Τὰ διαλείμματα στὶς ἀσκήσεις:

“Αστε τὰ παιδιά
δώδεκα λεφτά,

Τὸ τέλος τῶν ἀσκήσεων:

Τραγιά—τραγιά
ἀφήστε τὰ παιδιά.

Τὸ βραδυνὸ προσκλητήριο:

Θοδώρα, Θοδώρα, ποῦ εἶν’ ὁ Θοδωρῆς;
Στὸ κάστρο, στὸ κάστρο καὶ σῦρε νὰ τὸν βρῆς.

«Θοδώρα» εἶναι ἡ στρατώνα καὶ «Θοδωρῆς» ὁ στρατιώτης.

Τὸ σιωπητήριον:

Σκασμὸς—σκασμὸς
Καλὴ νύχτα σας Καλὴ νύχτα σας.

Τὸ σάλπισμα τῆς Κυριακῆς γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν:

Πάρτους ἐπιλοχία
σύρτους στὴν ἐκκλησία
βγάλτους τὴν Παναγία
στὴν ὀρθοστασία.

Τὸ σάλπισμα γιὰ τοὺς ἀντιγραφεῖς τῆς Ἡμερησίας Διαταγῆς τοῦ Συντάγματος:

Πάρτε μελόνι καὶ χαρτί
καὶ γράψετε τὴ διαταγή.

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

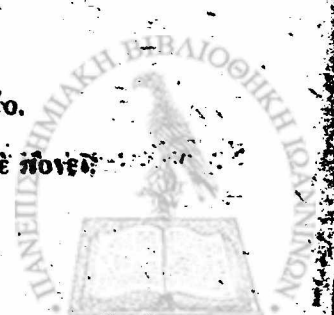
Σπάνια οἱ στρατιῶτες καταγίνονται μὲ τραγούδια. Πιο πολὺ ἀρέσκονται σὴ διασκευῇ. Κάθε νέο τραγούδι τὸ διασκευάζουν ἔτσι πού τοῦ δίνουν στρατιωτικὸ περιεχόμενον.

Τὰ τραγούδια πού μπόρεσα νὰ συλλέξω στὸ 15 Σύνταγμα εἶναι μόλιον τεσσέρα. Τὰ τρία μάλιστα, τὸ 1, τὸ 2, καὶ τὸ 3 εἶναι πολὺ παλιὰ. Ἴσως ἀπὸ τὴν ἐποχὴ πού ὀργανώθηκε ὁ πρῶτος τακτικὸς ἑλληνικὸς σιρατὸς.

1

Ἔνα, μάνα μ’ ἕνα
πήρανε καὶ μένα
στοῦ στρατοῦ τὴν ταχτική
καὶ με ντύσαν στὸ χακί.

Δύο, μάνα μ’ δύο
γιὰ τοῦ στρατοῦ τὸ βίον.
Πρέπει νὰχω ὑπομανή
νὰ μὴν κλαίω κι’ ἄς με πονεῖ.

Τρία, μάνα μ, τρία
καὶ στή διμοιρία.
Ἀμέσως πτὴ πρώτη
γύμνασμα καὶ θεωρία.

Τέσσερα, μάνα μ' τέσσερα
στὸ στρατὸ πιζέρισα
ἀπ' τὸ σήκω σηκωθῆτε
κι' ἀπ' τὸ προσοχὴ σταθῆτε.

Πέντε, μάνα μ' πέντε
ἐδῶ ἔχουμε κι' ἀφέντη
ὅπου μᾶς συχνοδιατάζει
φυλακὴ κι' ἀγγάρειες βάζει.

Ἐξι, μάνα μ' ἔξι
ὁ Θεὸς νὰ μᾶς ξεμπλέξη
ἀπὸ τοῦ στρατοῦ τὴν ὥρα

κι' ἀπὸ ἀνωτέρου πόδα.

Ἑπτὰ, μάνα μ' ἑπτὰ
τάχαμαν κι' αὐτὰ γραφτά.

Ὀχτῶ, μάνα μ' ὀχτῶ.
ἐδῶ πέρνω καλὸ μισθὸ
μιὰ πεντάρη τὴν ἡμέρα
δὲ μὲ μέλ' ἀπέδου πέρα.

Ἐννέα, μάνα μ' ἑννέα
ἐδῶ τρώμει γενναῖα
Μιάμισυ ὀκᾶ μιὰ κουραμᾶνα
καὶ γιομάτ' ἢ καραβᾶνα.

Δέκα, μάνα μ' δέκα
πέστε τῆς γυναῖκα
ἂν τυχὸν καὶ μείνει χήρα
νὰ μὴν κλαίῃ ἢ κακομοίρα.

Τὸ τραγούδι αὐτὸ εἶναι πολὺ παλιὸ. Ἡ λέξις «πεντάρη» καὶ «ταχτική» μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ υποθέσωμεν, ὅτι τὸ τραγούδι ἐγίνε ἀμέσως μετὰ τὴν Ἑλληνικὴ Ἑπαναστάση, τότε πού ὀργανώθηκε ὁ πρῶτος τακτικὸς ἑλληνικὸς στρατὸς.

2

Ἐννιά καρδιές νᾶχ' ἄνθρωπος
τὸ ταχτικὸ μὴν κάνει.
Τὶ ταχτικὸ εἶναι τὸ Στρατὸ
χιτσιάζει παλληκάρια.
Ἐχτίκισσε ἕναν λοχαγὸ
κι' ἔγαν ἐπιλόχια.
Ὀλημεροῦλα στή γραμμὴ
τὸ σάκκο φῶρτωμένος
Μόφαγε ἢ λέρη τὸ κορμί
κι' ἢ ψεῖρα τὸ κεφάλι.

Κι' αὐτὸ τὸ τραγούδι εἶναι ἀπὸ τὰ πρῶτα.

3

Εἴταν Ἀπρίλης κι' ἀνθίζανε τὰ ρόδα
Εἴταν Ἀπρίλης κι' ἀνθίζαν τὰ κλαδιὰ
πάλι στὰ ὅπλα, ξανὰ παρὰ πόδα
πάλι στ' ἄρματα παιδιῶ.
Πρὶν ἀκόμα ξεκουμπώσω ἀπ' τὴ μέση τὸ λουρί.
πάλι ὁ γυλιὸς στήν πλάτη, πάλι τ' ὄπλο τὸ βαρὺ.
Εἶναι κακὸς μπελᾶς
στὶς 5 νὰ ξυπνᾶς.

Σὲ μιὰ χαρούμενη ραχοῦλα
ἔχει εἶναι τὸ χωριὸ μου καὶ μιὰ χωριάτοπούλα.
Ἐχε γιὰ τῆς λέγω φῶς μου ἢ καρδιά μου σὲ πονεῖ
Μὴν ξεχνᾶς γιὰ τὴν πατρίδα, Στεριανούλα. Στεριανή.
Εἶναι κακὸς μπελᾶς.
στὶς 5 νὰ ξυπνᾶς.

Φιλιά τῆς δίνω στὰ μάτια καὶ στὸ στόμα
 Φιλιά τῆς δίνω στὸν κάτασπρο λαιμὸ
 ἄχ! νὰ μποροῦσα κονσέρβες νὰ τὰ κάνω
 νὰ τᾶχω τώρα ἐδῶ πὺν πολεμῶ.
 Στὴ σκοπιὰ νὰ πέρνω ἓνα στὴν περίπολο ἄλλα δυὸ
 κι' ὅλο τὸ κουτί ν' ἀδειάζη στὰ στενά τοῦ μπουγαζιοῦ.
 Εἶναι κακὸς μελᾶς
 στίς 5 νὰ ξυπνᾶς.

Αὐτὸ τὸ τραγούδι τραγουδήθηκε στοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους. Ἴσως νὰ ἔγι-
 νε καὶ τότε. Σὲ κείνῃ τὴν ἀναταραχὴ. Οἱ στρατιῶτες τότε ἀπολύονταν γιὰ 3—4
 μῆνες καὶ ξανά καλοῦνταν ὑπὸ τὰ ὅπλα. Οἱ λέξεις «πάλι» καὶ «ξανά» αὐτὸ μᾶς
 μαρτυροῦν.

4

Τὶ ἔκαμα τοῦ λοχαγοῦ καὶ τοῦ ἐπιλοχία
 κι' ὅταν ζητήσω ἄδεια μὲ βάζει ὑπηρεσία;
 Πότε στὴν πύλη πυλωρὸς, πότε σκοπὸς στρατῶνος,
 πότε θαλαμοφύλακας κι' ἔτοι περνάει ὁ χρόνος.
 Σκοπὸς φυλάττω ὁ δυστυχὴς τὴ νύχτα καὶ τὴ μέρα
 κι' ἔχω τὸ ὅπλο ἀδερφὸ καὶ τὴ σκοπιὰ μητέρα.

ΔΙΣΤΙΧΑ

Πιὸ πολὺ οἱ στρατιῶτες καταγίνονται μὲ τὰ δίστιχα ἢ «στιχάκια», ὅπως τὰ
 λένε. Αὐτὰ τὰ τραγουδοῦν καὶ τὰ χορεύουν.

Τὰ δίστιχα χωρίζονται σὲ Ποιητικά, Ἑρωτικά καὶ Σαυρικά. Ὁ πόνος, ὁ ἔρω-
 τας καὶ ἡ σάτυρα, αὐτὰ τὰ τρία κυριαρχοῦν μέσα σιὸ στρατῶνα.

Πρὸ παντὸς ἡ σάτυρα ἢ τσουχτερή. Εἶναι χαρακτηριστικὸ τῆς νιότης, ποὺ
 γιὰ ν' ἀντιδράσῃ στὴν ἀνώτερη βία καταφεύγει στὴν εἰρωνεία.

Παραθέτω ὅσα δίστιχα συνέλλεξα:

1) Ποιητικά:

Τὸν ἄνθρωπο εἰς τὸ στρατὸ νὰ μὴν τὸν λησμονεῖτε
 γράμματα νὰ τοῦ στέλνετε, νὰ τὸν παρηγορεῖτε.

Τὸν ἄνθρωπο εἰς τὸ στρατὸ ὅλοι τὸν λησμονᾶνε,
 σὰν τὸ ἐκκλησιάκι στὸ βουνό, ποὺ δὲν τὸ λειτουργᾶνε.

Ὅλον τὸν κόσμον γύρισα Ἀνατολὴ καὶ Δύση,
 μὰ τοῦ Στρατοῦ τὰ βάσανα δὲν τᾶχω συναντήσῃ.

Μὲ τόσα χρόνια στὸ στρατὸ βαρέθηκε ἡ ψυχὴ μου
 οἱ φίλοι μου μὲ ξέχασαν, καθὼς καὶ οἱ δικοί μου.

Τὸ ποῖος θ' ἀνάψῃ τὸ κερί καὶ χάμω δὲν θὰ στάξῃ!
 Τὸ ποῖος θὰ ντύσῃ τὸ χακὶ καὶ δὲν θ' ἀναστενάξῃ!

Καλύτερα νὰ σκοτωθῇ κανεὶς μὲ πάλαι, μανλιχέρι
 παρὰ νάρθῃ νὰ σκλαβωθῇ μὲς τοῦ στρατοῦ τὸ χέρι.

Θάρθῃ καιρὸς ν' ἀπολυθῶ τὸ στέμμα νὰ ξυλώσω
 ὅπλο, παλάσκες, γυλιό, στὸ σιτιστὴ νὰ παραδώσω.

Κοιμouμαι κι' όνειρεύουμαι πώς είμαι άπολυμένος
σηκώνουμαι και βρίσκομαι μες στο χακί ντυμένος.

Όποιος φορέσει το χακί τὰ νιάτα του σκλαβώνει
και το λεβέντικο κορμί βάσανα το φορτώνει.

Στρατιώτης όταν πήγαινα για να ύπηρετήσω
νόμιζα πώς πήγαινα σε γλέντι να γλεντήσω.

Όταν με βάζουν στη γραμμή να με πιθεωρήσουν
κοιτάζουν κάτι να μου βρουν, για να με τιμωρήσουν.

Όταν βλέπω το Λοχαγό στο θάλαμο να μπαίνει
αρχίζει ή καρδοῦλα μου σιγά—σιγά να τρέμη.

Είς τη λαβή του ξίφους μου θα γράψω τ' όνομά μου
για να θυμouμαι πάντοτε τὰ τόσα βάσανά μου.

Αυτήνα τὰ τριαντάφυλλα την Άνοιξη θ' ανθίσουν
και μένανε άπ' το στρατό δέν θα με άπολύσουν.

Όλοι αλλάζουνε την Κυριακή και πᾶν στην εκκλησία
και γώ αλλάζω από σκοπός και πάω άγγαρεία.

Καμπάνες έχτυπάγανε την πασχαλιά το βράδυ
και γώ εφύλαγα σκοπός τρεις ώρες στο σκοτάδι.

Άνάθεμα τη σάλπιγκα και την παληά σφυρίχτρα
και το θαλαμοφύλακα που με ξυπνά τη νύχτα.

Τις σφαίρες έχω γι' άδελφούς, το όπλο για πατέρα
και την έξιφολόγη μου την έχω για μητέρα.

Δέν τ'όλεγα, δέν τ'όλπιζα έτσι να κατανεήσω
στοῦ Ροῦπελ μες τη ρεματιά αντίσκηνο να στήσω.

Βαρέθηκα ό δυστυχής επ' ωμου παρὰ πόδα
ανάπαυση και προσοχή, χίλιες φορές την ώρα.

Με πᾶνε στα γυμνάσια με τ'όνα με το δύο
κι' αν χάσω και το βήμα μου με πᾶν στο πειθαρχείο.

2) Έρωτικὰ:

Άνάθεμα ποιός βρίσκεται μες στο χακί ντυμένος
και έχει αγάπη στο χωριό είναι κι' έρωτευμένος.

Έχει δυό Πάσχα στο στρατό δυό πασχαλιές μεγάλες
αγάπη μου, χαθήκαν οι νοστιμάδες όλες.

Παίρνω τον κοντυλοφόρο μου τραγούδια να σου γράψω
και έρχεται ό λοχίας μου και διαταγή να πάψω.

Το δέντρο όπου πότιζες μικρή μου στην αυλή σου
τώρα το πήραν στο στρατό και μένεις μοναχή σου.

Έδω στα Γιάννινα που κάθουμαι τη Λίμνη άγναντεύω
και για τη σένα τη ρωτώ και κάθομαι και κλαίω.

Σου στέλνω το κορμάκι μου με μηχανή βγαλμένο
αν άποθάνω στο στρατό για ένθύμιο να μένω.

Θα σουγραφα πολλά αγάπη μου, άλλ' είναι ή ώρα περασμένη
κι' ό λοχαγός εδιάταξε μέσα οι τιμωρημένοι.

Χωρίσαμε αγάπη μου, χωρίς μιὰ καλημέρα.
Δέν θα ρθ' καιρός ν' άπολυθώ, ποιά ν' ανσι κρίνη ή μέρα;

Ἄχ, καὶ ποῦ τὸ ἥξερα λιγνὸ μου κυπαρίσσι,
πῶς ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς θεὸν νὰ μᾶς ξεχωρίσῃ.

3) Σ α τ υ ρ ι κ ᾶ:

Ἀναστενάξω στὴ γραμμῇ, τρέμω στὴ θεωρῶ
στέκονται καὶ οἱ ἀξιωματικοί, σὺν τ' ἄγρια θηρία.

Δεκάρα πῶς μαράθηκες, φράγγο, δὲν μὲ θυμᾶσαι,
καὶ σὺ καημένο τάλληρο, σὲ πιά, γωνιά κοιμᾶσαι;

Ὅταν ἐπρωτοπάτησα μὲς στοῦ Στρατοῦ τὴν πύλη
μοῦ φάνηκε πῶς μ' ἔφαγε μὲς τὴν καρδιά τὸ φίδι.

Ἀπ' ὅλα τὰ σαλπίσματα μ' ἀρέσουν μόνο τρία,
συσσίτιο, διάλυση καὶ ἡ μισθοδοσία.

ΕΜΜΕΤΡΕΣ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ

Στὸ στρατὸ καλλιεργεῖται πολὺ καὶ ἓνα ἄλλο εἶδος τῆς Λαογραφίας, οἱ ἔμμε-
τρες ἐπιστολές. Αὐτὲς οἱ στρατιῶτες τὶς ἀπευθίνουν στὴν ἀγαπημένη τοὺς ἢ στοὺς
φίλους τοὺς.

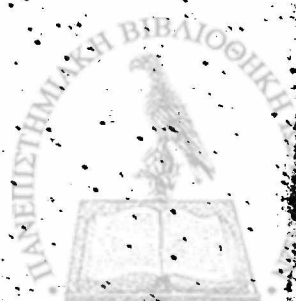
Στὶς ἔμμετρες ἐπιστολές περιγράφεται ἡ στρατιωτικὴ ζωὴ. Ἀρχίζουν ὅλες μ'
ἓνα στερεότυπο πρόλογο γιὰ ὅλους, τὸν παρα ἄνω:

Ἀρχίζω μ' ἀναστεναγμοὺς, μὲ μαραμένο ἀχεῖλι
τὰ σὰς εἰπῶ τὰ πάθη μου, ἀγαπητοὶ μου φίλοι.

Δεῖξί μου χεῖρ ἀρχίνησε νὰ γράψῃς μὲ τὴν πέννα
καὶ τοῦ στρατοῦ τὰ βῆσανα νὰ γράψῃς ἓνα—ἓνα

Ὑστερα ἀπὸ τὸν πρόλογο ἀκολουθεῖ ἡ ἐπιστολή. Παραθέτω μιὰ τέτοια ἔμμε-
τρη ἐπιστολή, ποὺ περιγράφει τὴ ζωὴ τοῦ στρατιῶνα. Ἀρχίζει ἀπὸ τὴν κατάταξη
καὶ τελειώνει στὸ πειθαρχεῖο.

Ὅποιος δὲν ξέρει ἀπὸ στρατὸ δὲν ἔχει δοκιμάσει
ἅς πάρῃ ἐτοῦτο τὸ χαρτί νὰ πιᾶσιν νὰ διαβάσῃ.
Νὰ τὰ διαβάσῃ μιὰ καὶ δυό, ὡς ὅπου νὰ τὸ μάθῃ
νὰ καταλάβῃ καὶ νὰ δῇ τοῦ στρατιῶτ' τὰ πάθη.
Στὰ Γιάννινα ποὺ φθάσαμε γιὰ νὰ καταταχθοῦμε,
ἀπ' τὴν ἐλεύθερῃ ζωὴ καὶ στὴ σκλαβιά νὰ μποῦμε.
Ἀναθεμά τῃ τῇ στιγμῇ ποὺ ἐκόψαν νὰ μαλλιά μου
καὶ μοῦ φορέσαν τὸ χακὶ καὶ κάψαν τὴν καρδιά μου.
Φόρεσα τοῦτο τὸ χακὶ καὶ ἄλλαξα τὴ στολή μου
καὶ σὲ μεγάλα βῆσανα ἔβαλα τὸ κορμί μου.
Τώρα θ' ἀρχίσω νὰ σὰς πῶ τί κάνει ὁ Στρατιῶτης
καὶ πῶς μεταχειρίζεται τὴν ἀκριβὴ τοῦ νιότη.
Ἀπὸ τὴν πρώτη τὴν φορὰ τοῦ δίνουν καρβάνια
τοῦ δίνουν καὶ σακιδίον νὰ βάζῃ κομμάτια.
Καὶ ἡ δευτέρῃ δουλειὰ εἰς τὴ γραμμῇ νὰ πᾶν,
τὴν καρβάνια νὰ βαστᾷ, συσσίτιο νὰ πάρῃ.
Μιὰ ὥρα στέκει στὴ γραμμῇ συσσίτιο νὰ πάρῃ
τὴν καρβάνια νὰ βαστᾷ, ὡσὺν τὸν διάκονόν.
Κρέας μᾶς πῆνουν τρεῖς φορὲς ὅλη τὴν ἐβδομάδα
καὶ εἶναι καὶ ἑκατὸ χροῖων ἀπὸ παλιὰ ἀγελάδα.
Ἄς τ' ἀφήσουμε τώρα αὐτὰ καὶ ἅς πᾶμε παρὰ πέρα
νὰ σὰς εἰπῶ, βρε φίλοι μου, τ' ἄλλα τὰ πῶ ὥραϊα.
Μιὰ μέρα στὰ γυμνάσια περνᾷς ἐνὰ κορίτσι
καὶ γύρισά καὶ κοίταξα καὶ χάλασα τὴν κλίση.

Καί με θωρεῖ ὁ Λοχαγός καί λέγει τοῦ Λοχία,
 —τέσσερες μέρες κράτηση καί πέντε ἀγγυρεῖα.
 Τέσσερες μέρες κράτηση κι' ἐξω νά μὴν πατήσῃ
 καί τὸ καζάνι ὀχτὼ φορές νά πᾶν νά καθαρίσῃ.
 —Καί ἀφοῦ στοὺς λόχους πῆγαμε καί με φωνάζει στοὺς γραφεῖς
 καί διατάζει τὸ εὐθύς νά πάω πειθαρχεῖο.

Ἀπὸ τὸ ὕλικὸ ποὺ παρέθεσα πουθενὰ δὲ βλέπομε τὸ στρατιώτῃ νὰ μιλάῃ
 γιὰ τὴ φιλοπατρία του ἢ γιὰ τὸ καθήκον του. Γι' αὐτὰ δὲν μιλά ὁ ἴδιος. Ἀφήνει
 τὴν Ἱστορία νὰ τὸν κρίνῃ. Αἰτὸν τὸν κεντρεῖ ἡ ξενιτειά, ὁ χωρισμὸς ἀπὸ τοὺς
 δ.κούς του καί τὴν ἀγαπημένην του καί ἡ περιορισμένη ζωὴ, ὁ στρατώνας. Γιὰ τὸ
 στρατώνα μιλάει. Πῶς τὸν βλέπει καί πῶς θὰ τὸν ἤθελε.

Με τὴ μικρή μου αὐτὴ μελέτη δίδω μιὰ συμβολὴ στὴν ἐρευνα τῆς Στρατιωτι-
 κῆς Λαογραφίας. Ὁ στρατιωτικὸς βίος, ὅπως πολὺ ὀρθᾶ παρατηρεῖ καί ὁ κ. Δημ.
 Λουκάτος, εἶναι ἑῷ βίος με ἥθη, ἔθιμα, φρασσεολογία καί σκέψη ἐντελῶς ἰδιαίτε-
 ρα. Δείχνει κι' αὐτὸς τὸ χαρακτῆρα τοῦ λαοῦ μας στὴ νεανικώτερῃ τοῦ ἡλικία.
 Πρέπει λοιπὸν νὰ ἐρευνήθῃ καί νὰ μελετηθῇ.

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΕΣ ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ

- Ὅταν εὐρῆς τοῦ φόρτωμα, πληρώσου τοῦ κουρμέκι ⁽¹⁾
 *Ὅτι με πειστήρια ἢ στὴν κατάλληλῃ εὐκαιρίᾳ ἐκμεταλλίζονται καλὰ οἱ δουλειές.
- Ὅταν εὐρίσκεις κότσα, ⁽²⁾ ὅλα τὰ ψάρια κλώτσα
 Γιὰ τὴ μεγάλη νόστιμάδα της. (*Ἡ κότσα τοῦ Ἀμβρακικοῦ, τὸ ἀγαπημένον ψάρι τῶν
 Γιαννιωτῶν).
- Ὅταν φτουχαίν' οὐ διάδουλους γένιτ (=γίνεται) κουρμιχιάρης ⁽³⁾
 *Ὅτι τῶν κακούργων τελευταῖο καταφύγιόν εἶναι τὸ φερολογικὸ σύστημα.
- Ὁ γαμπρὸς κι' τοῦ πιτόνι, κι' ἡ κοιλιά πολλοὺς λαθώνει
 Γιὰ δυσδιάκριτα πράγματα. *Ἡ κοιλιά ἐδῶ προφανῶς ἀναφέρεται οὐ ἐγκυῖο γυναῖκα.
- Ὁ λύκος ἀλλάζει τοῦ μαλλί του κι' ὄχι τὴν οὐμπλή του (ὀπλή)
 Γιὰ τοὺς ἐκ φύσεως κακοὺς, ποὺ παραμένουν ἀμεταβλητοί.
- Ὁ νάχας κι' οὐ πούντου; ἦσαν ἀδέρφια, οὐ γιάτους εἶναι θ' κός μας (ὁ νὰ εἶχα
 καὶ ὁ πού εἶναι τὸς ἦσαν ἀδελφία, ὁ νάτος εἶναι δικός μας)
 *Ὅτι ἄλλο εἶναι νὰ θέλῃς ν' ἀποκτήσῃς κάτι καὶ ἄλλο ὅταν τὸ ἔχεις ἀποκτήσῃς κι' ὅλας.
- Ὁ νοῦς του σκίζ' τὴν τρίχα καὶ δὲν' σαλδάρ τοὺν ψύλλου
 Παροιμ. φρ. γιὰ τοὺς ἐξαιρετικὰ εὐφρεῖς καὶ παγούργους.
- Ὁ σκύλος πρὶν δὲν ἀλυχτάει, λύκος τραδάει στὴ μάντρα
 *Ὅτι οἱ ἀμελεῖς καὶ ἀνίκανοι γίνονται αἰτία προσελκύσεως τοῦ κακοῦ.
- Πάηναι ⁽⁴⁾ τοῦ γύφτου γὰρ τοὺν κάνουν βασιλιά κι' αὐτὸς ἡλιῖ ⁽⁵⁾; μῶρ τι λόγγους
 γιὰ κάρ(δου)να
 Γιὰ τοὺς παράμελουν τὰ εὐσιώδη γιὰ τὰ ἐπρουσιώδη.
 *Ἡ παρόμιμα πανελληνία γίνωσθ' με παραλλαγές κατὰ τόπους.

1) Κουρμέκι ἐσθμαίνει καὶ τὸν δημοτικὸν φόρο ἀλλὰ καὶ τὸν σῆμαθμό ὅρου εἰσπραττεται

2) Τσιπούρα

3) Εἰσπράκτωρ δημοτικοῦ φόρου

4) Πήγαιναν

5) Ἐλεγε

ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΙΣ ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΙΣ

ΤΟ ΥΔΡΟΗΛΕΚΤΡΙΚΟΝ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ ΛΟΥΡΟΥ

Τὴν Κυριακὴν 13ην Ἰουνίου, παρουσία τῶν Α. Μ. τῶν Βασιλέων, ἐτελέσθησαν μετὰ πάσης ἐπισημότητος τὰ ἐγκαίνια τοῦ ὑδροηλεκτρικοῦ ἐργοστασίου τοῦ Λούρου. Εἰς τὰ ἐγκαίνια, ἐκτὸς τῶν βουλευτῶν καὶ πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀρχῶν τῆς Ἡπείρου, παρέστησαν καὶ οἱ ὑπουργοὶ κ. κ. Παπαγιάννης, Οἰκονομικῶν καὶ Πρωτοπαδάκης, Βιομηχανίας, ὡς καὶ οἱ Ὑφυπουργοὶ Στρατιωτικῶν καὶ Οἰκονομικῶν κ. κ. Δημάρατος καὶ Εὐταξίας.

Ἐπίσης παρέστησαν ὁ Γάλλος πρεσβευτὴς κ. Μπελέν, ὁ ὑπαρχηγὸς τῆς Ἀμερικανικῆς ἀποστολῆς κ. Ντρέκ, ὁ Πρόεδρος τῆς Δ.Ε.Η. κ. Δημητρακόπουλος κ.λ.π.

Τὸ ἐγκαινιασθὲν ὑδροηλεκτρικὸν ἔργον, εἶναι τὸ πρῶτον σοβαρὸν βιομηχανικὸν ἔργον ποῦ ἐγένετο μεταπολεμικῶς εἰς τὴν Ἡπειρον μετ' ἀποστολὴν σοβαρωτάτην. Λόγω τῆς σπουδαιότητός του κρίνομεν σκόπιμον ὅπως παραθέσωμεν μερικὰ διαφωτιστικὰ στοιχεῖα τὰ ὁποῖα δίδουν μίαν εἰκόνα τοῦ ἐκτελεσθέντος ἔργου καὶ ἐξηγοῦν τὸν σκοπὸν τῆς πραγματοποιήσεώς του.

Πεντήκοντα περίπου χιλιόμετρα νοτίως τῶν Ἰωαννίνων, τὰ ὕδατα τῶν πηγῶν Ἀγίου Γεωργίου καὶ τοῦ ποταμοῦ Λούρου ἐνοῦνται διὰ νὰ ἀποτελέσουν μίαν νέαν τεχνητὴν λίμνην 1,400 μ. μήκους, περιέχουσαν συνολικῶς 1,050,000 κυβικὰ μέτρα ὕδατος, ἅτινα κινοῦν τοὺς δύο στροβίλους τοῦ νέου ὑδροηλεκτρικοῦ ἐργοστασίου Λούρου τῆς ΔΕΗ.

Τὸ ἀνωτέρω εἶναι τὸ δεῦτερον ἐργοστάσιον τὸ ὁποῖον τίθεται ἐν λειτουργίᾳ, ἐκ τῶν τεσσάρων ἔργων ἠλεκτροπαραγωγῆς, τὰ ὁποῖα ἤδη κατασκευάζονται κατὰ τὸ πρῶτον στάδιον τοῦ ἐνεργειακοῦ προγράμματος, καὶ τὸ ὁποῖον ἐσχεδάσθη νὰ καλύπτῃ τὰς παρούσας καὶ μελλοντικὰς ἀνάγκας τῶν Ἰωαννίνων, Πρεβέζης, Ἀρτης καὶ 40 περίπου ἐτέρων κοινοτήτων τῆς Ἡπείρου. Ὅταν θὰ ἀπαιτηθῇ περὶ τέρω ἰσχύς παραγωγῆς, τὸ σχέδιον καὶ ἡ κατασκευὴ τοῦ ἐργοστασίου ἐπιτρέπει τὴν ἐγκατάστασιν καὶ προσθέτου ἠλεκτροπαραγωγοῦ συγκροτήματος 2,500 κιλοβάτ.

Θὰ ἦτο ἴσως ἐνδιαφέρον νὰ γίνῃ μνησθεῖν πρὸ 2,000 περίπου ἐτῶν καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἐχρησιμοποιοῦν ἐπίσης τὰς πηγὰς τοῦ

Ἀγίου Γεωργίου — βεβαίως ὄχι διὰ τὴν παραγωγὴν ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας—ἀλλὰ διὰ νὰ παρέχουν ὕδωρ εἰς τὴν ἀρχαίαν Νικόπολιν, ἡ ὁποία ὡς γνωστὸν εὗρίσκεται πλησίον τῆς Πρεβέζης. Φαίνονται ἀκόμη ἔχῃ τινα τοῦ παλαιοῦ ρωμαϊκοῦ ὑδραγωγείου πλησίον τῆς γραφικῆς νέας λίμνης τοῦ Λούρου.

Ἀπασαι αἱ τεχνικαὶ μελέται, τὰ σχέδια καὶ ἡ κατασκευὴ τοῦ ἐργοστασίου ἠλεκτροπαραγωγῆς Λούρου, τοῦ φράγματος, τῆς σήραγος, τοῦ ὑπὸ πλείσιν ἀγωγοῦ καὶ τῶν σχετικῶν ἐγκαταστάσεων ἐξεπονήθησαν ὑπὸ τῆς Ἑλληνο—Γαλικῆς Ἑταιρίας Ἐτέρ—Ὀμνίουμ Ἀνωναί, ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐποπτεῖαν τῶν τεχνικῶν ἐμπειρογνομόνων τῆς ΔΕΗ καὶ τῆς Ἐμπάσκο. Ἡ προμήθεια τοῦ ἀπαιτουμένου ἐξοπλισμοῦ ἐγένετο ὑπὸ τῆς Βελγικῆς, Ἑλβετικῆς, Ἰταλικῆς καὶ Ἀμερικανικῆς Βιομηχανίας.

Τὸ ἐργοστάσιον Λούρου, τοῦ ὁποῦ ἤρχισεν ἡ ἐμπορικὴ ἐκμετάλλευσις τὴν 19ην Μαρτίου 1954, χρησιμοποιεῖ ἀποκλειστικῶς ὡς κινητὴν ὀν δύναμιν φυσικὰς πηγὰς ἰσχύος—τὸν ροῦν τοῦ ποταμοῦ—διὰ τὴν παραγωγὴν ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας. Μεταξὺ

τοῦ ἀνωτάτου σημείου τῶν Πηγῶν τοῦ Ἀγίου Γεωργίου καὶ τῆς θέσεως ὅπου τὸ ἔργοστάσιον, κατασκευάσθη φράγμα ὕψους 22 μ. διὰ τὴν πλήρη ἐκμετάλλευσιν τῆς φυσικῆς πτώσεως τοῦ ποταμοῦ, καὶ οὕτω ἐσχηματίσθη ἡ λίμνη Λούρου. Τὸ φράγμα κατασκευάσθη ἐκ σκυροκονιάματος, μετὰ ὑπερχειλιστοῦ, ὅστις ἐπιτρέπει τὴν ἔξοδον ἐκ τῆς λίμνης τῶν πλεοναζουσῶν ποσοτήτων ὕδατος.

Περὶ τὰ 200 μ. ὀπισθεν τοῦ φράγματος καὶ ἐντὸς τῆς σχηματισθείσης λίμνης εὐρίσκεται τὸ ἔργον ὑδροληψίας, δηλ. τὸ στόμιον τῆς σήραγγος καὶ εἰς ὑψόμετρον τοιοῦτον ὥστε ἡ ὠφέλιμος ποσότης τοῦ ἐντὸς τῆς λίμνης ἐναποθηκευμένου ὕδατος νὰ ἀνέρχεται εἰς 370,000 κυβικὰ μέτρα.

Ἡ μεταξὺ τῆς λίμνης καὶ τοῦ ὑπὸ πίεσιν ἀγωγοῦ σήραγξ ἔχει μῆκος 1433 μ. διάμετρον 2,70 μ. λόγῳ τῆς πεταλοειδοῦς της διατομῆς καὶ εἶναι πλήρως ἐπενδεδυμένη διὰ σκυροκονιάματος. Ἡ κατασκευὴ τῆς σήραγγος ταύτης ἀπῆρτησεν 18 μῆνας συνεχοῦς ἐργασίας καθ' ὅλον τὸ 24ωρον, δι' ἐναλλασσομένων συνεργείων, διὰ τὴν περάτωσιν τῶν ἐκτεταμένων διατρήσεων, ἐκσκαφῶν καὶ ἐπενδύσεων, αἵτινες ἀπητοῦντο.

Εἰς προέκτασιν τῆς σήραγγος, εἰς τὸ σημεῖον ὅπου αὐτὴ ἐξέρχεται ἐκ τῆς βουνοπλαγιᾶς πρὸς τὸ ἔργοστάσιον, κατασκευάσθη ἀγωγὸς ἐκ σκυροκονιάματος, διαμέτρου 2,70 μ. καὶ μήκους 177 μ. Ἀμφότεραι αἱ κατασκευαὶ τῆς σήραγγος καὶ τοῦ ἀγωγοῦ ἐμελετήθησαν ὥστε νὰ δύνανται νὰ διοχετεύσουν 17 κυβικὰ μέτρα κατὰ δευτερόλεπτον κατ' ἀνώτατον ὅριον.

Ἀκριβῶς ὀλίγα μέτρα πρὸ τοῦ τέλους τοῦ σωληνωτοῦ ἀγωγοῦ ἀνηγέρθη ἐπὶ τῆς βουνοπλαγιᾶς «ὑδατόπυργος ἐξιοώσεως» ἐκ σιδηροπαγοῦς σκυροκονιάματος, διαμέτρου 10 μ. καὶ ὕψους 18 μ. Οὗτος ἔχει προορισμὸν ὅπως εἰς περιπτώσεις ἀποτόμου διακοπῆς καὶ μειώσεως τῆς ροῆς τοῦ ὕδατος νὰ δέχεται τὰς ὑδραυλικὰς κρούσεις.

Ἐκ τοῦ «ὑδατοπύργου ἐξιοώσεως», χαλκίδινος «ἀγωγὸς ὑπὸ πίεσιν» ὁδηγεῖ τὸ ὕδωρ εἰς τοὺς δύο σιροβλούς, χρησιμο-

ποιῶν οὕτω κατὰ τὸν πλέον ἀποτελεσματικὸν τρόπον σύνολον πτώσεως—ἡ «ὑδραυλικὴν πτώσιν» ὡς ὀνομάζεται τεχνικῶς—60,5 μ. δηλ. τὴν ὑψομετρικὴν διαφορὰν μεταξὺ τῆς δεξαμενῆς καὶ τοῦ ἔργοστασίου. Εἰς τὸ ὑψηλότερον σημεῖον τοῦ ὑπὸ πίεσιν ἀγωγοῦ εὐρίσκεται ἐγκατεστημένη «δικλὴς—πεταλούδα», ἡ ὁποία δύναται νὰ κλεισθῇ αὐτομάτως διὰ καταιγίδου χειρισμοῦ ἐκ τοῦ ἔργοστασίου, ἐν περιπτώσει ἀνωμαλίας εἰς τὸν «ὑπὸ πίεσιν ἀγωγὸν» ἢ τὸ ἔργοστάσιον.

Τὸ ἔργοστάσιον ἠλεκτροπαραγωγῆς εἶναι κτίριον ἐκ σιδηροπαγοῦς σκυροκονιάματος, ἀνθεκτικὸν εἰς σεισμοὺς, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εἶναι ἐγκατεστημένα δύο ἠλεκτροπαραγωγὰ ζεύγη 2,500 κιλοβάτ ἕκαστον μετὰ τοῦ ἀναγκαίου ἐξοπλισμοῦ χειρισμοῦ καὶ ἐλέγχου.

Ἡ διερχομένη διὰ τῶν ὑδροτροβίλων ποσότης ὕδατος διοχετεύεται εἰς τὴν «διώρυγα ἀπαγωγῆς» καὶ ἐκεῖθεν ἐκ νέου εἰς τὸν ποταμὸν—ἀνευ ἀπωλείας ὕδατος.

Παραπλεύρως τοῦ ἔργοστασίου εὐρίσκεται ὁ «ὑπαίθριος σταθμὸς διακοπῶν» ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐκκινοῦν γραμμαὶ διανομῆς 15.000 βόλτ μήκους συνολικῶς 120 χιλιομέτρων, αἱ ὁποῖαι μεταφέρουν τὴν παραγομένην εἰς τὸ ἔργοστάσιον ἠλεκτρικὴν ἐνέργειαν εἰς Ἰωάννινα, Ἀρταν καὶ Πρέβεζαν. Ἐξ ἄλλου εἰς τὸν μεταξὺ τοῦ ἔργοστασίου καὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ Ἀρτα—Ἰωάννινα γῶρον, ἔχουν ἀνεγερθῇ 8 ἀνετοι οἰκίαι ἐκ λιθοδομῆς, αἱ ὁποῖαι κατασκευάσθησαν διὰ νὰ στεγάσουν τὴ μόνιμον προσωπικὸν λειτουργίας τοῦ ἔργοστασίου.

Λόγῳ τοῦ συγχρόνου σχεδίου καὶ τῆς κατασκευῆς του, τὸ ἔργοστάσιον θὰ ἀπαιτήσῃ διὰ τὴν λειτουργίαν καὶ συντήρησίν του, προσωπικὸν 12 τεχνικῶν, οἵτινες θὰ ἐργάζονται εἰς τρεῖς 8ωρες βάρδιες. Διὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ ἔργοστασίου Λούρου ἐχρησιμοποιήθησαν 860 ἐργάται, 99% τῶν ὁποίων ἦσαν Ἕλληνες, κατὰ τὴν περιόδον αἰχμῆς τῶν κατασκευῶν, δηλαδή τὸν Αὐγούστου τοῦ 1952.

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ κ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Κατὰ τὰ ἐγκαίνια καὶ μετὰ τὸν ἀγιασμόν ὅστις ἐψάλη χοροστατοῦντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πρεβέζης κ. Στυλιανοῦ, ὡμίλησεν ὁ Πρόεδρος τῆς Δ.Ε.Η. κ. Α. Δημητρακόπουλος εἰπὼν, μεταξύ ἄλλων, τὰ ἑξῆς:

Μεγαλειότατε,

κ. κ. Ὑπουργοί

Κυρίες καὶ Κύριοι.

Εὐρισκόμεθα εἰς τὸν τόπον τῶν μεγάλων ἀγώνων καὶ τῶν θρύλων τῆς ἱστορίας μας διὰ νὰ ἐγκαταστήσουμε τὴν λειτουργίαν τοῦ πρώτου περατωθέντος Ὑδροηλεκτρικοῦ ἔργου τοῦ Ἑνεργειακοῦ προγράμματος.

Ἡ ἐνέργεια τῆς λειτουργίας τοῦ Ὑδροηλεκτρικοῦ ἔργου τοῦ Λούρου ἔχει δι' ἡμᾶς διπλὴν σημασίαν. Εἶναι ἡ ἀπαρχὴ τῆς ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομίας τῆς Ἡπείρου. Τῆς πτωχῆς Ἡπείρου τῆς ὁποίας ὁ πληθυσμὸς μὲ στέρσεις καὶ μὲ γλίσχα μέσα ζωῆς, ἐστάθη πάντοτε πρόμαχος τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ Ἑθνικοῦ.

Εἶναι καὶ ἡ ἀπαρχὴ τῆς συστηματικῆς χρησιμοποίησης, πρὸς παραγωγὴν ἐνεργείας, τοῦ ὑδατικοῦ πλοῦτος τῆς χώρας. Τοῦτο δὲ ὡς γνωστὸν συγκατεἶλε ἰδιαίτερως ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας.

Τὸ ἔργον, εἰς τὸ πλαίσιον τοῦ ἐνεργειακοῦ προγράμματος καὶ τῶν προβλέψεων τῆς ἐπεκτασίως αὐτοῦ, δὲν εἶναι βεβαίως μέγα. Διὰ τὴν Ἡπείρον ὅμως εἶναι ἐξαιρετικῶς ἀξιολόγον. Καὶ θὰ σημάνη δι' αὐτὴν τὴν ἀπετηρίαν νέας ζωῆς. Θὰ θὰ σημάνη ἀφθονον Ἡλεκτρικὴν ἐνέργειαν μὲ χαμηλὰς τιμὰς, γεγονός τοῦ ὁποῖου θὰ ἐξορηγηθῇ πρωτίστως τὴν παραγωγὴν καὶ ἔπειτα ὅλας τὰς ἄλλας κοινωνικὰς ἀνάγκας. Θὰ σημάνη τὴν ἀνορθὸν τῶν συνθηκῶν ἐργασίας καὶ ζωῆς, μὲ τὸ ἀσύγκριτον πλεονέκτημα τῆς χρησιμοποίησης τῶν ἐγγυρῶν πηγῶν.

Ὅτι ἡ Ἡλεκτρικὴ Ἑνέργεια θὰ εἶναι ἀφθονός εἶναι πρόδηλον. Τὸ εὐλογον ὅμως τελικόν ὕψος τῆς τιμῆς τῆς, δὲν δύναται, βεβαίως νὰ εἶναι ἀκόμη φανερόν. Ἡ τιμὴ ὡς γνωστὸν τῆς Ἡλεκτρικῆς Ἑνεργείας, ὡς πρὸς τὸν καταναλωτὴν, ἐπηρεάζεται τὰ μάλιστα ὑπολογιστικῶς ἐκ τῶν βαπανῶν τῆς διανομῆς καὶ ἐκ τοῦ βαθμοῦ τῆς καταναλωτικότητος. Θὰ ἀπαιτηθῇ ἐπέκτασις καὶ ἡ βελτίωσις τοῦ δικτύου τῆς διανομῆς καὶ τῶν σχετικῶν ἐγκαταστάσεων καὶ ἡ πληρετέρα ὀργάνωσις αὐτῆς, διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ εὐμανές ἀποτέλεσμα.

Ἡ ὀργάνωσις τῆς διανομῆς ἀποτελεῖ εἰς τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν σημαντικώτατον παράγοντα, δὲν εἶναι δὲ καὶ ζήτημα εὐχερὲς, λόφ. τῆς ἀπαιτητῆς οἰκονομικῆς ἰσχύος καὶ κατάλληλότητος τῶν ὀργανισμῶν οἵτινες ἤθελον ἀναλάβῃ τὸ ἔργον τοῦτο. Καὶ αἱ συνεχιζόμεναι προσπάθειαι θὰ καταλήξουν εἰς πρακτικὰς λύσεις.

Τὸ Ὑδροηλεκτρικὸν ἔργον ἀποτελεῖ τὸ θεμέλιον. Καὶ ἔπεται σειρά ἔργων αἵτινες θὰ ὑπο-

βιάσουν τὴν τιμὴν τῆς Ἡλεκτρικῆς Ἑνεργείας εἰς χαμηλὰ ἐπίπεδα. Καὶ τέλος, οὐσιώδης εἰς τοῦτο συντελεστής θ' ἀποβῇ καὶ ἡ διὰ τοῦ χρόνου αὐξήσις τῆς κατανάλωσως. Ἐκτερίζομεν τὸ θεμέλιον, τὴν βᾶσιν. Χρειάζεται ὀλίγη ὑπομονὴ ἀκόμη διὰ τὰ λοιπὰ.

Ἡ βοήθεια διὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ τοῦ εἶδους εἶναι ὥρον τὸ ὅποιον δίδεται. ὅταν, εἰς ὅσους δίδεται, εἶναι οὐνεὶδητὴ ἡ ἀνάγκη καὶ ἡ ἀξία του. Ἀυτοῦμαι διότι ὁ χρόνος μοῦ ἀποκλείει νὰ ἀνατρέξω ἐν λεπτομερείᾳ εἰς τὸ παρελθόν. Καὶ νὰ ἀναφέρω τὰς διαφορὰς ἐπισήμους, καὶ ἀνεπισήμους, ἀτομικὰς καὶ συλλογικὰς, προσπάθειας καὶ μελέτας τοῦ τεχνικοῦ κόσμου τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν ἀξιοποίησιν τοῦ Λούρου ὑπὰ τὰς διαφορὰς αὐτοῦ πραραγωγικὰς ἰδιότητας. Ἀπὸ τοῦ 1914 χρονολογοῦνται αἱ προσπάθειαι.

Περιορίζομαι νὰ ἀποτίσω ἐνταῦθα φέρον τιμὴς πρὸς τὸν κόσμον αὐτὸν ὅστις καὶ προπολεμικῶς καὶ κατὰ τὸν πόλεμον καὶ μετ' αὐτὸν διὰ τῶν συνεχῶν προσπαθειῶν τοῦ ἀπὸ πάσης θέσεως, καὶ τὴν ἀναγκὴν τῆς ἀξιοποίησης τοῦ Λούρου κατέστησε κοινὴν συνειδητὴν καὶ λύσεις προέτεινε, δημιουργήσας οὕτω τὸ γόνιμον ἔδαφος τοῦ ὁποῖου σήμερον ὁ λαὸς τῆς Ἡπείρου θὰ θρέψῃ τοὺς καρπούς.

Μεγαλειότατε! Ἐγκαίνιάζοντες σήμερον τὸ Ὑδροηλεκτρικὸν αὐτὸ ἔργον τοῦ Λούρου, τὸ μικρόν, τὸ ἐλάχιστον, τὸ ἀμελητέον ἔργον, ἐναντι τῶν πελωρίων ἐπιτευγμάτων τῆς συγχρόνου τεχνικῆς, δίδετε μίαν σπουδαίαν κίνησιν πρὸς νέαν ζωὴν εἰς τὴν πτωχὴν αὐτὴν περιοχὴν τῆς Ἑλλάδος.

Ἰπάρχουν εἰς τὸν κόσμον κολοσσοὶ παρομοίων ἔργων, προκαλοῦντες τὸν ἱλιγγόν. Τὸ Ὑδροηλεκτρικὸν ἔργον τοῦ Λούρου εἶναι μικρόν ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ λοιπὰ Ὑδροηλεκτρικὰ ἔργα καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἑνεργειακοῦ προγράμματος. Ἀλλὰ καὶ τὰ μικρὰ ὄνεια ὅταν γίνωνται πραγματικότητες καὶ ἀνοίγουν νέας ὁδοὺς εἰς τὴν κοινωνικὴν ἀνάπτυξιν τῆς ζωῆς ἐνός ταλαιπωρημένου λαοῦ, ὅπως εἶναι ὁ Ἡπειρωτικός, εἶναι πολὺτίμα καὶ ἀσύγκριτα.

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ κ. ΝΤΡΕΗΚ

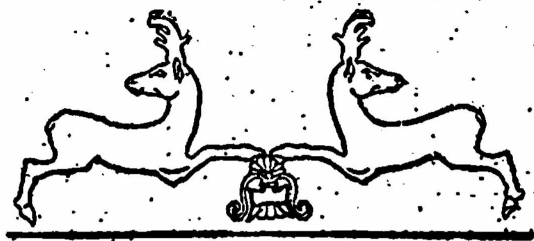
Ἐν συνεχείᾳ ὠμίλησεν ὁ ὑπαρχηγὸς τῆς Ἀμερικανικῆς Ἀποστολῆς κ. Ντρέηκ, ὅστις ἐξήγησε τὴν συμβολὴν τῆς ἀμερικανικῆς βοηθείας εἰς τὴν ἐκδιομηχάνισιν τῆς χώρας καὶ ὑπεγράμμισε τὴν προσοχὴν τὴν ὁποίαν ἐπέδειξεν ἡ ἀμερικανικὴ ἀποστολὴ πρὸς τὴν ἐλληνικὴν ἐπαρχίαν.

Πλειστάκις ἐλάχθη—εἶπεν ὁ κ. Ντρέηκ—ὅτι ἐκ τῆς χορηγηθείσης εἰς τὴν Ἑλλάδα Ἀμερικανικῆς Βοηθείας ὠφελήθη σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ἡ Πρωτεύουσα καὶ ἡγενηθῆ παραλλήλως ἡ Ἑλληνικὴ ὑπαίθρος. Τίποτε, ὡς ἀντιλαμβάνεσθε, δύναται νὰ εἶναι ὀλιγώτερον ἀληθές καὶ βίσιμον ἀπὸ τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο: Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἡμεῖς, τὰ ἀμερικανικὰ μέλη τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἀποστολῆς, ἐθεωρήσαμεν ἀπαραίτητον ὅπως διὰ νὰ καταστή ὅσον τὸ δυνατόν, περισσότερον ἀποτελεσματικὴ, ἡ κατανομή καὶ ἀξιοποίησις τῆς Ἀμερικανικῆς Βοηθείας ἐπρεπε νὰ ἀποβῇ πρὸς ὄφελος ὅλων τῶν στρωμάτων τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ εἰς, εἰ δυνατόν, ὁλόκληρον τὴν χώραν. Ἡ εἰς μεγάλην κλίμακα χρηματοδοτήσεις τόσων παραγωγικῶν ἔργων εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπαρχίαν, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐξ τελευταίων ἐτῶν, ἀποτελεῖ τὴν καλυτέραν ἀπόδειξιν τοῦ πνεύματος τοῦ ὁποῖον ἐπρυτάνευεν κατὰ τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖον ἔδει νὰ ἀξιοποιηθῇ ἡ Ἀμερικανικὴ Βοήθεια. Μέγας ἀριθμὸς ἐγχειροβελτικῶν ἀρδευτικῶν καὶ ἀποξηραντικῶν ἔργων, ἡ ἐκτάσεις ἄλλων σημαντικῶν τεχνικῶν ἔργων ὡς ἡ κατασκευὴ δημοσίων ὁδῶν, ἡ εἰσαγωγὴ τῆς μηχανικῆς καλλιέργειας εἰς τὴν Ἑλλάδα ὡς καὶ ἡ ἐφαρμογὴ βελτιωμένων μεθόδων καλλιέργειας μέσω τοῦ Προγράμματος Τεχνικῆς Βοηθείας, ἦσαν ἀποτελέσματα τοῦ μόχθου καὶ τῶν προσπαθειῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἐν συνεργασίᾳ

μὲ πιστώσεις ἐκ τῆς Ἀμερικανικῆς Βοηθείας. Ὅλα τὰ προαναφερθέντα συνετέλεσαν εἰς τὴν βελτίωσιν τοῦ βιοτικῆς ἐπιπέδου τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαρχίας.

Καὶ ὁ κ. Ντρέηκ κατέληξεν:

Παρὰ τὸ μεγάλο ὄφελος τῶν ἀμυντικῶν ἀναγκῶν καὶ δαπανῶν, ἡ σημερινὴ ἐπίσημος τελετὴ ἀποτελεῖ ἀπόδειξιν τοῦ γεγονότος ὅτι δὲν ἐγκαταλείψαμεν τὸν ἀρχικὸν σκοπὸν τὸν ὁποῖον ἐπεδίωκεν ἡ πρὸς τὴν Ἑλλάδα χορήγησις τῆς Ἀμερικανικῆς Βοηθείας. Ἡ ἡλεκτρικὴ ἐνέργεια ἡ ὁποία πρόκειται νὰ παραχθῇ διὰ τῶν ὑδάτων τοῦ ποταμοῦ Δούρου, προορίζεται διὰ ἀποκλειστικῶς φιλειρηνικὰς χρήσεις. Θὰ φέρῃ τὴν ἡλεκτρικὴν δύναμιν καὶ τὸν φωτισμὸν εἰς κοινότητας αἱ ὁποῖαι οὐδέποτε μέχρι σήμερον ἐγνώρισαν τὰ καταπληκτικὰ ὀφέλη τῶν δύο αὐτῶν παράγοντων τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ. Ἐπὶ πλέον τῶν πολλῶν πρακτικῶν σημαντικῶν ἀποτελεσμάτων τὰ ὁποῖα θὰ ἔχῃ διὰ τοὺς πληθυσμοὺς τῆς Ἡπείρου καὶ τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, τὸ ἔργον τοῦτο θὰ ἀποτελέσῃ μίαν μόνιμον ἀπόδειξιν καὶ ἀνάμνησιν τῆς ἀποτελεσματικῆς συνεργασίας μεταξὺ τῶν Ἡν. Πολιτειῶν, τῶν ἐλευθέρων ἐθνῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἑλλάδος, τοῦ ἀκλονήτου αὐτοῦ Προμαχῶνος τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ.

Ο ΕΛΑΙΩΝ ΤΗΣ ΠΡΕΒΕΖΗΣ

Δέν γνωρίζω ἂν σήμερα οἱ γεωργικὲς ὑπηρεσίαι τῆς πόλεως μας κατέχουν ἀκριβῆ στοιχεῖα γὰ τὸν ἀριθμὸ τῶν ἐλαιοδένδρων τῆς περὶ οἷας τῆς Πρεβέζης καὶ ἂν κρατοῦν στατιστικὴν τῆς ἐτησίας παραγωγῆς λαδιοῦ κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν (1944—1954). Ἡμεῖς στὸ ἄρθρο τοῦ οὗ θὰ ἀναφέρουμε μερικὰ στοιχεῖα διὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐλαιοδένδρων καὶ τὴν παραγωγὴν λαδιοῦ, πού μᾶς ἀναφέρουν δ ἄλλοι συγγραφεῖς τῆς ἐποχῆς τῆς Βενετοκρατίας ἐν Πρεβέζῃ τότε πού τὸ πρῶον ἤρχισε ἡ δεινδροφύτευσις καὶ καὶ λέργεια τῆς ἐλίας στὴν Πρέβεζα.

Ὅλη σχεδὸν ἡ ἔκτασις ἀπὸ τὴν Νικόπολιν ἕως τὸν Ἅγιο Θωμᾶ, Σκαφιδάκι, Ἅγία Τριάδα, Ἅγία Σωτηρῶ καὶ ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ Ἰονίου πελάγους ὡς τὸν Ἅγιο—Γιώργη καὶ μέχρι τὸ φρούριον τὸ σημερινὸ τοῦ Ἀγίου Ἀνδρέα, στίς ἀρχὰς τοῦ 18ου αἰῶνος, ἦταν κατὰφυγὴ ἀπὸ ἄγρια δένδρα, καστανιές καὶ βελανιδιές κυρίως, πού παρήγον ἀφθονὴ καὶ ἐξαίρετη ναυπηγίσκημη ξυλὴ καὶ ξυλάνθρακες. Τὰ δάση αὐτά, πρὶν νὰ ἔλθουν οἱ Βενετοὶ στὸν τόπον μας, ἦσαν τὰ πλεονά ἰδιοκτησίαι τοῦ Τούρκικοῦ κράτους ἢ τῶν Τούρκων ἀγάδων καὶ ὀλίγων Χριστιανῶν, πού τοὺς τὰ παρεχώρησαν οἱ Τούρκοι μετὰ μπουγιουρνιὰ ἢ φερμάνια ἀμείβοντες τοὺς ἐκδουλεύσεις τῶν πρὸς τὸ Τούρκικὸν κράτος.

Τὰ ἄγρια αὐτὰ δένδρα ὀνομάζον τὰ ἔγγραφα τῶν ἐπισήμων Βενετῶν ἀγρονόμων Τάβλες γιατί ἐκτὸς τῆς χρησιμοποίησώς των γιὰ τὴν κατασκευὴ πλοίων, ἐκόβονταν καὶ ὡς σανίδες τῶν πατωμάτων ἢ τῆς σκέλης τῶν σπιτιῶν καὶ καλυβῶν τῶν κατοίκων τῆς πόλεως.

Ἀπὸ τότε ἐς τὰ βλεπόμενα ἦσαν καμωμένες οἱ στέγες πολλῶν παλιῶν Πρεβεζιάνικων

σπιτιῶν καὶ πιθανὸν νὰ σώζονται εἰς μερικά καὶ σήμερα ἀτθαυρτες γιατί ἦταν πολὺ σκληρὲς καὶ δὲν ἐσῆποντο μετὰ τῆ βροχῆ(!).

1. Τὸ ὅτι, πρὶν νὰ φυτευθοῦν οἱ ἐλιές στὴν περὶ οἷας τῆς Πρεβέζης, ὑπῆρχαν αὐτοῦ τεράστιες δασοὶ ἐκτάσεις, μᾶς τὸ ἀναφέρει ὁ περιηγητὴς Κυριακὸς ὁ Ἀγκωνίτης, πού ἐπέβη στὰ 1486 μ. Χ. ἀπὸ τὸν τόπον τοῦτον, καὶ γράφει στὸ ἑθνοποικικὸν τοῦ ὅτι εἶδε τεράστια ἀγριοδένδρα καὶ τὰ μεγαλοπρεπῆ ἐρείπια τῆς Νικοπόλεως. Τότε ἡ ἐνδοξη αὐτὴ πόλις εἶχε μετονομασθῇ Πρέβεζα ἢ Πρέβεσα ἀπὸ τοὺς Σλάβους. Πῶς καὶ γιατί εἶναι ἄλλη κουβέντα μεγάλη. Γνωρίζουμε προσέτι, ὅτι ἀπὸ τοὺς Ρωμαῖκοὺς χρόνους στὴν θέσιν «Μαργαρώνα» ἦταν ἐγκατεστημένο ναυπηγεῖο μεγάλων καὶ μικρῶν πλοίων, πού πρώτη ὕλη τοὺς ἦταν ἡ ἀφθονὴ ξυλὴ τῶν δασῶν τῆς περὶ οἷας. Ὁ Ταρσανᾶς αὐτὸς διατηρήθηκε καὶ ἐδουλεύετο καὶ μετὰ τοὺς Βυζαντινοὺς καὶ τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς Βενετοὺς (1717—1797) καὶ πάλι μετὰ τοὺς Τούρκους (1800—1912) καὶ μετὰ τοὺς Ἑλληνας ἀπὸ τὰ 1912 ὡς σήμερα. Βιομηχανίαι, ὡς γνωστόν, δημιουργοῦνται ἐκεῖ πού εἶναι εὐκολὴ καὶ ἀφθονὴ ἡ πρώτη ὕλη.

«Ἐπισκεφθεῖς ἐγὼ αὐτὸς τὴν Κασσιώπην—λέγει ὁ Ἀγκωνίτης—καὶ μακρὰν τῶν παραλίων τῆς Κερκύρας διελθὼν φόρῳ τοῦ καταμαστιζόντος αὐτὴν λοιμοῦ ἀφικόμεν ἐν Βουθρωτόν, ἀρχαίαν πόλιν τοῦ Τρωϊκοῦ Ἑλένου ἐν Ἠπείρῳ. Καὶ ἐντεῦθεν διήνυστο ἐν ὑπερηλικῇ ὁλκάδι αὐλακας ποιούσῃ ἐν τῷ ὑγρῷ βασιλεῖῳ τοῦ εὐμενοῦς Ποσειδῶνος. Ἀναχθέντες ἐπειτα μετέβημεν ἐκ τοῦ πεδίου τῆς Λαδωνῆς εἰς τὰ παράλια Πάργας, Φαναρίου καὶ Ἀρνατοῦ (sic). Περὶ δεκάτην πέμπτην Καλινδῶν μηνὸς Ἰανουαρίου ἤλθομεν εἰς τὸ μέγα καὶ περικλεές ἄλσος τῆς Λαδωνῆς καὶ ἐπειτα εἰς τὴν Ἀρχαιοτάτην Νικόπολιν ἐνθα εἶδομεν τὰ ἀρχαῖα ἱερὰ τοῦ Διὸς. Σελ. 232 τόμ. Β. Ἱστορικὰ Ἀπομνημονεύματα Π. Χιῶτου 1858.

Πολὺ μπερδεμένα διηγεῖται τὸ ταξίδι τοῦ ὁ περιηγητῆς. Πολλὴ σύγχυσις τῶν γεωγραφικῶν μερῶν γίνεται στὴν ἐπιστολὴν τοῦ. Πού τοποθετεῖ τὸ πεδίου τῆς Λαδωνῆς ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἀναχθέντες ἐβόρσαν εἰς τὰ παράλια τῆς Πάργας καὶ Φαναρίου καὶ εἰς τὸ περίεργον αὐτὸ Ἀρνατοῦ; Μὴ θέλει νὰ πῇ Ἀκαρνανίαι; Ἐφυγαν ἀπὸ τὸ πε-

Με τὴν συνθήκην τοῦ Πασάροβις (1718) οἱ Βενετοὶ ἐκράτησαν, ὡς κυρτοὶ, ἐκτὸς τῆς Ἑπτανήσου καὶ τὴν Πρέβεζαν, Βόνιτσαν, Πάργαν, Βουθρωτόν. Τότε τὰ μὲν δημόσια τούρκικα δάση ἔγιναν ιδιοκτησία τῆς Δημοκρατίας τοῦ Ἀδρια, τὰ δὲ ιδιόκτητα ἐξαγοράσθησαν ἢ ἐπωλήθησαν ἀπὸ τοὺς ἀγάδες εἰς ταύτην καὶ τοὺς πρώτους οἰκιστὰς τῆς περιοχῆς πού ἤρχοντο εἰς Πρέβεζαν ἀπὸ τὸ Ξηρόμερο καὶ Ἑπτάνησον ἢ τὴν Ἰταλίαν καὶ Δαλματιίαν.

Τὸ μεγαλύτερον μέρος ἀπὸ τὰ τούρκικα δημόσια δάση ἢ τὶς ἀκαλλιεργήτες καὶ ἀδενδρες ἐκτάσεις καὶ χέρσους γαίας παρεχώρησεν ἡ Βενετία εἰς τὰς συμμάχους της, εἰς τὸν πόλεμον καὶ τῆς Τουρκίας (1714—1718), Ἑλλήνας κατὰ πρότον καὶ Ἰταλοὺς ἢ Δαλματοὺς μισθοφόρους καπιτανέους, μετὸν ἔρον νὰ κόψουν τὰ ἄγρια δένδρα, πού τὰ ἐχρειάζετο ἡ Βενετία γιὰ τὴν ναυπήγηση τῶν γαλερῶν της καὶ κατόπιν νὰ φυτεύσουν τοὺς κλήρους τῶν με ἐλαιόδενδρα. Τέτοια διατάγματα παραχωρήσεως κλήρων ἐκδιδόμενα παρὰ τῆς Βενετικῆς Γερουσίας ἢ τοῦ ἐκαστοῦ Γενικοῦ Προβλεπτοῦ τῆς θαλάσσης εἶναι γνωστὰ δύο. Ἐνα τοῦ Γεωργίου Γερμάνη, γενικοῦ προβλεπτοῦ τῆς Βενετίας εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ Ἰονίου, τῆς 11 Νοεμβρίου 1738, διὰ τοῦ ὁποίου παραχωροῦνται ὡς φέουδα αἱ δένδρῳδες ἐκτάσεις «Πορτῆ» «Παλιὰ μπελα» καὶ «Φτέρη» εἰς τὸν Ἰταλὸν καπενιο Αὐγουστίνον Βαλεντίνη καὶ ἄλλο τῆς

ἐξουσίας τῆς Δωδώνης καὶ ἔφθασαν πάλιν εἰς τὸ περικλεές καὶ μέγα ἄλσος τῆς Δωδώνης. Αὐτὲς οἱ ἀνακατωσιές καὶ μπερδεψιές ἐξομαλύνονται ἅμα ὑποθέσουμε ὅτι τὸ πλοῖον τοῦ Κυριακοῦ τοὺς ἐβγάλε αὐτόν καὶ τοὺς συνταξιδιώτας του στὴν θέσιν «Μονολίθι» πρὸς τὸ Ἰόνιον, ὅπου ἦταν μέγας κατασκευασμένος ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους καὶ κατόπιν τοὺς Βυζαντινοὺς μόλος τῆς Νικοπόλεως, τοῦ ὁποίου σώζονται εἰσὶν λείψανα, ἀπ' ἐκστὶ τράχηλιν πρὸς Μιχαλίτσι καὶ Φλάμπουρα, ὅπου σώζεται κάποιο λείψανον μετὰ σταύρους ὑψηλοὺς κορμούς θάσους καὶ κατόπιν ἐπεσκέφθησαν τὰ εἰσπία τῆς Νικοπόλεως, ὅπου ὑπῆρχαν ἄλλοτε, πρὸ τῆς καταλήψεως (1040 π.Χ.) τῆς πόλεως ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους τὰ ἱερὰ τοῦ Ἀπόλλωνος, τοῦ Ποσειδῶνος καὶ Ἀφροδίτης. Τὸ μέγα αὐτὸ δάσος ἔφθανε μέχρι τῆς σημερινῆς Πρεβέζης καλύπτον ὅλην τὴν ἐκτασιν τῆς μικρᾶς χερσονήσου, μήκους 12 χιλ. περίπου. Αὐτὸ κόψανε οἱ Βενετοὶ καὶ τὸν τόπον τὸν φυτέψανε με ἐλιές.

Βενετικῆς Γερουσίας Decreto, πού δίδει ὡς φέουδα εἰς τὸν Γεωρ. Κονεμένον, ἡπειρώτην ὀπλαρχηγόν, τὰς ἐκτάσεις Λιόσα τὸ βουνὸ τοῦ Ἀγίου Θωμᾶ καὶ τὸ Σκαφιδάκι, τοῦ ἔτους 1727. Οἱ πρότεροι—πρῶτες τιμαριωτὲς καὶ οἰκογένειες καπιταναίων συμμάχων τῶν Βενετῶν, πού τοὺς ἔφερον αὐτοὶ καὶ τοὺς ἐγκατέστησαν εἰς Πρέβεζαν ἦσαν ὁκτώ. Τοῦ Τριανταφυλλίδη ἢ Χαΐδου, τοῦ Γερογιάννη, τοῦ Τσαβαλά, τοῦ Διγόννη, τοῦ Τσουμάνη, τοῦ Παπαδοπούλου, τοῦ Κονεμένου καὶ τοῦ Μαλτέζου.

Κατόπιν ἦλθαν καὶ ἐγκατεστάθησαν μετὸν καιρὸ εἰς Πρέβεζαν καὶ ἄλλοι Ἰταλοὶ ἢ Δαλματοὶ ὅπως ὁ προαναφερθεὶς Βαλεντίνης, ὁ Γκενορέλης, ὁ Ματζιόκος ἢ Μπάγκος, ὁ Τσαρ' αμπᾶς ὁ Λοκρόπουλος ἢ Μαρίνος, ὁ Κεχράς, ὁ καθολικὸς ἱερεὺς Δὸν Μιχαὴλ Ρέτζιο. Ὁ τελευταῖος ἐγκατεστάθη κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ Μεγαλήσι τῆς Λευκάδος μετὰ διατάγμα τοῦ Γεωργίου Γερμάνη τῆς 13 Ὀκτωβρίου 1739 καὶ ἔπειτα, ὅταν οἱ Βενετοὶ ἐκτίσαν στὴν Πρέβεζα τὸν καθολικὸν ναὸ τοῦ Ἀγίου Ἀνδρέου, πού τὸν εἶχαμε γιὰ μουσεῖο καὶ καταστροφικῶς ἀπὸ τὴς Ἰταλινῆς βόμβης στὸν πόλεμον τοῦ 1940—41, ἦλθε εἰς τὴν Πρέβεζαν ὡς ἐφημέριος τοῦ ναοῦ τοῦτον.

Οἱ νέοι οὗτοι ἰδοκτῆρες εὐρέθησαν σὲ δύσκολη θέσιν διὰ νὰ ἐφαρμόσουν τὸ πρόγραμμα τῆς Βενετίας δηλ. τὸ κόψιμο τῶν ἀγρίων δένδρων τῶν δασῶν καὶ τὴν καλλιεργεῖαν τῆς ἐλιᾶς. Ἐπρεπε καὶ τὰ δάση νὰ κόψουν, γιὰ τὴν ξυλείαν τοὺς τὴν ἐχρειάζετο τὸ ναυτικὸ τῆς Βενετίας καὶ καλὰ νὰ τὰ ἔχουν μετὰ τοὺς Πρεβεζιάνους ἢ Ξηρομεριτες, παλαοὺς καὶ τούτους μισθοφόρους στρατιώτας, πού τοὺς ἔφεραν οἱ καπιταναῖοι τοὺς εἰς τὴν Πρέβεζαν ἢ πού μόνοι τοὺς κατὰ διαστήματα ἤρχοντο, ἀφοῦ ἐσταμάτησε ὁ πόλεμος καὶ δὲν εἶχαν δουλειὰ καὶ χωράφι στὰ χωριά τοὺς. Γιὰ τοὺς μικροὺς αὐτοὺς ἄσημους στρατιώτες ἢ ψαροσύνη καὶ ἡ ἐκμετάλλευση τοῦ δάσους ἦταν πρώτης τάξεως ἀνάγκη δουλειὰ. Εὐρέθηκε ἡ λύσις πού τὸ τιμαριωτικὸ καθεστὼς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἶχε καθιερώσει ἀπὸ αἰῶνα—στὰς Εὐρωπαϊκὰς χώρας. Οἱ μεγάλοι τιμαριούχοι καπιταναῖοι προσέλαβαν καὶ

ἐγκατέστησαν στὰ τιμάρια τους τοὺς ἀκτῆ-
μονας πρῶην στρατιῶτες τους, ὡς κολλή-
γους (σέμπρους) ἐμφύτευτὰς καὶ
καλλιεργητάς. Οὗτοι θὰ ἔκοβαν τὰ δάση
καὶ θὰ ἀνελάμβαναν διὰ διάστημα, πέραν
τῶν τριῶν ἐτῶν τοῦλάχιστον, νὰ φυτεύσουν
ἐλιές καὶ καλλιεργοῦν τὰ τιμάρια παρέχον-
τες ἑδαφονόμιον εἰς τοὺς Ἀφεντι-
κοὺς. (Ἰταλιστὶ livello). Ἔτσι ἔγινε
εἰς τὴν Ἑπτάνησον ὅπου τὰ ἀέρανια κῆ-
ματα μετὶς ἐλῆς τῶν Θεοτόκη, Ζερβοῦ
κλπ. ἔτσι ἔγινε καὶ εἰς Πρέβεζαν.

Τὸ ποσοστὸν τῆς ἑδαφονομῆς ἦτο, τὸ
1)3 συνήθως τῆς παραγωγῆς σιτηρῶν ἢ
καρπῶν ἢ τὸ 1)2 τῆς κάθε δευτέρου ἔτος
παραγομένης ἐσοδείας τοῦ λαδιοῦ. Εἰς αὐ-
τὴν τὴν περίπτωσιν ἡ τιμαριωτικὴ σχέσις
ἀγροδότου καὶ ἀγρολήπτου ἑκαλῆτο Μ ε-
τ ζ ᾱ ρ α (Mezzara).

Ἐδαφονόμιον ἐπλήρωτον εἰς τὸ Δημό-
σιον Ταμεῖον τῆς Βενετίας καὶ ὅσοι Ἑπτα-
νήσιοι ἢ ξένοι, ἔλθον εἰς τὴν κατοχὴν τους,
μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῶν πρώτων καπε-
ταναίων ἀδιανεμήτους γὰρας. Αὐτοὶ ἦλθαν
εἰς Πρέβεζαν μετὰξὺ 1720 ἕως 1750.

Ἐκτὸς τῆς κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον φυ-
τεύσεως τῶν ἐλαιοδένδρων, ἀπὸ τὰ 1740
καὶ ἔδωθε, πολλὰς φορὲς μικροὶ νοικαραῖοι,
προερχόμενοι ἰδίως ἀπὸ τὴν ἀναπτυσσόμε-
νην, μέρα τὴν ἡμέρα, τάξιν τῶν ψαράδων
καὶ πλοιοκτητῶν, ἀγόραζαν ἀπὸ τοὺς με-
γαλοκτῆμονας παλιούς καπεταναίους καὶ
προύχοιτες ἰδιοκτῆτες κάμποσα στρέμμα-
τα δασωμένης ἐκτάσεως ἢ χέρσου χωραφιοῦ
καὶ ἀνελάμβαναν διὰ λογαριασμό τους,
νὰ τὰ φυτεύσουν ἐλῆς, πληρώνοντες ἕνα
ἑφ' ἑκατὸς συμφωνημένον τίμημα. Ἐνίοτε
ἐνοικιάζαν τὴν ἐκτασὴν αὐτὴ ἀπὸ τὸν τιμα-
ριούχο δίδοντας τὸ καθωρισμένον ἑδαφονό-
μιον, μετὰ τὸν ὅρον πού ἀνεγράφετο εἰς τὸ
συμβόλαιον, νὰ τὴν φυτεύσουν μετ' ἐλιές. Τὰ
τελευταῖα αὐτὰ ἐλαιοκτῆματα πολλὰς φορὲς
ἐγινόταν ὀριστικὴ ἰδιοκτησίᾳ τῶν ἀγρολή-
πτῶν μετὰ τὴν ἐξαγορὰν τους ἀπὸ τούτους.
Σημειωτέον ὅτι στὴν Κέρκυραν μόλις τὸ
1894 ἤρχισε τὸ φεουδαλικὸ καθεστῶς τῆς
ἑδαφονομῆς καὶ δουλοπαροικίας ταύτης
νὰ καταργεῖται⁽¹⁾.

Ἡ Βενετία διὰ νὰ κεντρίσῃ τὸν ζῆλον
διὰ τὸ φύτευμα τῆς ἐλίας, διότι εἶχε τὴν
μονοπώλησιν τοῦ λαδιοῦ, ἀπ' ὅπου εἰσέ-
πρατε ἀρκετὰ τσεκίνια, ὅπως θὰ δοῦμε,
ἔδινε καὶ γενναῖες χρηματικὰς ἀμοιβὰς καὶ
στοὺς καπεταναίους τιμαριούχους καὶ στοὺς
ἐλεύθερους μικροκτηματίες καλλιεργητάς
τῆς ἐλίας.

Οἱ συγγραφεῖς πού ἀσχολήθηκαν μετὰ
τὴν ἱστορίαν τῆς Βενετίας καὶ τὸ Δημοσι-
ονομικόν της σύστημα ἀναφέρουν καθένας
διάφορες ἀμοιβὰς χρηματικὰς. Ὁ Ἰταλὸς
ἱστορικὸς Κάρολος Botta γράφει ὅτι ἡ
Βενετία ἔδινε 42 τσεκίνια διὰ 100 φυτευό-
μενα ἐλαιόδενδρα. Ὁ ἄγγλος συγγραφεὺς
ὁ Νταίβη ἐπίσης ὅτι ἔδινε 42 τσεκίνια (Βε-
νέτικα φλωριά) εἰς κάθε ἑκατοντάδα φυτευο-
μένων ἐλαιοδένδρων.

Ἄλλος συγγραφεὺς ἀναφέρει ὅτι ἔδινε
ἕνα τσεκίνι διὰ κάθε φυτευτόμενον ἐλαιό-
δενδρον. Ὁ καθηγητὴς Ἀνδρέας Ἀνδρεά-
δης γράφει σὶδ φυλλάδιόν του: «ἡ Ἑνω-
σις τῆς Ἑπτανήσου καὶ ἡ Διο-
κῆσις τῆς Προστασίας» τὸ
1907, ὅτι ἡ Βενετία ἔδινε 360 δραχ. διὰ τὴν
φύτευσιν ἑκατὸν ἐλαιοδένδρων. «Οὕτω δὲ
κατωρθώθη», γράφει ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς,
«νὰ φυτευθῶσι δύο ἑκατομμύρια ἐλαιῶν
καὶ ἀνέλθῃ ἡ ἐξαγωγή εἰς 60000 βαρέλας
περίπου ἀνὰ ζεύτερον ἔτος». Ὁ Ἀνδρεά-
δης δὲν διαστέλλει ἂν εἰς ταῦτα ἐπάγονται

κενομοῦσαν ἕνα κατὰλο ἀξιόλογο ἀπὸ τῆς δου-
λειᾶς τῶν συνήθως ἐκτιζαν (ἐνείχαν) διὰ τοὺς
λιτροβειὰ, συναγωνιζόμενοι τὰ δύο—τρία λιτρο-
βειὰ τῶν προυχόντων. Στὰ λιτροβειὰ τοὺς οἱ
πλοίαρχοι δούλευαν προσωπικῶς ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ
τσούρμου καὶ ἔτσι ἀπὸ Καραβοκύρηδες ἢ
Καραβοκυραῖοι τῆς θάλασσας ἐγινόνταν
Καραβοκύρηδες τοῦ λιτροβειοῦ.
Ὅταν καὶ αὐτοὶ παραχόντραιναν μετὰ τὸν καιρὸν
καὶ μετὰ τὰ κέρδη ἔβραζαν ἄλλον εἰδικὸν στόν
ποδὶ τοῦ λέγεται καὶ σήμερ ἀκόμη Καραβο-
κύρη. Λιτροβειὰ τιμαριούχων στὴν Πρέβεζα
ἀναφέρω ἕνα τοῦ Γκινάκα, τοῦ Κονεμένου, τῆς
Μίνας Κονεμένου τοῦ Γερογιάννη, τοῦ Σκέφερη,
Λιτροβειὰ θαλασπινῶν καὶ μικρονοικοκυραίων
κατ' ἀρχὰς πού μετὰ τὸν καιρὸν ὅμως ἐπλούτησαν
ἀπὸ τῆς ἀποκοπῆς ἐλιῶν, εἶναι τοῦ Καλαν-
ζάκη, τοῦ Κολλιαδήμα, τοῦ Τόλια καὶ ἄλλων.
Τὰ ἐλαιοτριβεῖα εἶναι ἱστορικὴ ἀπόδειξις, ὅτι αὐ-
τοὶ πού τὰ εἶχαν κάποτε, ἦσαν μεγάλοι ἐλαιο-
κτηματῆαι τιμαριούχοι, ὅπως τοὺς ἀλευρόμυλους
στὰ ἀπέραντα ἀγροκτῆματα τοῦ σιταριοῦ στὴν Εὐ-
ρώπη, τοὺς εἶχαν ἰδιοκτησίᾳ οἱ κόμητες καὶ βαρὼνται

και τὰ ἐλαιόδενδρα τῆς Πρεβέζης, Πάργας, Τζαμουριάς, πού ἀνήκουν καὶ τὰ μέρη αὐτὰ εἰς τὴν συσταθεῖσαν πολιτείαν τῆς Ἑπτανήσου διὰ τῆς συνθήκης τοῦ 1718.

Ἡ φύτευσις τῶν ἐλαιοδένδρων ἐνεργεῖτο ὑπὸ τὸν ἐλεγχον τῶν ἐπὶ τούτῳ διοριζομένων ἐγγχωρῶν ὑπαλλήλων, οἵτινες ἐκαλοῦντο «Ἐπιστάται ἐπὶ τῆς ἐμφυτεύσεως τῶν ἐλαιοδένδρων» (*Presidenti sopra gli impianti delli olivi*). Μεγά ἐνδιαφέρον διὰ τὴν συνεχῇ φύτευσιν ἐλαιοδένδρων εἶχεν ἐπιδείξει ὁ Γενικὸς Πρόνοητὴς θαλάσσης Αὐγουστῖνος Σαγρέδιος, (σελ. 61 Ἡ Λευκὰς ἐπὶ Ἑνετοκρατίας. Κων. Μαχαιρᾷ).

Με ὅλην τὴν ἀμοιβὴν δ' αὖ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐλαιοφυτείας, οἱ πρῶτοι οἰκισταὶ τῆς περιοχῆς—ἐννοῶ τοὺς ἀγρολήπτας—καὶ οἱ ἄλλοι νέοι ἀποικοὶ πού συνεχῶς συνέρρεον εἰς Πρέβεζαν, εἴτε ὡς τυχοδιώκτες, εἴτε ὡς φυγόδοκοι τῆς Τουρκικῆς Δικαιοσύνης, ἐσαμπούταριζαν τὴν φύτευσιν τῆς ἐλίας καὶ κρυφὰ ξερορίζωναν τὰ νεαρὰ ἐλαιόδενδρα καὶ εἰς ἄλλα ἐβγαζαν ὀλόγυρα τὴ φλοῖδα γὰρ νὰ ξεραθοῦν, ἰδίως οἱ ποιμένες καὶ σκηνίτες βλάχοι πού ἤθελαν τὰ μέρη αὐτὰ ἐλεύθερα καὶ ἀπλήρωτα βοσκοτόπια καὶ χειμαδιὰ τῶν ποιμνίων τους. Τὸ 1937—38 πού ὑπηρετοῦσα στήν Κατούνα τοῦ Ξηρομέρου οἱ χωρικοὶ κα ἐστρεφαν τὶς κενρωμένες ἐλίες τῶν κτηματιῶν, γὰρ ἵα ἔχουν τὸ δ καίωμα νὰ πηγαίνουν σιὰ δάση ὅπου ἦσαν αὐτοὶ νὰ ξυλεύονται ἀνεμπόδιστα καὶ ἀπλήρωτα καὶ βόσκουν τὰ γόδια των. Ὁ ἄνθρωπος δυστυχῶς ἀποβλέπει στὸ «παρανιῖκα συμφέρον» ἐνῶ ἡ ἐλία ἀργεῖ νὰ καρποφορήσῃ καὶ τοῦ φέρει κέρδος.

Ἐχρεώσθησαν αὐστηρὰ μέτρα διὰ τὴν ἐμπέδωσιν τῆς ἀγροτικῆς τάξεως καὶ οἰκονομίας. Τὴν ἀρμοδιότητα αὐτὴν εἶχαν οἱ Προβλεπταῖ τῶν ζημιῶν τοῦ κάμπου, εἰδικὴ βενετικὴ ἀγροτικὴ ἀσφάλεια γὰρ τὸν σκοπὸν κυρίως τοῦτον συσταθεῖσα. Ἐπὶ εἰς δ' ἄστημα ὀγδόντα χρόνων (1718—1798) ἀνεπτύχθη ὁ ἐλαίων τῆς Πρεβέζης.

Μεγάλα ἐλαιοκτῆματα, «Λιοστὰσια», εἶναι γνωστὰ καὶ τώρα εἰς τοὺς Πρεβεζάνους μετ' ἰδὸν ὄνομα τοῦ πρωταρχικοῦ τιμαριούχου πού τις ἐκαλλιέργησε με

τοὺς ἐμφυτευτὰς (σέμπρους) του. Π. χ. τὸ λιοστάσι τοῦ Τσαρλαμπᾶ, τοῦ Μαλιέζου, τοῦ Γκινάκα, τοῦ Κονεμένου, τοῦ Βαλεντίνου καὶ ἔπειτα τοῦ γαμβροῦ του καπετὰν Ἀλεξάνδρου, τοῦ Σκέφερη, καπετὰν Δήμου κλπ. Πολλὰ ἔχουν διαλυθῇ καὶ πωληθῇ κατὰ μέρος. Ὅσο γὰρ τὰ λιοστάσια τῶν ναῶν τῆς πόλεώς μας αὐτὰ εἶναι δωρεαί—λ ἄ σ σ α—φλοοθήσκων καὶ ἀκληρῶν πατριωτῶν Πρεβεζάνων, γὰρ τὰ ὁποῖα ξέρουμε πὼς ἡ Τουρκικὴ ἐξουσία δὲν τὰ ἐπέσραξε.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω γνωστὰ ὀνόματα καπεταναίων πού ἐπῆραν κλήρους εἰς Πρέβεζαν ἀπὸ τοὺς Βενετὰς, καὶ ἡ Ἀλβανικῆς καταγωγῆς οἰκογένεια τοῦ Δούσμανη, πού ἦν ἀν σύμμαχος τῶν Βενετῶν στὸν πόλεμόν του, καὶ αὐτῆς Τουρκίας (1686—1699) εἶχε πάρει κτήματα εἰς Πρέβεζαν εἰς τοποθεσίαν «ἐνθα μέχρις ἐσχάτων ἐσώζετο στήλῃ ἡ τις ἐκαλεῖτο τοῦ Γέρο—Δούσμανη» γράφει ὁ Ζακύνθιος ἱστορικὸς Χιώτης εἰς τὰ «Ἱστορικὰ Ἀπομνημονεύματά του» στὰ 1865. Ἀπὸ τὴν Πρέβεζαν ἡ οἰκογένεια αὕτη ἐφυγεν, ὅταν αὕτη παρεχωρήθη μετ' ἡν συνθήκην τοῦ Κάρολιτς (1699) εἰς τοὺς Τούρκους, εἰς Κέρκυραν, «ὅπου ἐνεγράφη εἰς τὴν χρυσῇ βίβλυν τῶν εὐγενῶν», γράφει ὁ ἴδιος ἱστορικός. Ταῦτόχρονα εἶχαν μετοικήσει εἰς Λευκάδα, ἀπὸ τὸν φόβον τῶν Τούρκων, καὶ 78 ἀπὸ τὰς οἰκογενείας τῶν παλαιῶν Πρεβεζάνων, στοὺς ὁποίους ἡ Βενετία ἔδωσε κλήρους. Μετὰ τὸ 1718 λίγοι—λίγοι αὐτοὶ ξαναγύρισαν, ὅχι ὅλοι, σὶν τὸν τόπον τοῖς, ὅπου ἡ Βενετία τοῖς ἔδωσε τὰ μέσα νὰ ξαναδημιουργηθοῦν, ὡς καλλιεργηταὶ καὶ ἐλαιοκτηματῆαι.

Ἡ αὐξησης τοῦ εἰσοδήματος τῶν κατοίκων ἀπὸ τὴν καλλιέργειαν τῆς ἐλίας καὶ ἡ ἀνάπτυξις καὶ βελτίωσις δ' αὖ τῶν Βενετῶν τῶν μέσων τῆς παροσύνης ἐπέφερε καὶ τοῦ πληθυσμοῦ τὴν αὐξησην. Ὅταν δὲ οἱ Βενετοὶ ἔκαμαν τὴν Πρέβεζαν ἐμπορικὸν λιμένα ἐξαγωγῆς τῶν βοδιῶν, ἀρνιῶν, μαλιῶν, ψαριῶν καὶ τοῦ λαδιοῦ τῆς περιοχῆς τῆς καὶ τῆς Ἠλείου, τότε πῶς πολὺ ηὐξήθη ὁ πληθυσμὸς τῆς. Καθ' ὅλο τὸ διάστημα τῆς Βενετοκρατίας (1717—1797) διετέλεσε τὸ καταφύγιον τῆς ἐλευθερίας τῶν καπεταναίων καὶ κλεφτῶν τῆς Ρούμελης

καὶ ἀπέβη μιὰ Πανελλήνιος Σαγκάη. Ξέρουμε ἀκόμη διὸ ὁ ἀνεφοδιασμός τῶν Σουλιωτῶν εἰς ὄπλα καὶ τ' ἄλλα μέσα τῆς λιτῆς ζωῆς τῶν διεξήγετο ἀπὸ τὴν Πρέβεζαν καὶ τὴν Πάργαν. Ἀπὸ τὸ λιμάνι τῆς εἰσήγοντο στὴν Ἡπειρο τὰ Βενετσάνικα κομποτεχνήματα τῆς ὑαλοουργίας καὶ οἰκοσκευῆς.

Κατὰ τὸν Ἰταλὸν περιηγητὴν Σηροφάνι τὸ 1794 ἡ Πρέβεζα εἶχε 10.000 κατοίκους, τὸ δὲ 1718 πού τὴν ἐπῆραν οἱ Βενετοί, εἶχε, κατὰ τὸν ἴδιο συγγραφέα 60 μόνον καλύβες ψαράδων καὶ ποιμένων. Εἰς τὰς παραμονὰς τοῦ χαλασμοῦ τῆς (12—10—1798) ἀπὸ τὸν Ἀλῆ Πασᾶ, οἱ ἀδελφοὶ Στεφανόπολι, ἀπεισιστάμενοι τοῦ Ναπολέοντος εἰς τὴν Μάνην, πού πέρασαν, γυρίζοντες στὴν Γαλλίαν, ἀπὸ τὴν Πρέβεζαν, ἀναφέρουν ὅτι ἡ Πρέβεζα εἶχε 14.000 ψυχάς, ἀριθμὸς κάπως ὑπερβολικὸς. Τὸ ὅτι ὁμοῦ οἱ Γάλλοι ὀργάνωσαν στὸν καιρὸν τῆς κατοχῆς τῆς πόλεως (Ἰούλιος 1797 ἕως 12—10—1798) πολιτοφυλάκην ἀπὸ 2.000 ἀνδρες, ὅχι 200 πού γράφει ὁ Πουκεβίλ, δείχνει φανερά ὅτι τότε ἡ Πρέβεζα ἦταν πυκνὰ κατοικημένη.

Σχετικὰ μὲ τὸ λάδι τὰ ἐξῆς ἔχω νὰ σημειώσω. Ἡ Βενετία εἶχε τὴν μονοπώλησιν τοῦ λαδιοῦ σ' ὅλην τὴν Ἑπτανήσον καὶ τὰ Ἡπειρωτικὰ ἑξαρτήματα αὐτῆς. Ὁ Καθηγητὴς Ἀνδρεάδης γράφει σὶδ βιβλίον του «Περὶ τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως τῆς Ἑπτανήσου ἐπὶ Ἑνετῶν» 1914, ὅτι ἡ ἐτήσια ἑξαγωγή λαδιοῦ ἀπὸ τὴν Πρέβεζαν ἔφθανε τὴν ἀξίαν τῶν 2000 τσεκινίων, εἰσέπραττε δὲ ἡ Βενετία τελωνειακὸν δασμὸν 36 σολδία κατὰ τσεκινίον ἐκτὸς τοῦ φόρου τοῦ διποδίου διὰ τοῦ στομίου τοῦ Ἀμβρακικοῦ, πού ἦτο 8 σολδία διὰ πλοῖα πού θὰ κατευθύνονταν εἰς Ὀθωμανικοὺς λιμένας, καὶ 1010 ἀν ταῦτα ἔπλεαν εἰς ἄλλα μέρη. Καὶ τοὺς τελωνειακοὺς δασμοὺς ἡ Βενετία τοὺς ἐξεμισθωνε, φυσικὰ εἰς ὁμογενεῖς, γὰρ νὰ μὴν ἔχη ἐνοχλήσεις, ἀν ἂν εὐθείας μὲ ὑπαλλήλους τῆς τοῦς εἰσέπραττε.

Τὸ 1760 ἐξήχθησαν διὰ Βενετιαν ἀπὸ τὸν Ἀμβρακικὸν 1000 βαρέλια ἐλαίου «ὅπερ ἐτιμᾶτο πρὸς λίρας Ἑνετικὰς 110 τὸ βαρέλι ἢτοι ἀξίας 2292 τσεκινία (Σελ. 194 «Ἡ Λευκὴ σύλὸς τοῦς Ἑνετοῦς» Κ. Μαχαιρᾶ 1951).

Εἰσέπραττε δὲ καὶ τοπικὸν φόρον κατὰ τὴν ἐκθλίψιν τοῦ ἐλαιοκάρπου πού ἔφθανε μιαν λίραν Βενετικὴν διὰ τρία τσουκάλια ἐλαίου, πού εἰσεπράττετο εἰς τὰ λιτρουβειά, εἴτε εἰς εἶδος, εἴτε εἰς χρῆμα, ἀπὸ τὸν ἐκμισθωτὴν τούτου. Μία λίρα=0,21 τῆς προπολεμικῆς δοχ.

Τὸ τσουκάλι ἢ pignata ἦτο μέτρον λαδιοῦ ἀπὸ 6 Βενετικῆς λίτρης καὶ 3 οὐγγιῆς (1 λίτρα=150 δράμια ἢ 477,05 γραμ. 18 λίτρης καὶ 9 οὐγγιῆς κάμνουν ἓνα σταμνίον. 7 σταμνία κάμνουν μιὰ βαρέλλα.

Κατὰ τὸ ἔτος 1757 ἀπὸ τὴν Πρέβεζαν καὶ Βόνιτσαν, πού ὑπῆγετο εἰς τὸ Ταμεῖον Λευκάδος, οἱ Βενετοὶ εἶχαν ἔσοδα 1561,12 τσεκινία. Ἐνα τσεκινίον ὑπολογίζεται εἰς 11, 20 περίπου προπολεμικὰς δοχ.

Ἡ ἑξαγωγή σταροῦ, ἀραβοσίτου, κριθαροῦ καὶ βρώμης ἀπὸ τὸ λιμάνι μας ἔφθανε τὸ 1771, τότε πού ἔγινε ἡ κωδικοποίησις τῶν φορολογικῶν διατάξεων τῆς Βενετίας, τὰ 15.272,2 τσεκινία τῶν λαχανικῶν, ὀσπρίων καὶ μαλλιών ἡ ἑξαγωγή ἦταν ἀξίας 1909,2 τσεκινία. Ταῦτα κατὰ τὸν Ἀνδρεάδην. «Ἡ φορολόγησις τοῦ ἐλαίου ἐν Βενετίᾳ τοῦ ὁποίου αὕτη εἶχε τὸ μονοπώλιον, ἦτο τειραπλασία τοῦ ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις. Ἐκ τούτου καὶ τοῦ μονοπωλείου τοῦ Ἑπτανησιακοῦ ἁλατος, ἡ Βενετία εἶχε κέρδος 48000 δουκάτια ἓνα ἔτος». (Σελ. 236 τομ. Β' Ἀνδρεάδης).

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐλαιοδένδρων τῆς Πρέβεζης σ' αὐτὸ 1912 ἔφθανε τὰ 135 000 περίπου. Οἱ πυρκαϊῆς, τὸ ξερρίζωμα καὶ ἡ δημιουργία περιβολίων ἐμείωσαν τὸν ἀριθμὸν γύρω σ' αὐτὸ 105.000. (Ἀπογραφή τοῦ 1940). ἔχουν καὶ λειεργηθῇ ὁμοῦς ἄλλα τόσα περίπου ἐμπειροειδῆ καὶ ὀπωροφόρα. Τὸ 1938, ἔτος μεγάλῃς παραγωγῆς, παρήχθη λάδι 500 000 δκ. περίπου, ἐφέτος προβλέπεται νὰ φθάσῃ τὶς 800 000.

Λόγω μικροῦ εἰδικοῦ βάρους τοῦ λαδιοῦ μας ἐν σχέσει πρὸς τὸ τῆς Καλαμάτας καὶ διότι ἔχει χροῶμα κίτρινον καὶ δὲν καπνίζει καίόμενον, ἐχρησιμοποιοῦτο γιὰ τὰ ἀπειρα κανδήλα τῶν πολυαριθμῶν ἐκκλησιῶν τῆς Ἁγίας Ρωσικῆς Αυτοκρατορίας καὶ ἐπὶ Βενετοκρατίας καὶ Τυρκοκρατίας.

ΗΠΕΙΡΟΤΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΔΑΚΡΥΑ

Ζήλεψε νά πάει, νά πάει, νά πάει,
στὰ μεγάλα ξένα, στ' άγνωρα τὰ ξένα.
Κι' έφυγε, καί πάει, καί πάει, καί πάει!

Μέ μεγάλα πλοΐα, μέ μεγάλα τραΐνα
(μόνα ποΰε χε πάψει ν' αγαπάει)
γύρισε τὰ ξένα, κι' είδε όλα τὰ ξένα!

Μέρες όλο θάμπος, νύχτες όλο φώς,
καί τ' άποσταμένα μάτια του έχουν σβύσει.
Στὰ βαθουλωμένα μάτια σβεί τò φώς!

Τόσες άμαρτίες, τόσες ποΰειχει ζήσει,
κι' ένας λίγος πόνος πού τόν τρώει κρυφός.
Όλα, Θέμου, δύση, κι' όλα δύση!

Σκέφτεται καί κλαίει τήν ξενητειά,
τώρα πού ένα ρίγος τόν τύλλγει,
τώρα πού έχει γύρει σά δαρμένη ιτιά:

Μιά γωνίτσα—άς είχε!—τόση λίγη
στο χωριό, μέ ό' όρθα γηραιά.
Τίθελε νά φύγει! Τίθελε νά φύγει! . . .

ΤΑΚΗΣ ΤΣΙΑΚΟΣ

ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΑΣ ΜΟΥ

Πώς νάταν, Θέ μου, ταπεινά κι άθόρυβα νά ζούσα
πέρα σιόν κάμπο τόν πλατύ, σέ μι άκρη τοΰ χωριού μου,
τ' άνθοτραγούδι στο νερό, τοΰ "Αραχτιου νά γροικοΰσα,
πνίγοντας κάθε θύμηση τοΰ άσίγαστου, καημού μου.

Κι ακόμα νά αν στήν έρμιά καί νάχα ό,τι ποθοΰσα,
ένα σπιτάκι άπόμερο, φτωχό, λησμονημένο,
μέ τò γαλάζιο τ' οΰρανοΰ μονάχα νά μεθοΰσα
καί τής καρδιάς μου τ' όνειρο τò κρυφαναστημένο.

Κι ακόμα, Θέ μου, μιάν αύγή μιά ξάστερην αύγοΰλα,
χωρίς ανάσαση βαριά, σάν άχνα ένòς όνειρου.
"Αχ! Νά σβυνόταν άπαλά κι ή δόλια μου ψυχοΰλα
—σά γλάρου λαφροπέταμα—στο μπλάβο ένòς άπείρου.

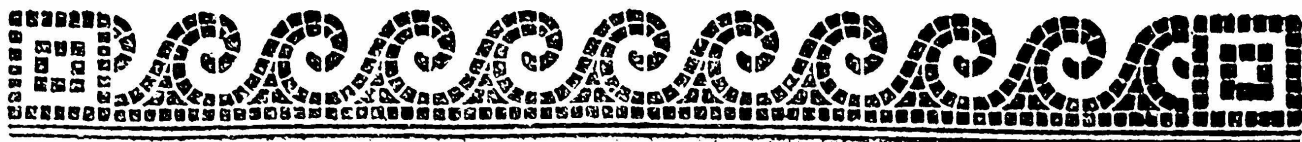
ΜΑΡΙΑ ΑΡΚΑΔΙΟΥ

Ο ΕΡΩΔΙΟΣ ΣΤΗ ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ

Μεσ' ἀπ' τὰ σύνεφα περνῶ, ψάχνω νὰ βρῶ τὸν κόσμον
 κι' ὅταν μιλῶ στὴ θάλασσα, ψάχνω νὰ βρῶ τὸν κόσμον,
 νὰ πιάσω μὲ τὸ χέρι μου τὸν κόσμον ποὺ ἔχω χάσει.
 ὦ, νὰ μποροῖσε μιὰ στιγμή νὰ ρθεῖ
 τὸ σπίτι μου ποὺ κληρονόμησα στὴ συνοικία τοῦ ὄνειρου
 τὸ σπίτι αὐτὸ ποῦναι κοντὰ στὸν ἥλιο καὶ στὰ σύνεφα,
 δίπλα-σας, ἀνθρώποι μου ἀπλοῖ, στὴ γειτονιά τῶν πόνων σας
 τώρα ποὺ πᾶ βαρέθηκα τὰ ζῶ τόσο μακριὰ σας.
 Βαρέθηκα τὴν ὕλη μου, χιούδι ἀπὸ τὴν ἀπεχὴ μου,
 ἀδάτατος, γιαιένιος νὰ πορεύομαι πάνω ἀπὸ τοὺς δρόμους σας
 πάνω ἀπὸ τοὺς δρόμους ποὺ ὁδηγοῦν στὶς κορυφές τῆς ἀγωνίας.
 Βαρέθηκα νὰ σᾶς προσφέρω ἓνα ποιήρι μὲ ὑποσχ'σεις,
 βαρέθηκα νὰ τραγουδῶ τὸν πόνο τοῦ μοναχικοῦ,
 βαρέθηκα ἡ καλημέρα μου νὰ μὴν ἀκούει μιὰ καλημέρα.
 Νὰ μ' ἐπ'ανε ἓνας ἀπὸ σᾶς ἀπὸ τὸ μπράτσο, νᾶθελε
 ἡ Μαργαρίτα ἓνα περίπατο κάτω ἀπ' τὸ ἄστρο ἐμένα,
 μέσα στὰ μάτια της ὁ κόσμος νᾶμπαινε μὲ τὴ γλωμὴ μορφὴ μου,
 τὸν ἀπαλὸ λόγο νᾶκουγα μέσα της πῶς ὑπάρχω.
 Ἄς εἴμουν κάτι ποὺ αὐτὴ νὰ τόθελε, ὦ, ἄς εἴμουν
 αὐτὸ ποὺ νὰ τὴν κάνει εὐκολὰ νὰ φεύγει ἀπὸ τὸν πόνο της,
 ἄς εἴμουν μεσ' τὸ νοῦ της σὰν κινᾷει στὸ μόχθο τῆς ἡμέρας!
 Ἐκεῖ ποὺ κλαίει γιατί δὲν ἐκπληρώθηκαν ὅλες οἱ προσδοκίες της,
 κεῖ ποὺ χαμογελάει ὅταν θυμᾶται τὸ φεγγάρι,
 ἐκεῖ στὴ γραφομηχανὴ ποὺ γράφει ὅ,τι ἀντιπαθεῖ
 ὄραμα ἄς εἴμουν νὰ τῆς ἔφερνε μιὰ ὑπόσχεση εὐτυχίας.
 Πῶς ἀπαλὰ χαϊδεύει ὁ φιλοχρήματος τὸ νόμισμα στὰ τρεμισμένα χέρια του
 πῶς σφίγγει ἡ γῆς τὴ ρίζα τοῦ ἀνθους στὰ χέρια της τὰ χωματένια
 κι' ὅλα τὰ μάτια τοῦ ὄρα οὐ πῶς βλέπουνε τὴ γῆ μας,
 νάμουν κι' ἐγὼ στὸ χέρι της αὐτὸ ποὺ συνειδηθεῖ,
 ἀνατολὴ ποὺ νάφεγγε ἡ παρουσία μου στὴν ψυχὴ της.
 Πάνω ἀπ' τὴ στέγη ὅλου τοῦ κόσμου, στὶς ἐρημίες τῶν ψυχῶν
 ἐκεῖ ποὺ βόσκει ἡ Μαργαρίτα ἐλπίδες γιὰ τὸ μέλλον
 ὁ ἐρωδιὸς περήφανος τεντώνει τὶς φτεροῖγες του
 νὰ φυλαχτεῖ ἀπ' τῶν πόνων τοῦ τῆ μαύρη καταιγίδα,
 ὁ ἐρωδιὸς ποὺ ἀτάσθησε μέσα μου τὸν ποιητὴ
 κι' ἀφάνισε τὸν ἀνθρώπο, αὐτὸν ποὺ ἤθελαν νάμει.

ΒΑΣΟΥ Π. ΜΠΕΧΛΗ

ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝΕΥΗ

(ΔΙΗΓΗΜΑ)

Στο πεζούλι της αὐλῆς καθόταν ἀπὸ ὦρα πολλὴ ὁ μπάρμπα—Σταῦρος, ἕνας ἐξηντάρης ἄνθρωπος, μὲ τὸ δάσκαλο τοῦ χωριοῦ καὶ μιλοῦσαν. Πιὸ πολὺ ὁ γέρος. Μονολογοῦσε θαρρεῖς. Πότε, πότε ἔσκυβε στὸ ἀλέτρι ποὺ πελεκούσε.

—Ποῦ λές, πόσον καιρὸ παιδεύομαι μ' αὐτὸ κι' ἀκόμα δὲ λέει νὰ τελειώσει, πόσον καιρὸ! . . . Ἀλλὰ σάμπως καὶ τί θὰ τὸ κάνω; . . . Μπορῶ ἐγὼ τώρα νὰ τὸ δουλέψω; . . . αὐτὸ θέλει χέρια, θέλει πλάτες . . . κι' ἐγὼ . . . ἐγώ, ποῦ λές, ἔμεινα μόνος πιά, πᾶνε τὰ χέρια μου, τὰ πόδια μου κοπήκαν . . . ἢ μέση μὲ πονεῖ . . . δὲν μπορῶ . . . ὅμως πρέπει νὰ ξαναγιώσω, νὰ γίνω ὅπως ἦμουν μιὰ φορά . . . "Ὅλες ἐτοῦτες οἱ ψυχὲς θέλουν νὰ φᾶνε, νὰ ζήσουν. Δὲ σοῦ λέω, δουλεύουν καὶ τὰ κορίτσια, μὰ τί νὰ σοῦ κάνουν . . . αὐτὰ ἔχουν ἄλλο προορισμό, ἄλλη ἔγνοια . . .

Πέρασαν λίγες στιγμές. "Ενας σκύλος γαύγιζε μακριὰ δυό, τρεῖς φορές κι' ὕστερα πάλι ἡ σιωπὴ.

Στύλωσε τὰ μάτια του στὸ κενό. Πέρα ἦταν οἱ λόφοι, τὰ δέντρα, τὰ χωράφια· τίποτε δὲν τάραζε τὴ δειλινὴ γαλήνη. Μόνο τὰ ποτάμια ποὺ ἔσερναν τὸ μονότονο βουητό τους γιὰ τὴ μακρινὴ θάλασσα.

—Ποῦ λές, τί ἤθελε κι' ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος καὶ μ' ἀνάψε τὴ φωτιά; "Ετσι ποῦ λές μοῦ φαίνεται πὼς δὲν ξημερώνουν οἱ νύχτες. Εἶχα μάθει νὰ περιμένω, ἀλλὰ τώρα δὲν μπορῶ, δὲν ἀντέχω, ὁ νοῦς μου εἶναι ὅλο ἐκεῖ . . .

—Γιὰ ποιὸν ἄνθρωπο μιλάς μπάρμπα—Σταῦρο;

—Μὰ . . . γιὰ τὸν κύρ—Μανώλη.

—"Α, γιὰ τὸν κύρ Μανώλη; καλὰ.

Κι' ὁ γέρος ἐξακολουθοῦσε τὸ μονόλογό του.

"Ετσι γινόταν κάθε φορά ποῦ ἀνταμύνονταν οἱ δυὸ αὐτοὶ ἄνθρωποι. "Η ὁμιλία γύριζε ἀπ' ἐδῶ, ἀπ' ἐκεῖ στὰ χρόνια τῆς νειότης, στὰ χρόνια τοῦ πολέμου, στοὺς Τούρκους στοὺς ληστὲς ποὺ δυνάστεταν στὴν περιοχὴ κι' ὕστερα τρούπ, ἔπεφτε στὸ ἴδιο: "Ηταν ἡ ἱστορία τοῦ παιδιοῦ του, τοῦ Λάζου, ποῦ ἦταν αἰχμάλωτος ἐδῶ καὶ τρία χρόνια στίς χῶρες τοῦ Βορρά. Δὲν ἤξερε ἂν ζοῦσε ἢ εἶχε πεθάνει, Κι' ὁ λόγος σιγά, σιγά ἔφτανε στὸν κύρ—Μανώλη. "Αλεξόπουλος Ἐμμανουήλ, μηχανικὸς ὑπηρεσίας στεγάσεως πυροπαθῶν» ἔτσι τοῦ εἶχε συστηθεῖ.

—Εἶχε φτάσει, ποῦ λές ἕνα πρωτὶ καὶ μὲ βρῆκε ἐδῶ. Κάθησε κ' αὐτὸς σ' ἐτοῦτο ἐδῶ τὸ πεζούλι. Εἶπαμε πολλὰ γιὰ τὸν πόλεμο, γιὰ τὰ καμένα σπίτια. Καμιὰ φορά ἤρθαμε καὶ στὴν κουδέντα τοῦ Λάζου. Στάθηκε σιωπηλὸς κι' ἄκουσε ὅλη τὴ θλιβερὴ ἱστορία. "Οταν τελείωσα, γυρίζει καὶ μοῦ λέει: «Δὲν εἶναι σωστὸ νὰ ζεῖς μὲ τὴν ἀγωνία μερονυχτὶς μπάρμπα, δὲ γίνεται, πρέπει νὰ βροῦμε μιὰ λύση». «Τὶ λύση νὰ βροῦμε κύρ Μανώλη μου; ἐδῶ δὲν ξέρει τίποτα τὸ σύνταγμά του, δὲν ξέρει ἡ Νομαρχία, δὲν μπόρετε νὰ μοῦ πεῖ κανένας τίποτα· σάμπως δὲ ρώτησα; κι' ἐλόγου σου μοῦ λές λύση!». «Κι' ὅμως μπάρμπα πρέπει νὰ μάθεις. Θὰ γράψουμε στὴ Γενεύη». "Εγὼ παραξενεύτηκα «Εἶλα: καμιὰ γυναῖκα αὐτῇ, τοῦ λέω, ξέρει τίποτα ἀπὸ πλάτες ἀπὸ χαρτιά; οἱ γυναῖκες ὅλο καὶ τὰ καταφέρουν»· γέλασε. «—"Οχι δὲν εἶναι γυναῖκα, εἶναι πολιτεία ἡ Γενεύη μακριὰ πολὺ ἀπ' ἐδῶ, στὴν Εὐρώπη». «—Καὶ μποροῦν νὰ ξέρουν οἱ πολιτεῖες τέτια πράγματα, εἶναι ζωντανὰ οἱ πολιτεῖες κύρ Μανώλη μου;»

Τότε μοῦ ἐξήγησε ὅτι εἶχε σκεφτεῖ. "Εβγαλε ὕστερα χαρτὶ καὶ πέννα ἀπ' τὴν

πάντα του κι' έγραψε, έγραψε πολλά. Για τὸ Λάξο γιὰ τὴ μάνα του ποὺ κλαίει ἀδιάκοπα γιὰ τὶς ἀδελφές του, σὺν τὰ ἐγραφα ἐγὼ ὁ ἴδιος, κατάλαβες. Τοὺς παρακάλαγε νὰ κοιτάξουν νὰ δροῦν τὸ παιδί μου, ξέρω κι' ἐγὼ πῶς τ'ἔγραψε ἔτσι. Κατόπι μου τῶστε νὰ βάλω τὴν ὑπογραφή μου. Ἀμ' ξέρω ἐγὼ γράμματα; οὔτε τὴν Ἀλφα! Ποῦ νὰ τὰ μάθω; εἶχαμε Σχολεῖο στὰ χρόνια μας; εἶχαμε δάσκαλο σὺν ἐλόγου σου; τίποτε δὲν εἶχαμε. Ἐγραψε λοιπὸν κι' αὐτὸς τ' ὄνομά μου καὶ μοῦ τὸ ἔδωκε. Τὸ ἔστειλα κι' ἀπὸ τότε καρτερῶ ἀπόκριση. Στὶς γυναῖκες, δὲν εἶπα τίποτα τσιμουδιά. Δὲν ἔχουν ὑπομονή οἱ γυναῖκες. Θὰ μὲ τρώγανε μὲ τὰ ρωτήματα «—Ἦρθε καμὶάν ἀπόκριση; εἶχες κανένα γράμμα; ἔ ἀποῦ δὲν εἶχες γράμμα πᾶει νὰ πεῖ πῶς χάθηκε, δὲ ζεῖ». Καὶ δὲς του κλάμματα καὶ μοιργιολόγια.

—Θαρθεῖ μπάρμπα—Σταῦρο ἔπου νᾶναι, τώρα θαρθεῖ ἡ ἀπάντηση.

—Αὐτὸ λέω κι' ἐγὼ πῶς θαρθεῖ.

Ὁ ἥλιος εἶχε κλείσει τὸ δρόμο του γιὰ κελίη τὴν ἡμέρα. Πίσω ἀπὸ τοὺς λόφους ἀνέβαινε τὸ σκοτάδι σιγά, διακριτικά. Ὁ γέρος μάζεψε τὰ ἐργαλεῖα του.

—Πᾶμε μέσα στὴ φωτιά, εἶπε ἔβαλε ψύχρα. Νᾶ, ἔπου νᾶναι θάρθουν κι' οἱ γυναῖκες θὰ μᾶς φτιάσουν κάτι νὰ φᾶμε.

—Ὅχι μπάρμπα—Σταῦρο, εὐχαριστῶ θὰ φύγω.

—Ὅμως δὲν μοῦ εἶπες: Ποιὸς θὰ μου τὸ διαβάσει τὸ γράμμα σὺν ἔρθει;

—Ἐγὼ μπάρμπα—Σταῦρο, ποιὸς ἄλλος;

—Μὰ δὲν θάναι ἐλληνικά, ἔτσι μοῦ εἶπε ὁ κύρ—Μανώλης, οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι δὲν ξέρουν ἐλληνικά. . . Ἴσως νᾶναι Γαλλικά. . .

—Ὅπως καὶ νᾶναι θὰ τὸ διαβάσουμε, φτάνει ναρθεῖ, φτάνει νὰ ζεῖ τὸ παιδί σου, ὁ Λάξαρς.

—Αὐτὸ λέω κι' ἐγὼ, φτάνει νὰ ζεῖ.

Σὲ τοῦτο τὸ μακρυνὸ χωριό, τὸ λησμονημένο ἀπ' τὸν Θεὸ καὶ τοὺς ἀνθρώπους, μὲ τοὺς λιγοστοὺς του κατοίκους κλεισμένους στὴ μοναξιά τῶν σκόρπιων σπιτιῶν, οἱ συντροφίες ἦταν λιγοστές. Τὰ νέα ἔρχονταν πάντα μὲ μικρὰ βήματα κι' ἔκαναν τὸ γύ-

ρο γιὰ καιρὸ ὥσπου γινόταν ἀνάμνηση, γινόταν ἱστορία. Ἀκόμα κι' ὁ ταχυδρόμος τοὺς θυμόταν πολὺ σπάνια. Δρόμος δημόσιος σ' αὐτὸ δὲν ἐβγαζε ἀπὸ πουθενά. Τὰ μονοπάτια ἔσπερναν τὸ λιγνὸ τους κορμί καὶ ψαχούλευαν τὶς ρεματιές, τὶς ἀκροποταμιές τὴν ἀτελεύτητο σειρὰ τῶν λόφων. Ὁ ἴδιος ὁ δάσκαλος κᾶθε φορὰ ποῦ ἤθελε νὰ μιλήσει στὰ παιδιὰ του γιὰ τὶς μακρυνές θάλασσες, γιὰ τὰ νησιά, τὶς πολιτείες, τ' ἀνέβαζε στὴν κορυφή τοῦ λόφου. Πέρα μακρυνὰ κατὰ τὴν ἀνατολή ἦσαν ἡ Ὀλύμπια γουμνὴ καὶ μονοκόματη. Ἀπ' τὸ νοτιὰ ἡ Βριτζάχα ἔλο ἡρωισμό κι' ἱστορία κι' ἀπ' τὸ Βορριά τὸ μάτι ἔφτανε πολὺ μακρυνὰ, ὡς πέρα ἀπ' τὰ σύνορα. Τότε μέσα στὴν προσπαθειά του νὰ δώσει σὲ τοῦτα τὰ μικρὰ πλάσματα τὴ μορφή τῆς θάλασσας, τῶν νησιῶν, ἐπλαθε εἰκόνες, σχέδια μὲ τὰ βουνὰ μὲ τὰ ποτάμια ποὺ κύκλωναν ἐλόγυρα τὴ σειρὰ τῶν λόφων ποὺ ἀπάνω τους ἦταν σκορπισμένο τὸ μικρὸ τους χωριό.

—Ὀλόγυρά μας εἶναι τὰ ποτάμια, τὸ νερό, τοὺς ἔλεγε.

Αὐτὸ τὸ ἤξεραν καλὰ, τὰ εἶχαν ἰδεῖ ἀπειρες φορές.

—Ἀν λοιπὸν βρεθοῦμε στὴν ἀνάγκη, νὰ θελήσουμε νὰ πᾶμε στοὺς ἀντικρυνοὺς τόπους μπορούμε νὰ τὸ κάνουμε αὐτὸ χωρὶς νὰ περάσουμε τὸ ποτάμι;

—Ὅχι ἀπαντοῦσαν ἔλα μαζί τὰ παιδιὰ.

—Ἐ, αὐτὸ εἶναι νησί. Ὅταν δὲν μπορείς νὰ φύγεις ἀπὸ τὸν τόπο σου χωρὶς νὰ περάσεις νερό πολὺ, νὰ περάσεις τὴ θάλασσα.

—Καὶ μπορεί νὰ περνιέται τὸ νερό διὰ εἶναι πολὺ;

Τότε τοὺς μιλοῦσε γιὰ τὰ πλοῖα, τὰ καΐκια ποὺ ταξιδεύουν χωρὶς κινδυνὸ τοὺς ἀνθρώπους πᾶνω ἀπ' τὸ πολὺ νερό, γιὰ τὶς βαρκοῦλες ποὺ τὶς κυβερνᾶνε ὡς καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ, χωρὶς φόβο.

Γιὰ τὴν μαύρη γραμμὴ ποὺ φαινόταν πολὺ μακριὰ πρὸς τὰ ὄρεινά καὶ ποὺ γυάλιζε στὸν ἥλιο, δὲν γνώριζαν τίποτα.

—Εἶναι ὁ δρόμος ποὺ πᾶει ἀπ' τὶς μακρυνές πολιτείες στὴ θάλασσα, τοὺς ἔλεγε. Ἐχουν τόσο πλάτος, ποὺ μπορούν νὰ περῶνε πιασμένα ἀπ' τὸ χέρι πέντε, καὶ δὲ κα παιδιὰ μαζί. Τοὺς ἔλεγε ἔπειτα γιὰ τὴν αὐτοκίνητα γιὰ τὰ κάρρα. Καὶ τὰ μάτια

τῶν παιδιῶν ἀνοιγαν, ἀνοιγαν ἐκπληκτα, γινόταν πελώριες σπηλιές ποῦ προσπαθοῦσαν νὰ ρουφίξουν τὸ ἀπειρο, τὰ πράγματα ποῦ κρύβονταν πίσω ἀπ' τοὺς δασωμένους λόφους, πίσω ἀπ' τὰ μεγάλα βουνά.

Ἔτσι περνοῦσε ἡ ζωὴ ἡσυχῇ κι' ἀπλῇ. Μὲ τὴν ἴδια τάξη, μὲ τὴν ἴδια σειρά, γινόταν ὅλα καθὼς ὁ καιρὸς ἔγραφε τοὺς κύκλους του. Τίποτε δὲν μποροῦσε νὰ ταραξοῖ τὴν σκέψη. Οἱ γέροι ἀκουμποῦσαν στὶς πόρτες τῶν σπιτιῶν καὶ στέκονταν ἀσάλευτοι νὰ κοιτάζουν ὥρες τὸν ἥλιο ποῦ ταξιδεύει καὶ νὰ κλωθογυρίζουν στὸ νοῦ τους τὶς ἡρωϊκὲς ἡμέρες τῆς νειότης, τὶς ἀγριεῖς ἡμέρες τοῦ τόπου. Οἱ ἄλλοι δούλευαν τὴν σκληρὴ γῆ χωρὶς καὶ νὰ χορταίνουιν ποτὲ τὸ ψωμί. Οἱ νέοι ἔκαναν τὴν ἀνία τους σταυροῦς, γράμματα στιχοπλάκια καὶ τὰ σκάλιζαν στοὺς κορμούς τῶν δέντρων, στὰ βράχια. Τὰ κορίτσια βοσκοῦσαν τὰ γιδοπρόβατα στὶς πλαγιὲς καὶ κουβαλοῦσαν ξύλα σιωπηλὰ κι' ὑπάκουα στὴ μοῖρα τους.

Γι' αὐτὸ τὴ συντροφιά τοῦ μπάρμπα—Σταύρου τὴν ἀποζητοῦσε πάντα ὁ δάσκαλος. Κι' ὅσες φορές ἡ ὁμιλία κλωθογύριζε στὰ ἴδια πάντα θέματα τολμοῦσε κάποτε νὰ τοῦ πεῖ: «Μοῦ τὸ εἶπες μπάρμπα—Σταῦρο αὐτὸ κι' ἄλλη φορά». Τότε ὁ γέρος εὖαν ντροπιασμένος πρόφερνε ἕνα λόγο συγνώμης. «Ἄ! σοῦ τὸ εἶπα παιδί μου; νὰ μὲ συμπαθᾷς. Μυαλὸ ποῦ τώχω κι' ἐγώ!».

Πέρασε καιρὸς ἀπ' τὸ φθινοπωρινὸ ἐκεῖνο δειλινό. Ἦρθαν οἱ βροχὲς τοῦ χειμῶνα, οἱ λάσπες τῶν δρόμων, ἡ παγωνιά. Δὲν ἦταν νὰ βγαίνει κανεὶς συχνά. Μέσα στὸ μικρὸ του δωμάτιο περνοῦσε τὶς ὥρες τῆς μοναξιάς μὲ τὶς ἀναμνήσεις καὶ τὰ βιβλία. Σκυμένος πάνω τους ρουφοῦσε τὴ μαγεία τῶν σελίδων τους καὶ ταξίδευε ἀπὸ ἐκεῖ μέσα σὲ τόπους μακρυνούς, μ' ὅλη τὴ σιγουριά καὶ τὴν ἀνεση.

Στὸ τζάκι ἔκαιγε νυχτόημερα, πλούσια καὶ χορταστικὴ ἡ φωτιά. Ἦταν κι' αὐτὴ ἕνας καλὸς σύντροφος.

Πότε πότε ἐκεῖ ποῦ γύριζε τὶς σελίδες σταματοῦσε καὶ κοίταζε τὶς φλόγες. Ἡ σκέψη τότε πηγαινε στὴν ἱστορία τοῦ ἀνθρώπου ποῦ περιμένει ἕνα γράμμα, ξανα-σχεδιάζε τὰ ἐπεισόδια τῆς ζωῆς του ὅπως

τοῦ τὰ εἶχε πεῖ ὁ ἴδιος. Τὰ λόγια του καθαρά, ἀπαλὰ ξανάρχονταν στὸ νοῦ του.

«—Ὅταν ἦμουν μικρὸς πηγαίναμε μετὸν πατέρα μου στὸ ποτάμι. Μ' ἄφηνε νὰ περιπλένω κάτω ἀπὸ ἕνα δέντρο κι' ὅταν ἀκουγα τὶς τουφεκιὲς ἔτρεχα ὅλος χαρὰ καὶ μαζεῦαμε τὰ ψάρια. Αὐτὸ γινόταν συχνά. Ἐνα ἀπόγευμα ὁμως μέπηρε ὁ ὕπνος καὶ δὲν ἀκουσα τίποτα. Ὅταν ξύπνησα, εἶχε νυχτώσει πιά. Φοβήθηκα στὴν ἐρημιὰ κι' ἄρχισα νὰ φωνάζω τὸν πατέρα μου. Καμιὰ ἀπόκριση. Πίστεψα πὼς ἔφυγε ἀπ' ἄλλο δρόμο καὶ μ' εἶχε ξεχάσει. Πῆρα τὸ δρόμο τρέχοντας γιὰ τὸ σπίτι. Ὁ πατέρας μου δὲν εἶχε πάει. Περιμέναμε ἀρκετὴ νύχτα».

«Θὰ ψάχνει γιὰ σένα, μοῦ εἶπε ἡ μητέρα μου, ἔπρεπε νὰ περιμένεις» «Ἐπρεπε, εἶπε, μὰ φοβόμουν, κι' ἔπειτα ἀφοῦ δὲν ἀκουσα τίποτα;» Βγῆκαν τότε ὅλη τὴ νύχτα νὰ τὸν φωνάξουν στὰ σπίτια, στοὺς λόφους, πουθενά! Περιμέναμε ὥς τὸ ξημέρωμα, τὴν ἄλλη μέρα τὸν βρῆκαν μέσα στὴν ὁδὶρα. Στὴν ἄκρη τοῦ βράχου εἶδαν τὸ πάτημά του, τὸ γλύστρημα. Ἐμένα δὲν μὲ πῆραν μαζί τους στὸ ποτάμι, οὔτε μ' ἄφησαν στὸ σπίτι μὲ πῆγαν ἄλλου. Ἔτσι δὲν τὸν εἶδα πεθαμένον τὸν πατέρα μου. Ἀκουσα μόνο τὴν καμπάνα ποῦ χτυποῦσε ὥς τὸ δειλινό. Ἀκόμα μοῦ φαίνεται πὼς θὰ γυρίσει ἀπ' τὸ βράχο. Περιμένω. . . » Τώρα περιμένει τὸ γράμμα, περιμένει τὸ παιδί του, τὸ Λάζαρο . . .

Ἡ νύχτα εἶχε περάσει. Στὸ τζάκι χαμηλώνουν οἱ φλόγες. Τὸ βιβλίο ἀπόμεινε ἐκεῖ ἀνοιχτό, χάσκει. Ἐνα χτύπημα στὴν πόρτα. Ποιὸς νᾶναι τάχα τέτια ὥρα;

—Ποιὸς εἶναι;

—Ἐγὼ ὁ μπάρμπα—Σταῦρος, ἀνοιξε. Τέτια ὥρα μὲς στὴ βροχή, στὴ νύχτα, μιὰ τέτια ἐπίσκεψη δὲν ἦταν κάτι συνηθισμένο. Ἀπ' τὴ σκέψη του πέρασε μιὰ ὑποψία, μιὰ μικρὴ ὑποψία.

Μήπως εἶναι τίποτα γιὰ κεῖνο ποῦ περιμένει;

Ἦταν ἀλήθεια γι' αὐτό. Εἶχε ἔρθει τὸ γράμμα. Τώρα μόλις τοῦ τὸ εἶχαν δώσει.

—Δὲν σοῦ τῶλεγα πὼς μιὰ μέρα θάρθει, μπάρμπα Σταῦρο;

—Μου τώλεγες παιδί μου μήπως ἐγὼ δὲν τὸ πίστευα;

Πῆρε στὸ χέρι του τὸ μικρότερο ἄσπρο φάκελλο. Ὁ κόκκινος σταυρὸς, ἡ ἀντρέσσα CROIX ROUGE κι' ἀπὸ κάτω GENEVE. Τὸ ἀνοίξε. Ἦταν γραμμένο Γαλλικά. Ἀρχισε νὰ διαβάζει. Μιά, δύο, τρεῖς. Προσπαθοῦσε νὰ πιάσει καλὰ τὸ νόημα, μήπως κάνει λάθος, μὴν τυχόν καὶ παρακούσει καμιά λέξη. Πάλι ἀπ' τὴν ἀρχή:

«... εἰς ἀπάντησιν κλπ. . . ὁ υἱὸς σου Λάζαρος Κ. εἰσελθὼν εἰς νοσοκομεῖον τῆς πόλεως Β. ὡς τραυματίας ἀίχμαλτος, ἀπεβίωσεν . . .»

Τὰ χέρια ἀρχισαν ἕνα σιγανὸ τρέμισμα. Ἐνα σύγκρουο περιάει τὸ κορμί του. Ἀντίκρου του εἶναι δύο ἄλλα μάτια ποὺ κοιτάζουν ἀσάλευτα τὸ ἄσπρο ἐκεῖνο χαρτί. Ἐνα στόμα χάσκει καὶ μιὰ μορφή ποὺ ἔγινε ὅλη μιὰ προσμονή. Πάλι χαμηλώνει τὰ μάτια στὸ γράμμα, ὁ νοῦς ψάχνει, ψάχνει σχεδιάζει μιὰ ψευτιά, μιὰ ἀναβολή.

—Ἀς μὴν τὸ μάθει ἀπὸ μένα . . . ἄς μὴν τὸ μάθει . . . Πῶς νὰ τοῦ τὸ πεῖ; Τί θὰ περιμένει ἔπειτα . . . τί θάχει νὰ περιμένει;

Πάλι σηκώνει τὰ μάτια του. Ἀντίκρου του ὅλα ἔχασκαν μὲ μιὰ ἡλίθια ἐκφραση. Τὰ μάτια εἶχαν θολώσει. Ἰστερα σὰν συνήλθαν ἀπὸ ἕνα ὄνειρο κακὸ ἀπὸ ἕναν ἐφιάλτη:

—Τί γράφει . . . ζεῖ;

Κούνησε λυπημένα τὸ κεφάλι. Ἡ λύση εἶχε βρεθεῖ.

—Δὲν μπορῶ μπάρμπα—Σταῦρο νὰ τὸ διαβάσω, δὲν μπορῶ.

—Μὰ δὲν ἔχεις πεῖ πῶς . . .

—Ναί, τὸ εἶπα, μὰ εἶναι στὰ Γαλλικά γραμμένο, κι' ἐγὼ δὲν ξέρω Γαλλικά, Γερμανικά ξέρω.

—Τίποτα δὲν καταλαβαίνεις λοιπὸν ἀπολύτως τίποτα;

—Ἀπολύτως τίποτα.

—Τότε τί θὰ γίνεῖ; Ποιὸς θὰ μου τὸ διαβάσει;

—Μόνο στὰ Γιάννια θὰ βρεθεῖ ἄνθρωπος, εἶναι πολλοὶ ποὺ τὰ ξέρουν.

Ὁλη ἐκείνη ἡ ξεπεσμένη ἐκφραση τῆς προσμονῆς χάθηκε. Τὰ μάτια πετιοῦνται ἀπ' τὴς κόγχες.

—Ἄλλος κανένας δὲν εἶναι ἐδῶ γύρα ποὺ νὰ τὰ ξέρεῖ, οἱ συναδέλφοί σου;

—Δὲν τὰ ξέρεῖ κανένας. Εἶναι ὅλοι τους ἡλικιωμένοι, ἔχουν πολλὰ χρόνια ποὺ τελείωσαν τὰ σχολεῖα, κι' ἔπειτα ἐκείνον τὸν καιρὸ δὲ μάθαιναν ξένες γλώσσες, ἀφοῦ κι' ἐμεῖς . . .

—Τότε τί θὰ γίνεῖ;

—Θὰ τὸ στείλουμε στὴν πόλη, κάποιος θὰ βρεθεῖ νὰ πᾶει αὐριο, μεθαῦριο.

—Αὐριο, μεθαῦριο! λίγη σιωπή: Ἰστερα: Ὅχι δὲν τὸ ἀντέχω πιά, δὲν τὸ μπορῶ, θὰ πάω μόνος τώρα κιόλας, τί νὰ κάνω;

—Ὅχι μπάρμπα—Σταῦρο, τί λὲς τώρα, πῶς μπορεῖ νὰ γίνεῖ αὐτό;

—Θὰ πάω εἶπα.

—Τέτια ὦρα, μὲς στὴ νύχτα, μὲ τὴ βροχή, τὸ ποτάμι μπροστά, πῶς θὰ τὸ περάσεις; Θὰ πνιγεῖς, κάνε λίγη ὑπομονή.

—Πόσες φορές περπάτησα νύχτα νὰ ἤξερες! Δὲν εἶναι φόβος θὰ μείνω στὸ μῦλο ἀπόψε καὶ μὲ τὸ ξημέρωμα περῶ τὸ ποτάμι καὶ φεύγω. Ἄν θέλεις τίποτα γιὰ τοὺς δικούς σου, κανένα γράμμα, ἐτοίμασέ το θὰ γυρίσω πάλι ἀπ' ἐδῶ.

Ἐμεινε πάλι μόνος του ἐκεῖ, στὴν ἴδια θέση. Τὸ βιβλίον ἦταν ἀνοιχτὸ μπροστά του καὶ περίμενε. Γύρισε μηχανικά ἕνα φύλλο, ὕστερα ἄλλο κι' ἄλλο, σιγά. Δὲν ἔδλεπε τίποτα.

. . . Δὲν θὰ τ' ἀποφασίσει. . . δὲν θὰ τὸν ἀφήσουν οἱ γυναῖκες. . . θὰ περιμένει νὰ ξημερώσει. Αὐτὸς περίμενε χρόνια . . . Ἄν πάρει συντροφιά, τότε . . . Ἄν ἐπιμένει θὰ τοῦ τὸ πῶ, σ' αὐτόν . . . σ' ἄλλον . . . Γιατί νὰ χαθεῖ μὲς στὴ νύχτα, μὲς στὴ βροχή στὸ ποτάμι. . . Ὁ πατέρας του τὸ ἴδιο . . . Ἡ σκέψη ἀπόμεινε ἐκεῖ. Πόση ὦρα; Κρυώνει. Ἡ φωτιὰ ἔσβησε πάλι. Ἀπόμειναν μόνο δύο τρία δαυλιὰ σκόρπια σὰν πληγωμένοι στρατιῶτες. Τὸ ἴδιο κι' ὁ Λάζος . . . Γιατί νὰ μὴν εἶχε σκοτωθεῖ ἐκεῖ. . . στὴ μάχη; «. . . Ἄν τῶξερὰ πῶς εἶναι πεθαμένος θὰ τοῦ ἔκανα καὶ τὰ τρισάγια του ν' ἀναπαυτεῖ ἡ ψυχὴ του . . .», τοῦ εἶχε εἰπεῖ.

Πῆρε μερικὰ ξύλα καὶ τάρριξε στὸ τζάκι. Μιὰ φλόγα πετάχτηκε, μιὰ ζωηρή κι' ἀπότομη φλόγα. Στάθηκε ἐκεῖ ἀσάλευτος

νά την κοιτάζει. "Ανοιξε πάλι ή πόρτα.

—Μείνε μπάρμπα—Σταύρο ωππου νά ξημερώσει. Ποῦ θά πάς; θά χαθείς μέσα στη νύχτα, στο ποτάμι. Έσὺ περίμενες τόσα χρόνια καὶ γιὰ μιὰ νύχτα!

—"Οχι δὲν τὸ μπορῶ, θά πάω, εἶπε.

Ἀκούστηκαν γιὰ λίγο θήματα τοῦ πλῖτος . . πλάτς . . πάνω στη λάσπη, ποῦ μάκραιναν μέσα στη νύχτα, μέσ στη βροχή.

* * *

"Εἰσῆλθε τὴ λάμπα καὶ πλάγιασε. Οἱ φλόγες καθὼς λαμπάδιζαν, γέμιζαν μὲ παράξενα σχήματα τοὺς τοίχους, τὸ ταβάνι, ὅλο τὸ χῶρο τοῦ δωματίου. Ἡ βροχὴ ἐξακολουθοῦσε χωρὶς διακοπὴ. Ἡ ἐνοχὴ πυρωμένη, καυτὴ, ἔρχεται.

—Ποῦ θά πάει... ποῦ θά πάει μέσα στη νύχτα αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος; Γιατὶ νὰ μὴν τοῦ τὸ πῶ;...Θά ἱρεμίσει, θά κλάψει... ἀμ' δὲ θά κλάψει, τὰ μάτια τοῦ στέρεψαν τρία χρόνια, τρία ὁλόκληρα χρόνια στὴν προσμονὴ καὶ στο δάκρυ, στο παράπονο. Λίγος καιρὸς εἶναι τὰ τρία χρόνια;

"Ομως πρέπει νὰ περιμένει ἀκόμη... νὰ περιμένει. Ἄν τοῦ λείπει κι' αὐτὸ, τί θά τοῦ γεμίσει ἔπειτα τὴ ζωὴ, ὑπάρχει τίποτα ἄλλο γι' αὐτόν; Σχεδιάζει ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου, σχεδιάζει ἀτέλειωτες ζωγραφιές, χαρούμενα σχέδια σ' ἓνα πίνακα καὶ ξάφνου, φράπ, ἔρχεται ἓνα σφουγγάρι καὶ μὲ μιὰς τὰ σβήνει ὅλα, γιὰ μιὰ στιγμὴ, γιὰ μιὰ στιγμὴ. Ποιὸς ἔχει τὸ κουράγιο νὰ ξαναρχίσει πάλι ἀπ' τὴν ἀρχή; Τόσον καιρό, ὅλη σου τὴ ζωὴ, πῶς περίμενες Μπάρμπα.

—Σταύρο καὶ τώρα, τώρα δὲ μπόρεσε νὰ περιμένει τὸ ξημέρωμα μιὰς νύχτας, μιὰς μόνο νύχτας! «"Οχι δὲν τὸ μπορῶ, θά πάω.» Ἐχεις δίκιο· ἡ ἀγωνία σου διπλώσε ἔπρεπε νὰ δωθεῖ ἡ λύση, ἡ ἐποιαδήποτε λύση. "Ομως ποῦ θά πάς μέσα στη νύχτα; «...Πόσες φορές περπάτησα νύχτα ἐγὼ ἂν ἤξερες...»

Οἱ φλόγες σπαθίζουν τὸ σκοτάδι. Σηκώθηκε. Φόρεσε διαστικὰ ἓνα ροῦχο, βγήκε στο δρόμο καὶ πῆρε τρέχοντας τὸν κατήφορο.

Ἡ βροχὴ ἔπεφτε στο πρόσωπό του, στὰ χέρια, στο κορμί. Δὲν τὴν ἐννοιωθε. Γλυστροῦσε στη λάσπη, πατοῦσε στὰ νερά, σκοτάδι πίσω.

—Μπάρμπα—Σταύροοο... μπάρμπα—Σταύροοο...

Ἡ φωνὴ τοῦ πνίγηκε μέσ στη βροχὴ καὶ στο σκοτάδι.

—Μπάρμπα—Σταύροοο... περίμενε νὰ σοῦ πῶ... Τὸ παιδί σου μπάρμπα—Σταύροοο... πε... Δὲν τελείωσε τὴ λέξη. Στάθηκε λίγο ν' ἀφουγκραστεῖ. Καμιά ἀπάντηση. Μόνο ἡ βροχὴ καὶ τὸ ποτάμι. Ἀρχισε πάλι τὸ τρέξιμο. Γλυστροῦσε στη λάσπη βουτοῦσε στὰ νερά, σηκώνοταν. Ἐπесе πάνω σὲ μιὰ φράχτη ἔκανε νὰ σηκωθεῖ, ἔπесе πάλι κάτω, μπρούμυτα. Πόση ὥρα ἔμεινε ἔτσι; Ἡ βροχὴ τὸν εἶχε μουσκέψει, τὸ κορμί τοῦ πάγωσε. Σιγὰ σιγὰ ξανασηκώθηκε. Ποῦ βρισκόταν; Προσπάθησε νὰ τὸ καταλάβει μὰ δὲν τὰ κατάφερε, ἔκανε νὰ γυρίσει πίσω γιὰ τὸ σπῖτι, ν' ἀφήσει τὴν προσπάθεια. "Ομως ὄχι. Ἐβαλε ὅλες τοῦ τίς δυνάμεις γιὰ μιὰ φορὰ ἀκόμη.

—Μπάρμπα—Σταύροοο... μπάρμπα—Σταύροοο... μὴ φεύγεις... περίμενε νὰ σοῦ πῶ... Ἐνας σκύλος ἀρχισε νὰ γαυγίζει. Ἐρχέταν ἀπάνω του. Ἐνα φῶς φάνηκε ἐκεῖ κοντὰ, ὕστερα μιὰ φωνή:

—Ποιὸς εἶναι;

Τοῦ φάνηκε σὰν νὰ ξύπνησε ἀπὸ λήθαργο.

—Ἐγὼ, εἶπε δειλὰ.

—Πῶς δρέθηκες τέτια ὥρα, ἐδῶ, πῶς δρέθηκες; Εἶχαν γνωρίσει τὴ φωνὴ του.

"Επιασαν τὸ σκύλο καὶ πλησίασαν μὲ τὸ φαναράκι κοντὰ του.

—Πῶς δρέθηκες ἐδῶ, Δάσκαλε, ἔπαθες τίποτα; Ἦρθε κανένας νὰ σοῦ κάνει κακὸ;

—Τίποτα, τίποτα ἀπ' ὅλα αὐτὰ, θά σὰς πῶ.

Ἦταν δυὸ τσομπάνηδες ποῦ εἶχαν ἐκεῖ κοντὰ τὴν καλύβα τους.

—Πᾶμε μέσα, τοῦ εἶπαν.

Ἦταν μουσκεμένος ὁλόκληρος σὰν νὰ εἶχε περάσει τὸ ποτάμι. Τὸ νερὸ ἔσταζε ἀπὸ παντοῦ. Μιὰ κόκκινη γραμμὴ κατέβαινε ἀπ' τὸ μέτωπό του ἴσια κάτω κι' ἔσταζε.

—Αἱμα! ποῦ χτύπησες; ἔπεςες;

—Ναὶ ἔπεςα.

Τοῦ ἔδωσαν ἓνα ροῦχο δικό τους νὰ φορέσει. Κάθισε κοντὰ στη φωτιά νὰ στεγνώσει. Τοῦ ἔψησαν ἓνα ζεστὸ γιὰ νὰ συνέλθει. Προσπαθοῦσε νὰ θυμηθεῖ τὸ γιατί. "Υ.

στερα είπε την ιστορία με τὸ γράμμα καὶ σχεδίασε κι' ἓνα ψέμα, μιὰ δικαιολογία.

— Ἦθελα νὰ στείλω ἓνα μήνυμα στοὺς δικούς μου πολὺ ἐπείγον, πολὺ ἐπείγον. Αὐριο ποιὸς νὰ μοῦ τὸ πᾶει;

— Ὑστερα ἀπὸ λίγη ὥρα ἤθελε νὰ φύγει νὰ γυρίσει πίσω.

— Θὰ μείνεις ἐδῶ ὥσπου νὰ ξημερώσει, ποῦ θὰ πᾶς;

— Ὅχι, δὲν μπορῶ, ἄφητα τὸ σπίτι μου ἀνοιχτό, τὴ φωτιά στὸ τζάκι.

— Τότε θὰ πᾶμε μαζὶ τοῦ εἶπε ὁ ἓνας, μέσα στὸ σκοτάδι πῶς θὰ πᾶς μόνος σου, θὰ χάσεις πάλι τὸ δρόμο.

Ἐρριξαν ἀπὸ μιὰ κάπα ἀπάνω τους, τὸ παλληκάρι πῆρε στὰ χέρια του τὰ βρεγμένα ρούχα, πῆρε καὶ τὸ φαναράκι καὶ ξεκίνησαν. Ἡ βροχὴ εἶχε γίνει πιὸ έντονη. Περπατοῦσαν χωρὶς νὰ μιλοῦν. Ὑστερα τὸ παλληκάρι ἔσπασε τὴ σιωπὴ.

— Πῶς δὲν τὸ θυμήθηκες προτοῦ ξεκινήσει;

— Ἐ, νὰ ποῦ δὲν τὸ θυμήθηκα...

— Καὶ τὸ γράμμα δὲν μπόρεσες νὰ τὸ διαβάσεις;

— Δὲν μπόρεσα, δὲν ξέρω Γαλλικά.

Τὸ περπάτημα ἦταν δύσκολο τῶρα. Διᾶλεγαν τὸ δρόμο.

— Κοντά μου νᾶρχεσαι τοῦ εἶπε ὁ τρομπάνος.

— Ἀκόμα νὰ φτάσουμε; Ποῦ εἴμαστε τῶρα; ἔλεγε καὶ ξανάλεγε. Βρισκόταν ὅμως μακριά. Μέσα στὴν ταραχὴ του, στὸ τρέξιμο, δὲν εἶχε καταλάβει πῶς πῆρε ἄλλο δρόμο, πῶς εἶχε μακρύνει πολὺ.

Ἀπὸ κάτω, χαμηλά ἐρχόταν τὸ φύσημα τοῦ ποταμοῦ.

— Καλὰ ποῦ δὲν πῆγα στὸ ποτάμι, καλὰ ποῦ δὲν πῆγα!

Γιὰ τὸνμπάρμπα—Σταῦρο, ἡ νυχτερινὴ ἐκείνη πορεία δὲν ἦταν παρὰ ἓνα παιχνίδι. Τὸ ἴδιο καὶ γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τοῦ τόπου. Μόνον ποῦ τὸ παιχνίδι αὐτὸ ἔκαμαν κάπως δύσκολο τὰ γεροντικά του πόδια. Περπατοῦσε μόνον μὲ τὴ διαίσθητοῦ γνώριμου τόπου χωρὶς νὰ ὀλέπει τίποτα. Σὰν ἦταν νὰ περάσει κανένα δύσκολο μονοπάτι, γκρεμὸ, ρέμμα κάτι τέτιο, ἀναδε τὸ μικρὸ του φαναράκι. Ἡ βροχὴ τὸν ἔδερε.

Τὰ πόδια του δυθίζόταν στὴ λάσπη. Κάθε βῆμα κι' ἓνας ἀγῶνας νὰ τὰ δγάλει ἀπ' αὐτὴ. Τίποτα δὲ λογάριαζε, μόνον ἐκεῖνο: Φτάνει νὰ ζεῖ ὁ Λάζος. Στὸ μῦλο δὲ ὀρθήκε κανέναν. Τὶ νᾶκαναν; Τόση νεροποντὴ, τόσο κακό, πᾶνε καὶ τ' αὐλάκια κι' οἱ δρόμοι. Ποιὸς νὰ κατεδεῖ; Ἀναψε φωτιά καὶ κάθισε κοντά της νὰ στεγνώσει, νὰ ζεσταθεῖ. Ἐκεῖ ἀκουμπισμένον στὸν τοῖχο, τὸν ὀρθήκαν οἱ σκέψεις καθὼς ἐρχόταν μιὰ, μιὰ πολλές μαζὶ νὰ τὸν συντροφέψουν στὴ μοναξιά του. Ἐβγαλε τὸ ἄσπρο φάκελλο, τὸ στριφογύρισε μιὰ, δυὸ τρεῖς, στὰ χέρια του. Ἀνοιξε τὸ γράμμα κι' ἔσκυψε χαμηλά στὴ φωτιά καὶ τὸ κοίταξε. «...Τάχα ζεῖς; φτάνει νὰ ζεῖς καὶ κάποτε θὰ γυρίσης. Μ' ἂν πέθανες, ἄς τὸ ἔξερα Θεὸ μου...» Τὸ διπλωσε πάλι προσεκτικά, τὸ φίλησε καὶ τὸ ἔβαλε στὴν τσέπη τοῦ γιλέκου του. Ἡ κούραση, ἡ ἀγωνία, ἡ φωτιά τὸν ἀποκοίμισαν. Μέσα στὸν ὕπνο του, μέσα στὴν τόση προσμονή, τοῦ φάνηκε πῶς εἶχε περάσει ἡ νύχτα. Πετᾶχτηκε. Βγῆκε ἔξω καὶ κοίταξε πρὸς τὴν ἀνατολή. Τίποτα δὲν ξεχώριζε. Ἦταν ὅλα σκοτεινὰ ἀκόμη.

Ἡ βροχὴ εἶχε λιγοστεύει, μὰ τὸ φύσημα τοῦ ποταμοῦ ἦταν πιὸ δυνατὸ. Γύρισε πάλι στὴ φωτιά. Τῶρα δὲν ἔπρεπε νὰ κοιμηθεῖ πιά. Ἐμεινε ἔτσι νὰ κοιτάζει τίς φλόγες. Ὁ νοῦς γυρίζει στὰ παιδικὰ χρόνια, στίς στερήσεις τῆς ἐρφάνιας στίς ἀγωνίες, στὸν πατέρα ποὺ πέθανε ἐδῶ λίγο πιὸ πάνω ἀπ' τοῦτον ἐδῶ τὸ μῦλο. Ἐπειτα κάνει τὸν κύκλο καὶ φτάνει στὴν ὥρα ἐκείνη τὴ μεγάλη ποῦ τοῦ ἔφερε τὸ μήνυμα γιὰ τὸ Λάζο. Ἐβγαλε τὸ χέρι στὴν τσέπη καὶ ψαχοῦλεψε τὸ γράμμα... Γιατὶ ἀργεῖ νὰ ξημερώσει; Καημένο μου παιδί! τὰ δάκρυα τῆς μάνας σου δὲν στέρεψαν, τὰ δικά μου πᾶνε, πᾶνε. Θαρθεῖς καμμιά φορὰ, θαρθεῖς; Ἐγὼ μπορῶ νὰ περιμένω, σᾶμπως ἔκανα καὶ τίποτα ἄλλο; Μὰ ἐκείνη, οἱ ἀδελφές σου πῶς τὸ ἀντέχουν; Ἐσὺ γραμμένο μου χαρτί, ἂν ἔξερα τί γράφεις! Θὰ φέρεις χαρὰ; θὰ φέρεις λύπη; Ὅ, τι καὶ νᾶναι, θᾶναι ἓνα τέλος.

Μιὰ ὑποψία φωτὸς πέρασε δειλὰ τὸ φεγγίτη. Σηκώθηκε καὶ κοίταξε ἔξω, ἀπ' τὴ πόρτα. Ὅλα εἶχανπάρε μιὰ θολή μιὰ ἀέδαιψη. Μόνον ποῦ ἡ βροχὴ δὲν ἔλεγε νὰ στο

ματῆται ἐντελῶς. Οἱ μαῦροι ὄγκοι τῶν βουνῶν διαγράφονταν σὶδὸ δάθος. "Εβδητε τῇ φωτιά, πῆρε τὰ πράγματά του καὶ δγῆκε. "Εκανε τὸ σταυρὸ του πάλι:—Θεέ μου βοήθα νὰ περάσω τὸ ποτάμι, δός μου κουράγιο νὰ δεχθῶ τὸ νέο, δποις κι' ἂν εἶναι! Προχώρησε καμιά πενηνταριά βήματα. Κάπου πρέπει νὰ εἶναι πόρος ἐδῶ, νὰ εἶναι πέρασμα. Τὸ νερὸ ὁμῶς δὲν ἔσπαγε πουθενά, ἦταν ἴσιο. "Εδῶ, ἐκεῖ τίποτα.

—Πρέπει νὰ περιμένω, εἶναι πολὺ τὸ νερὸ. Νὰ γυρίσω στὸ μῦλο; ἔσβησα καὶ τῇ φωτιά. Στάθηκε νὰ τὸ κοιτάζει. "Υστερα: "Ομως εἶναι καλύτερα νὰ πάω ἐκεῖ, ἄς ἀργήσω καὶ λίγο. "Απ' τὸ νὰ περιμένω ἐδῶ...

Περπάτησε, περπάτησε ὡς μιὰ ὥρα δρόμο ὥσπου ἔφτασε. "Εδῶ τὸ ποτάμι ἀνοίγε πολὺ, πλάταινε, τὸ νερὸ χαμηλώνει. Δυὸ μεγάλα πλατάνια στίς δυὸ ἄκρες τοῦ τὸ ἓνα λίγο πιὸ πάνω ἀπ' τὴν ἄλλη ἀπλώναν τὰ κλωνάρια τοὺς χαμηλὰ, ἴσια ἀπάνω ἀπ' τὸ νερὸ. "Ηταν ἓνα σημάδι βαλμένο ἀπὸ χρόνια. "Ὡς ἓνα μπόι ἦταν τὸ νερὸ δταν ἀγγίζε τὰ κλωνάρια τοὺς. Αὐτὸ γινόταν πολὺ σπάνια. Τώρα ἦταν χαμηλὰ ἴσως ὡς τὸ στῆθος. Πόσες φορές δὲν εἶχε περάσει ἀπ' ἐδῶ! "Εδεσε τὴν κάπα, τὸ σακούλι καὶ τὰ φορτώθηκε. Εἶχε φέξει. Μποροῦσε νὰ βλέπει καλὰ. "Εκανε πάλι τὸ σταυρὸ του. "Εβαλε πρῶτα τὸ ραβδί ὕστερα ἔσυρε τὸ δεξί του πόδι σιγὰ, τὸ νερὸ δὲν ἦταν πολὺ, ὡς τὸ γόνατο, μετὰ καὶ τ' ἄλλο πόδι συρτά. Προχωροῦσε σιγὰ. Τὸ νερὸ ἀρχισε ν' ἀνεβαίνει. "Εφτασε στοὺς γοφούς, ἔφτασε στὴ μέση. Λίγη ἀπόσταση μένει ἀκόμη· προχωρεῖ. Πρέπει νὰ φτάσει τὸ σπλαχνικὸ χέρι τοῦ πλατάνου ποὺ τοῦ γνέφει:—"Ελα, διάσου. Σαφηνικὰ ἀκούγεται ἓνα φύσημα δυνατὸ. Τί εἶναι; Στρέφει δεξιά. Μιὰ κατεβασιὰ φτάνει μὲ χίλια στόματα. Εἶναι διακόσια πάνω κάτω μέτρα μακριὰ. Βάζει ὅλη του τὴ δύναμη, σέρνει τὰ πόδια. Τὸ νερὸ πέρασε τὴ μέση, ἀνεβαίνει στὸ στῆθος. Νοιώθει τὸ θυθὸ νὰ σαλέβει κάτω ἀπ' τὰ πόδια του. "Ακόμα λίγα βήματα. "Η κατεβασιὰ σιμῶνει εἴκοσι, τριάντα μέτρα. Ποιὸς μπορεῖ νὰ τὰ υπολογίσει; "Ακόμα τρία βήματα. "Η κατεβασιὰ σίμωσε πολὺ. Βάζει ὅλη του τὴ δύναμη, τελευταία προσπάθεια. "Αρπα-

ξε τὸ κλωνάρι καὶ σφίχτηκε σ' αὐτὸ. Νοιώθει τὰ πόδια του νὰ τὰ σέρνει τὸ νερὸ. Κρατιέται σφιχτὰ. Τὸ νερὸ ἀνεβαίνει, τὸν χτυπᾷ στὸ στῆθος, στὸ πρόσωπο. Δὲν μπορεῖ νὰ σκεφθεῖ τίποτε, δὲ βλέπει, τὰ μάτια του θόλωσαν. Μόνο ἡ προσπάθεια. "Ενα, δυὸ, τρία, πέντε λεπτὰ μένει ἔτσι ἐκεῖ μετέωρος ἀνάμεσα στὴ ζωὴ καὶ στὸ θάνατο. Αὐτὸ ἦταν πέρασε. Κάνει ἓνα δυνατὸ τίναγμα, σηκώνει τὰ πόδια του καὶ σκαρφαλώνει στὸ κλωνάρι. Τὸ νερὸ ἀρχισε νὰ χαμηλώνει πάλι. Τώρα ἦταν σίγουρος, εἶχε σωθεῖ. "Ανακάθησε, κι' ἔκανε πάλι τὸ σταυρὸ του. "Ανασαίνει βαθειά. Σέρνει ἔπειτα τὸ κορμί του καὶ γλυστράει πάνω στὸ κλωνάρι, ὕστερα στ' ἄλλο, πηδάει κάτω. Πατάει τὴ στέρεα γῆ. Τὸ νερὸ στάζει ἀπὸ παντοῦ. Αἰσθάνεται ἓνα δυνατὸ ρίγος. Τρέμει δόκλῃρος. Δὲν ἦταν καιρὸς νὰ σταθεῖ. Μὲ κόπο πῆρε τὸν ἀνήφορο. Λίγο πιὸ πάνω; μισὴ ὥρα δρόμο ἦταν τὰ σπίτια τοῦ χωριοῦ. Μπῆκε στὸ πρῶτο πού βρῆκε μπροστά του, στὸ δρόμο. "Ηταν ὅλα τσο γνώριμα! "Η βροχὴ ἔπερνε νὰ σταματήσει.

—Πῶς δγῆκες μὲ τέτοιον καιρὸ; πῶς τὸ πέρασες τὸ ποτάμι; καλὰ ποὺ δὲν πνίγηκες, τοῦ ἔλεγαν ὅλοι.

Σ' ὅλων τὰ πρόσωπα εἶχε σχεδιαστεῖ ἡ ἐκπληξη, ἡ ἀγωνία. "Οταν συνιῖλθε τοὺς τὰ ἱστορίες ἀπ' τὴν ἀρχή.

—Καὶ δὲν μπόρεσες νὰ περιμένεις μιὰ νύχτα, μπάρμπα—Σταῦρο, μιὰ μόνο νύχτα;

—"Οχι δὲν τὸ μποροῦσα.

—Θὰ φωνάξουμε τὸ δάσκαλο, εἶπε κάποιος, αὐτὸς εἶναι νέος, μπορεῖ νὰ ξέρει, γιὰτὶ νὰ κάνεις τόσον κόπο;

"Εστειλαν καὶ τὸν φώναξαν.

"Απλῶσε τότε ὁ γέρος τὸ χέρι του στὰ βρεγμένα ροῦχα ποὺ εἶχε ἀποθέσει ἐκεῖ πλάι του, νὰ στεγνώσουν, βρῆκε τὴν τσέπη τοῦ γελέκου του καὶ ψάχνει. "Υστερα σέρνει ἀργὰ τὸ χέρι του πρὸς τὰ ἔξω. "Ανάμεσα στὰ δαχτυλά του ἔχει μένει ἓνα κομμάτι, μόνον ἓνα κομμάτι ἀσπρου χαρτιοῦ. Τὸ κοιτάζει λίγο, κι' ὕστερα κάνει νὰ τὸ ἀνοίξει. Τίποτα. "Εχει γίνει λάσπη. Μιὰ ἀππρογάλαξη χάρτινη λάσπη. Ξαναβάζει τὸ χέρι του ἐκεῖ. "Αλλο κομμάτι ὕστερα ἄλλο κι' ἄλλο. Τ' ἀπλώνει πάνω

στά γόνατά του και τὰ κοιτάζει ἄφωνος. Δὲν βρίσκει τὴ δύναμη νὰ πεῖ μιὰ λέξη. Τὸ ἴδιο κι' οἱ ἄλλοι δλόγυρά του ποὺ τὸν παρακολουθοῦν. Ἦταν μιὰ σιωπὴ θανάτου. Κατόπι σηκώνει τὰ μάτια καὶ τοὺς κοιτάζει ὅλους ἓνα γύρο. Τὰ μάτια του εἶναι θολὰ, γυαλίζουν.

Ὁ δάσκαλος ἀπλώνει τὸ χέρι του πέρνει ἓνα ἀπ' τὰ κομμάτια καὶ κάνει νὰ τὸ ἀνοίξει. Ἡ μάζα κολᾷ στὰ δάχτυλά του. Δὲν ἔχει μείνει τίποτα ἀπ' ὅσα εἶχαν γραφεῖ ἀπάνω της. Πῆρε κι' ἄλλο, τὸ ἴδιο.

Ὁ γέρος κούνησε τὸ κεφάλι του.

—Τὶ νὰ τὰ κάνεις πιά παιδί μου, τὶ νὰ τὰ κάνεις;

Μιὰ κόκκινη κηλίδα, φάνηκε κάπου σ'

ἓνα ἀπ' αὐτὰ κι' ἀπὸ κάτω δυὸ γράμματα. GE.

—...Genéve... εἶπε ὁ δάσκαλος.

—Γενεύη. Ψέλλησε κι' ὁ γέρος. Εἶναι καμιὰ γυναίκα αὐτῇ; ξέρεي τίποτα;...

—Ξέρει, μπάρμπα, ξέρει πολλὰ νὰ μᾶς πεῖ, θὰ ξαναγράψουμε, μὰ θὰ πρέπει νὰ περιμένεις ἀκόμα.

Λίγη σιωπὴ. Ὑστερα:

—Θὰ περιμένω παιδί μου, μήπως ἔκανα καὶ τίποτ' ἄλλο στὴ ζωὴ μου, μήπως ἔκανα καὶ τίποτ' ἄλλο!

Δυὸ δάκρυα κατεβαίνουν ἀπ' τὶς ἄκρες τῶν ματιῶν, ἴσια κάτω. Στέκονται λίγο στὰ μάγουλα, χαμηλὰ, σὰν νὰ σταθμίζουν στὸ στόχο μόνο κι' ὕστερα, τσάκ, τσάκ, πάνω στὴν ἀππρογάλαξη μάζα. Δυὸ μόνο δάκρυα, δὲν ὑπῆρχαν ἄλλα.

ΠΡΩΪΜΑ

Στὴ ριζοβουνιά, κάτω ἀπ' τὰ ράχια

πρωΐμα κιτρινίσανε τὰ στάχια

κ' ἦρθε ἡ ἀργατιά νὰ τὰ θερίση

ἀπὸ ἀνατολὴ μέχρι τὴ δύση . . .

Ἐκειδὰ στὸ μεσημέρι ὁ λίβας

ἔθρουξε τὰ φύλλα τῆς καλύβας.

Γέρνει ἀπὸ τὴ ζέστα τὸ λουλούδι,

κρύβεται στὸ χόρτο τὸ μωμούνι,

καὶ ἡ μικρὴ μὲ τὸ μεστὸ τὸ σῶμα

τὸ σιγκοῦνι ἀπαρτὰ στὸ χῶμα . . .

Τὸ δεκαπεντάχρονο τὸ ἀγόρι

κρένει μπρὸς στὴν ἄκαιρη τὴν κόρη.

—Τούτῃ τὴ χρονιά πῶς καὶ ἔχει λάχει

νὰ μεστώσει ἔτσι νωρὶς τὸ ἀστάχι;—

—Θάνατι ἀπὸ τὴ γῆς, ποὺ ἔχει καμίνι

μέσα της, τὸν ἀποκρίθη ἐκείνη . . .—

—Κόρη, ἂν παραζέστανες, ἀνήβα

νὰ δροσολουστῇς μέσ τὴν καλύβα . . .—

Ἀνεβαίνει ἐκείνη δλόρθος κρῖνος,

παίρνει τὸ κατόπι της ἐκεῖνος . . .

καὶ ὅλο λίβας καὶ ὅλο γλυκοσκούζει

καὶ τὰ φύλλα τῆς καλύβας θρούζει.

ΟΛΓΑ ΒΑΤΙΛΟΥ

ΤΑ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΒΟΥΝΑ

Ὁ ἀρχάγγελος κοιμήθηκε μ' ἓνα οὐρανὸ ὀλοκόκκινο
στὸ κλαδωτὸ τοῦ στήθους,
θυσιά τῶν ἁγίων οὐρανῶν στὰ βόρεια μας βουνόκορφα
μὲ τὸ ψηλὸ τοὺς ἦθος.

Τὰ τανυσμένα, σὰ νευρὴ τοῦ τόξου, ἡμίθεα ἀλέγата
κρατούσανε τὸ ξίφος,
σπασμένα σίδερα, στριφτὰ σὰν τοῦ κριαριοῦ τὰ κέρατα,
τὸ διαμαντένιο τοῦ ὕφους.

Κι' ἀρχάγγελοι μικροί, νεκροὶ μὲς τὰ φτερὰ τ' ἀρχάγγελου
πλουμίζουν τὸν αἰῶνα.
Στὰ σάνταλά του ἓνα κορμὶ γυναίκας κατακόκκινο
ἦταν τοῦ χρέους εἰκόνα.

Κύκλος χρυσὸς βυζαντινὸς τὸ Πνεῦμα πλατυσκέπαζε
Ἅγιο Πουλὶ σὲ νέφος.
Ἀροδαφνοῦσα ἡ Παναγία ἡ Ἑλλάδα δαχτυλόπαιρνε
καὶ βύζαινε τὸ βρέφος.

Νὰ κοιμηθῆτε οἱ ἔνδοξοι τῆς λευτεριᾶς τὸ φῶς
μέ φῶς στὸ μέτωπό σας.
Ἀστέρας Μάγων περπατᾷ μὲς τὸν πλατύφυλλο οὐρανὸ
καὶ ὁδηγεῖ ὁ χαμός σας
ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΚΑΛΕΣΜΑΤΑ

Κι' ἂν ἦρθε ἡ νύχτα, ὄχι σὰν πρῶτα χαρῶπή,
μέσα στὴν πίκρα ποὺ σὲ δέρνει γίνε ἀτσάλι.
Μιὰ αὐγὴ μπορεῖ πιὸ γελαστὴ νὰ φέξῃ πάλι
πιὸ ὠραῖο τραγούδι ἢ ἄλλη μέρα νὰ σοῦ πῇ.

Πάρε τῶν ἀστρῶν τὶς χρυσὲς μαρμαρυγές
καὶ, θεῖο στεφάνι, τὸ κεφάλι σου ἄς στολίσουν.
Οἱ φλόγες ὅλες τῆς καρδιᾶς μποροῦν νὰ σβήσουν
μέσα στῶν ἴδιων μας δακρύων τὶς πηγές.

Βάδισε μόνη σου τὸ δρόμο τὸν τραχὺ
νὰ βρῆς τὸ φῶς, σ' ἓνα ξημέρωμα δικό σου.
Σήκω περήφανη, στὴν πίκρα σου στυλώσου,
βάλε φτερὰ γιὰ νέα πετάγμα-α, ψυχή!

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΡΙΝΙΩΤΗΣ

ΚΛΕΟΠΑΤΡΑΣ ΑΠ. ΠΑΠΑΧΡΗΣΤΟΥ

ΠΑΛΕΥΟΝΤΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΗ...

Γύρω από τρεις συμβολικές γυναικείες μορφές της αρχαίας παράδοσης

(ΚΑΛΥΨΩ — ΜΗΔΕΙΑ — ΔΙΔΩ)*

Και τώρα άς ακολουθήσουμε τὸ συναίσθημα τῆς ἀπελπισμένης ἔρωτικά γυναίκας σὲ μιὰ ἀλλή του βαθυΐδα, πὶὸ ἀνθρώπινη, στή-ζωή τῆς Μή-δεϊας.

Ἄπ' τὴν qua si deam ἐρχόμαστε στὴν ἀν-θρώπο, ἀλλὰ ἀνθρώπο μὲ μαγικὲς ιδιότητες. Τὸ ὅτι ἡ Μήδεια εἶναι καὶ λίγο μάγισσα ἔχει μεγάλη σημασία στὴν ἐξέλιξη τοῦ δράματος τῆς. Δὲν ἔχει δηλ. οὔτε τὴν ἀνωτερότη-τα, τὴ νιρβάνα, τὴ μεγαθυμία τοῦ Θεοῦ, οὔτε καὶ τὸ πᾶν ὀργιαστικὸ πάθος τοῦ ἀνθρώπινου στοιχείου. Μάσα στὴ συναισθηματικὴ μπόρα κρα-τᾷ τὴ λογικὴ ὄχι σὰν ὄπλο ἀμυνας, ἀλλὰ φονι-κῆς ἀντεπίθεσης. Ὁ ἔρωτάς τῆς ἔχει μέσα του καταστροφικὲς δυνάμεις... Ἀφοῦ ἀλῶνισε στὸ ἔσω-τερικὸ τῆς ξεπετάχτηκε ἔξω καὶ χτύπησε σὰν ἀστροπελέκι τὰ μνημεῖα τοῦ περάσματος του. (τὰ παιδιὰ). Τὸ θαίμονι καὶ στοιχεῖο ποὺ κρυβεῖ ἡ προσωπικὸς ὁπότε τῆς Μήδειας ἡ τανὴ αἰτία τοῦ ἀπαί-σιου ἔρωτά τῆς. Ὅτι βρίσκεται ἀνάμεσα στὸν ἄνθρωπο καὶ τὸ Θεὸ εἶναι χειρότερο κι' ἀπ' τὸν φοβερώτερο ἄνθρωπο, κι' ἀπ' τὸ θεο-ποιημένο ἀκόμα κακό. Ὁ Θεὸς κι' ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἱκανοὶ γιὰ τὸ μεγαλύτερο καλὸ καὶ τὸ με-γαλύτερο κακό. Καὶ ἡ κακία τους, ἀμα ὑπάρξῃ ξεσπᾷ ἐνάντια στοὺς ἐχθρούς τους. Ἐνῶ ἡ μαγι-κὴ δύναμη πειράζει καὶ τὸ οὐδέτερο, τὸ ἀθῶο ἀνῆξερο, ἀνακατεύεται ἀπροσκάλεστη σὲ ξένες δουλειές, ἐκδικεῖται καὶ τιμωρεῖ ὅχι τίμια μὰ σατανικά. Αὐτὴ ἡ σα-τανικότητα, ποὺ ὅτι καὶ νὰ κάμῃ τὸ κάνει μὲ τὴν κακεντρεχῇ ἱκανοποίηση τῆς ἀσκησης τῶν δυνάμεων τῆς, αὐτὴ ἀπλεξε τὸ ἀπαίσιο δράμα τῆς θεότερης ἐγκαταλειμμένης γυναίκας. Αὐτὴ κα-τάντησε μιὰ ὑπόθεση ἔρωτα θανάτου σὲ παιδο-χτονία φρικιαστικὴ.

Ἀλλὰ ἄς δοῦμε τίς προϋποθέσεις τῆς σατα-νικῆς δράσης τῆς μοιραίας αὐτῆς γυναίκας.

Ὁ Ἰάσωνας, ὁ ἀρχηγὸς τῆς περίφημης Ἀρ-γοναυτικῆς, ἐκστρατείας ἦλθε στὴν Κολχίδα «με-τελθεῖν Πελλία, πάγχρυσον δέρας» ὅπως μᾶς λέ-γει ὁ μῦθος.

Ὅτι θὰ ἦταν ἀκατόρθωτο γι' ἀνθρώπινα, ἔστω καὶ ἡρωϊκά μέσα ὁ ἔρωτας, ποὺ φούντω-σε στὴν καρδιά τῆς μάγισσας Μήδειας γιὰ τὸν τολμηρὸ ἥρωα, τὸ ἔβγαλε στὰ πόδια του μὲ χαρὰ περίσια.

«Μήδεια ἔρωτι θυμὸν ἐκπλαγεῖς Ἰάσονος» (Μήδεια Εὐριπίδου, 8) ἔδρασε σ' ἐνέργεια ὅλη τῆς τῆ σοφία καὶ τῆς γυναικείας πονηριάς κι' ἐκέρ-δισε τὸ κλοφροῦρητο, πολυπόθητο χρυσόμαλλο δέρας τοῦ πατέρα τῆς καὶ μαζί τὴν καρδιά τοῦ ξένου... Ἐπειτα ὁ καθέννας μὲ τὸ λάφυρό του, ἡ Μήδεια μὲ τὴν ἀγάπη κι' ὁ Ἰάσωνος μὲ τὴ νίκη τοῦ ἀθλοῦ μπῆκαν ταχέως στὸ καράβι. ξεφεύγον-τας τὴ μανία τῶν ἀπατημένων. Ἡ ἀληθινὴ ἀγά-πη τῆς Μήδειας κι' ἡ ἔρωτόμορφη εὐγνωμοσύνη τοῦ Ἰάсона γέννησαν δύο παιδιὰ... Κάποτε ἔφθα-σαν στὴν Κόρινθο.

Ἐδῶ ὁ νιά διαφόρους λόγους γεννημένος ἔρωτας τοῦ Ἰάсона δὲν ἀργησε νὰ συντρίψῃ τὸ ἀξιωματικὸ κύρος τοῦ ἐμπειρικοῦ λόγου.

Μιὰ καλὴ μέρα, καθὼς διηγεῖται ἡ γρηὰ τοῦ σπιτιοῦ ὑπερήτρια

«προδοὺς γὰρ αὐτοῦ τέκνα δεσπόειν τ' ἐμὴν γάμοις Ἰάσων βασιλικοῖς εὐνάζεται, γήμας Κρέοντος παιδ' ὅς οἱ αὖ μιν χθονός.» (Μή-δεια Εὐριπίδου 17—21)

(...γιατὶ καὶ τὰ παιδιὰ του καὶ τὴν κυρά του ὁ Γιάσωνας προδίδοντας βασιλικὸ κρεββάτι εὐρῆκε γάμου.) (*)

Καὶ ἡ δυστυχὴ Μήδεια μόνη, ἔρημη, ὀλόβηνη, μακριὰ ἀπ' τὸν τόπο τῆς, ἐγκαταλειμμένη κι' ἀπ' τὸν ἀγαπημένο τῆς

(*) Μετάφραση Π. Δεκατοῦ στὴ σειρά Ἀρ-χαίων Ἑλλήνων πεζογράφων καὶ ποιητῶν τοῦ ἐκδ. οἴκου Ι. Ζαχαροπούλου.

* Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο τεῦχος (σελ. 614)

«...ή δύστηνος ήτιμασμένη
βοή ορκους, ανακαλεί δὲ δεξιὰς
πίστιν μεγίστην, καὶ θεοὺς μαρτύρεται
οἷας ἀμοιβῆς ἐξ Ἰάσονος κυρεῖ» (20—23)

Ὁ ἄθλιος Ἰάσωνας οὔτε σὺν εὐγνωμοσύνῃ
γιὰ ὁ, τι τοῦ ἔκανε δὲ θέλησε νὰ φανῇ τίμιος,
νὰ σεβαστῇ τὸν ἔρωτά του. Ἐκείνη ἔκανε τὸ πᾶν
γίνηκε κακοῦργα γιὰ χάρη του. γιὰ νὰ τοῦ προ-
κηθεύσῃ τὸ θέρας τῆς δόξας του. κι' ἐτοῦτος...
Παρασυρμένη τότε ἀπ' τὴ συναισθηματικότητά
τῆς καὶ τώρα ἀπ' τὸ πάθος τῆς ἐγκαταλείψης δὲ
σκέφτεται λογικά. δὲ βλέπει, ὅτι ἡ εὐγνωμοσύνη,
ποῦ θάπρεπε, καθὼς ξεφωνίζει ἀπελπισμένα, νὰ
τῆς εἶχε τουλάχιστον ὁ Ἰάσωνας γιὰ τὴς εὐεργε-
σίας τῆς δὲν εἶναι κάτι ποῦ ἀπαραίτητα θὰ τοῦ
ἀπαιτοῦσε. ἂν ὅχι ἡ τυπικὴ ἠθικὴ ὅμως ἡ ὑπο-
λογομένη κριτικὴ στάθμιση, ἡ συνειδητὴ ἀξιολό-
γησις τοῦ γεγονότος. Ὅτι ἔκανε γιὰ τὸν Ἰάσωνα
σὲ πρόλογο τῆς γνωριμίας τους δὲ θὰ τὸ εἶχε
κάνει γιὰ ἄλλον. Δὲν ὠδηγήθηκε στὴ μεγαλοψυ-
χία τῆς αὐθόρμητα, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὸ
συναίσθημά τῆς μὲ μιὰ ἐμμεση ὑποταγὴ τοῦ ἀν-
τικείμενού του. Ἐτοὶ λοιπὸν μπορεῖ νὰ ζητᾷ τώ-
ρα εὐθύνῃ ἀπ' τὸν Ἰάσωνα σὺν ἀντρα τῆς ὅχι
ὅμως σὺν παλιὸ προστατευόμενο, σὺν εὐεργετημέ-
νο. Ἡ βοήθεια ποῦ εἶχε δώσει τότε στὸν Ἰάσωνα
ἦταν κατὰ βάθος βοήθεια, ἐνίσχυσις τῶν ἐπιθυμι-
ῶν τῆς.

Ἡ Μήδεια ὅμως δὲν εἶναι θεὰ. Ἡ ἰσορροπία
τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ψυχῆς δὲν ὑπάρχουν σ' αὐ-
τὴ. Ἰσως καὶ στὴ θεὰ—νύμφη ἀκόμα νὰ μὴν
ὑπῆρχαν, ἂν οἱ περιστάσεις ποῦ κύκλωναν τὸ
συναίσθημά τῆς ἦταν ἀνάλογες. Κι' οἱ δύο τοῦτες
γυναῖκες, ἡ Καλυψὼ κι' ἡ Μήδεια δημιούργησαν
τὴν κατάστασίν τους μόνες τους, παροτρυνόμενες,
ὅπως κάνουν οἱ γυναῖκες, ἀπ' τὴ θέα τῶν δύο ὁμορ-
φων, ἀξίων καὶ δυνατῶν κορμιῶν. Κι' οἱ δύο θέ-
λησαν νὰ δοῦν τὸ δικό τους κόσμον νὰ φεγγόβολῃ
στὰ μάτια τῶν ὑπάρξεων, ποῦ τὴς γοήτεψαν ἀνεπί-
διωχτα. Κι' οἱ δύο τους προσπάθησαν (στὴν ἀρχὴ
χωρὶς νὰ τὸ νοιώθουν, μὰ ἔπειτα σκόπιμα) νὰ ἐκ-
μαυεύσουν αὐτό, ποῦ μόνον τοῦ αὐθόρμητα δὲ γεν-
νιώνταν, μὲ μέγα ὠφελιμιστικὰ καὶ ἐξωσυναισθη-
ματικά. Ἡ Καλυψὼ μὲ τὴν τρυφερὴ βία τῆς ἀναγ-
καστικῆς κατακράτησις στὴ θερμὴ τῆς σπηλιάς
καὶ ἡ Μήδεια μὲ τὴν ὑστερόσκοπη εὐεργετικὴ
πρωτοβουλία τῆς. Ἡ ἀνθρώπος νίκησε μὲ τὴν
πονηρίαν, ἔστω καὶ παροδικά. Ἡ θεὰ μὲ τὴ δύνα-
μη καὶ τὴν ὀλοφάνερη προσπάθειαν γιὰ πραγμά-
τωσιν τοῦ σκοποῦ τῆς ἀπότυχε τέλειαν...

Μὰ κι' οἱ δύο φτάσαν σὲ ἴδιο ἀποτέλεσμα.
Στὸ τέλος μέιναν χωρὶς τὸ εἶδωλο τῆς ἀγάπης
τους. Τὸν Ἰάσωνα τὸν ἄρπαξε ἀπ' τὴν ἀγκαλιά
τῆς Μήδειας μιὰ γυναῖκα καὶ τὸ συμφάρει. Τὸν Ὀ-
δυσσεύα λύτρωσε ἀπ' τὴ ρωμαντικὴ φυλακὴ τοῦ ἡ
Μοῖρα, ἡ Ἀνάγκη τὰ fata immota deorum.

Ἡ Καλυψὼ ἐγκαταλείμνη παθάρχησε σὲ
λόγοι. Ἡ Μήδεια ὅμως ὄντας συναίσθημα καὶ μό-
νο, καὶ μάλιστα ὅχι ἀνθρώπινο ἀλλὰ μαγικῆς
ἰδιοσυγκρασίας, ἐπαναστάτησε βίαια σὲ πειρω-
μένο, στὴ φύση, στὴν πολιτεία, στὴν ἐξουσία τῶν
θνητῶν τοῦ κόσμου καὶ τέλος καὶ σ' αὐτὸ ἀκρά-

μα τὰ ἀντικείμενα. τὰ λατρευτὰ τῆς ἀγάπης τῆς.
Προσπάθησε νὰ ἱκανοποιηθῇ, νὰ ἐπικτηθῇ τὴν
αὐτὸ ποῦ ἔχανε... Καὶ σὰ μάγισσα ποῦ ἦταν,
οὔτε τὸν ἑαυτὸ τῆς, τὴ δύναμή τῆς τὴ σχετι-
κὴ (ὅχι ὅμως κι' ἀκατανίκητη θεϊκὴ) μπορούσε
νὰ συντρίψῃ ὁ πόνος κι' ἡ ἀπελπισία, (γιατὶ θὰ
ἔβρισκε τὸ πολὺπλοκο κακόβουλο μυαλό τῆς σχέ-
δια ἐξουδετερωτικὰ τους ἀλλ' οὔτῃ σὺν ἀνθρώ-
πος τέλειος ἀρκέστηκε στὴν ἄμεση, καθάρια ἐκ-
δίκησις. Ἡ φαρμακερὴ καρδιά τῆς δὲ θέλησε νὰ
γλυκαθῇ μὲ τὴ χαρὰ τῆς ὕλικῆς ἐξουθένωσης τοῦ
αἵτιου τῆς συμφορᾶς τῆς, ἀλλὰ μὲ τὴ διπλὴ αἰ-
σθησὴ τῆς αἰσθησῆς ἐνὸς μεγάλου πόνου τοῦ στο-
χοῦ τῆς μανίας τῆς. Ἐκδίκησις καὶ χαιρεκακία
μαζὺ. Ἰκανοποίημα τῆς συντριβῆς τῆς ἀγά-
πης τῆς ἀπ' τὴ συντριβὴ τοῦ φταίχτη γιὰ τὸ
φρικτὸ χαμὸ τῶν δ.κ.ῶν τοῦ ἀγαπημένου.

«Θυμὸς δὲ κρείσσαν τῶν ἐμῶν βουλευμάτων
ὅσπερ μεγίστων αἵτιος κακῶν ἐροτοῖς» (M.1079
[—80])

Νικᾷ ἡ ὀργή, ποῦναι στίς πιὸ μεγάλες
τ' ἀνθρώπου συμφορᾶς ἢ μόνῃ αἰτίαν)

Ἡ καθαρὰ συναισθηματικὴ γυναῖκα, ὅπως κι'
ἡ ἴδια ὁμολογεῖ στοὺς παραπάνω στίχους, σφί-
στηκε, χάρη σὲ σατανικὸ τῆς προίκισμα, μιὰ
ἐκδικητικὴ ἀπόλαυσή ποῦ θὰ μείνῃ
μοναδικὴ καὶ πρωτόφαντῇ στοὺς αἰῶνες. Παρα-
φέρθηκε συναισθηματικὰ μὰ ἔδρασε σὺν ἀνδρα.
Σὺν γυναῖκα ἂν κι' ἀπατημένη, ἐγκαταλειμμένη
δὲν πείραξε τὸ ἀντικείμενο τῆς ἀγάπης τῆς. καὶ
τώρα ἀκόμα ποῦγινε τοῦ μίσους καὶ τῆς ὀργῆς
τῆς τὸ παράδειγμα. Τοῦτο δὲ σημαίνει πῶς ὁ ἔρω-
τάς τῆς τὸ συγχώρεσε. Κάθε ἄλλο, λαδιστικὰ δη-
μιούργησε ψυχικὴ πανδαισία ἀπ' τοῦ ἀγαπημέ-
νου τῆς τὸ συναισθηματικὸ καὶ κυρίως πατρικὸ
τοῦ σφάγιασμα, στρέφοντας τὴ μανία τῆς πᾶνω
σ' ἄθωα θύματα. Καὶ κοντὰ σ' αὐτὴ (ἀσυναίσθητα
ἴσως) ἡ γυναικεία καὶ μόνον, ἐρωτευμένη ἀκόμα,
καρδιά τῆς νὰ ἐπεδίωξε νὰ προλάβῃ τὸ ἀδικοῦ
μα τοῦ πόνου τῆς ἀπὸ μιὰ καινούρια λύπη, τὴ
λύπη τοῦ (ἔστω κι' ἀπ' τὴν ἴδια θελημένου καὶ
προξενημένου) ἀφανισμοῦ τοῦ μισητοῦ ἀγαπημέ-
νου, (ἀσφαλῶς ἀκόμα, ἂν κι' ἀντιφατικὰ, ἀγαπη-
μένου, ἀφοῦ τόσο τῆς στοιχίζει ὁ ἀτιμὸς παρα-
τημὸς του).

Ἡ Μήδεια γιὰ νὰ κουρελιάσῃ ἠθικά καὶ ψυ-
χικά τὸν ἀπίστο σκότωσε τὰ παιδιὰ τους μὲ τὰ
ἴδια τῆς τὰ χέρια καὶ φαρμάκωσε τὴ νέα του
ἀγάπη καθὼς καὶ τὸν πατέρα τῆς, τὸν ἄρχοντα
τῆς Κορίνθου, καὶ αὐτὸς τόσο σκληρὰ τῆς
φέρθηκε θέλοντας πᾶνω στὴ συφορά τῆς νὰ τὴν
ἀπελάσῃ ἀπ' τὸν τόπο.

Φρίκη πιάνει ἀπὸ τότε τὴς γενιὰς τῶν γυναι-
κῶν στ' ἀκουσμα τοῦ ὀνόματός τῆς. Κι' ὅμως
ἡ Μήδεια ἦταν γυναῖκα καὶ μάλιστα πιότερο ἀπὸ
κάθε ἄλλη σφύρον, μετρημένη καὶ καλὴ. Καὶ
γυναικὴ ἦταν, μὲ τὴν ἐρατὴν δὲ νῆταν (καὶ
πάλι γιὰ λίγο). Ἡ τὰν δὲ ἀκέρη ἔνα
συναίσθημα καὶ ἐπειδὴ ἔτυχε νάχη ὅτις
φλέβες τῆς νόθο θεϊκὸ αἷμα, νὰ κρατᾷ κι' ἀπ' τὴ
γενιὰ τῶν μηχανορράφων μαγικοπροϊκιστῶν ὄντι

των, γιαυτό έκανε χ ρ ή σ η ύ π ε ρ ά ν θ ρ ω π η (ένω ήταν κυρίως άνθρωπος (της πληθώρας ενός παθητικού συνήθως στις γυναίκες ή τουλάχιστον φυσιολογικά, λογικά εγκληματικού, εκδικητικού συναισθηματισμού).

Δε σκότωσε τα παιδιά της ή Μηδεια. αλλά την καρδιά του 'Ιάσονα. Μετά το χορτασμένο της ημέρωμα θάρχότανε ασφαλώς πάλι ή σειρά της να ξαναπονέσει. και οά μητέρα. Μάστ ήν πρώτη συναισθηματική μάχη νίκησε ή μάγισσα. ή κακή γυναίκα. 'Ισως νομίσση κανείς ότι δέ δειχνόμαστε στο κακούργημα όσο αστήγροί κι' αμείλιχτοι θάπρεπε. . . . Κι' όμως αυτό το άποκρουστικό, άφάνταστο εγκλημα έρχεται να υπερασπίση τον έαυτό του. Μιά γυναίκα που σκοτώνει τα παιδιά της για να εκδικηθή τον έρωτά της τον γελασμένο, είναι ολοφάνερο ότι πρέπει να ναι ή μέγαιρα, πνεύμα του κακού, ή, όπως ξανάπαμε, μόνο συναισθημα. Κι' ή Μηδεια ήταν τό δειότερο. 'Η ιδιότητά της σατανικής κακής γυναίκας δέν είναι ή κύρια στή προσωπικότητάς της ή σύνθεση, γιατί θά έρχότανε σ' αντίθεση, θάπόκλειε την εκδήλωση της αρχής μιας μεγάλης αγάπης. 'Η εισαγωγή στο δράμα αυτής της ύπαρξης είναι: ένα μεγάλο πάθος. μία άκατανίκητη έπιθυμία γυναίκας, που ποτέ δέ θά δούσε τη μαύρη ψυχή του κακού. . . . 'Η ύπαρξη άληθινού και μεγάλου έρωτα για τον 'Ιάσονα στην καρδιά της Μηδείας δέν τή σώζει βέβαια άπ' τη μεγάλη κατηγορία αλλά μόνο απαλλάσσει τα κίνητρα της πράξης της άπ' την ένοχή του συνεισθητού, άφύσικου () έσπατάματος της. Και μόνη της άλλωστε λέγει:

«πάντων δ' όσ έστ' έμφυχα και γνώμειν έχει
γυναίκες έσμέν αθλιώτατον φυτόν. (Μ. 230—1)
(. 'Απ' όλα

τα πλάσματα πώχουν ψυχή και νόηση,
τι να σάς λέω, αθλιώτερο άλλο φύτρο
άπ' τις γυναίκες δέν είναι. . . »)

Έχει δίκιο. Δέν πάει μ' αυτές τις μεμφίμοιρες για την τύχη του γυναικείου φύλου κλάψες να δικαιολογήση τα έργα της. Θέλει να μάς δώση τις διαστάσεις της τραγικότητας της γυναίκας γενικά που βρίσκεται αϊχμαλωτισμένη άπ' το συναισθημά της. Σκλάβες του έαυτού τους οι γυναίκες δημιουργούν μόνες άπ' τη φύση τους καταστάσεις άβάσταχτες κι' άφανίστρες του λόγου, του μόνου που θα είχε τη δύναμη να τις υπερασπιστή την ώρα της άπελπιστικής αυτοσυναισθηματικής τους θέσεψης. . . Είναι «αθλιώτατον φυτόν» γιατί τό συναισθημα είναι τό μόνο τους ισχυρό έπιθετικό αλλά δυστυχώς κι' άμυντικό όπλο. Μέ τοδτο κάμει κάθε γυναίκα τις κατακτήσεις της μέσα στη ζωή. Μπορεί όμως πάλι με τό ίδιο να προστατέψη τον έαυτό της καθώς κινδυνεύει άπ' τη μάχη της νικηφόρας πρόσλασής του; Πώς άδελφός να χτυπήση άδελφό, συναισθημα τό συναισθημα; Γι' αυτό όταν τό συναισθημα της γυναίκας άδικηθή, τούτη ζητά να τό εκδικηθή γκρεμίζοντας τους φράχτες του και νί-

γοντάς το (σάν αντικειμενική πιά μορφή, ένσαρκωμένη στο πρόσωπο κάποιου άλλου), μεσ' τα νερά του τά ίδια. Και τούτο όντας πάθος άφριζένο, δείχνεται εγκληματικώτερο κι' άπ' τόν υπολογιστικώτερο, δαιμονικώτερο κακούργο!

«Όταν δ' ές εύνήν ήδικημένη κυρά,
οδκ έστιν άλλη φρήν μαιφρονώτέρα (Μ. 265—6)
(. μ' άν ίσως
άδικηθή στην κλίνη της δέν θάβρης
μυαλό πιο μιαιρόφονο άπό τούτη).

Ένας λόγος διαστραμμένος είναι προτιμότερος άπό κάθε άλλη άλογη δύναμη. 'Η Μηδεια λοιπόν εγκλημάτισε μέσα στον ξεπεσμό της τέλει-ας άνικανότητας για αντίσταση που δημιουργεί ό γυναικείος συναισθηματισμός, δυναμωμένος και με τό στοιχείο της κακής άπό γ ν ω σ η ε μιας ύπουλης άπό φυσικό της ύπαρξης. 'Η γυναίκα του πάθους ήθελε να σκοτώση κάποιον και τό δαιμόνιό της την έσπρωξε στο σφάξιμο ενός κάποιου άκριδού. . .

«Φεϋ, φεϋ, θροτοίς έρωτες ως κακόν μέγα». (330)

'Η Καλυψώ δέ ζήτησε καμιά εκδίκηση, γιατί ήταν περισσότερο θεά (σχεδόν θεά) και κρατήθηκε. 'Η Μηδεια (σχεδόν άνθρωπος), δέν άντίδρασε στην υπερτροφική της γυναικότητα και γύρεψε αντίλλαγμα συναισθηματικό (άρνητικής έστω μορφής) για τό συναισθηματικό της καρδιάς της έρήμωμα.

Αν θελήσουμε όμως να σύγκρινουμε την παράφρονη δράση της με την άνώτερη στάση της Καλυψώς δέ θά τη μειώσουμε, όπως μπορεί να περιμένη κανείς, δέ θά τη σπρώξουμε ος μία άσυζήτητη καταδίκη. έξ αιτίας της συντριπτικής παραβολής. Τα δίκαια της άπελπισίας κάθε μιάς τους, οι όροι (έξωτερικοί και έσωτερικοί) της καρδιάς τους ήταν τόσο διαφορετικοί, τόσο δυσανάλογοι. 'Αν τό εγκλημα κρινότανε στον κόσμο μόνο άπ' τις προϋποθέσεις που τό γεννούν κι' όχι: «σάν άυτόούσια ήθική αξία, αυτό καθ' έαυτό, τότε ή από πολλές συνδρομές αίτίες κακούργα θέση της Μηδείας θά έλαφρύνονταν και ή πράξη της θά άνέβαινε τα σκαλοπάτια της έξιλέωσης ή κι' αυτής άκόμα (χωρίς ύπερβολή) της ήρωικής βαθμολόγησης. 'Η Καλυψώ κι' άν άκόμα οι περιστάσεις που της έζωναν την καρδιά ήταν οι ίδιες με της Μηδείας και πάλι θά χαλάρωνε την πίσή τους με την έσωτερική τους δάμαση στις θέτες της θανάμεις. 'Ενώ ή Μηδεια, άνθρωπος με ώρισμένες μόνο μηχανορραφικές ικανότητες, πως θά βάζταγε; Και κοντά σ' αυτό τό μειονέκτημα (σέ σύγκριση με τη θεά) ήρθαν να στοιβαχτούν οι έξωτερικοί άντίμαχοι όροι. Στην περίπτωση δηλ. της Καλυψώς ό 'Οδυσσεύς ήταν ένας άθώος που με τη στάση του δέν είχε γεννήσει στη ψυχή της ούτε καν έλπίδες άνταπόκρισης. Τό ότι την έγκατάλειψε (ή καλύτερα την άφησε με τη συγκαταθέσή της) ήταν ένα γεγονός προαποφασισμένο, τόσο άπό τη θέσμεψή του με την Πηνελόπη όσο κι' άπ' τις λεύτερες τίμιες διαθέσεις του. 'Η Καλυψώ δέν είχε πιστέψει ποτέ στην αδρόμητη άλλαγή του 'Οδυσσεά, αλλά μόνο στην τυχόν έπιτυχία της προπα-

γάνδας της πρός τὴν εὐαισθησία του. Ἡ ἐγκατάλειψή της δὲν ἦταν παρὰ τὸ βασίλειμα ἐνὸς πολὺ μακρυνοῦ ἀστρου μάταιης ἐλπίδας. Ἔτσι ἡ καρδιά της πονεσε, ἀλλὰ διατήρησε τὸ Λόγο της, γιατί δὲν προστέθηκε στὴν ἐγκατάλειψή κι' ἀδικημός της.

Δέστε ὅμως καὶ τὴ Μήδεια. Ἐγκαταλείπεται ὄχι ἀπ' τὸν ἀρνητὴ τῆς ἐπιθυμίας της, ἀλλὰ ἀπὸ κεῖνον ποὺ θετικά, (στὴν ἀρχὴ τοῦλάχιστο) τὴ δέχτηκε, τὸν ἀντρα της, καὶ μάλιστα σφιχτοδεμένο μαζὺ τῆς ἐξ αἰτίας τῆς ὑπαρξῆς τῶν παιδιῶν ἀντρα της. Καὶ κάτι χειρότερο ἀκόμα. Τὸ παραπέταγμά της δὲ γίνεται μόνο ἀπ' ἀφορμὴ ἑνα αἶτιο ἀνεξάρτητο τῆς βούλησής τοῦ Ἰάσονα, δηλ. ἀπ' τὸν ἔρωτα γιὰ κάποια ἄλλη (ὁπότε τοῦτος θὰ μπορούσε νὰ δικαιολογηθῇ ἂν ὄχι ἡθικο-λογικὰ τουλάχιστο συναισθηματικά), μὰ κι' ἀπὸ λόγους συμφέροντος.

Οἱ ἄντρες δὲν κυριαρχοῦνται ἀπ' τὴν καρδιά. Γιὰ τοῦτο ἔρχονται στιγμὲς ποὺ παραμερίζοντας τίς προτιμήσεις καὶ τίς συμπάθειες στρέφονται στὸ κυνήγι τῆς δόξας, τῆς ἀνάδειξης, ξεχνώντας ὠρισμένες συναισθηματικές τους ὑποχρεώσεις. ἔτσι καθὼς εἶναι κυριεμένοι ἀπ' τὸ κύριο στοιχεῖο τῆς οὐσίας τους, τὸν ἐνεργητικὸ δηλ. δυναμισμό καὶ τὴν ἀνησυχία γιὰ τὸ κοινωνικό, κοσμικὸ ἀνύψωμά τους. Ὁ Ἰάσωνας λοιπὸν (ἡ ἀντρικὴ προσωπικότητά του ἂν θέλετε) δὲ φάνηκε μόνο κακὸς ἀγαπημένος, προδίδοντας τὴν καρδιά τῆς Μήδειας, ἀλλὰ ἀξιοκατάκριτος καὶ σὰν οἰκογενειάρχης, σὰν πατέρας, σὰν ἀνώτερος ἀνθρώπος. Ἡ Μήδεια χτυπήθηκε ἀπὸ παντοῦ. Βέβαια ἔκρινε ποὺ κυρίως τὴν ὠδήγησε στὴν ἐκδίκησιν ἰπάνω στὰ παιδιά πρό παντός, γιατί τοῦτο εἶναι τὸ διαστραμμένον της σημεῖο, ἐνῶ τὸ ἐξοπισμὸς τῆς πᾶν ὅτις ἄλλους, ἔτσι καὶ ἑμμεσα ἐνοχοῦς, εἶναι σχετικὰ φυσιολογικό) ἦταν τὸ ἔρωτικὸ λάθωμα, ὅλα τ' ἄλλα ὁμῶς συντελεσαν, μαζὺ μὲ τὴ σατανικὴ κλίσιν της, στὴν ἐκλογὴ τοῦ εἶδους τῆς ἐκδίκησης, κι' ἔτσι ἀντὶ νὰ ξεθυμάνῃ πᾶν ὅτι φταίχτη ἔπεσε σ' ἑνα ἀνατριχιαστικὸ ὄργιο κακούργου. Τέλος, ἐκεῖνο ποὺ ἐρέθεισε τὴ Μήδεια στὸ κατακόρυφο ἦταν κι' ἡ ἀδιάντροπη ἀπάθεια κι' ἡ προκλητικὴ σχεδὸν ὑπερασπιστικὴ ἀδύαδεια τοῦ ἐνοχοῦ Ἰάσονα:

«... ἡ μεγίστη τῶν ἐν ἀνθρώποις νόσων πασῶν, ἀνάδεδε'...» (Μ. 471—2)

(...εἶναι τοῦτο ἡ πιὸ μεγάλη, ἀπ' ὅλες τίς ἀρρώστειες ποὺ τοὺς ἀνθρώπους δέρνουνε, ἡ ἀνάδεια).

Ἄν ὁ Ἰάσωνας περιωριζότανε στὴν ἀτιμία του καὶ δὲν προσπαθοῦσε νὰ τὴ δικαιολογήσῃ μὲ τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ πιὸ ἀποκρουστικοῦ (σὲ μιὰ τέτοια παθητικὴ στιγμή), τοῦ πιὸ ἀναξιόπρεπτος γιὰ ἄντρα ἐγωκεντρωμένου ὠφελιμιστικοῦ δόγματος, ἂν ἡ ἐνοχὴ του δειχνόταν παθητικὴ καὶ γεμάτη (ἔτσι κι' ἀνώφελῃ) κατανόηση στὸ ἐξοπισμα τοῦ θύματος της, ἴσως ἡ Μήδεια (ὦ, τοῦτο εἶναι δέβαιο) νὰ μὴν εἶχε ἀποχτήσει αὐτὴ τὴ *lamani infamam*.

Ἀλλὰ ἀκριβῶς αὐτὸ τὸ σημεῖο ἔχει σημασία.

Στὸ συναισθηματισμὸ τῆς γυναίκας ἡ παράδοση (ὁ μύθος δηλ.) κι' ὁ τεχνίτης πλαστοουργὸς τῆς Εὐριπίδους πρόσφεραν ὅλους τοὺς δυνατοὺς ἐννοή-κους (ἀρνητικά) γιὰ τὴν ἐκδήλωσή του ὁρους, γιὰ νὰ μπορέσουν ἔτσι νὰ μετρήσουν ὥσπου φτάνουν τὰ δάθια του, σὲ τί λογῆς βασιλεία, σκότους ἢ φωτολαμπῆς; Κι' ἂν τὸ παράφρονο διάδημα τῆς Μήδειας δὲν εἶχε τολμήσει ν' ἀγγίξῃ τὰ παιδιά της, κι' ἂν ἡ ἐκδίκητικὴ ἐξέλιξη, ἡ ζήλεια, τὸ μίσος ἢ πονεμένη ἀγάπη της δὲν πέρασαν ἀπὸ σατανικότητα τὰ ὅρια ἐνὸς συνηθισμένου ἀντίποινου, καὶ πάλι ἡ ἡφαιστιώδικα φύση της θάβρισκε τρόπο νὰ χύσῃ τὴ λάβα της καὶ νὰ θάψῃ στὴ σιωπὴ κάποιες ἄλλες ψυχές, ἔτσι τέλεια ἀθῶες, (ἐνῶ τὰ ἄλλα της θύματα, ὁ πεθερὸς τοῦ Ἰάσονα καὶ ἡ μνηστὴ του δὲν μπορεῖ νὰ θεωρηθοῦν ἀνεύθυνα σ' αὐτὴ τὴν ὑπόθεσιν) μοιραῖα ἀντικείμενα λύτρωσης μιᾶς πνιγμένης ἀπ' τὴν ἀδικία συναισθηματικότητας. Ἰσως μάλιστα ἡ φοβερὴ ἐκδίκησιν ποὺ σοφιστῆκε ἡ παιδόχτονα γυναῖκα, καὶ ποὺ μὲ τρόπο ἀντικρύζουμε, σὰν ὅτι πιὸ ἀξιο γιὰ καταδίκη ὑπάρχει στὴν ἐχτίμησιν καὶ τὴ συνείδησιν κάθε ἰσορροπημένου λογικὰ καὶ συναισθηματικὰ ἀνθρώπου, τοῦτη ἴσως ἀκριβῶς ἢ δίχως καμμιὰ ἐλπίδα συγχώρεσης οὔτε θεϊκῆς οὔτε ἀνθρώπινης κολαζμένη ἐκδίκησιν, κρύβει μέσα της παράδοξα (ἀλλὰ αὐτονόητα) τὸ ἀντίδοτο τῆς ἐξελίξεως της βαρειαμάρτυλης γυναίκας.

Γιὰ μιὰ στιγμὴ ἡ Μήδεια μπορεῖ νὰ πῇ πῶς τιμώρησε καλὰ τὸν αἷτιμο Ἰάσονα, πῶς πῆρε πίσω τοὺς πόνους τῆς καρδίας της. . . Σὲ λίγο ὅμως τὸ κατευναστικὸ τοῦ ἐνὸς πόνου φαρμάκι τῆς ἐκδίκησης θὰ χύσῃ σ' ὅλες τίς ἴνες της μιὰ νέα φρίκη, ἑνα νέο μαρτυρικὸ ἐσωτερικὸ σαρακοφάγωμα, ποὺ ποτὲ πιά, ἂν δὲν τὴ σώσῃ ὁ ἀπὸ μηχανῆς Θεός, δὲ θὰ τὴν ἀφήσῃ ἡσυχῇ. . . Ἡ ψυχὴ της μὲ τὸ κλάμα, μὲ τὴ φθορὰ τῆς ἐγνοίας, μὲ τὸ σίγουρα συχνόφαντο φάσμα τῶν αὐθῶν σφαγμένων ἀγγελουδῶν της καὶ μὲ τὴν περιπλάνησιν της στίς θολωμένες σκέψεις γιὰ μιὰ ἀούλληπτη στὸ μέγεθος τῆς σκληρότητας μελλοντικῆς της τιμωρίας, θὰ κάνῃ μαζὺ μὲ τὸ σῶμα τὸν ὠρισμένο κύκλο τῆς ζωῆς της καὶ κουρελιασμένη, ἐρειπιωμένη ἀπ' τὴν ἡθικὴ αὐτοτιμωρία θὰ φτάσῃ τέλος στίς πύλες τοῦ μηδέν.

Τὸ ἐγκλήμα τῆς Μήδειας περιέχει καὶ τὴν αὐτοδικία του. Ἄν ἦταν μικρότερο θὰ τυραννοῦσε λιγώτερο μὰ θὰ ἔμεινε δίχως ἐξαγνισμό. Ἡ Μήδεια τώρα θὰ πληρώσῃ πολὺ ἀκριβὰ τὴν πράξιν μὲ τὴν πάλιν ἐνάντια στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ της μὲ τὸν πόνο της τὸν ἀτελεύτητο, μὲ τὴν ἐχθρὰ της γιὰ τὸ ἐγὼ της τὸ μισητό. Μόνῃ της ἐγκλημάτισε μόνῃ της θὰ παιδεύτῃ, μόνῃ της καὶ θὰ ἐξιλεωθῇ μὲ τὴν καταιστροφὴν κάθε χαρᾶς, κάθε γαλήνης, κάθε ἀξίας τῆς ζωῆς της.

Στὴ «Μήδεια» λοιπὸν οὐσιαστικὰ ἡ ἐκδίκησιν γίνεται μὲ αὐτομνησισμό τῆς συνείδησός της. Ἐμμεσα πληρώνει τὴν ἀγάπην της ἢ φόνισσα μὲ τὸ βαρὺ φόρο τοῦ μισημοῦ τοῦ χορμιοῦ καὶ τῆς ψυχῆς της τόσο ἀπ' τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ὅσο κι'

ἀπ' τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ της. Διαλέγοντας τὰ παι-
διά της σὰν ὄπλο κατὰ τοῦ Ἰάσονα καὶ σὰ για-
τρεῖά δικιά της δὲν ἤξερε ὅτι διάλεγε τὸ φριχτό-
τερο μέσο ἀφανισμοῦ της, ἀλλὰ γιὰ καλὴ της τύ-
χη συνάμα καὶ τοῦ καθαρμοῦ της. Οἱ μυστικὲς
μαγικὲς της δυνάμεις ἐρῆκαν πάλι εὐκαιρία νὰ
δράσουν, ἀπαίσια μὰ ὠφέλιμα στ' ἀλήθεια τούτη
τῇ φορᾷ. Ἡ παιδολέττειρα καταντώντας αὐτολέ-
ττειρα πλέκει μὲ τὸ συναίσθημα τῆς ἐρωτικῆς ἀκ-
μῆς καὶ πασακμῆς καὶ μὲ τὸ συναίσθημα τῆς
συντριμμένης ἀπὸ τὴν κακὴ ἐκβαρῆ τοῦ ἐρωτᾶ της
ἀμαρτωλῆς στὸ τέλος, τὸν κύκλο μιᾶς ἀληθινᾶ
τρομερῆς στὴν ἱστορία τοῦ ἀνθρώπου συναισθημα-
τικῆς γυναίκας, μάλιστα ἀπὸ τὴν πολλὴ γυναι-

κότητα κυρίως παρὰ ἀπὸ τὰ μαγικοχαρισματὰ
της.

[Συνεχίζεται]

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ: Στὸ 16ο στίχο, στήλη α' σελ.
511 τοῦ τεύχους Μαΐου νὰ προστεθῇ ἡ ὑπο-
σημείωση: Μετάφραση Ζησ. Σιδέρη, ἐκδ. Ι.
Ζαχαροπούλου· ἐπίσης στὸ στίχο 29, στήλη
α' σελ. 514 τὸ «λεπτὴ προβολή» νὰ διαβα-
στῇ «λεπτὴ προσβολή».

ΠΡΟΣ ΤΟ ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ

Μὲς τὸν ὀρίζοντα τῆς γῆς μας τὸν πολὺ στενὸ
οἱ μέρες μου κυλήσανε γοργὰς μία, μία.
Καὶ βλέπω πειὰ καλὰ στῆς ζήσης μου τὸν οὐρανὸ,
πὼς στοῦ φθινόπωρου ἄγγιξα τὴν τρικυμία.

Βαρεῖά μοῦ κλείσανε τὸν ἥλιο οἱ μαῦρες συννεφιές
καὶ τὸ ἄγριο ἀγέρι τὰ λουλούδια μου ἔχει γείρει.
Στὸν κόσμον μου, ὅλο δακρυσμένες κλαῖνε ζωγραφιές...
λιγόστειψε καὶ τὸ νερό μου στὸ ποτήρι.

Μοῦ γύρισε τὴν πλάτη ὁ Ἔρωτας σιγὰ, σιγὰ
καὶ ἔχει ἡ στοργή, ποὺ μὲ κερνοῦν, λογικῆς χρόνον.
Τῶν παθῶν ὅλων τὸ τραγούδι γύρω μου σιγᾷ.
—Σὰ νὰ ἴμαστε κάτω στὴ γῇ ἡλικία μόνο!

Καὶ τώρα, ποὺ τῆς νειότης σιτὴν καρδιὰ ἔχω τὸν παλμό,
καὶ τὶς παλιές μου ἀπαίτησες καὶ ἀδυναμίες,
πὼς νὰ περάσω αὐτὸν τὸν ἄδικο κατατρεγμό,
μέσα σ' αὐτὲς τῆς φύσης τὶς παρανομίες;

ΦΙΛΗ Κ. ΒΑΤΙΔΟΥ

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

Γεννήθηκε τὸ 1861 στὸ Σουλόπουλο ἢ Σοῦλι Χρηστοβασίλη, κοντὰ στὸν Καλαμά. Ἦταν γόνος μεγάλης καὶ ἡρωϊκῆς οἰκογένειας τῆς Βορείου Ἡπείρου. Τὸ ἐπώνυμό του δὲν ἦταν Χρηστοβασίλης. Ὁ ἴδιος τὸ ἐφτιασε συνθέτοντας τὰ ὀνόματα τοῦ παπποῦ του καὶ τοῦ πατέρα του.

Φύση γεμάτη παλμὸ πατριωτικὸ, δραπετεύει ἀπ' τὴν Κωνσταντινούπολη, ὅπου φοιτοῦσε ὡς μαθητῆς στὸ Σουλτανικὸ Λύκειο, ἔρχεται στὴν Ἡπειρο καὶ συμμετέχει στὴν ἐπανάσταση τοῦ Λυκουρσιοῦ. Μετὰ τὴν ἀποτυχία τῆς ἐγκαταστάθηκε στὸ Μπισδάνι τῆς Θεσσαλίας ὡς γραμματικὸς τοῦ Θείου του, διαχειριστοῦ τῶν κτημάτων Ζωγράφου.

Ἡ πρώτη ἐκδήλωση τοῦ λογοτεχνικοῦ ταλέντου τοῦ Χρηστοβασίλη σημειώνεται τὸ καλοκαίρι τοῦ 1881 στὰ Τρίκκαλα, μὲ τὴν ἀπαγγελία ἐνὸς ποιήματος στὴ δοξολογία ποὺ ἔγινε γιὰ τὴν ὑποδοχὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ. Τὸ ποίημα αὐτὸ ἔγινε αἰτία νὰ συλληφθῇ ἀργότερα ἀπὸ τὶς Τουρκικὲς ἀρχὲς τῶν Ἰωαννίνων καὶ νὰ καταδικασθῇ εἰς θάνατον.

Τὸ Δεκέμβριο τοῦ 1889 γράφει στὴν Ἀθήνα, ὅπου ἐγκαταστάθηκε ἀπὸ τοῦ 1885, ἀσχολούμενος μὲ τὴ δημοσιογραφία, τὸ πρῶτο του διήγημα. Ἡ βράβευσή του ἀπὸ τὴν «Ἀκρόπολη» τοῦ Γαβριηλίδου ἔγινε ἡ αἰτία νὰ ἀσχοληθῇ συστηματικὰ μὲ τὴ λογοτεχνία, στὴν ἐξέλιξη τῆς ὁποίας ἡ συμβολή του ἦταν πολύτιμη.

Ὁ Χρηστοβασίλης ἀσχολήθηκε μ' ὅλα τὰ εἶδη τοῦ λόγου καὶ σ' ὅλα σχεδὸν ἐπέτυχε. Τὰ ποιήματά του ἂν δὲν ἱκανοποιοῦν ὅλες τὶς ἀπαιτήσεις τῆς τέχνης, ἔγιναν κίνητρα ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἐξάρσεως τῆς λαϊκῆς ψυχῆς. Ἐγραψε ἔργα θεατρικὰ καὶ ἓνα πλήθος ἄλλα, στὰ ὁποῖα περιλαμβάνονται μελέτες ἱστορικές, λαογραφικές, γλωσσικὲς κλπ, καὶ πολλὰ ἀπὸ τὰ ὁποῖα μένουν δυστυχῶς ἀνέκδοτα. Τὸ εἶδος ὅμως τοῦ λόγου στὸ ὁποῖο διακρίθηκε ὁ Χρηστοβασίλης εἶναι τὸ διήγημα. Ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή τῆς ἐμφανίσεώς του ἀντιτάχθηκε σ' ἐκείνους ποὺ ζητοῦσαν τὶς ἐμπνεύσεις τους στὶς ιδέες καὶ τὰ δημιουργήματα τῆς Δύσεως καὶ μετουσίωσε σὲ τέχνη τὸν ἡρωϊσμό, τὴν ἱστορία, τὴν παράδοση καὶ τὶς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς τῆς ἰδιαίτερῆς του Πατρίδας, τῆς Ἡπείρου. Εἶναι γι' αὐτὸ κατὰ κύριο λόγο ἡθογράφος, ἀπὸ τοὺς τεχνίτες τοῦ ἡθογραφικοῦ διηγήματος, ποὺ ἔδωσε σ' αὐτὸ τὴν προσωπικὴ σφραγίδα του.

Ἀνθρωπος καὶ συγγραφεὺς στὴν περίπτωση τοῦ Χρηστοβασίλη, εἶναι δυὸ ἔννοιες ποὺ συμπίπτουν ἀπόλυτα. Ἡ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο του εἶναι συνδεδεμένα ἀναπόσπαστα. Ἀγώνας ὁρμὴ καὶ παλληκαριά ἦταν ἡ ζωὴ του. Ἡρωϊσμός, πατριδολατρία, φυσιολατρία, ἐθνικὸς ὁραματισμὸς καὶ τραγοῦδι γιὰ τὴν Ἡπειρο εἶναι τὸ ἔργο του. Πέθανε μακρυνὰ ἀπ' τὰ ἀγαπημένα του Γιάννινα στὶς 21 Φεβρουαρίου 1937, τὴ μέρα τοῦ ἐορτασμοῦ τῆς ἀπελευθερώσεώς τους ἀπὸ τὸν Τουρκικὸ ζυγὸ.

I. N. N.

Ο ΜΑΡΜΑΡΩΜΕΝΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ

(ἀπόσπασμα)

Σβήστηκε ἡ ἡμέρα ἡ φοβερή, γκρεμίστηκε στὰ σκότη,
 Κι' ἡ νύχτα ἐσπλαχνικώτερη ξαπλόνει τὰ φτερά της
 Στὸν σκοτωμένον Βασιλεῖᾶ καὶ στὸν νεκρὸ στρατό του
 Καὶ τὸν πλειὸ ὕστερο ἄσπασμό στὸ μέτωπο του δίνει.
 Ἄλλὰ πρὸς τὰ μεσάνυχτα, σιτὴ σιγαλιὰ τὴ μαύρη,
 Ὅπου κοιμοῦνται τὰ νερά καὶ τὰ στοιχεῖα λαγιάζουν,
 Ὁ σκοτωμένος Βασιλεῖᾶς ταξίδευε πηλάλα,
 Στοῦ καίτου κόσμου τὸ φριχτὸ καὶ σκοτεινὸ βασίλειο.
 Αὐτὸς προσιὰ καὶ πίσω του τὰ παλληκάρια του ὅλα,
 Μὴν ξέροντας ποῦ βρῖσκεται, κι' οὔτε γιὰ ποῦ πηγαίνει.
 Κι' ἐκεῖ πού γοργοπήγαινε καὶ γοργοπροχωροῦσεν,
 Ἀκούει τὸ Χάρο, πῶλεγε στὴ μαύρη του τὴ μάννα,
 Ποῦ τὸν ρωτοῦσε μὲ χαρὰ γιὰ τοὺς ἀπεθαιμένους,
 Ποῦ τῆς ἐπήγαινε ἄμετρος χιλιάδες καὶ χιλιάδες.
 «Ὅτ' ὁ Σουλτᾶνος νίκησε καὶ μπῆκε μὲς στὴν πόλιν»!
 Ἀκούοντας ὁ Βασιλεῖᾶς τὰ θλιβερά τὰ λόγια,
 Ἀπὸ τὴ λύπη τὴν πολὴ ἀγριεύει καὶ θυμόνει
 Καὶ στρέφει τ' ἄλογο ξερβιά, πισόδρομα γυρίζει
 Σέροντας πίσω σύγκορμα τὰ παλληκάρια του ὅλα,
 Καὶ τρέχει—τρέχει σὰ βορριάς, σὰν ἄγρια τρικυμία,
 Νὰ πεταχθῇ σὰ σύννεφον εἰς τὸν Ἀπάνω κόσμον,
 Νὰ πολεμήσῃ ἄκόμα μιὰ σὰν τ' ἄγριο τὸ λιοντάρι,
 Νὰ διώξῃ τοὺς Ἀγαρηνοὺς πὺρ μέσα ἀπὸ τὴν πόλιν,
 Κι' ὅλους στὴν Κόκκινη Μηλιὰν ἀράδα νὰ τοὺς στείλῃ

*

Ο ΑΝΤΡΕΙΩΜΕΝΟΣ

(ἀπόσπασμα)

Προξενητάδες πέζευαν στὸν Πύργο καθεμέρα
 Τῆς Κόρης τῆς πεντάμορφης, τῆς ξακουσμένης Κόρης,
 Ἄλλοι σταλμένοι ἀπ' ἄρχοντες, κι' ἀπὸ ρηγάδες ἄλλοι,
 Καὶ προξενεῖς τῆς φέρνανε καὶ τὴν ζητοῦσαν νύφη
 Γιὰ ζηλευτὰ ρηγόπουλα, γιὰ πρώτους ἀφεντάδες,
 Κι' ἐκεῖνη πάντα ἀρνιότανε τὸν λόγο της νὰ δώσῃ
 Κι' οὐδὲ ρηγόπουλο ἠθελε, κι' οὐδὲ κανέν' ἀφένιη,
 Ἄλλ' ἠθελε ἄξον κι' ὠμορφο, γερὸν καὶ παλληκάρι,
 Ποῦ νὰ μὴν ἔχη ταίρι του σ' ὅλη τὴν οἰκουμένη,
 Στὴν δύναμη, στὴν ὠμορφιά καὶ στὸ γλυκὸ τραγούδι.

Καὶ μαραμένοι γύριζαν ὅλ' οἱ προξειητάδες,
 Χωρὶς τὴν ἀρραβώνα της τὴν πολυζητημένη.
 Κι' ἡ Κόρη κάθονταν κλειστή, πικρὴ καὶ λυπημένη,
 Κι' ὥς ποῦ νὰ βρῇ τὸ ταίρι της κατὰ τὴν ἀρεσιὰ της
 Καθὼς οἱ μαῦρες Μοῖρες της τὴν εἶχανε μοιράνει,
 Τρεῖς ὥρες ἔστολίζονταν ἀκέριες κάθε μέρα,
 Μπρὸς σὲ διαμαντοστόλιστον κι' ὀλόχρυσον καθρέπτη,
 Καὶ ξένταε καὶ χτένιζε μακρὰ μαλλιά καὶ μαῦρα,
 Μὲ διαλυστήρι ὀλόχρυσο καὶ λεφαντένιο χτένι,
 Καὶ τὰ πλεγε μακρὰ—μακρὰ καὶ τὰ φτιανε πλεξίδες,
 Σταυροδεμένες ὡμορφα στὴν μέση στὴν χωρίστρα.

*

Τρεῖς ἄλλες ὥρες ἔγνεθε μετάξι διαλεγμένο
 Μ' ἀδράχτι, βέργα, μάλαμμα, σφοντύλι διαμαντένιο,
 Καὶ ρόκα χρυσοκέντητη μὰ χίλια δυὸ στολίδια
 Κι' ἔβγαζε γνέμα κάτασπρο, σὰ φεγγαριοῦ λαμπρύλες.
 Ἄλλες τρεῖς ὥρες ὕφαινε, μεταξωτὰ διασίδια
 Σὲ λεφαντένιον ἀργαλειὸ μὲ χρυσαφένιο χτένι
 Κι' ἔβγαζε βλάχια τὸ πανὶ μ' ὀλάργυρη σαῖτα,
 Κι' ἄλλες τρεῖς ὥρες κάθονταν ψηλὰ σιὸ παραθύρι,
 Κι' ἀγνάτευε κατάκαμπα κι' ἀγνάντευε τὲς ράχες,
 Νὰ ἰδῇ τὸ νιὸ ποῦ ὠρέγονταν, τὸν ποθητὸ λεβέντη,
 Ποῦ θὰ εἶταν ἄξιος κι' ὡμορφος, γερὸς καὶ παλληκάρι,
 Καὶ θάρχονταν χαρούμενος γυναῖκα νὰ τὴν πάρῃ,
 Καὶ πρὸς τὸ γύρμα τοῦ ἡλιοῦ ἀρχίναε τὸ τραγοῦδι,
 Μὲ μιὰ χαρμόσυνη φωνή, σὰν ἀπ' ἀγγέλου στόμα.

*

Η ΜΕΓΑΛΗ ΙΔΕΑ

(ἀπόσπασμα)

Κέντα μιὰ ράχην ὡμορφη μὲ σλίτια καὶ παλάτια
 Κι' ἀπ' αἰῶ της καταρραχῆς μιὰν Ἑκκλησιὰ μεγάλη,
 Μὲ τετρακόσια σήμαντρα κι' ἐξήντα δυὸ καμπάνες,
 Κάθε καμπάνα μὲ παπᾶ καὶ σήμαντρο μὲ διάχο
 Κέντα μπροστὰ στὴν Ἑκκλησιὰ μιὰ ἀπέραντη πλατεία,
 Γεμάτη ἑλληνικὸ στρατὸ, πεζούρα καὶ καβάλλα
 Σημαῖες καὶ σπαθιά γυμνὰ, ντουφέκια καὶ κανόνια,
 Κι' ἐμπρὸς στὴ θύρα τὴν τρανὴ, σιτὴ μεσιανὴ τὴ θύρα,
 Κέντα φρουρὰ περήφανη, σὲ δυὸ γραμμὲς μεγάλες,
 Δυὸ τάγματα εὐζωνικά μ' ὅλο παιδιὰ βουνίσια,
 Κατακαθάρια κι' ὡμορφα, μ' ἀφρᾶτες φουστανέλλες...

Καὶ κάτω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησιᾶ, μὲς τὸν πλατὺ τὸ δρόμο,
 Κέντα μὲ νοῦ καὶ μὲ καρδιὰ δυὸ μακρὰ φουσαῖτα·
 Τῶνα ντυμένο σ' ἄ χουσά, τ' ἄλλο ντυμένο μαῦρα...
 Στὸ ἓνα, τὸ χουσονιτικό, νὰ λάμπη ὁ Βασιλεὺς μας,
 Καβάλλα σ' ἄτι ἀράπικο, μὲ τὸ σπαθὶ βγαλμένο,
 Καὶ στ' ἄλλο ὁ Πατριάρχης μας μὲ τὸ σταυρὸ στὸ χέρι...
 Κι' ὁλόγουρα στὴν Ἐκκλησιᾶ, σ' ἄ σύννεφο μεγάλο,
 Κέντα χιλιάδες Χριστιανούς, παιδιά, γυναῖκες, ἄντρες,
 Νὰ προχωροῦν, μ' ἄλλαλαγμὸ, γιὰ ν' ἄμπουν ὅλοι μέσα
 Στὴν Ἐκκλησιᾶ τὴ διάπλατη, σὶδὸ μέγα Μοναστήρι,
 Ν' ἀκούσουνε τὴ λειτουργιᾶ, ποῦ ἦταν κυνηγημένη,
 Τόσους αἰῶνες σκοτεινοὺς, τόσους αἰῶνες μαύρους...
 Ν' ἀκούσουνε τὴ λειτουργιᾶ, τὸ νιὸ «Χριστὸς—ἀνέστη».

*

Η ΑΝΕΡΑΣΤΗ

(ἀπόσπασμα α')

Καὶ τὴν ἀγάπησε πολὺ τὴν ξακουσμένη Μάρω
 Ὁ Γιάννος ὁ περήφανος, ὁ Γιάννος ὁ λεβέντης,
 Μ' ὅλη τὴ λαύρα τῆς καρδιᾶς, σ' ἄν ποῦ ἀγαπάει τ' αὐτάκι
 Κρύο νερὸ καὶ ξάστερον ἅπάνω του νὰ τρέχει
 Σ' ἄν ποῦ ἀγαποῦνε τὴ δροσιὰ τῆς νύχτας τὰ λουλούδια,
 Καὶ τῆς αὐγῆς τὶς λαμπερὲς κι' ὁλόχρυσες ἀχτίδες,
 Σ' ἄν ποῦ ἀγαποῖνε τὰ βουνὰ τὰ χιόνια τὸ χειμῶνα,
 Τὰ γίδια καὶ τὰ πρόβατα τὸν Μάη, τὸ καλοκαίρι,
 Ἡ θάλασσα τὸν οὐρανὸν, ὁ Ἀπρίλης τὰ λουλούδια
 Ἡ ἡμέρα τὴν ἡλιολαμπὴν, ἡ νύχτα τὸ σκοτάδι,
 Τ' ἀηδόνια τὰ πυκνὰ κλαδιὰ, κι' ὁ ἀγέρας τὸν αἰθέρα...
 Κι' ἀπὸ τὸν πόνο τὸν πολὺ καὶ τὴ μεγάλη ἀγάπη
 Τῆς στέλλει προξενήτρα του μιὰ ἀρχόντισσα μεγάλη
 Καὶ δαχτυλίδι ὁλόχρυσο μ' ἀτίμητα πετράδια
 Καὶ τὴ ζητάει γυναῖκά του καὶ ταίρι τῆς καρδιᾶς του.

*

Ἡ κόρη κάθονταν ψηλὰ σὲ γυάλινον ἐξώστη
 Καὶ κένταε μ' ἀργυρὲς κ' ὠσιτὲς, χρυσὲς καὶ μεταξένιες,
 Ἀπάνω σὲ κατὰλευκο μεταξωτὸ μαντήλι,
 Ὅλα τὰ λουλούδια τῆς γῆς καὶ τ' οὐρανοῦ τ' ἀστέρια,
 Μαντήλι μοσχομάντηλο καὶ τῆς χαρᾶς μαντήλι,
 Ποῦ θὰ φοροῦσε τὴ λαμπρὴ, σ' ἄν θ' ἄσερνε μὲ χάρη
 Τὸ σαραντάδιπλο χορὸ σὶδὸ χωροσιάτη μέσα,
 Κι' ἐκεῖ ποῦ βαρουξόμπλιαζε κι' ἐκεῖ π' ὠριοκεντοῦσε.

Τὴν πούλια τὸν αὐγερινὸ καὶ τὸν ἀποσπερίτη,
 Κι' ἔβανε στὴν ἐφτάστερη τὴν πούλια ἀχνὴ λαμπράδα
 Κι' ἀχτίδες σ' τὸν αὐγερινὸ, τοῦ ἡλίου θυγατέρες,
 Κι' ἓνα κομμάτι φεγγαριοῦ στὸ μάγο ἀποσπερίτη,
 Νά σου! καὶ μπαίνει γελαστὴ ἡ ἀρχοντοπροξενήτρα
 Καὶ χαιρετάει μὲ χαρὰ καὶ μὲ περίσσια ἀγάπη!

*

Η ΑΝΕΡΑΣΤΗ (ἀπόσπασμα β')

Ἐγερνε ὁ ἥλιος φλογερός, ἀπανωθιὸ στὴ δύση,
 Πανώριος, ἀχτιδόπνιχτος, ἀστραποφορεμένος,
 Σ' αἰ βασιλιᾷς περήφανος, ἄξιος καὶ παλληκάρι,
 Ἀπὸ τίς νίκες τίς πολλὰς καὶ τὴν πολλὴ τὴ δόξα,
 Ὅταν γυρίζῃ ἀγέρωχος στὰ δλόχρυσα παλάτια,
 Ν' ἀναπαυτῇ χαρούμενος πρὸ τοὺς πολλοὺς τοὺς κόπους,
 Νὰ φάῃ νὰ πιῇ καὶ νὰ ριχτῇ σ' δλόχρυσο κρεββάτι.
 Χρυσοβολοῦσε δλάκερο τὸ δύσμα πέρα—πέρα
 Καὶ τὰ λευκὰ τὰ σύννεφα, ποῦ κρέμονταν ψηλά του,
 Χρυσώθηκαν καὶ γίνηκαν μιὰ μάζα χρυσοφόρα,
 Ἐνα κομμάτι μάλαμμα, θεώρατο μεγάλο,
 Μ' ἄμετρες χρυσοζωγραφίες, βουνὰ νησιὰ καὶ λίμνες,
 Καὶ κάμπους κ' ὠμορφες ἀχτὲς, κι' δλόχρυσα λιμάνια...
 Οἱ ἱσκιοὶ, ἐγιναντεύανε κι' ἀπλώνονταν πελώριοι,
 Καὶ πρὸς τὴ μαίρη Ἀνατολὴ τραβῶνταν νὰ κρυφτοῦνε,
 Δροσάτη αὔρα ἀρχίναε τὸν κόσμον νὰ χαϊδεύῃ,
 Οἱ στρατοκόποι ἀνάγκαζαν τὸ κουρασμένο βῆμα,
 Οἱ ζευγολάτες μόχταγαν καὶ κένταγαν μὲ πόνο,
 Καθένας τὸ ζευγάρι του, τὰ δυὸ καματερά του,
 Ν' ἀποτελειώσουν τὴ σπορίᾳ πρὶν πάρῃ τὸ σκοτάδι...
 Τὰ δέντρα ἀναγαλλιάζανε καὶ χαίρονταν οἱ θάμνοι
 Καὶ θράσευαν τὰ φύλλα τους, ποῦ τὰ εἶχε μάσει ἡ κάψα,
 Τὰ πετεινὰ ταισιρίζαν εὐφρόσυνα στοὺς λόγκους,
 Κι' ἴδιο σκοπὸ καθένα τους ἐγλυκοτραγουδοῦσεν,
 Ἀπὸ τ' ἀηδόνη τὸ γλυκὸ, κι' ὥς τὸν καλὸ τὸν σπῖνο...
 Στὰ ρόγγια μέσα τρέχανε τὰ λαίμαργα τὰ γίδια
 Καὶ στίς πλαγὲς τὰ πρόβατα σιγὰ—σιγὰ βοσκοῦσαν,
 Λαλούσανε περίχαρὰ καὶ κύπροι καὶ κουδούνια,
 Γαυγίζαν τὰ μαντρόσκυλλα κι' ἔτρεχαν ἄνω—κάτω,
 Εἴτε ἂν διαβάτες πέρναγαν ἀργόβαδοι σιὸ δρόμο,
 Εἴτε ἂν ὁσμίζονταν τορὸν ἐγκαιοπατημένον.

Ζουδιῶν, ποῦ μὲς στὰ σύδεντρα γύριζαν ὅλη μέρα,
 Κι' ὁ εὐτυχισμένος πιστικός ἐκάθονταν ἀπάνω
 Σὲ μιὰ ραχούλαν ὤμορφη, δειδροστεφανωμένη,
 Καὶ πότε πετροβόλαε τὰ γιδοπρόβατά του,
 Πότε τὴν ἀργυρόφωνη φλογέρα του λαλοῦσε,
 Καὶ σμίγονταν γλυκὰ—γλυκὰ μ' ἀδελφικὴν ἀγάπη
 Τὸ μαλακὸ τὸ λάλημα τῆς γλυκερῆς φλογέρας,
 Τὰ βροντερὰ γαυγίσματα καλοθρεμένων σκυλλῶν
 Τὰ «ντίγκ—ντίγκ—ντίγκ» τῶν κουδουνιῶν τὰ «γλάγκ—γλάγκ—γλάγκ» τῶν κύπρων,
 Τῶν κοπαδιῶν ὁ θόρυβος, οἱ σάλαγοι, οἱ κουβέντες,
 Καὶ τῶν πουλιῶν τὸ ἔγκαιρο καὶ μαγικὸ τραγούδι,
 Κι' ἀχολογοῦσαν οἱ λακκιές, καὶ βουΐζαν οἱ λόγγοι,
 Σὰν νὰ ἦταν θεία μουσικὴ, οὐράνιο παιηγύρι
 Ὑμνος γλυκός, ἀθάνατος στὸν δοξασμένον Πλάστη,
 Βγαλμένος μέσα ἀπὸ τῆς Γῆς τὰ βλογημένα στήθια.

Διηγήματα

Η ΠΟΜΠΕΜΕΝΗ

Σύνταχα σύνταχα, ξεμερώνοντας τὴν Τετράδη, τὴν ὥρα ποῦ ἀποχαιρετοῦσε ἡ Νύχτα τὴ Μέρα, κι' ἀρχινούσανε νὰ σβηοῦνται ἓνα ἓνα τὰ στέρια στὸν οὐρανό, κι' ἀργοχάραζε ἡ ἀβγούλα γελαστὴ καὶ χαρούμενη πίσω ἀπὸ τὸ βουνό, ὁ διαλαλητὴς τοῦ χωριοῦ, πρῶτος στὴ φωνὴ ἀπ' ὅλους τοὺς χωριανοὺς του, ἀνέβηκε σ' ἓνα ψηλὸ κοτρῶνι τοῦ μεσοχωριοῦ, προσιὰ στὴν Ἐκκλησιὰ καὶ φώναξε μὲ ὅλα του τὰ δυνατά, ἀργὰ· ἀργὰ καὶ ψαλμωδικά:

— «Ἀκούστε, χώρα καὶ χωριανοί . . . Σήμερα θὰ πομπεφτῇ ἡ Μαρία τοῦ Γόλη, καὶ νὰ μὴν πάη κανεὶς σας στὴ δουλειασααά! . . . »

Τέσσερεις φορές τὸ διαλάλησε αὐτὸ ὁ διαλαλητὴς τοῦ χωριοῦ, μιὰ κατὰ τὴν ἀνατολὴ, μιὰ κατὰ τὸ βορρᾶ, μιὰ κατὰ τὸ ἡλιοβασίλεμα καὶ μιὰ κατὰ τὴ νοτ' ἀ, μ' ἀφοῦ τὸ διαλάλησε καλὰ καλὰ, κατέβηκε ἀπὸ τὸ κοτρῶνι καὶ τράβηξε γιὰ τὸ σπίτι τοῦ παπᾶ, ὅπου εἴτανε συναγμένη ὅλη ἡ δωδεκάρα τοῦ χωριοῦ. Τὸ κρῖο καὶ φοβερὸ διαλάλημα τᾶκουσε ὅλο τὸ χωριό, σὰ μαῦρο μήνυμα, σὰ σουρισματιὰ δικέφαλῆς ὀχιάς κι' ἄντρες καὶ γυναῖκες ξεκινήσανε γιὰ τοῦ παπᾶ τὸ σπίτι, ὅλοι βαριόθυμοι καὶ μὲ τὰ κεφάλια κατεβασμένα, σὰ νὰ πηγαίνανε νὰ ξεβγάλουν καὶ νὰ ξεπροβοδίσουνε λείψανο. Πολὺ μεγάλο κακὸ θὰ γένονταν ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα σ' ὁ χωρ.ό! Κακὸ μεγαλύτερο κι' ἀπὸ φωτιά κι' ἀπὸ πλημμύρα κι' ἀπὸ θανατικό!

— Μωρέ, τί κακὸ μᾶς ἔμελλε νὰ ἰδοῦμε στὴ μέρα μας, χαλασιὰ μας καὶ ροβολιά μας!

Μουρμούριζε μιὰ γριὰ ἀνεβαίνοντας τὸν ἀνήφορο γιὰ τοῦ παπᾶ τὸ σπίτι, καὶ μὴν ἄλλη τῆς ἀπάντησε:

—Οὐ! τὴν κοψόχρονη! Δὲν εἶταν ἀστραπὴ νὰ τὴ βαρέσῃ, γιὰ νὰ μὴν ἰδῇ τέτοια μέρα; Μᾶς γάνωσε ἡ στρίγλα ὅλο τὸ χωρὶ καὶ δὲν ἔχουμε μοῦτρα νὰ βγάλουμε στὸν κόσμον.

Ἔνας γέρος, ποῦ ἀνέβαινε κι αὐτὸς γιὰ τοῦ παπᾶ τὸ σπίτι ἀκουμπώντας στὸ ραβδί του, ἀπολογήθηκε στὲς δυὸ τὲς γυναῖκες:

—Καημένες, δὲν κλαίγω ἐγὼ αὐτές! Αὐτὴ ἔτσι ἤθελε κ' ἔτσι ἔπαθε.. Κλαίω τοὺς γονέους της, τὰ δέρφια της, καὶ τὲς καημένες τὲς ἀδερφές της, ποῦ θὰ μείνουν ὅλες ἀνύπαντρες μ' αὐτὴ τὴ γάνα καὶ μ' αὐτὴ τὴν ντροπὴ . . .

Δυὸ ἄλλοι, ποῦ πηγαίνανε μαζὶ κουβεντιάζοντας, ἀκουστήκανε νὰ λένε:

— . . . Ποῦ νὰ ὥμοιασε!

—Τὶ τὰ θέλεις! Σκύλα πό μαντρὶ καὶ τσιούπρα πὸ σπίτι! Ἐδῶ καὶ σαράντα χρόνια μιὰ ξαδέρφη τῆς βάβως της δὲν τὸν ἔκοψε τὸν μπάστο; Μολογοῦν ὅτι ξεριζώθηκε τ' ἀμπέλι, ποῦ εἶτανε θαμμένο τὸ μπασι, ἀπὸ τὴ βροχὴ, ὥς ποῦ ξεθάφτηκε καὶ φανερώθηκε τὸ κρῖμα στὸν κόσμον. Λένε μάλιστα ὅτι πνίγηκαν καὶ δυὸ ἀνθρώποι ἀπὸ κεῖνο τὸ συντέλειο! . .

Τὴ στιγμὴ ποῦ ἀρχίσανε νὰ χύνονται οἱ δλόχρυσες ἀχτίδες τοῦ ἡλίου στὸν κόσμον καὶ νὰ φερουν τὴ χαρὰ στὴν Πλάση, ὅλο τὸ χωριὸ εἶχε μαζωχτὴ ὁλόγυρα στὸ σπίτι τοῦ παπᾶ. Μόνο οἱ συγγενῆδες τῆς πανουκλιασμένης καὶ τῆς κακοβαδεμένης τῆς Μαρίας ἔλειπαν ἀπὸ ἐκεῖνη τὴ μάζωξη. Ἡ αὐλοθύρα τοῦ παπᾶ εἶταν κλειδομανταλωμένη, γιὰ νὰ μὴν μπαίνει ὁ καθενὺς μέσα. Μόνο οἱ προεστοὶ τοῦ χωριοῦ, ὁ παπᾶς καὶ πέντ' ἕξη γριὲς βρισκότανε μέσα μὲ τὴν πανουκλισμένη καὶ τὴν κακοβαδεμένη τὴ Μαρία κ' ἐτοιμαζόν τὸ πόμπημα, ποῦ θὰ ξεκινοῦσε τὸ γιοματάκι ἀπὸ τὸ χωριό, μὲ τὸ σήμιμα τῆς καμπάνας τῆς ἐκκλησιᾶς.

Πολὺ μεγάλο κακὸ θὰ γίνονταν ἐκεῖνη τὴ μέρα στὸ τιμημένο χωριό, ποῦ ἦταν ἀνθρώπιαστο ὥς τὰ τότε. Κακὸ μεγαλύτερο κι ἀπὸ φωτιά κι ἀπὸ πλημμύρα κι ἀπὸ θανατικό. Θὰ πύμπειν τὴ Μαρία τοῦ Γόλη! . .

Ἡ Μαρία αὐτὴ εἶτανε μιὰ τσιούπρα ἀπὸ παρακατιανὸ σπίτι τοῦ χωριοῦ, ὡς δέκα ἑπτὰ δέκα ὀχτὼ χρονῶ, μέτρια στὴν ἰδὴ της κι ὅταν ἀρχίσανε νὰ τὴν προξενολογοῦν, κάποια εἶχε εἰλῇ ὅτι τὴν εἶδε νὰ κρυφοκουβεντιάσῃ μὲ τὸ δεκατιστὴ καὶ μάλιστα νὰ παίρνῃ ἀπὸ τὸ χέρι του ἓνα μαντήλι μῆλα. Οἱ προξενιὲς σταμάτησαν ἐξ αἰτίας ἀπ' αὐτό, καὶ δὲν πέρασαν ἕξη μῆνες ἀπὸ τότε καὶ νὰ σοὺ μιὰ μεγάλη βροχὴ μ' ἀστραπὲς καὶ βροντὲς, σωστὸ συντέλειο, ποῦ ξέθαψε ἓνα μπασι καὶ τὸ βγάλε στὸ δρόμο. Δυὸ μαντρόσκυλα, ποῦ παράτυχαν ἐκεῖ, ἀρχίσανε νὰ τὸ τραβοῦν τῶνα ἀπὸ τὸ κεφάλι καὶ τᾶλλο ἀπὸ τὰ ποδάρια, ἀλλὰ βλέποντάς τα ὁ πιστικὸς τὰ κυνήγησε, κι' ἔδωκε εἶδηση στὸ χωριό. Μαθόντας ἡ δημογεροντία τοῦ χωριοῦ, πῆγε στὸν τόπο μὲ τὸν παπᾶ, ἔθαψε τὸ πλάσμα τῆς ἁμαρτίας βαθιὰ βαθιά, καὶ σκέπασε τὸ λάκκο του μὲ μεγάλες καὶ βαρεῖες πέτρες, καὶ διαλύησε τὸ γενούμενο στὸ χωριὸ καὶ στὰ περὶχωρα.

Τὰ περὶχωρα ὅλα ἀπάντησαν.

—«Ἐχουμε τὸ πρόσωπό μας λαγάρια κ' ἡ πομπὴ δική σας!»

Τότες ὅλες οἱ ὑποψίες, μὲ τὸ «πιανῆς νᾶναι» ἢ μιά, καὶ «πιανῆς νᾶναι» ἢ

ἄλλη πέσανε στὴ Μαρία τοῦ Γόλη, ποῦ τὴν εἶχαν ἰδεῖ νὰ τῆς δίνη ὁ δεκατιστὴς τὸ μαντήλι μὲ τὰ μῆλα.

Ἡ δημογεροντία, μαθόντας διὲς ἡ Μαρία τοῦ Γόλη μποροῦσε νὰ ναι ἡ αἰτία τοῦ κακοῦ, τὴν Τρίτῃ τὸ βράδι πάτησε μαζί μὲ τὸν παπᾶ τὸ σπίτι της, καὶ τὴ βρῆκε μέσα στὸ κατώγι τῇ στιγμῇ ποῦ ἔβανε τὴ θηλειὰ στὸ λαιμό της γιὰ νὰ κρεμαστῇ. Τότε τὴν ἔπιασαν καὶ τὴν τραβήξανε γιὰ τὸ σπίτι τοῦ παπᾶ, χωρὶς νὰ βγῇ κανένας νὰ τὴν περασπιστῇ ἀπὸ τοὺς δικούς της, μάννα της, πατέρα της, ἀδέρφια της, ἀδερφές της. Κι ὅχι δὲν τὴν περασπίστηκε μονάχα, ἀλλὰ ἓνας ἀδερφός της ρίχτηκε μὲ τὸ μαχαίρι γυμνὸ νὰ τὴν ξεσκίση. Ἡ δημογεροντία ὁμῶς δὲν τὸν ἄφησε, λέγοντάς του:

—Ἐπρεπε νὰ τὸ κάνεις προτύτερα αὐτό. Τώρα ποῦναι στὰ χέρια μας, θὰ τὴν τιμωρήσωμε ἐμεῖς κι ὅταν τελεώση ἡ δική μας ἡ δουλειά, τότε κάνει σὺ ὅτι θέλεις!

Τῇ στιγμῇ ποῦ τὴν τραβούσανε γιὰ τὸ σπίτι τοῦ παπᾶ, ἀκούστηκαν ἀπὸ τὸ ντροπιασμένο σπίτι της κούφια κλάματα καὶ κρυφὰ μοιρολόγια, κλάματα καὶ μοιρολόγια τῆς ντροπῆς, ποῦ δὲν ἔχουν παρηγοριά:

«Παρηγοριά ἔχει ὁ θάνατος καὶ λησμοσύνη ὁ χάρος

Κι ἡ πικρὴ μὲν ἀτιμιά παρηγοριά δὲν ἔχει»

Ἡ καρδιά τῶν δημογερόντων εἶταν κομμάτια ἀλλὰ ἓνα τέτοιο κακὸ δὲν μποροῦσε νὰ μείνῃ ἀτιμώρητο. Ἐπρεπε νὰ γίνῃ ἡ τιμωρία γιὰ παράδειγμα, γιατί ἂ δὲ γένουνταν, κάθε γυναῖκα τοῦ χωριοῦ μποροῦσε νὰ κάμῃ τὸ ἴδιο κί ὅλη ἡ κοινωρία νὰ γένῃ σὰν τὴν κοινωρία τῶν σκυλιῶν.

Ὅταν τὴν μύσσανε στὸ σπίτι τοῦ παπᾶ, ἡ παπαδιά πῆρε ἐν' ἄδειο ποτήρι, ἔβαλε τὸ χέρι στὸν κόρφο της καὶ τῆς ὄρμεξε καμπόσους κόμπους γάλα καὶ τὸ δειξέ στὴ δημογεροντία! Αὐτὸ εἶτανε ἡ μεγαλύτερη καὶ φεβρώτερη μαρτυρία τῆς ἁμαρτίας της, ὅτι κορίτσι ὄντας ἀπόχτησε παιδί καὶ τὸ σκότωσε!

Τότες ὁ παπᾶς τὴν τράβηξε κατὰ μέρος νὰ τὴν ἑομολογήσῃ. Ἡ Μαρία εἶπε ὅλες της τὲς ἁμαρτίες καὶ μαρτύρησε τὸν ἀπατεῶνα της τὸ δεκατιστὴ, ποῦ εἶταν ἀπὸ πολὺ μακρινὸ μέρος, ποῦ δὲν ἔφτανε ἡ δύναμη τοῦ χωριοῦ νὰ τὸν τιμωρήσῃ. Αὐτὸς ὁ ἀτιμὸς μὲ καὶ μῆλα, ποῦ εἰς ἔδινε, μὲ καὶ σῦκα, μὲ καὶ μοσχοσάπουνα καὶ ἓνα λεφαντένιο χτένι γιὰ νὰ νίβεται καὶ νὰ χτενίζεται, καὶ τέλος τὴν ἀπάτησε, λέγοντάς της ὅτι δὲ θὰ πάθαινε τίποτε αὐτὴ, κι ὅτι δὲ θὰ γκαστριωνόντανε γιατί αὐτὸς εἶχε φάγει στειροβότανο, κι ὅτι ἂν τοῦκανε τὸ θέλημα θὰ τὴν ἔπαιρνε γυναῖκα του καὶ θὰ τὴν πῆγαινε στὸ χωριό του.

Ὅποτε ἀπὸ τὸ ἑομολόγημα, ὁ παπᾶς πῆγε στὴν Ἐκκλησία, πῆρε τὸ ἀρτοφύρι μὲ τὴν ἁγία κοινωρία καὶ τὴν κοινώρησε, καὶ ξαναπῆγε στὴν ἐκκλησία νὰ φῇσῃ τὸ ἀρτοφύρι καὶ ξαναγύρισε, καὶ τέλος οἱ δημογερόντοι χύσανε λίγες σταλαματιές ἀπὸ τὸ γάλα τῆς Μαρίας στὸ μελάνι τοῦ καλαμαριοῦ, καὶ μ' αὐτὸ τὸ μελάνι ἔγραψαν τὸ μαρτυρικὸ καὶ τὴ φοβερὴ καταδίκη τῆς πομπῆς, κι ἀφοῦ τὸ ὑπόγραψαν καὶ τὸ βουλώσανε μὲ τὴ βούλα τοῦ χωριοῦ, ἔστειλαν τὸν πορτόγυρο στὸ κοπάδι τοῦ σπιτιοῦ τῆς Μαρίας, νὰ πάρῃ ἓνα βαρβάνιο τραγί, γιὰ τὸ φαγοπότι τῆς πομπῆς, καὶ διάταξε τὸ διαλαλητὴ νὰ διαλαλήσῃ κατὰ τοὺς τέσσαρους ἀνέμους τὸ μάβρο διαλάλημα!

—«Ἀκούστε, χωριὸ καὶ χωριανοὶ . . . Σήμερα θά πομπεφτῇ ἡ Μαρία τοῦ Γόλη, καὶ νὰ μὴν πάη κανεὶς σὲ δουλειασαὰ!»

Ὁ πορτόγυρος εἶχε φέρεי τὸ τραγὶ τῇ νύχτα, πρὶν ἀρχίσῃ νὰ συνάζεται ὁ κόσμος, τὸσφαξε τὴ στιγμὴ καὶ τὸγδαρε χέρι χέρι. Ὑστερα ἔκοψε τὰ κέρατα ἀπὸ τὸ κεφάλι, ἄδειασε τὴν κοιλιὰ, καὶ κέρατα καὶ κοιλιὰ μαζὶ μὲ τᾶντερα τᾶβαλε σὲ μιὰ μεριὰ ξεχωριστά, ἐνῶ τὸ κρέας τὸ παράδωκε στὴν παπαδιὰ νὰ τὸ μαγερέψῃ.

Τὸ γιοματάκι, ἡ δημογεροντία κάλεσε ἀνύπαντρα παλληκάρια τοῦ χωριοῦ μὲ τὰ τουφέκια τους, κι' ὅλα τᾶλλα τᾶρματά τους, καὶ τάμπασε μέσα σιτοῦ παπᾶ τὸ σπίτι. Ἡ κατάδικη Μαρί'α στέκουνταν ὀρθὴ στὴ γωνιὰ τοῦ σπιτιοῦ, κάτω ἀπὸ τὸ εἰκόνημα, μὲ μιὰ προκόβα κρεμασμένη μπροστά της, γιὰ νὰ μὴ φαίνεται, τὸ ἴδιο ὅπως κάνουνε στὶς νυφάδες. Ἡ παπαδιὰ ἔστρωσε τὸ μεσσάλι, ἔρριξε ψωμί, μοίρασε τὸ φαγητὸ σὲ μικρὲς λίμπες, χωρὶς νὰ πῇ τὸ «καλῶς ὀρίσατε!». Παπᾶς δημογεροντία καὶ παλληκάρια ἀρχίσανε νὰ τρῶνε, χωρὶς βλογητό, χωρὶς ἐφκὲς καὶ χωρὶς χαμόγελο. Μιὰ θλίψη μεγάλη εἵτανε χυμένη στὸ πρόσωπό τους, σὰ νὰ τοὺς εἶχε βρεῖ μεγάλο κακὸ τὸν καθένα τους. Ὅταν τέλειωσαν τὸ φαγητό, σηκώθηκε ὁ παπᾶς, καὶ μὲ τὸν παπᾶ μαζὶ σηκώθηκαν κ' οἱ ἄλλοι.

Ὁ πορτόγυρος στὸ πρόσταγμα τοῦ παπᾶ καὶ τῆς δημογεροντίας ἔφερε ἓνα γαῖδουρι σαμαρωμένο καὶ τὰ παλληκάρια κατέβασαν τὴν προκοβα, ἄρπηξαν «ἄρον! ἄρον!» τὴ Μαρία καὶ τὴ βάλανε στὸ γαῖδουρι ἀνάποδα, ἔχοντας τὲς πλάιες πρὸς τὸ κεφάλι τοῦ γαῖδαριου καὶ τὸ πρόσωπο πρὸς τὴν οὐρά του. Ὑστερα, ἐνῶ τρεῖς, τέσσεροι τὴν κρατοῦσανε γιὰ νὰ μὴν πέσῃ, οἱ ἄλλοι πῆραν τὴν κοιλιὰ τοῦ τραγιοῦ, κι' ὅπως εἶταν ἀπλυτὴ, τῆς τὴ βάλανε στὸ κεφάλι, ἀπαράλλαχτη ὅπως βάνουν τῆς νύφης τὸ χρυσογαῖτανο τὸ κέσι, τὴ ζώσανε μὲ τᾶντερα, τῆς κρέμισαν τὰ κέρατα τοῦ τραγιοῦ στὸ λαιμό, ἀνοιξαν τὴ θύρα τῆς αὐλῆς κ' ἔσυραν τὸ γαῖδουρι, μὲ τὴν πομπεμένη, ὅπως τὴν εἶχανε στολισμένη.

Στὸ ἔβγα τῆς πομπεμένης δὲν ἀκούστηκε οὔτε μιὰ φωνή. Ὅλοἐκεῖνο τὸ πλῆθος στεκότανε βουβὸ κι' ἄλαλο. Ὅλη ἐκείνη ἡ σκηνὴ ὥμοιαζε σὰ γάμος καὶ σὰν ξόδι, κι' ἀληθινὰ παντρέβουνταν ἡ Μαρία τὸν Ἀτιμασμό, καὶ γένουνταν τὸ ξόδι τῆς τιμῆς της! Τέσσερα παλληκάρια: δύο ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ καὶ δυὸ ἀπὸ τὴν ἄλλη, στέκουνταν πλάγια της, ἓνα ἄλλο τραβοῦσε τὸ γαῖδουρι ἀπὸ μπρὸς ἄλλο. ἓνα τὸ χτυποῦσε ἀπὸ πίσω, δυὸ ἄλλα πῆγαιναν μπροστά μπροστά, κι' ἄλλα δυὸ πίσω πίσω. Ἡ δημογεροντία μὲ τὸν παπᾶ πῆγαινε ἀνάμεσα ἀπὸ τὴν πομπεμένη κι' ἀπὸ τὴν πινωφυλακή, μὲ τὰ μοῦτρα κατεβασμένα. Ὅταν ἡ τρισδύσιυχη Μαρία βγῆκε στὸν κόσμον εἵτανε σὰν πεθαμμένη, τὰ μάτια της κατεβασμένα σὰν κλειστά, κι' ἡ ψυχὴ της στὰ δόντια.

Οὔτε ψῦλλος στὸν κόρφο της οὔτε τρίχα στὸ κορμί της δὲ θᾶθελε κανεὶς νὰ ναι. Τέτοιος μεγάλος εἶταν ὁ ξεφτελισμός της! Εἶχε προσβάλει τὴν Κοινωνία θανάσιμα κ' ἡ Κοινωνία τὴν τιμωροῦσε θανάσιμα! Δὲν ἀνοιξε ἓνα στόμα νὰ τὴν περασπιστῇ. Ὅλοι εἶταν ἐχτροί της! Ἡ καρδιά της εἶταν παγωμένη, σὰν τὴν παγωμένη θάλασσα, τὰ μάτια της δὲν ἔβλεπαν, τὰ φτιά της δὲν ἀκούγαν, ἡ γλῶσσα της εἵτανε δαγκωμένη, τὰ δάκρυά της εἶχανε σωθῇ, οἱ ἀναστεναγμοὶ της εἶχανε στείρεψεν, τὸ λογικὸ της εἶχε κοιμηθῇ καὶ μονάχα ἡ ψυχὴ της παραμόνεβε βαθιὰ στὰ

κουφάρι της σάν τή σπίδα σιτή στάχτη, καὶ δὲ χρειάζονταν παρὰ ἓνα μικρὸ φύσημα γιὰ νὰ σηκωθῇ ἡ στάχτη, νὰ μείνῃ ἡ σπίδα γυμνὴ καὶ νὰ σβηστῇ! Τὶ εὐεργετικός θὰ εἶταν ὁ χάρος, ἂν ἄπλωνε τὸ χέρι του καὶ τῆς τραβοῦσε ἀπὸ κεῖ μέσα τὴν ψυχὴ τῆς τὴν παραδαρμένη!

Ἡ πομπὴ τράβηξε γιὰ τὸ μεσοχώρι, κ' ἡ καμπάνα τῆς ἐκκλησιᾶς ἄρχισε νὰ σημαίνει πότε ἀργὰ ἀργά: «γλαααάν—γλααααάν», σὰ σὲ ξόδι, καὶ γλήγορα γλήγορα «γλάν—γλάν—γλάν», σὰ σὲ γάμο. Ἀπὸ τὸ μεσοχώρι ἔσκισε τὸ χωριὸ ὡς ἄκρη, ὕστερα τὸ κλωθογύρῃ σε ὄλο, καὶ τέλος τὴ βγάλανε ὡς τὰ σύνορα τοῦ χωριοῦ, κατὰ τὸ δῦσμα. Ἐκεῖ σταμάτησαν, τὴν ξαρμάωσαν ἀπὸ τὴν κοιλιά, τὰ κέρατα καὶ τὰντερα τὴν κατέβασαν ἀπὸ τὸ γαῖδουρι καὶ τὴν ἀπολύσανε μέσα στὰ λόγγα! Ὅτι πέταξε ἡ Κοινωνία ἀπ' ἀπάνω της, τὸ ἀγκάλιασε ἡ ἐρημιά!

Ἡ Μαρία ἔτρεξε μέσα στὰ λόγγα, σὰ διψασμένο λάφι, γιὰ νὰ κρούσῃ τὴν ντροπὴ τῆς ἀπὸ τὴν Κοινωνία, κ' ἡ συνοδεία τῆς γύρισε σιὸ χωριὸ πίσω, χῶρια χῶρια, καθένας καὶ τὸ δρόμο του.

Σωστά σωστά δὲν ξέρουμε τί ἀπόγινε ἡ δύσυχη ἡ Μαρία! Ἄλλοι εἶπαν ὅτι τὴ βρήκανε φαγωμένη μέσα στὰ λόγγα, ἀπὸ τὰ γρίμια, ἄλλοι ὅτι τὴ βρήκανε γεμασμένη σ' ἓνα δέντρο καὶ τὰ ὄρνια τῆς ἔτρωγαν τὸ πρόσωπο, καὶ ἄλλοι ὅτι μπῆκε καλόγρια σ' ἓνα πολὺ μακρυνὸ μοναστήρι με τὸ ὄνομα Μαγδαλὴν ἢ. Ἀλλὰ ὅποιο κι ἂν εἶταν ἀληθινὸ ἀπ' αὐτὰ τὰ τρεῖς, ἡ Μαρία εἶτανε γιὰ πάντα χιμνιὰ τὸ σπῆτι της κι ἀπὸ τὸ χωριὸ της.

*

Η ΚΥΝΗΓΗΜΕΝΗ ΠΕΡΔΙΚΑ

Εἶταν Αὐγουστος μῆνας. Καθόμυστιαν ἐγὼ κι' ὁ συναδελφίς μου τὸ ἀπόγιομα στὸν ἐξώστη τοῦ πύργου ποῦ εἶταν στὸ βορεινὸ πλεύρὸ του, καὶ κοιτάζαμε τὸν ἀπέραντο κάμπο τῆς Θεσσαλίας, ὡς ἐκεῖ, ποῦ ἔσμιγε μὲ τίς κοντότερες ράχες τῶν χασιώτικων βουνῶν, ποῦ φαίνονταν ἀπὸ μακρυνὰ ἓνα κομμάτι πέτρα μεγάλῃ, γιγάντεια, πιάνοντας ἀπὸ τὴ Βοῦλα ὡς τὸ Κοκκιναδάκι τοῦ Ζάρκου. Ὁ Πηνειὸς κυλοῦσε τὰ ρέματά του πολὺ κοντά μας, ὡς ἓνα τέταρτο τῆς ὥρας ἀπὸ μᾶς, ἀλλ' ἂν κι' ὁ πύργος εἶταν ὑψηλὸς, οὔτε αὐτὸν βλέπαμε, οὔτε τὸ βουητό του ἀκούαμε, γιὰ τὸ ἔδαφος εἶναι ἴσιο, καὶ οἱ δυὸ ὄχτες σμίγουν ἢ μιὰ μὲ τὴν ἄλλη καὶ κρούβουν τὴν κοίτη, ἐνῶ τὸ νερὸ τρέχει ἡσυχο—ἡσυχο, χωρὶς βουή, χωρὶς κρότο, χωρὶς ἀφρὸ σὰ διαβάτης κουρασμένος, ποῦ περπατάει ἀργὰ—ἀργὰ, καὶ δὲν βλέπει τὴν ὥρα νὰ φθάσῃ στὸ κατοικεῖό του, νὰ ξαπλωθῇ καὶ νὰ κοιμηθῇ.

Εἴχαμε μπροστὰ μας ἓνα σωρὸ χωριά. Τὰ διακρίναμε ἀπὸ τὰ δέντρα, ποῦ εἶχαν, κι' ἀπὸ τὰ κεραμίδια ποῦ κοκκίνιζαν καὶ πυρελογοῦσαν ἀπὸ τὸ ἡλιοβόρι, σὰ νὰ εἶταν ψηλὰ σ' ἀσβεσταριά, ἢ σ' ἀναμμένο κεραμιδαρεῖο. Ἀπὸ μακρυνὰ μᾶς ἔρχονταν ὁ ἦχος τῶν κουδουνιῶν τῶν κοπαδιῶν, ποῦ βοσκοῦσαν ὀλόγυρα. Ὁ οὐρανὸς εἶταν ξάστερος κι' ἡ γῆ δίψας γιὰ νερὸ, σὰ στρατοκόπος κουρασμένος, γιὰ τὸ δὲν εἶχε βροῆξει ἀπὸ τὸ Μάρτη. Σύννεφο δὲν φαίνονταν πουθενὰ κανένα, καὶ ζέστη φοβερὴ ἀγκάλιαζε ὅλον τὸν κάμπο. Σὲ λίγη ἓνα σουνεφάκι, ὡς μιὰ ψάθα,

ἄσπρο κάτασπρο, σὰ λάγαρο ἀσήμι, κάθησε στὴν κορφὴ τοῦ Ὀλύμπου, σὰν ἀτίμη-
το διαμαντένιο στέμμα. Ἐκείνη τῇ στιγμῇ ἦρθε ἓνας γέρος τοῦ χωριοῦ, γιὰ νὰ ζη-
τήσῃ κάτι, καὶ στάθηκε μπροστὰ μας. Ὁ γέρος μὲ τὰ θοῶτά του τὰ μάτια εἶδε τὸ
συννεφάκι στὸ κεφάλι τοῦ ξακουσμένου Ὀλύμπου, ποῦ στέκεται ἀνάμεσα σὲ τόσα
ψηλὰ βουνά, σὰ βουνοβασιλιᾶς, μὲ τὲς σαράντα δυὸ του κορφὰς καὶ τὲς ἐξῆντα δυὸ
του βρουσοῦλες. Τὸ σύννεφο μεγάλωνε, σὰν πῶς μεγαλώνει ὁ καπνὸς, ὅταν παίρῃ
δρόμο τὸν ἀνήφορο.

—Τοῦ βλέπιτι αὐτοῦ τοῦ συννεφάκι;...

Καὶ χωρὶς νὰ τοῦ ἀπαντήσωμε τίποτε ἡμεῖς, ξακολούθησε:

—Θὰ φέρ' νηρουπουντιὰ. Εἶνι βλουγημένου...

Μιὰ ὑπόκωφη βροντὴ ἀκούστηκε κατὰ τὸν Ὀλυμπο, κι' ἓνα ἄστρομμα φεγ-
γοβόλησε μέσα στὸ σύννεφο, ποῦ γιγάντευε, καὶ θέρενε κι' ἔγαινε γιὰ μιὰ στιγμὴ
κατάχρυσο. Δὲν πέρασε πολλὴ ὥρα κι' ἐκεῖνο τὸ συννεφάκι, ποῦ ξεφύτρωσε, σὰ
στέμμα ψηλὰ στὴν κορφὴ τοῦ δοξασμένου βουνοῦ μας, γίνηκε γίγαντας, καὶ χύθη-
κε σ' ὅλον τὸν οὐρανὸ τῆς Θεσσαλίας, σὰ φρεβρὸ ὄχταπόδι, ἀπλώνοντας τοὺς μαύ-
ρους πλοκάμους του, ὡς τὸν Κίσσ-βο, ὡς τὸ Πήλιο, ὡς τὰ βουνὰ τῆς Γούρας, ὡς
τ' Ἀγραφα, κι' ὡς τὰ βουνὰ τ' Ἀσπροποτάμου. Ἀρχισαν νὰ πέφτουν ἀριεὶς—
ἀριεὶς οἱ πρῶτες σταλαμματαὶ τῆς βροχῆς, χοντρὲς σὰν καρύδια, καὶ τ' ἀστροπελέκια
ν' αὐλακώνουν τὸν οὐρανὸ, σὰ φλογσμένα φεῖδια, καὶ σὲ λίγο ἀκόμα ὅλη ἡ Θεσ-
σαλία λούζονταν ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη, καὶ φεγγοβλοῦσε καὶ τραντάζονταν ἀπὸ τ'
ἀστροπελέκια.

Ἀπὸ τὲς πρῶτες σταλαμματαὶς ἀφήσαμε τὸν ἐξώστη καὶ μπήκαμε στὴν ἀπέ-
ραντη κρεβάτα τοῦ πύργου, καὶ κυττάζαμε μὲ χαρὰ τὴ χοντρὴ βροχὴ, ποῦ ἔτεφε,
καὶ χτυποῦσε τὰ γυαλιὰ τῶν παραθυριῶν. Ἐκεῖ ποῦ χαιρόμασταν γιὰ τὸ περιλαμ-
προ θέαμα τῆς εὐεργετικῆς βροχῆς, ποῦ πότιζε τὴ διψασμένη γῆ, ὡς τὰ ἔγκα-
της, ποῦ εἶχε γεῖνει σὰν κεραμίδι ἀπὸ τὴν ξερασιά, ἀκοῦμε «τράγκ» τὸ γυαλὶ τοῦ
παραθυριοῦ, καὶ δυὸ μεγάλα πουλιὰ κατάβρεχτα, τὸ ἓνα μπροστὰ καὶ τ' ἄλλο ἀπὸ
πίσω μπήκαν μέσα. Ὅλοι σηκωθήκαμε στὸ ποδάρι καὶ γλυτώσαμε τὸ θῦμα ὅπὸ
τὰ νύχια τοῦ φοιᾶ του. Τὸ μπροστινὸ πουλὶ, ποῦ γιὰ τὴ σωτηρίᾳ του πετοῦσε
σὰν μολύβι καὶ ἔσπασε τὸ γυαλὶ τοῦ παραθυριοῦ, εἶταν μιὰ περιγραμμένη πετρο-
πέρδικα, καὶ τὸ πσινὸ ποῦ τὴν κυνηγοῦσε μὲ μάτι ἄγριο, μὲ λύσσα, μ' αἰμοδιψία,
εἶταν ἓνα γεράκι! Ἐχονταν ἐκείνη μπροστὰ κι' αὐτὸ πίσω, ἀπὸ τὰ πετροβούνια,
πέρα ἀπὸ τὸ Βοῦλα, τρεῖς ὥρες μακριὰ μὲ καλὸ ἄλογο, γιὰτὶ μόνο στὰ βουνὰ βρί-
σκονται οἱ πετροπέρδικες!

«Πῶχουν τὰ πλουμιστὰ φτερά, τὰ κόκκινα ποδάρια».

Ἐνῶ στὸν κάμπο εἶναι οἱ καμπίσιες οἱ πέρδικες, πολὺ διαφορετικὲς ἀπὸ τὲς βουνί-
σιες, κι' οὔτε οἱ βουνίσιες πατοῦν στὸν κάμπο, οὔτε οἱ καμπίσιες στὰ βουνά. Οἱ
βουνίσιες εἶναι μεγαλύτερες, ἀγριώτερες κι' ὠμορφότερες ἀπὸ τὲς καμπίσιες, καὶ
τὲς βουνίσιες προτιμοῦν ἐκεῖνοι, ποῦ ἔχουν τὴ μανία νὰ σκλαβώνουν τὰ καημένα
τὰ πουλιὰ καὶ νὰ τὰ βάνουν στὰ κλουβιά, γιὰ ν' ἀκοῦν τὸ σκλαβωμένο τους λάλη-
μα, καὶ νὰ εὐχαριστιοῦνται μὲ τὴν δυστυχία τους,

Πιάσαμε καὶ τὴ δειλὴ πέρδικα, ποῦ μαζεύτηκε σὲ μιὰ γωνιά τῆς κρεβάτας κι' εἶρεμε ἀπὸ τὸ φόβου της, καὶ τὸ ὀρμητικὸ γεράκι, ποῦ εἶχε τρυπώσει κάτω ἀπὸ τὰ καθίσματα, ἄγριο καὶ φοβερὸ, καὶ τὰ βάλαμε σὲ χωριστὰ κλουβιά. Ἡ πέρδικα εἶταν προωρισμένη ἀπὸ τὸν συνάδερφό μου γιὰ τὸ κλουβί, καὶ τὸ γεράκι γὰρ δώρο σὲ κανέναν κυνηγὸ, ποῦ μπορούσε νὰ τὸ γυμνάσῃ νὰ κυνηγᾷ στὸν ἀέρα πουλιὰ. Ἕνας ὅμως φίλος, ποῦ εἶχε παρατύχει κοντὰ μας, εἶπε ὅτι ἡ καλύτερη δουλειὰ εἶταν:—νὰ φᾶμε τὴν πέρδικα ψιτὴ καὶ νὰ σκοτώσωμε τὸ γεράκι, καὶ γιὰ νὰ μᾶς πείσῃ πλειότερο μᾶς ἀνέφερε καὶ ἓνα στίχο δημοτικοῦ τραγουδιοῦ:

«Πέρδικα ψημένη κοὶ γλυκὸ κρασί,»

ποῦ εἶχε ἡ ἀγαπητικὴ στὸν ἀγαπητικὸ της ποῦ τὸν περίμενε τόσον καιρὸ, ὥς τὸ νοστιμώτερο φαγὶ ποῦ μπορούσε νὰ τοῦ φτιάσῃ.

Τὴ νύχτα, ὅταν τραβηχτήκαμε ὁ καθένας στὸ κρεβάτι του γιὰ νὰ κοιμηθοῦμε, δὲ μὲ κολλοῦσε ὁ ὕπνος. Μὲ βασάνιζε ἡ ἰδέα τῆς σκλαβιάς τῆς πετροπέρδικας καὶ τοῦ γερακιοῦ. Ἔδωσα πῆρα νὰ κοιμηθῶ, δὲν τὸ κατώρθωσα. Συλλογιούνται τὰ βάσανά της. Συλλογιούνται ὅτι ἦρθε στὸ κατοικεῖό μας, ζητώντας σωτηρία, καὶ βρίσκει πικρὴ σκλαβιά. Συλλογιούνται καὶ τὸ τέλος της: κανένα ψήσιμο στὴ σουβλά, ἢ κανένα φάγωμα ἀπὸ καμμιὰ γάτα. Γιὰ τὸ γεράκι δὲ μ' ἔκοπτε πολὺ. Ἡ ἰδέα ὅτι ἔτρωγε πουλιὰ, κι' ὅτι, ἂν δὲν τύχαινε τὸ παραθύρι τοῦ πύργου, θὰ ξέσχιζε τὴν καημένη τὴν πέρδικα, μ' ἔκανε νὰ τὸ ἀντιπαθῶ καὶ νὰ τὸ μισῶ, καὶ γὰρ μὴ ἐνδιαφίρωμαι γι' αὐτὸ. Στὰ τελευταῖα, ἐκεῖ ποῦ γύριζα ἄϋπνος στὸ κρεβάτι, γιὰ νὰ δώσω τέλος στὴ νέα τύχη τῆς πέρδικας, ἄναψα τὸ κερί καὶ πῆγα σιτὴν κρεβάτα, ὅπου βρίσκονταν κρεμασμένα καὶ τὰ δυὸ τὰ κλουβιά, τὸ ἓνα κοντὰ στὸ ἄλλο. Ἡ πέρδικα πῆγαινε ἄνω κάτω μέσα στὸ κλουβί, ἐνῶ τὸ κακοῦργο γεράκι κάθονταν καὶ κοιμῶνταν, ἔχοντας τὸ λαιμό του χαμένο μέσα στὲς πλάτες, καὶ μονάχα, ὅταν ζύγωσα μὲ τὸ φῶς, ἀνῆλξε τὰ μάτια του κι' ἄρχισε νὰ γυρίσῃ ἀνήσυχον τὸ κεφάλι του ὀλόγυρα. Ξεκρέμασα τὸ κλουβὶ τῆς πέρδικας, καὶ τὸ πῆγα στὸ παράθυρο μὲ τὸ τσακισμένο γυαλί, ἀνοιξά τὴ θύρα τοῦ κλουβιοῦ, κι' εἶπα στὸ σκλαβωμένο πουλί.

—Ἀῖ, στὸ καλὸ σου! Πέταξε στὰ πετροβούνια σου καὶ στές βυνοπλαγὲς σου, ὅπου γεννήθηκες, κι' ὅπου εἶναι ὁ προορισμός σου κι' ἡ εὐτυχία σου. Ἴσως ἔχεις ταίρι, ἴσως ἔχεις μικρὰ, ποῦ σέ κορτεροῦν!

Ἡ πέρδικα, τὴ στιγμὴ ποῦ ἀνοιξα τὴ θύρα τοῦ κλουβιοῦ, στὸ παραθύρι μὲ τὸ σπασμένο γυαλί, σὰν νὰ μὴ πιστεῦε τόση εὐτυχία, δίσταξε νὰ πετάξῃ καὶ ν' ἀποχήσῃ τὴ λευτεριά της, ἀλλὰ σ' ὀλίγο ἔμασε καλὰ τὰ φτερά της, κατέβασε τὸ κεφάλι της κι' ἓνα δυνατὸ φτερούγισμα ἀκούστηκε στὰ σκοτάδια τῆς νύχτας. Ἡ καρδιά μου χόρευε ἀπὸ τὴ χαρὰ της, γιὰ τὴν καλωσύνη, ποῦ εἶχα κάμει, καὶ τὰ ποδάρια μου μοῦ φαίνονταν πῶς δὲν πατοῦσαν στὸ πάτωμα. Κρέμασα τὸ κλουβί στὴ θέση του, μὲ τὴ θύρα ἀνοιχτή, γιὰ νὰ μὴ μὲ ὑποπτεύσῃ ὁ συνάδερφός μου καὶ τοῦ κακοφανῇ, καὶ γύρισα νὰ πάγω στὸ κρεβάτι μου, νὰ κοιμηθῶ εὐχαριστημένος. Ἐκείνη τὴ στιγμὴ τὸ βλέμμα μου ἀντικρύστηκε μὲ τὸ βλέμμα τοῦ γερακιοῦ. Μοῦ φάνηκε σὰ νὰ μοῦ ζητοῦσε κι' αὐτὸ τὴ λευτεριά του, καὶ σὰ νὰ μοῦ ἔλεγε μὲ ἀνθρώπινη φωνή.

—Λευτέρωσέ με κι' ἐμένα τὸ καημένο! Γυρεύω τὴ λευτεριά μου, ὥς ἐλεημοσύνη!

Ἐστριξε ἡ καρδιά μου. Δυὸ δάκρυα χοντρά ἀνέβηκαν ἀπὸ τὴν καρδιά μου στὰ μάτια μου. Θέλησα νὰ θυμηθῶ ὅλα τὰ φονικά τοῦ σκλαβωμένου γερακιου: πόσα πουλιὰ ἄφησε χωρὶς μάνα, καὶ πόσες μάνες χωρὶς πουλιὰ, καὶ πόσα πουλιὰ χωρὶς ταίρι, καὶ τὸ κυνήγημα τῆς πέρδικας, ποῦ γλύτωσε ἀπὸ τρέχα, ἀλλὰ δὲ μόρρεσα ν' ἀντισταθῶ στὴν ἄφωνη φωνή, ποῦ μοῦ φώναζε:

—Λευτέρωσέ με κι' ἐμένα τὸ καημένο! Δός μου τὴ λευτεριά μου ὡς ἐλεημοσύνη!

Θυμήθηκα ὅτι εἶμαι κι' ἐγὼ δοῦλος, ραγιᾶς Σουλτάνου, κι' ἦρθα στὴ θέση του.

Ξεκρέμασα καὶ τοῦ γερακιου τὸ κλουβὶ καὶ τράβησα ἴσια στὸ παράθυρο μὲ τὸ σπασμένο τὸ γυαλί

—Ἀλλά . . . τί πάω νὰ κάμω; εἶπα μέσα μου. Ἀπ' ἐδῶ ἔφυγε ἡ πέρδικα· ν' ἀφήσω καὶ τὸ γεράκι, μπορεῖ νὰ τὴ φτάσῃ πουθενά

Γυρίζω πρὸς τὸ παράθυρο, ποῦ ἀντίκρουζε κατὰ τὴ νοτιά, ὅπως διόλου ἀντίθετα πρὸς τὸ δρόμο τῆς πέρδικας. Ἀνοίγω τὸ παραθυρόφυλλο, ἀνοίγω καὶ τὴ θύρα τοῦ κλουβίου, καὶ τοῦ δίνω δρόμο! Πάει! Ἀπόχτησε κι' αὐτὸ τὴν ποθητὴ λευτεριά. Ὡρα του καλὴ κι' αὐτοῦ τοῦ!

Γυρίζοντας κρέμασα καὶ τοῦ γερακιου τὸ κλουβὶ μὲ τὴ θύρα ἀνοχτή, κοντὰ στ' ἀνοιχτὸ κλουβὶ τῆς πέρδικας, καὶ πῆγα νὰ κοιμηθῶ. Κοιμήθηκα σ' αὐτὸν Παράδεισο. Ὅλος μου ὁ ὕπνος εἶταν γεμάτος χρυσὰ ὄνειρα. Τέτοιον ὕπνο γλυκὸ δὲν εἶχα κάμει ποτέ.

*

ΕΘΝΙΚΗ ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ

Εἶταν Μάρτης καὶ ζύγωνε ἡ Μεγάλῃ Πασκαλά, ὅταν δραπέτεψα ἀπὸ τὸ Ἀλληλοδιδασκτικὸ τῆς Ζίτσας. Φούντουσαν τὰ κλαδιά, ἀνθίζαν οἱ ροδακινιές, οἱ κουμπιές (κορομηλιές), οἱ ἀπιδιές, οἱ μηλιές, οἱ κερασιές κι' οἱ κουτσουπιές (ἀγριοξυλοκαρπιές). Τ' ἄρνια καὶ τὰ κατσίκια πηδούσαν περίχαρὰ στὰ λειβάδια καὶ στὰ λόγγα, τὰ χελιδόνια, προάγγελοι τῆς πανώριας ἀνοιξης, ἔσκιζαν τὸν ἀέρα μὲ τὰ ψαλιδωιά τους φτερά, καὶ κάπου—κάπου ἀκούονταν καὶ τ' ἀνθρωπόφωνο λάλημα τοῦ Κούκου:

—«Κούκουουου! Κούκουουου!»

Ἐκεῖνες τὲς ἡμέρες μαθεύτηκε, ὅτι εἶχε ἔρθει σὶδὸ πλησιόχωρό μας τὴν Κρετσούνιστα ἀπὸ τὴν Ἀθήνα μὲ δίπλωμα δασκάλου, ὁ δάσκαλος Δημήτρης Πασχίδης ποῦχε παυτὴ πρὶν ἀπὸ τὸ χωριὸ του, γιατί φέρονταν μαλακά, ἀνθρωπινὰ πρὸς τὰ παιδιά κι' ὄχι θηριώδικα. Ἐξαιτίας ἀπ' αὐτὸ ὁ Δημήτρης Πασχίδης ἔφυγε καὶ πῆγε στὴν Ἀθήνα γιὰ νὰ βρῇ δουλειά, ἀλλ' ὄντας γεννημένος γιὰ δάσκαλος κι' ὄχι γιὰ ἄλλο τίποτε, ἀντὶ νὰ βρῇ δουλειά, γενόμενος ὑπηρέτης ἢ ἐργάτης κανενὸς φούρνου, φοίτησε σὶδὸ μόνο Διδασκαλεῖο ποῦχε τότε ὅλη ἡ Ἑλλάδα, διευθυνόμενο ἀπὸ τὸ μόνο παιδαγωγὸ ποῦχε τότε τὸ Ἑλληνικὸ Κράτος τὸ μακαρίτη Παπαμάρο, καὶ τρώγοντας πότε σὶδὸν ἓνα πατριώτη φούριαρη καὶ πότε σὶδὸν ἄλλον, κατῶρθωσεν ὁ ἓνα—δυὸ χρόνια νὰ βγῇ «διδασκαλιστής» μὲ βαθμὸν ἀριστα, κι' εἶσι γύρσιν σὶδὸ χωριὸ του μεγάλος δάσκαλος γιὰ τὸν τόπο μας! Φυσικὰ οἱ χωριανοὶ του μετά-

νοίωσαν, γιατί τὸν εἶχαν πάψει, καὶ τὸν ξαναδιώρισαν δάσκαλο μὲ μεγαλύτερη τιμὴ καὶ μεγαλύτερο μιστό.

Τὰ πασκαλόγια, ποὺ ἐπισκέφτονταν τὸν πατέρα μου οἱ καλύτεροι ἀπὸ τὰ πλησιόχωρά μας, ἦρθε νὰ τὸν ἐπισκεφτῇ καὶ ὁ δάσκαλος Δημήτρης Πασχίδης. Αὐτὸς, μαθόντας βέβαια ὅσα μοῦ ἔτρεξαν στὸ Ἀλληλοδιδασχτικὸ Σχολεῖο τῆς Ζίτσας, μὲ ξέτασε μὲ ἡμερο τρόπο, γιὰ νὰ ἰδῇ, τί εἶχα μάθει, μοῦ ζήτησε ὕστερα τὴ Συλλογὴ τῶν Δημοτικῶν Ἀσμάτων τοῦ Ζαμπέλιου, γιατί δὲν τὸν ἤξερε, φαίνεται, κι' ἰδόντας τὸ περιεχόμενό της κατεδίκασε ἀπερίφραστα τὴ στάση καὶ τὴν ἐνέργεια τοῦ δασκάλου Κατσάνου, λέγοντας, ὅτι πρέπει νὰ διαβάξῃ αὐτὸ τὸ βιβλίο κάθε Ἑλληνόπουλο, γιὰ νὰ μαθαίνει τὰ κατορθώματα τῶν Ἀρματωλῶν καὶ Κλεφτῶν ἐναντίον τῶν Τούρκων.

Ἡ λέξη «Ἑλληνόπουλο» μ' ἠλέκτρισε, γιατί ὥς ἐκείνη τὴ στιγμή ἤξερα ὅτι εἶμουν Ρωμιόπουλο καὶ ὄχι Χριστιανόπουλο κι' Ἑλληνόπουλο, κι' ὅτι οἱ χωρανοί μου κι' ὅλοι οἱ πατριῶτες μου ἦσαν Ρωμιοὶ καὶ Χριστιανοί, κατ' ἀντίθεση πρὸς τοὺς Τούρκους, κι' ὄχι Ἑλληνες, κι' ὅτι Ἑλληνες εἶταν ὅσοι κατοικοῦσαν πέρα ἀπὸ τὰ ἑλληνοτουρκικὰ σύνορα, καὶ τὸν ρώτησα μὲ καρδιοχτύπι :

—Ἑλληνόπουλο εἶμαι ἐγὼ, δάσκαλε;

—Ἑλληνόπουλο καὶ γνήσιο ἑλληνόπουλο! Μοῦ εἶπε μ' ἕνα γλυκὸ μειδίαμα, ποῦ μῶχυνε στὴν καρδιά μου μιὰν ἀφαιτη χαρὰ κι' εὐχαρίστηση.

—Κι' ὁ Πατέρας μου εἶναι Ἑλληνας; Τὸν ξαναρώτησα.

—Βεβαίως τα εἶναι Ἑλληνας, καθὼς κι' ἡ μητέρα σου εἶναι Ἑλληνίδα, κι' ἡ ἀδερφή σου Ἑλληνοπούλα, κι' ἡ γλώσσα ποὺ μιλοῦμε εἶναι Ἑλληνικὴ γλώσσα.

—Ὡς ἐδὲν εἴμαστε Ρωμιοί; Τὸν ματαξαναρώτησα.

—Ὅχι! Μοῦ εἶπε ἀξιωματικά. Δὲν εἴμαστε Ρωμιοί, κι' οὔτε ἡ γλώσσα ποὺ μιλοῦμε εἶναι ρωμαϊκὴ. Εἴμαστε Ἑλλήνες καὶ Χριστιανοί. Τ' ὄνομα «Ρωμιὸς» μᾶς ἔμεινε ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους, ποὺ εἶχαν σκλαβώσῃ μιὰ φορὰ τὴν πατρίδα μας τὴν Ἑλλάδα . . .

—Ὡστε εἶναι Ἑλλάδα ὁ τόπος μας, δάσκαλε;

—Βεβαίως εἶναι Ἑλλάδα ἀλλὰ δὲν λέγεται σήμερον Ἑλλάδα, ὅπως λέγονταν τὸν παλιὸ καιρὸ τῶν Ἑλλήνων, γιατί τὴν ἔχει σκλαβωμένη ἀκόμα ὁ Τούρκος. Ἀλλ' ὕστερα ἀπὸ κάμποσον καιρὸ θὰ βγῇ ὁ βασιλεὺς μας ὁ Γεώργιος μὲ τοὺς σταυροφόρους του, θὰ πολεμήσωμε τότε ὅλοι, θὰ νικήσωμε τοὺς Τούρκους καὶ θὰ κάνωμε ἑλληνικὴ κι' ἐλεύτερη τὴν Πατρίδα μας!

Ἐκείνη μόνον τὴ στιγμή μάθαινα ἀπὸ τὸ δάσκαλο τὸ Πασχίδη τὸ πρῶτο Ἑθνικὸ μου μάθημα, ὅτι εἶμουν Ἑλληνοπαῦλο, ὅτι εἶταν Ἑλληνες οἱ γονεῖοί μου, κι' ὅλοι οἱ πατριῶτες μου, ὅτι μιλοῦσα Ἑλληνικά κι' ὄχι ρωμαϊκά, κι' ὅτι εἶταν Ἑλλάδα σκλαβωμένη ἡ Πατρίδα μου! Αὐτὸ τὸ μάθημα μ' ἔλανε στὴ στιγμή ἄλλον ἄνθρωπο. Ἐνοιώσα μιὰ μεγάλη δύναμη νὰ χορεύῃ μέσα μου καὶ μιὰ περίδοξη περηφάνεια ἀπάνω μου! Εἶμουν Ἑλληνας καὶ μιλοῦσα Ἑλληνικά! Γεννήθηκα καὶ καὶ κατοικοῦσα Ἑλληνικὴ γῇ! Μ' ἔπιασε μιὰ γλυκιὰ τρέλλα ἀπὸ τὴ χαρὰ μου. Δὲν μὲ χωροῦσε τὸ σπῆτι . . Πνιγόμενοι! Ἦθελα νὰ βγῶ ἔξω νὰ ξανασάνω, νὰ πάρω ἀέρα. Ἦθελα νὰ πάγω στ' Ἀγνάντια καὶ νὰ φωνάξω μ' ὅλη μου τὴ δύναμη πέ-

ρα στοὺς κάμπους καὶ κάτω στὰ ποτάμια κι' ἀπάνω στὰ βουνὰ καὶ παραπάνω στὰ σύγνεφα:

—“Εεεε! Εἶμαι Ἕλληνας! Εἶμαι Ἕλληνας! Εἶμαι Ἕλληνας!

Ἄ πατέρας μου παρατήρησε τὴν ταραχὴ μου καὶ μὲ ρώτησε:

—Τ' ἔχεις καὶ κάνεις ἔτσι;

—Δὲν μπορῶ, τοῦ εἶπα, νὰ πιστέψω ἀκόμα ὅτι ἐμεῖς εἴμαστε Ἕλληνες κι' ὅτι τὸ χωριὸ μας κι' ὅλα μας τὰ περὶχωρα εἶναι Ἑλλάδα!

—Δὲν εἶναι ἀλήθεια, μοῦ εἶπε ὁ πατέρας μου θυμωτικά. Ξέρεις πότε θὰ εἴμαστε ἐμεῖς Ἕλληνες, κι' ἡ Πατρίδα μας αὐτὴ Ἑλλάδα;

Ἄ Πασχίδης ὁ δάσκαλος τᾶχασε γιὰ μιὰ στιγμή, γιατί δὲν εἶχε καταλάβει τὸ πνεῦμα τοῦ πατέρα μου, κι' ἐγὼ νόμισα ὅτι ἔχανα γιὰ πάντα ἀπὸ τὰ μάτια μου τὴν πύλη τοῦ Ἑθνικοῦ Παραδείσου, πὺ μούχε ἀνοίξει λίγες στιγμὲς πρὶν ὁ δάσκαλος.

Κι' ὁ πατέρας μου ἐξακουλούθησε ἀξιωματικά:

—Θὰ εἴμαστε ἐμεῖς Ἕλληνες, καὶ θὰ γένῃ κι' ἡ Πατρίδα μας Ἑλλάδα, ὅταν θὰ μπορέσουμε κι' ἐμεῖς νὰ κάνουμε μ' ἂν Ἑπανάσταση σὰν τοῦ Εἰκοσιένα! Ὅσο πὺ καθόμαστε ἔτσι ἡσυχοὶ καὶ προσκυνοῦμε τὸν Τοῦρκο καὶ τοῦ πληρώνουμε χαράτσι κι' ἄλλα δοσίματα, μαῦροι Ἕλληνες θὰ εἴμαστε, καὶ μαύρη Ἑλλάδα θὰ εἶναι ἡ Πατρίδα μας!

Ἄνάσανε ὁ δάσκαλος, κι' ἐγὼ ξανάειδα τὴν πύλη τοῦ Ἑλληνικοῦ μου Παραδείσου...

—Σωστὰ τὰ λές, κύρ—ἄρχοντα! Εἶπε ὁ δάσκαλος χαρούμενος. Σωστὰ τὸ λές! Πρέπει νὰ κάνουμε κι' ἐμεῖς ἑπανάσταση σὰν τὴν Ἑπανάσταση τοῦ Εἰκοσιένα!

—Ἀλλὰ πῶς θὰ τὴν κάνουμε εἶναι ὁ λόγος! Ξεφώνησε ὁ πατέρας μου. Οἱ Ἕλληνες πὺ τοὺς λευτέρωσαν οἱ Μποσαραῖοι, οἱ Τζαβελλαῖοι καὶ λο.ποῖ Σουλῶτες, οἱ Γριβαῖοι, ὁ Καραϊσκάκης, ὁ Ζάχο—Μήλιος κι' ὁ Σπύρο—Μήλιος καὶ τόσοι ἄλλοι παρῶτες μας καὶ συντοπίτες μας, κάθονται τώρα σὶ τὴν Ἀθῆνα καὶ μαλώνουν καὶ σκοτώνονται, ποίος νὰ γένῃ πρῶτος, ποίος ν' ἀρπάξῃ τὴν Κυβέρνηση, καὶ λύκος νὰ μᾶς φάῃ ἐμᾶς τοὺς Τουρκοραγιαδες πὺ βρισκόμαστε στὰ Τούρκικα τὰ χέρια!

—Ἀλήθεια, εἶπε ὁ δάσκαλος κι' ὁ πατέρας μου ἐξακολούθησε μὲ δυνατώτερη ζέση:

—Γιὰ νὰ λευτερωθοῦμε καμμιὰ φορὰ ἀπ' τ' ἀνίχριστα χέρια τοῦ Ἀγαρινοῦ, πρέπει νὰ πᾶμε πολλοὶ ἀπ' τὴν Τουρκία σὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ μάλιστα σὶ τὴν Ἀθῆνα, καὶ νὰ τοῖς φωνάζουμε κάθε μέρα, ὅτι ἡ Ἑλλάδα δὲν εἶναι μονάχα αὐτὴ πῶχουν αὐτοὶ σήμερα καὶ τὴν ἀλωνίζουν, κι' ὅτι δὲν εἶναι ἡ Ἀθῆνα ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδας. Ξέρετε πόσοι Ἕλληνες εἴμαστε σὶ τὴν Τουρκία; Ἄν ξεκινήσῃ κοινὴς ἀπ' ἐδῶ πὺ βρισκόμαστε καὶ πάῃ κατὰ ἡλιοῦ, κι' ὅλο κατὰ ἡλιοῦ, ἑκατὸ κανάκια τόπο, ὡς τὸ Ἐρζερούμ, κι' ἀπὸ τὸ Ἐρζερούμ ἴσια κάτω ὡς τὴν Κύπρο, ὅλο Ἕλληνες, κι' ὅλο Ἑλλάδα θ' ἀπαντήσῃ! Τὰ περπάτησα ἐγὼ ὅλα αὐτὰ τὰ μέρη, ὡς δεκατισίης, εἴκοσι ἀκέρια χρόνια ἀπάνω στ' ἄλλογο καὶ τὰ εἶδα μὲ τὰ μάτια μου καὶ τὰ ξέρω. Τ' εἶναι ἡ ἐλεύτερη Ἑλλάδα! Ἐνα κουκὶ τόπος μπροστὰ σὶ τὴν Ἑλλάδα τῆς Τουρκίας!

—Ἀλήθεια, ἀλήθεια, ἐπιβεβαίωσε ὁ δάσκαλος. Ἀλλὰ χρειάζεται κι' ἕνα ἄλ-

λο ἀκόμα, ἄρχοντα . . Χρειάζεται ἓνας Ρήγας ἀκόμα, γιὰ νὰ ξυπνήσῃ τοὺς Ραγιάδες . . . Αὐτὸ μοῦ εἶπε στὴν Ἀθήνα ὁ μεγάλος παιδαγωγός, ὁ δάσκαλός μου Παπαμάρκος. Αὐτὸς μοῦ εἶπε, τί μέγας εἶταν ὁ Ρήγας. Κι' αὐτὸς ὁ νέος Ρήγας πρέπει νὰ βγῇ ἀπὸ μᾶς, πῶχουμε ἀνάγκη γιὰ νὰ ἐλευθερωθοῦμε. Ὁ Ρήγας, μοῦ εἶπε ὁ δάσκαλός μου ὁ Παπαμάρκος, προπαρασκεύασε τὴν Ἐπανάσταση τοῦ Εἰκοσιένα, κηρύττοντας:

Ὡς πότε παλληκάρια νὰ ζοῦμε στὴ σκλαβιά
Μονάχοι σὰν λιοντάρια στοὺς βράχους στὰ βουνά
Σπηλιές νὰ κατοικοῦμε σὰν τ' ἄγρια θηριὰ
Νὰ φεύγωμε τὸν κόσμον, γιὰ τὴν ἐλευθεριὰ!
Καλύτερα μιᾶς ὥρας ἐλεύτερη ζωὴ
Παρὰ σαράντα χρόνια σκλαβιά καὶ φυλακὴ!

Ἐκείνη τὴ στιγμὴ μπῆκε στὸ δωμάτιο ὁ Τούρκος εἰσπράχτορας καὶ καλημέρισε, καὶ στὴ στιγμὴ κόπηκε ἡ ἐθνικὴ συνομιλία μας.

Ὁ πατέρας μου εἶχε τὰ μάτια του πλημμυρισμένα ἀπὸ τὰ δάκρυα καὶ τὰ σφουγγίζε μὲ τὸ μαντήλι...

Ὁ Τούρκος εἰσπράχτορας τὸν ρώτησε:

—Τ' ἔχεις καὶ κλαῖς, κύρ-ἄρχοντα;

—Θυμήθηκα τὴ μακαρίτισσα τὴ μάνα μου, Μεχμέτ—ἐρέντη, καὶ μὲ πῆραν τὰ δάκρυα, τοῦ εἶπε ὁ πατέρας μου καὶ τὸν χαιρέτησε μὲ χειραψία.

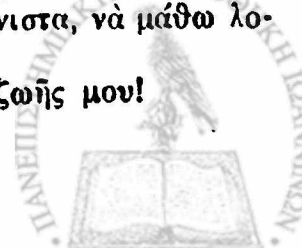
Τότε ἐγώ, μὴν μπορῶντας νὰ ὑποφέρω τὴν παρουσίαν τοῦ Τούρκου, ὕστερα ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ πρῶτο μου ἐθνικὸ βάπτισμα, ὕστερα ἀπὸ μιὰ τέτοια ἐθνικὴ ἀποκάλυψη, πὺ μῶκαναν ἐκείνη τὴν στιγμὴ ὁ δάσκαλός καὶ ὁ πατέρας μου, πῆρα τὸ δάσκαλο καὶ βγήκαμε στ' Ἀγνάντια, ὅπου μακρυνὰ ἀπὸ τ' αὐτιά τοῦ Τούρκου εἰσπράχτορα καὶ τῶν Τούρκων στρατιωτῶν, ποῦχε μαζὶ του γιὰ ἀσφάλειά του κι' ἐνίσχυσή του, ἄρχισαν νὰ φωνάζω σὰν μεθυμένος, σὰν τρελλός:

—Εἶμαι Ἑλληνας, καλημέρα μου! Εἶμαι Ἑλληνας, καλημέρα μου! Εἶμαι Ἑλληνας!

Ἐκεῖ ὁ δάσκαλός ὁ Πασχίδης μ' ἐξέασε πάλε, τί γράμματα γνῶριζα, καὶ εἶδε καὶ πείστηκε, ὅτι ἀληθινὰ δὲν γνῶριζα τίποτε, ἔξω ἀπὸ ἀπλὴ ἀνάγνωση κι' ἀπλὴ γραφή. Μὲ βεβαίωσε, ὅτι αὐτός, οὔτε ἔδερνε οὔτε μάλλωνε τὰ παιδιὰ πὺ δίδασκε, ὅτι εἶχε πάψει πλεῖα γὰ πάντα στὴν Ἀθήνα ἡ δασκαλικὴ τυραννία, λείψανο βαρβαρικῶν χρόνων, κι' ὅτι μὲ τὸν καιρὸ θὰ ἔπανε καὶ στὰ Γιάννινα, εὐτὲς πὺ θὰ πέθαινε ὁ Κεφάλας καὶ κάμποσοι ἄλλοι σκουριασμένοι δάσκαλοι. Μοῦ ἀνέπτυξε τὴν ὡραιότητα τῆς Ἀθήνας, τοῦ παλατιοῦ, τοῦ Πανεπιστημίου, τῆς Ἀκρόπολης, τοῦ Μουσείου καὶ τοῦ Πολυτεχνείου, μοῦ εἶπε, ὅτι εἶδε πολλὰς φορὰς τὸ Βασιλεῖο καὶ τὸ Διάδοχο Κωνσταντῖνο, καὶ τὰ παιδιὰ τῶν Μπουσαράων, τῶν Τζαβελλαίων, τῶν Δρακαίων καὶ τῶν ἄλ' ὄντων Σουλιωτῶν, καθὼς καὶ τὸ Δημητράκη Γρίβα, καὶ ὅτι ὅλοι οἱ Σιουλῶτες, πὺ εἶταν στὴν Ἑλλάδα εἶταν ἐτοιμοὶ νὰ μποῦν στὸ Τούρκικο καὶ νὰ πάρουν τὰ Γιάννινα, ἂν τοὺς τὸ ἐπιτρέψῃ ἡ Φραγκιά... Ὑστερα μοῦ πρότεινε νὰ μὲ πάρῃ στὴν Κρετσούνιστα νὰ μὲ διδάξῃ λογαριασμούς, δηλαδὴ ἀριθμητικὴ, γεωγραφία, ἐλληνικὴ καὶ ἱερὴ ἱστορία καὶ γραμματικὴ, μαθήματα χρήσιμα σὲ κάθε ἄνθρωπο, πῶχει στὸ νοῦ του νὰ γίνῃ κάτι σὺν τὸν Κόσμον, βεβαιώνοντάς με, ὅτι δὲν θὰ μὲ δίδασκε ὡς τύραννος δάσκαλος, ἀλλ' ὡς δάσκαλος φίλος καὶ πατριώτης.

Δὲν δυσκολεύτηκα νὰ πειστῶ μ' ὅσα μοῦ εἶπε, κι' ὅταν γυρίσαμε στὸ σπίτι εἶπα σὺν τὸν πατέρα μου, ὅτι ἀπόπασκα θὰ πήγαίνα στὴν Κρετσούνιστα, νὰ μάθω λογαριασμούς, ἐλληνικὴ ἱστορία καὶ γραμματικὴ.

Ἡ ἡμέρα ἐκείνη εἶταν γιὰ μένα ἡ μεγαλύτερη ἡμέρα τῆς ζωῆς μου!

ΑΠΟ ΜΗΝΑ ΣΕ ΜΗΝΑ ΗΓΕΙΡΟΤΙΚΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΚΙΝΗΣΙΣ

ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Τὸ αἶτημα τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ γιὰ τὴν ἐκπλήρωση τῶν ἐθνικῶν του πόθων δὲν εὐρίσκει ἐμπόδια μόνο ἀπὸ τὴν Ἀγγλικὴ πολιτικὴ—ποῦ ἐπὶ τέλους εἶναι πολιτικὴ καὶ δὲν ἔχει κανεῖς τὴν ἀξίωση νὰ εἶναι τίποτε ἄλλο—ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ πνευματικὰ ἰδρύματα τῆς Ἀγγλίας καὶ τὸν πνευματικὸν κόσμον τῆς ποῦ «ἐτέθη ἐμπράκτως εἰς ὑπεράσπασιν μιᾶς πολιτικῆς ἀνελευθέρου, ὅπως ἀντιθέτου πρὸς τὰς σημερινὰς ἀρχὰς τοῦ δημοκρατικοῦ κόσμου, ἐτι δὲ καὶ εἰς αἰτιολογίαν καταπιεστικῶν μέτρων, ἅτινα ἀντιτίθενται πρὸς τὰ στοιχειώδη δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου», καθὼς τονίζει ὁ πρύτανης τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν στὴν ἐπιστολὴν του πρὸς τὸν πρωθυπουργόν, στρατάρχην Παπάγο.

«Ὅτι οἱ φίλοι μας Ἀγγλοι, ὅταν πρόκειται γιὰ τὰ συμφέροντά τους λησμονοῦν τὴν ἀλήθεια, δὲν τὴν σέβονται καὶ τὴν διαστρέφουν, εἶναι γνωστὸ ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀγγλίας. Ἡμεῖς οἱ Ἑπειρώτες μὲ ἰδιαίτερη θλίψη δοκιμάσαμε αὐτὴ τὴν Ἀγγλικὴ μέθοδο, ὅταν ἀκούγαμε ἀπὸ τὸ ραδιόφωνο ὅτι ἡ Ἀγγλία «θὰ σεβαστῇ μετὰ τὸν πόλεμον τὴν ἀκεραιότητα τῆς Ἀλβανίας». Καὶ τὰ ἔλεγε αὐτὰ ἡ Ἀγγλία ὅταν τὰ Ἑλληνόπουλα πολεμοῦσαν στὸ Ἑλ—Ἀλαμείν μὲ τὸ ὄραμα τῆς Ἐλευθέρας Βορείου Ἑπείρου. Καὶ ἤξαιρε τοὺς πόθους αὐτοὺς τῶν Ἑλλήνων ἢ Ἀγγλίας, καὶ

ἤξαιρε τοὺς τίτλους τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῆς Βορείου Ἑπείρου, ποῦ εἶχαν ἀνανεωθῇ μὲ τὸ θερμὸ αἷμα τῶν παλληκαριῶν μας, ποῦ εἶχε χυθῇ ἐπάνω στὰ βουνὰ καὶ κάτω στὶς πεδιάδες τῆς Δρόπολης, τῆς Χειμάρας καὶ τῆς Κορυτσᾶς, ἀλλὰ δὲν τὴ συνέφερε νὰ γίνῃ λόγος γιὰ διεκδικήσεις Ἑλληνικές.

Τὸ πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν διὰ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ πρυτάνεως πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως δηλώνει, ὅτι θὰ ἀναλάβῃ ἐθνικὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Κύπρου, καὶ κάνει γνωστὸ, ὅτι θὰ ἀναθεωρήσῃ τὴν τακτικὴν του σχετικὰ μὲ τὶς πνευματικὰς σχέσεις του μὲ τὴν Ἀγγλίαν...

Καὶ τὸ μὲν πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν κάνει ἐκεῖνο ποῦ νομίζει καλὺτερον σὰν ἀνώτατο ἐθνικὸ ἴδρυμα, ποῦ τὸ ἴδρυνε ἡ θερμὴ ἑλληνικὴ καρδιὰ ἐνὸς ἀγνοῦ Ἑπειρώτη, τοῦ Ἰ. Δομπόλη, ἀλλὰ ἡ ἐθνικὴ ψυχὴ διαισθάνεται ὅτι ἡ Κύπρος θὰ γίνῃ ἑλληνικὴ, γιὰτὶ καμμιά συντηρητικὴ πολιτικὴ καὶ καμμιά αὐθαιρεσία δὲν μπορεῖ νὰ καταπνίξῃ τὸ δίκαιον, ὅπως δὲν μπορεῖ νὰ πνίξῃ τὸ δίκαιον τῆς Ἑπτανήσου ἢ αὐθαιρεσία τῆς Ἀγγλικῆς πολιτικῆς πρὸ ἐνὸς αἰῶνος περὶπου.

Ἡ Κύπρος θὰ γίνῃ Ἑλληνικὴ, ὅπως θὰ γίνῃ μιὰ μέρα καὶ ἡ Βόρειος Ἑπείρος.

Η·ΗΠ. ΕΣΤΙΑ»

ΔΙΘΥΓΣΑ ΔΙΑΛΕΞΕΩΝ

Ἀπὸ τὶς διαλέξεις καὶ τὶς ἄλλες πνευματικὰς καὶ καλλιτεχνικὰς ἐκδηλώσεις, ποῦ μὲ τόση ἐπιτυχία ὁργανώνει ἀπὸ διετίας ἡ «Ἑπειρωτικὴ Ἑστία», διαπιστώνεται τὸ εὐχάριστο γεγονός ὅτι τὰ πνευματικὰ ἐνδιαφέροντα τοῦ εὐρύτερου κοινοῦ τῆς πόλεως μας, βρίσκονται σὲ τέτοια συνεχὴ ἀνάπτυξη, ὥστε νὰ ὁραματίζεται κανεῖς τὰ Γιάννινα καὶ γενικώτερα τὸν Ἑπειρωτικὸν γῶρον, σὰν ἓνα ὑπολογισμὸν πνευματικὸ καὶ πολιτιστικὸ κέντρο, ἀντάξιον τῆς παλαιότερας του αἰγλῆς. Τὰ ἐνδιαφέροντα αὐτὰ καὶ τὴν ἀξιοπρόσεχτη ἐφεση τοῦ κοινοῦ πρὸς τὰ γράμματα καὶ τὶς τέχνες, τὰ τροφοδοτεῖ ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς μόνῃ ἢ «Ἑπειρ. Ἑστία», χωρὶς τὴν συμπαράστασιν καμμίας ἐπισήμου ἀρχῆς, χωρὶς τὴν στοιχειώδη ἐνίσχυση τοῦ δήμου ἢ τῶν ὁργανωμένων τάξεων. Ἀλλὰ ἄλλο εἶναι τὸ θέμα ποῦ πᾶς ἀπασχολεῖ τώρα μὲ τὴν λήξιν τῆς χειμερινῆς περιόδου τῶν διαλέξεων μας: Ἡ ἐλλείψῃ καταλλήλου χώρου συγκεντρώσεων,

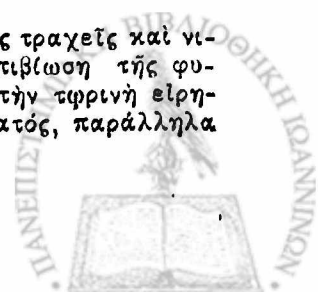
μιὰ εὐρύχωρη αἴθουσα διαλέξεων, ἐκθέσεων ἔργων τέχνης, καλλιτεχνικῶν ἐκδηλώσεων! Ὁ πνευματικὸς μας κόσμος καὶ τὸ κοινὸ ποῦ χαίρεται τὴν πλούσιαν προσφορὰν του, δικαιοῦται νὰ προβάλῃ τὸ αἶτημά του αὐτό. Ἡ Ἑπειρωτικὴ πρωτεύουσα, παράλληλα μὲ τὴν βιβλιοθήκην της, ποῦ τόσο ἀργεῖ, ἀτυχῶς, νὰ λειτουργήσῃ, πρέπει ν' ἀποκτήσῃ σύντομα—τὸ ὑπόσχεται, ἄλλωστε ἀπὸ τριετίας ὁ σημερινὸς της Δήμαρχος—τὸ κέντρο τῶν πνευματικῶν τῆς ἐκδηλώσεων, ποῦ θὰ συντελέσουν θετικὰ στὴν ἀνοδο τῆς πολιτιστικῆς τῆς στάθμης.

Μ. Χ. Μ.

★

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ

Ἰστέρα ἀπὸ τοὺς τελευταίους τραχεῖς καὶ νικηφόρους ἀγῶνες τοῦ γιὰ τὴν ἐπιβίωση τῆς φυλῆς καὶ τὴν εἴσοδο τῆς χώρας στὴν τωρινὴν εἰρηνικὴν περίοδο, ὁ Ἑλληνικὸς στρατός, παράλληλα

μέ το κύριο έργο του, έδόθηθες θετικά και συνε-
χίζει νά προσφέρη πολύτιμες υπηρεσίες στόν το-
μέα τής ανοικοδομήσεως τών κατεστραμμένων άκρι-
τικών περιοχών μας. 'Η ύπαιθρος τής 'Ηπείρου
ειδικώτερα, πού τόσο σκληρά δοκιμάστηκε, έφεί-
λει στό στρατό τής ειρήνης πάρα πολλά: Δρόμους,
γέφυρες κι' ακόμη πολλά τεχνικά γεωργικά και
κοινοτικά έργα. 'Αλλά και στά μεγάλα 'Ηπει-
ρωτικά κέντρα, όπως τά Γιάννινα, διαπιστώνεται
ή νέα πνοή και ή εϋγενειά πρόθεση τών ήγητό-
ρων του στρατού νά συμβάλουν σέ μιá άλλη προ-
σπάθεια ανασυγκροτήσεως του τόπου μας: Τήν
πνευματική! 'Ετσι, χάρις στό στρατό, ή πόλη μας
έχει τό Ραδιοσταθμό της—σπουδαιότατο παρά-
γοντα τοπικής πνευματικής καλλιεργείας—κι'
ακόμη τήν πολύτιμη αίθουσα του Στρατιωτικού
Θεάτρου πού φιλοξενεί τις περισσότερες από τις
εκδηλώσεις του πνεύματος και τής Τέχνης πού
οργανώνει ή «'Ηπειρωτική 'Εστία». Είμαστε γι'
αυτό υποχρεωμένοι από τις στήλες αυτές νά εκ-
φράσουμε τις ευχαριστίες μας και τήν ευγνωμο-
σύνη μας προς τήν ήγεσία του 'Εθνικού μας στρα-
τού για τό άμέριστο ένδιαφέρον πού δείχνει για
τήν υλική άνοδο και πνευματική ανύψωση του
ήπειρωτικού λαού.

Μ. Χ. Μ.

★

ΚΑΙ ΤΟ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Μέ τήν ευκαιρία αυτή υποβάλλουμε στό Στρα-
τηγείο 'Ηπείρου και τήν 8η Μεραρχία μιá παρά-
κληση: Νά αποφασίσουν τή διάνοιξη μιáς εισόδου
στό Στρατιωτικό Θέατρο από τήν όδó 'Αδέρωφ
για νά παύση ή ταλαιπωρία του κοινού πού υπο-
χρεώνεται νά κάμνη ένα τεράστιο κύκλο ως πού
νά φθάση στην αίθουσα του Θεάτρου.

★

ΕΥΟΙΩΝΟΙ ΕΝΔΙΕΞΙΣ

Είναι πραγματικά συγκινητικά αι προσπά-
θειαι τας όποιες καταβάλλουν οι πνευματικοί
άνθρωποι τής έπαρχίας δια νά δημιουργήσουν εις
τόν τόπον των τό κλίμα, τό όποιον θά τους επι-
τρέψη νά κινηθούν μέ κάποιαν άνεσιν και νά άν-
ταποκριθούν εις τας υποχρεώσεις των. Βέβαια ή
'Ηπειρος εις τόν τομέα αυτόν διατηρεί το προβά-
διμα—και είναι ένεκα τούτου υπερήφανος—άλλ-
λά και αι πνευματικάι εκδηλώσεις τών άλλων
έπαρχιακών κέντρων δέν πρέπει νά μένουν άπαρα-
τήρητοι, διότι και ένδιαφέρουν άλλα και
ένθαρρύνουν, έμπνέουν και διδάσκουν. Είς τήν Δει-
δαδιάν π.χ. όπως διαβάζομεν, ένας όμιλος άν-
θρώπων έσκέφθη νά εργασθί δια τήν άνοδον του
πνευματικού επιπέδου τών κατοίκων, ανέλαβεν
τήν πρωτοβουλία, ίδρυσε βιβλιοθήκην, εύρηκε τό
κατάλληλον κτίριον, τό ένδοξιας και τό έστέγα-
σεν. Και όλα αυτά χωρίς πολλές συζητήσεις και
συνεδριάσεις. 'Αλλά και ό Δήμος δέν έμεινε άδι-
άφορος. 'Ενέγραψεν ένα μόνιμον κονδήλιον εις
τόν προϋπολογισμόν του δια τήν αγοράν βιβλίων
και τόν πλουτισμόν τής βιβλιοθήκης, εις τήν όποιαν

ύπάρχει και τμήμα βιβλίου εις θά συγκαντρούν-
ται όλα τά βιβλία πού εκδίδονται και άσχολούν-
ται μέ τά εκεί προβλήματα. Φυσικά ή δράσις
του συγκροτηθέντος Συλλόγου δέν περιορίζεται
μόνον αυτού άλλ' επεκτείνεται και εις άλλους
τομείς, οι όποιοι σχετίζονται μέ τήν άνοδον του
μορφωτικού επιπέδου τών κατοίκων. 'Όταν παρό-
μοιαι προσπάθειαι καταβληθούν και εις άλλα
έπαρχιακά κέντρα πολύ γρήγορα ή πρωτεύουσα θά
παύση νά αποτελή τό κέντρον τής έλξεως όλων
έκείνων πού δέν θέλουν και δέν ήμπορούν νά ζή-
σουν εις μιαν αποτελεσματώμεν πνευματικώς
έπαρχίαν.

Ι. Ν. Ν

★

Ο ΕΒΔΗΑ ΤΣΕΛΕΠΗ

'Από σημείωμα του «Βήματος» των 'Αθηνών
τής 28ης Μαΐου έ. έ. μαθαίνουμε ότι, ή υπό τόν
καθηγητή Κεράλ για τόν έορτασμό τής πεντακο-
σιετηρίδας τής άλώσεως τής Πόλης έπιτροπή, έχει
μετατραπή σέ 'Ινστιτούτο 'Ιστορίας, και ή Τουρ-
κική Κυβέρνηση, έθεσε στή διάθεσή της 500 χιλ.
λίρες, για έκδοση ιστορικών έργων. Πρώτο παρό-
μοιο πού θά εκδοθί, είναι τό δεκάτομο 'Οδοι-
πορικó του 'Εβλήα Τσελεπή, του μεγαλύτερου
αυτού περιηγητή τών νεωτέρων χρόνων. 'Ο όγδοος
τόμος του πολύτιμου αυτού ιστορικού έργου, ανα-
φέρεται στή Θεσσαλονίκη και τήν 'Ηπειρο.

Ευχής έργο θά ήταν, νά μεταφραζόταν στα
'Ελληνικά, τά σχετικά τμήματα του τόμου αυτού
του 'Οδοιπορικού του 'Εβλήα Τσελεπή.

Δ. Σ.

★★★

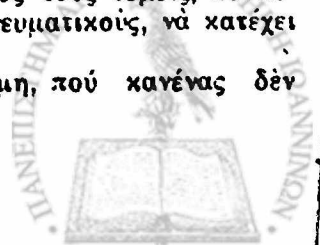
ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Χρήστου Σολομωνίδη: «Τό Θέατρο στή
Σμύρνη» 'Αθήνα, 1954.

'Ο κ. Χρήστος Σολομωνίδης είναι ένας λογο-
τέχνης πού τό έργο, πού μάς έχει δώσει ως τά
σήμερα, τό χαρακτηρίζει, και σάν περιεχόμενο
και σάν επίτευξι, ή νοσταλγία. 'Οχι όμως μιá
νοσταλγία άδρανής και παθητική, αλλά θετική
και γόνιμη. Είναι ό νοσταλγός τής χαμένης του
πατρίδας.

Τήν άλλοτε ωραία έλληνική Σμύρνη μιá έθ-
νική μας συμφορά μέ τη φωτιά και τό σίδερο
τήν κατάστρεψε και τήν αφάνισε τελειωτικά.
'Ο άλλοτε άκμάζων και ζωτικός έλληνικός πλη-
θυσμός της, όσος διέφυγε τήν σφαγή και τόν
θάνατο, κατεστρεμένος κατέφυγε και διασκορπί-
στηκε σ' όλα τά μέρη τής ελεύθερης 'Ελλάδος,
κι' έδώ, μέ κόπους και μόχθους, διατηρώντας
τήν παλιά του ζωτικότητα ξανάφτιαξε τήν ζωή
του, ώστε σήμερα σ' όλους τους τομείς, κοινω-
νικούς, πολιτικούς και πνευματικούς, νά κατέχει
προέχουσα θέση.

'Αλλά και κάτι άλλο ακόμη, πού κανένας δέν

μπορεί νά τ' ἀμφισβητήσει, πώς σάν άτομα, από την ἀρχή της ἐγκαστάσεως τούς ἐδῶ, εἶναι κύριοι συντελεστές ἀκμῆς καί προόδου τοῦ τόπου μας. Ἄν ὅμως μέσα στά 22 χρόνια αὐτά, πού πέρασαν ἀπό τήν καταστροφή, ὁ πληθυσμός τῆς παλαιᾶς Ἰωνίας εἶναι ἀπόλυτα ταυτισμένος μέ τούς κατοίκους τῆς κυρίως Ἑλλάδος, δέν μπορούμε νά τοῦ ἀρνηθοῦμε κάτι πού τοῦ δίνει μιᾶ ἰδιομορφία. Κι' ἡ ἰδιομορφία αὐτή δέν εἶναι ἐξωτερική, δέν χαρακτηρίζει τόν τρόπο τῆς ζωῆς, τήν νοοτροπία ἢ τήν συμπεριφορά, εἶναι ψυχική ἢ ἂν θελετε καλλιτέρα συνυιοθηματική. Ὅλοι τούς οἱ Σμυρναῖοι ἀπό τόν πιό πτω-

χό, ὡς τόν πιό πλούσιο, ἀπό τόν ἀναλφάβητο—ὑπάρχουν τέτοιοι σ' αὐτούς;— ὡς τόν πιό σοφό, δέ θέλουν νά ξεχάσουν κάτι πού ἀγάπησαν καί ἀγαποῦν ἀπέραντα κι' ἀτέλειωτα καί πού ἀδόκητα τὸ χάσαν. Τήν ὥραία ἑλληνική τους Σμύρνη. Κι' ὅλοι τους, μηδενὸς ἐξαιρουμένου, ἐννοοῦν νά τήν ζοῦν σέ κάθε στιγμή καί σέ κάθε ὥρα μέσα στήν καρδιά τους καί νά τήν βλέπουν μέ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς τους. Κι' αὐτὸ μέ τὸ λογοτεχνικὸ τοῦ ἔργου, ὁ κ. Χρήστος Σολομωνίδης, πού εἶναι ὁ πιό γνήσιος ἐκφραστής τους, ἐρευνώντας, κρίνοντας καί μελετώντας, τὸ ἀξιοποιεῖ. Κι' ὄχι μόνον αὐτὸ, ἀλλὰ προχωρεῖ ἀκόμα. Δέ μένει ἀπλῶς ἓνας ἀφηγητὴς τοῦ παρελθόντος τῆς ὥραιας του πατρίδος, ἀλλὰ προβάλλει τήν γόνιμη συμβολή τῶν παιδιῶν τῆς στο σημερινὸ ἑλληνικὸ γίγνεσθαι. Ἔτσι ἀποδείχνει, καί τὸ καταφέρνει, πώς ἂν ἡ ἑλληνικὴ Σμύρνη δέν ὑπάρχει συγκεντρωμένη σὸν παλιὸ τῆς γεωγραφικὸ χωρὸ, ζῇ, ὑπάρχει καί δρα δημιουργικά μέσα σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα. Αὐτὸ εἶναι τὸ οὐ-

σιο παρελθόν τῆς ἑλληνικῆς πνευματικῆς καί καλλιτεχνικῆς Σμύρνης, ἀλλὰ καί νά μᾶς πείσῃ, καί μᾶς πείθῃ, διὰ αὐτὸ καί σάν παράδοση καί σάν δράση ἐξακολουθεῖ μ' ἀδιάσπαστο συνέχεια νά εὐδοκίμει ὡς τὰ σήμερα μέσα στήν ὅλη πνευματικὴ καί καλλιτεχνική μας ζωή.

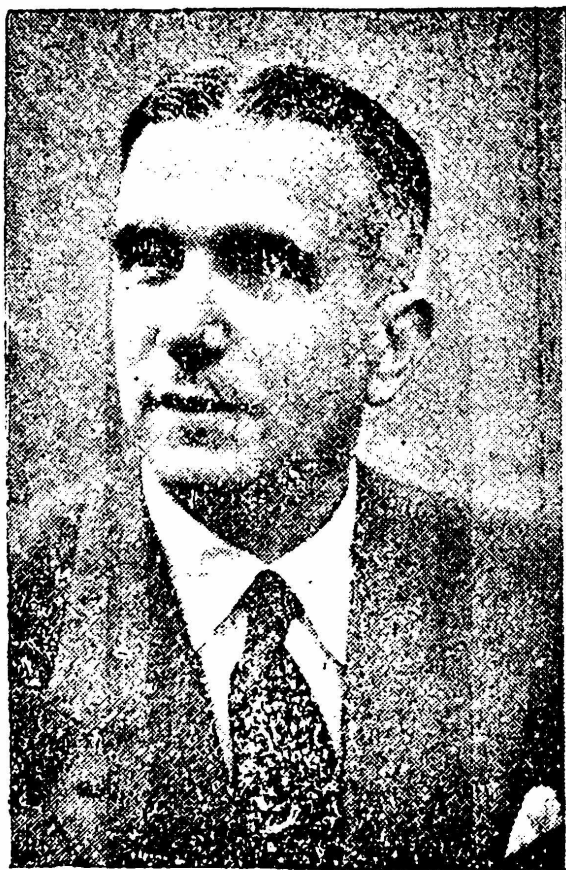
Κι' ὁ κ. Χρήστος Σολομωνίδης πρέπει νά τ' ὁμολογήσουμε διὰ εἶναι ὁ μόνος ἀρμόδιος γι' αὐτὸ τὸ ἔργο πού ἀνέλαβε, ὁ μόνος ἐνδεδειγμένος.

Ὁ ἴδιος κληρονομικῶ δικαιώματι γεννήθηκε, γαλουχήθηκε καί ἔζησε παιδί καί νέος στὸ ἐπίκεντρο τῆς ἀλησμόνητης πνευματικῆς καί καλ-

λιτεχνικῆς Ἑλληνικῆς Σμύρνης, κι' ἐξακολουθεῖ νά ζῇ ἐκλεκτὸς μέσα στοὺς ἐκλεκτοὺς συμπατριῶτες τοῦ ἀνθρώπου τοῦ πνεύματος καί τῆς Τέχνης. Μὴ ξεχνᾶμε πῶς κι' ὁ πατέρας του, ὁ Σωκράτης Σολομωνίδης, ἦταν ἓνας ἐκλεκτὸς γιὰ τὴν ἐποχὴ του λόγιος καί ποιητὴς τῆς Σμύρνης καί διευθυντὴς τῆς ἐγκυρότερης τῆς καί μακροζωότερης Ἑλληνικῆς ἐφημερίδας, τῆς «Ἀμαλθείας», πού συγκέντρωνε ὅλη τὴν πνευματικὴ καί καλλιτεχνικὴ κίνηση τὰ ὀγδόντα τελευταῖα χρόνια.

Τὸ νέο βιβλίον τοῦ κ. Χρήστου Σολομωνίδου «Τὸ θέατρο στὴ Σμύρνη» εἶναι ἡ σημαντικώτερη τοῦ ἐργασία, ἀπ' ὅσες μᾶς ἔχει παρουσιάσει ὡστὰ σήμερα.

Ὁ τίτλος τοῦ βέβαια καί τὰ καθέκαστά του δείχνουν πῶς πρόκειται γιὰ ἓνα ἔργο εἰδικοῦ ἐνδιαφέροντος, ἀλλὰ ὅταν κανένας τὸ διαβάσῃ, ἐκθαμβὸς ἀνακαλύπτει, πῶς αὐτὸ παίρνει μιὰ εὐρύτητα καί καθολικότητα ἀπρόβλεπτη. Ἐξιστορώντας τὸ καθετὶ τῆς ἱστορίας τοῦ Σμυρναϊκοῦ θεάτρου ἀπὸ τὸ πρωτοπα-

Ὁ Συγγραφεὺς

κ. ΧΡΗΣΤΟΣ Σ. ΣΟΛΟΜΩΝΙΔΗΣ

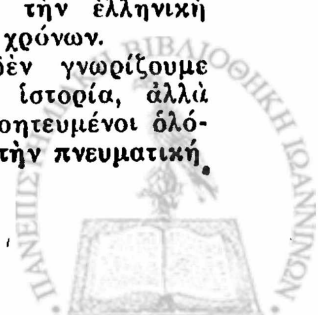
Ἵπουργὸς Κοινωνικῆς Προνοίας

σιαστικὸ περιεχόμενο καί ὁ σκοπὸς τοῦ πνευματικοῦ τοῦ ἔργου, ὅπως βγαίνει μέ ζεστασιά, λυρισμὸ καί ἑξαρση ἀπὸ τὰ τρία τοῦ βιβλίου πού ἔχει ἐκδόσει ὡς τὰ σήμερα. «Στὶς ὀχθες τοῦ Μέλῃ», «Ἰωνικὴ ποίηση» καί τὸ τελευταῖο του, πού κυκλοφόρησε αὐτὲς τὶς ἡμέρες σὲ ὀγκωδὲστατο τόμο 358 σελίδων, «Τὸ θέατρο στὴ Σμύρνη».

Ἐνα ἀπλὸ φυλλομέτρημα αὐτῶν του, τῶν ἔργων, εἶναι ἀρκετὸ γιὰ νά διαπιστώσουμε διὰ τὸ κύριον ἐνδιαφέρον τοῦ κ. Χρήστου Σολομωνίδου εἶναι ὄχι μόνον νά μᾶς γνωρίσει τὸ πλού-

νέρωμά του, μέ τὴν ἐρασιτεχνικὴ παράσταση τοῦ «Νικομήδου» τοῦ Κορνέγιου πού δόθηκε τὶς ἀποκριές, στά 1657, στὸ γαλλικὸ προξενεῖο τῆς Σμύρνης, ὡς τὴν τελευταία παράσταση στὶς 20 Αὐγούστου, τοῦ 1922, τὴν παραμονὴ τῆς καταστροφῆς, τῆς «Ἀίντας» τοῦ Βέρνι στὸ θέατρο «Σπόρτικ» μᾶς ξαναζωντανεῖ ὁλόκληρη τὴν ἑλληνικὴ Σμύρνη διακοσίων ἐξήντα πέντε χρόνων.

Μέσα σ' αὐτὸ τὸ βιβλίον δέν γνωρίζουμε ἀπλῶς μόνον τὴν θεατρικὴ τῆς ἱστορία, ἀλλὰ ζοῦμε, χωρὶς νά κουραστοῦμε, γοητευμένοι ὁλόκληρη τὴ Σμύρνη. Ὅχι μόνον στὴν πνευματικὴ,

καλλιτεχνική κοινωνική, και πολιτική της ζωής, σ' όλους τους σταθμούς της εξέλιξής της, σ' όλες της τις ποικιλίες και ιδιομορφίες της αλλά και τις πιο ενδιαφέρουσες ασημαντότητές της. Δεν θάταν υπερβολή αν το βιβλίο αυτό του Σολομωνίδη το χαρακτηρίζαμε σαν πνευματική, καλλιτεχνική και κοινωνική ιστορία της 'Ελληνικής Σμύρνης των 265 τελευταίων χρόνων πριν από την καταστροφή της. 'Αλλά κι' ακόμα περισσότερο πλαταίνει. Χωρίς να φεύγει από το θέμα του μās μιλάει και γι' άλλα πράγματα. Για την ιστορία του αρχαίου θεάτρου στην Σμύρνη. μās δίνει λεπτομερή στατιστική της συνθέσεως του πληθυσμού της πόλεως Σμύρνης, σ' 'Ελληνες, 'Εβραίους, 'Αρμενίους και Τούρκους, από το 1630 ως το 1922, επί τη βάσει μαρτυριών περιηγητών και επισήμων απογραφών, μās αναφέρει όλες τις καταστροφές που υπέστη ή πόλις κατά το ίδιο διάστημα από θεομηνίες, σεισμούς πυρκαϊές, πολέμους, δουλώσεις, σφαγές κ' επιδημίες. Του δίνεται αφορμή και αναπτύσσει το ακόμα επίμαχο ζήτημα των σχέσεων της εκκλησίας και θεάτρου κ' ένα σωρό άλλα.

'Αλλά και αν ακόμη παραβλέψουμε όλα τα παραπάνω και το πάρουμε το βιβλίο του κ. Χρ. Σολομωνίδη σαν ειδικό θεατρικής ιστορίας συγγραμμα, πάλι δεν κλείνεται στα τοπικά του όρια. Είναι αυτή ή ιστορία του ιεοελληνικού μας θεάτρου του περασμένου αιώνα και του πρώτου πέμπτου του δικού μας. Γιατί όλοι οι έλληνικοί θίασοι που παρουσιαστήκαν, όλοι οι έλληνικές ήθοιοι της πρόζας, του έλαφρου θεάτρου του μελοδράματος, όλα τα έργα που παιχθήκαν, έλληνικά και ξένα, όλα παρελαύνουν, όλα αναφέρονται στην εργασία αυτή του κ. Σολομωνίδη. Πολύ φοβούμαι ότι αν κανένας άλλος μελετητής έγραφε την ιστορία του θεάτρου μας, της ίδιας εποχής, ελάχιστα θά είχε να προσφέρει και σαν σύνολο ασφαλώς θά υστερούσε. Από αυτή την άποψη εξέταζοντας το έργο του κ. Χρ. Σολομωνίδη ή προσφορά και ή συμβολή του είναι πολυτιμώτατη στην ιστορία του θεάτρου μας.

'Αλλά είπαμε πως για τον κ. Σολομωνίδη ή Σμύρνη δέν είναι μόνο παρελθόν είναι και παρόν και δέν περιορίζεται μόνο να μās δώσει την βιβλιογραφία όλων των θεατρικών έργων, πρωτοτύπων και μεταφράσεων που εξέδόθησαν στην Σμύρνη, αλλά και βιογραφικά σημειώματα όλων των σμυρναίων θεατρικών συγγραφέων, ήθοιοιων, όλων των κλάδων, ακόμα και υποβολέων, όχι μόνον των παλαιών, αλλά και των σημερινών, που πολλοί μάλιστα είναι και οι κορυφαίοι της 'Ελληνικής Σκηνης.

Θάταν άσυγχώρητη από μέρους μας παράλειψις αν το «Θέατρο στην Σμύρνη» του κ. Χρ. Σολομωνίδη δέν κρίναμε και σαν καθαρώς επιστημονική φιλολογική εργασία. Και σαν τέτοια είναι υποδειγματική. 'Επίμοιη και επίμοχθη αναδίφησης στις πηγές, ή συγκέντρωση κάθε στοιχείου, σημαντικού και άσημάντου, ή αυστηρός κριτικός του έλεγχος και ή έμπρέπουσα το-

ποθέτησίς του, κάνουν το έργο τελείως άψεγάδιαστο. Τίποτα δέν υπάρχει μέσα στο βιβλίο, και το πιο έπουνισώδες, που να μην διασαφηνίζεται και να μην έπεξηγείται εξαντλητικά. Κανένα κενό, κανένα άσαφές, τίποτε το άμφίβολο ή άμφισβητήσιμο δέν υπάρχει. 'Η πλουσία εικονογράφησης του, τα προσεγμένα και διαφωτιστικώτατα εύρητηριά του ή μεθοδική κατανομή και διάρθρωσις της ύλης του μās χαρίζουν μια άσστηρή επιστημονική εργασία. 'Αν κάτι του λείπει είναι ή σχολαστικότητα. Κι' αυτό είναι το κυριώτερό του χάρισμα γιατί την θέση της την κατέχουν ή γλαφυρότητα και ή γοητεία της λιτότητας στην αφήγηση. 'Ο κ. Σολομωνίδης είναι γεγονός πως κουράστηκε, παλύ, πάρα πολύ για να μās δώσει ένα βιβλίο ωφέλιμο από κάθε πλευρά που διαβάζεται εύχάριστα και ξεκούραστα. Τον εύχαριστούμε πολύ.

Πέτρος Μαρκάκης

*

N. G. L. Hammond, Hellenic houses at Ammotos in Epirus. εν B.S.A. XL. VIII (1953) σελ. 135-140 και πιν. 33-34.

Στον τελευταίο τόμο του Annual of the British School at Athens ο γνωστός ιστορικός του Πανεπιστημίου του Combridge και φίλος της 'Ηπείρου κ. Hammond δημοσιεύει πολύ ενδιαφέρον άρθρο για τα αρχαία έλληνικά σπίτια κοντά στον Αμμότοπο 'Αρτης με ωραιότατες εικόνες και προχειροδιαφωτιστικά σχέδια. 'Ο κ. Hammond τονίζει τη στρατηγική σημασία της θέσεως, που έλέγχει τον παμπάλαιο και όχι μονάχα τουρκικό δρόμο από την 'Αρτα στα Γιάννινα και άμέσως από την άρχή με βεβαιότητα αποδίδει στις ρωμαϊκές λεγεώνες του Αιμιλίου Παύλου την καταστροφή του τόπου στα 167 π.χ. 'Η πόλη έκτείνονταν προς βορράν της άκροπόλεως και κάτω από το άνατολικό τείχος (προς τη ΝΑ γωνία του) σημειώνεται ένα κούλωμα, που νομίζει πως ήταν θέατρο.

Στα σωζόμενα λείψανα έκτός των τειχών της άκροπόλεως διέκρινε τη γραμμή μιας κεντρικής οδού, που χωρίζει σε δυο τμήματα το χώρο της άκροπόλεως. Στο δυτικό τμήμα της εύρίσκονται τα αρχαία έλληνικά σπίτια. 'Ανάμεσα σε δυο απ' αυτά περνάει δρόμος, που τον μέτρησε περίπου 3,50 μ. πλατύ.

Οι τοίχοι των σπιτιών διατηρούνται σε ύψος ως 6 μ. περίπου και σε κατώτατη τόσο καλή, ώστε μαζί με την καλή ποιότητα της εργασίας μάλιστα στις γωνίες και το μέγεθος των λίθων μήκους περίπου 1,30 μ. ύψους 0,28 μ. (στις χαμηλές σιρρές διπλό ύψος) και πάχους 0,50 μ., προκαλούν κατάπληξη και σ' αυτόν άκόμα, που είδε παρόμοια διατηρημένα λείψανα σ' ένα πληθος άποκέντρων ήπειρωτικών άκροπόλεων. 'Από τα 5 σπίτια, που σημειώνει ο κ. Hammond στο σχέδιό του, περιγράφει λεπτομερέστερα το νοτιώτερο, που είναι καλύτερα διατηρημένο και το όνομάζει Α. 'Η τοιχοδομία του δέν είναι άσστηρά ισχυροδομική. Παράθυρα σώζονται δυο μορφών και οι θέσεις για τα θοκάκια του άνω πατώματος διατη-

ροούνται. Τις ακριβείς διαστάσεις του, όπως και την εσωτερική διαρρύθμιση, δεν μπορεί να την ξέρουμε χωρίς άνωκαφή με ακρίβεια, αλλά περνούν τα 15X14 μ. (τό σπίτι Β' είναι ακόμα μεγαλύτερο, περίπου 28X17 μ.). Ο κ. Hammond κάμει παρατηρήσεις και συγκρίσεις με άλλα αρχαία ελληνικά σπίτια στην Όλυνθο, στην Πέλλα στη Δήλο και στην Πρίηνη, που τον οδηγούν στο συμπέρασμα, ότι (αν παραλείψουμε μία μεταγενέστερη τροποποίηση) δυο είναι τα στάδια της οικοδομής της οικίας Α': το κύριο μέρος του κτηρίου έγινε γύρω στα 300 π.χ. και το νοτιοδυτικό δωμάτιο προσετέθη περί το 200 π.χ. Της ιδίας περίπου εποχής, φυσικά, είναι και τα άλλα σπίτια.

«Ας ευχαριστήσουμε το φίλο κ. που έκαρε τα σπουδαία αυτά αρχαία της πατρίδος μας γνωστά σ' όλον τον κόσμο, και σέ μάς τους 'Ηπειρώτες! Και ας ευχηθούμε αυτή η μελέτη του να γίνει προσιώτερη στους πατριώτες μας με μία μετάφρασή της, στα ελληνικά και ν' ακολουθήσει σύντομα η δημοσίευση και των άλλων 'Ηπειρωτικών μελετών, που περιμένουμε από τον κ. Hammond.

Θεσσαλονίκη

Φ. ΠΕΤΣΑΣ

*

Δ. Θ. Πάνου.—'Οράτιος Πλάνκετ, ο μεγάλος 'Ιρλανδός συνεταιριστής.—'Αθήνα 1953.

'Ο Δημ. Πάνου, είναι 'Ηπειρώτης και άνθρωπος υπάλληλος της 'Αγροτικής Τράπεζας. 'Η επί κεφαλής έργασία του, είχε δημοσιευθεί στο Περιοδικό «'Ο Συνεταιριστής», ανάτυπο από το έργο είναι το αντίστοιχο βιβλίο.

'Ο 'Οράτιος Πλάνκετ, είναι ένας μεγάλος 'Ιρλανδός αγωνιστής της συνεταιριστικής ιδέας, στο μέρος ακριβώς που οι σχετικές προσπάθειες είχαν να πολεμήσουν με την ισχυρότατη αντίδραση των Σκώτων και 'Αγγλων μεγαλοκτηματιών του έδαφους, από τους καιρούς που η 'Αγγλία είχε κατακτήσει την 'Ιρλανδία. 'Η κατάσταση εκεί του, αγρότη είχε σιγά—σιγά καταντήσει δεινή· αλλά κάτω από τη σοσιαλιστική κίνηση, άρχισε να πνέει ο φιλελευθερισμός, που τελικά άποκατέστησε τους αγρότες στην ιδιοκτησία της γής.

Κάτω από τις πεισματικές προσπάθειες του Πλάνκετ, ο αγροτικός κόσμος, οργανώθηκε εκεί και συνεταιριστικά, και τα ιστορικά αυτής της προσπάθειας εκθέτει στο διαφωτιστικό του βιβλίο ο Δ. Θ. Πάνου, το όποιο είναι μία αξιόλογη συμβολή στην ιστορία και τα οδυσιαστικά ένδιαφέροντα της συνεταιριστικής ιδέας.

'Ο Δ. Π. καταπιάνεται με το θέμα του με σαφήνεια και ρέουσα γλώσσα και δίνει στους μελετητές της προσπάθειας Πλάνκετ, όλα τα αναγκαία στοιχεία.

Δ. Σ.

*

Γιώργου Δ. Καλφούτζου.—'Εμείς που μένουμε, κι' άλλα διηγήματα. 'Αθήνα 1958.

«...Είναι διηγήματα που πάρθηκαν όλα απ'

την ατμόσφαιρα... της τελευταίας δωδεκαετίας, των χρόνων αυτών που μέσα τους μπόρεσαν κι' έκλεισαν το πλατύστομο τρίπτυχο: Πόλεμος, Καταστροφή, Ειρήνη (που τελική κι' ολοκληρωμένη δεν την είδαμε ακόμα...), λέξεις που να ισως για πολλούς μία ροή από άδειους ήχους, ενώ για άλλους, ένα κομμάτι από τη ζωή τους...»

Κι' ένας από τους τελευταίους είναι και ο συνθέτης τους Γεώργιος Δ. Καλφούτζος: 'Ενας από όσους «μένουν». Τα διηγήματα αυτά είναι το «πρώτο χειροποίητο του βήμα», και τ' αφιερώνει στη μνήμη του «σκοτωμένου ήρωα αδερφού του 'Ανδρέα...»

Με παραστατικότητα, λυρισμό, και πρόπαντος συγκίνηση, που κατορθώνει και να τη μεταδώσει, καταπιάνεται με τα θέματά του ο Γ. Κ., και η γλώσσα του, φροντισμένη και στρωτή. Εις βέβαιον ότι σε μία καινούργια προσπάθεια, θ' αποχτήσει περισσότερο βάθος και έντονότερο στοχασμό, και θά δημιουργήσει προσωπικότερο ύφος.

Δ. Σ.

*

Σοφοκλέους Δ. Δώλης.—'Ιστορική Εισαγωγή εις το πρόβλημα της 'Αμαρτίας. 'Αθήνα 1954.

«'Εκθεσιν συστηματικήν των κατά καιρούς διατυπωθεισών», σχετικά με το πρόβλημα της άμαρτίας, «και μάλιστα των κυριωτέρων επ' αυτού αντιλήψεων και ερμηνειών» χαρακτηρίζει τη νέα αυτή έργασία του, ο 'Ηπειρώτης κι' αυτός Σοφοκλής Δ. Δώλης, 'Υφηγητής της Δογματικής και Συμβολικής του Πανεπιστημίου της Θεσσαλονίκης. Οι σχετικές μελέτες και έρευνες γύρω από το θέμα αυτό, όσο άφθονούν στους έτεροδόξους, τόσο είναι παραμελημένες στη δική μας 'Εκκλησία. 'Ο Σ. Δ. Δ., έχει ιδιαίτερα άσχοληθεί με το θέμα και υπόσχεται, ότι σύντομα θά διατυπώσει ευρύτερα και συστηματικά τα κατά το πρόβλημα αυτό, περιληπτική δε μονάχα σ' αυτό εισαγωγή αποτελεί η παρούσα έργασία, στην όποια μελετώνται κατά σειρά οι πηγές του προβλήματος, ή πριν από τον άδγονιστον περίοδο, ή άκμή του προβλήματος, ή σχολαστική και μεσαιωνική περίοδο, και οι νεώτερες και σύγχρονες περί άμαρτίας ιδέες.

Δ. Σ.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΕΚΔΟΣΗ ΑΠΑΝΤΩΝ ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗ

'Αγαπητή «'Ηπειρωτική 'Εστία»,

Τώρα που ένηλικιώθηκες κυκλοφορώντας το 25 τεύχος σου, μπορώ να χαιρετήσω τη γέννησή σου και την ανάπτυξή σου και γά σε συγχαρώ από καρδιάς για τα άτιμητα και καρποφόρα επιτεύγματα των επιδιώξεών σου.

Όταν τον Μάιο του 1952 έφτανε στην 'Αθήνα το πρώτο θνητώς τεύχος σου ή χαρά και ή

συγκίνησή μας, δέν σοῦ τό χρύβουμε, καταπνίγονταν ὑπό ἀμφιβολίες καί δυσπιστίες γιά τό τόλμημά σου.

Ἡ εὐγενικιά καί φιλόδοξη ἐμφάνισή σου, γιά τή συμπλήρωση ἑνός μεγάλου κενοῦ στόν τόπο μας, γύρω ἀπό τὰ πνευματικά καί ἱστορικά θέματά του, εἶχε ν' ἀντιμετωπίσῃ ὄχι ἀπλῶς δυσχερῇ κι' ἀνυπέρβλητα, ἀλλ' ἀληθινά ἀμείλικτα σέ σκληρότητα ἐμπόδια καί πρρβλήματα.

Ἰστέρα ὁμως ἀπό τή σημερινή νικηφόρο πορεία σου καί τήν περίλαμπρη ἐθραίωσή σου, οἱ δισταγμοί μας ἐξαφανίζονται καί μέ ὑπερηφάνεια γιορτάζουμε τὰ τρία σου χρόνια.

Τέτοια ἦταν τὰ συναισθήματα, πού μέ κατεῖχαν τήν περασμένη Δευτέρα ὅταν μιλοῦσα ἀπό τό Ραδιοφωνικό Σταθμό Ἐνόπλων Δυνάμεων Ἑλλάδος γιά τή ζωή καί γιά τό Ἔργο τῆς πρῶ ἀντιπροσωπευτικώτερης μερτῆς τῆς Ἡπειρου μας, τοῦ μεγάλου μας Χρηστοθασίλη, καί ἐξήγησα ἀπό σένα, ἀγαπητή μου «Ἡπειρ. Ἑστία», νά πρωτοστατήσῃς καί νά σταυροφορήσῃς γιά τήν ἐκδοσὴ τῶν «ΑΠΑΝΤΩΝ» τοῦ Χρηστοθασίλη.

Τήν πρότασή μου αὐτή, πού εἶναι, ὅπως πιστεύω, μέσα στά πλαίσια τῶν δραματισμῶν σου καί τῶν ὑψηλῶν σκοπῶν σου, τήν ἐπαναλαμβάνω ἀπ' εὐθείας σέ σένα καί μέ τὰ λίγα μου αὐτά θερμά λόγια μέ κάποια περισσότερη καί πρῶ συγκριμένη εὐθύνη.

Φτάνει νά δώσῃς τό σύνθημα καί σοῦ ἐγγυῶμαι ὅτι θά βρεθοῦν πρόθυμα πλᾶϊ σου ὄχι μόνον φίλοι καί θαυμασταί Ἡπειρώται καί ξένοι, πού ζῶντες τοῦ Χρηστοθασίλη εἶχαν κινηθεῖ γιά τήν ἐκδοσὴ τῶν «ΑΠΑΝΤΩΝ» του, ἀλλὰ καί πολλὰ ἀπό τὰ ἐδῶ πατριωτικά Ἡπειρωτικά Σωματεία.

Μέ βαθειά ἐκτίμησιν
ΧΡΗΣΤΟΣ ΖΩΗΜΙΧΟΣ

*

Η ΑΝΘΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΧΡ. ΖΙΤΣΑΙΑΣ

Ἀγαπητή Ἡπειρωτική Ἑστία,

Μέ συγκινεῖ βαθύτατα ἡ ἐκτίμησή κι' ἡ ἀγάπη πού ἐκδηλώνουν πάντα καί σέ κάθε εὐκαιρία, οἱ συμπατριῶτες μου γιά μένα.

Αὐτό μέ τιμᾷ, καί μοῦ εἶναι ἐξαιρετική χαρά καί ἱκανοποίησις. Τό ὅτι ὁ κ. Ἡρακλῆς Ἀποστολίδης δέν μέ συμπεριέλαβε στήν ἀνθολογία του, αὐτό δέν εἶναι λόγος, γιά νά πικραθῶμε. Ἐστῶ καί ἀν τυχαίη νά εἶναι καί ὁ κ. Ἀποστολίδης Ἡπειρώτης.

Μόνον μία ἀπορία προξενεῖ αὐτό, ἰδιαίτερα σέ μένα, δεδομένου ὅτι, ὁ ἀνθολόγος, μοῦ εἶχε σταίλει νά ὑπογράψω ἐπὶ τῇ ἐκδόσει, τοῦ ἐπιτρέπω νά ἀνθολογήσῃ τό ἔργο μου.

Γιά μένα, ἡ ποίησις δέν ἀποτελεῖ σκοπὸ φιλοδοξίας, ἀλλὰ θρησκεία καί πίστις καί νομίζω, Ἀγαπητή μου Ἑστία, πῶς μπορῶ νά ὑπάρχω, καί ἐξῶ ἀπὸ μία ἀνθολογία.

Μέ θερμὸς χαιρετισμοὺς
ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ ΖΙΤΣΑΙΑ

Η ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΣΠ. ΛΑΜΠΡΟΥ

Ἀγαπητή «Ἡπειρωτική Ἑστία»,

Εἰς τὴν σελίδα 471, στ' ἑ. 9—10 τοῦ 25ου τεύχους σου καί εἰς τὴν μελέτην τοῦ ἐκλεκτοῦ ἱστοριοδίφου κ. Νίκ. Πατσάλη, διάβασα μετ' ἐκπλήξεως ὅτι ὁ σοφὸς κατήγηγτης Σπυρίδων Λάμπρος κατάγεται ἀπὸ τὸ Συρράκον. Ἀναμφιβόλως θὰ πρόκειται περὶ παραδρομῆς διότι ὁ Λάμπρος, συγγραφεὺς μου, εἶναι γνωστὸ ὅτι κατάγεται ὄχι ἀπὸ τὸ Συρράκον ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς Καλαρρυῖτες τῶν Τζουμέρκων, ὅπου ὑπάρχουν καί τὰ εἰρεπία τοῦ ἀρχοντοῦ τῆς οἰκογενείας του.

Μέ βαθειά ἐκτίμησιν πρὸς τὴν τεράστια προσφορά σου στὰ Ἑλληνικά Γράμματα καί τὴν Ἡπειρόν μας.

Η ΜΑΝΝΑ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΙΩΤΟΥ

Καλλιόπη Δύκα

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ

ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Αἱ διαλέξεις μας

Τὴν 6ην Ἰουνίου ἡ «Ἡπειρ. Ἑστία» ἔδωσε εἰς τὸ Στρατιωτικόν θέατρον τῶν Ἰωαννίνων ἐνδιαφέρουσα διάλεξιν, μετ' ὀμιλητῇ τῶν Βολιώτην λαογράφων καί ἱστοριοδίφην κ. Κίτσον Μακρῇ καί θέμα: Ἡπειρώτες τεχνίτες στὸ Πήλιο» πλαισιωμένην μετ' 25 φωτεινῶν προβολῶν ἔργων ζωγραφικῆς, ἀγιογραφίας, βυζαντινῆς καί ἀρχιτεκτονικῆς πού ἔκαμαν πολλὴν ἐντύπωσιν. Ὁ ὀμιλητῆς μετ' καλλιέπειαν γλώσσης, ἀνετη καί ψυχολογημένη, ἔκτασι τῶν πρῶ ἐνδιαφερόντων σημείων τοῦ θέματός του, παρουσίας μετ' τὴν εὐσυνείδητη ἐρευνά του τὰ θαυμάσια ἐπιτεύγματα τῆς παλαιότερης Ἡπειρωτικῆς Τέχνης στὸ Πήλιο τῆς Θεσσαλίας. Ἡ διὰ λέξεις τοῦ κ. Μακρῆ, ἐσημείωσε πλήρη ἐπιτυχία.

*

Θίασος Λαμπέτη—Παπα—Χόρν

Οἱ λίγες παραστάσεις πού ἔδωσε στήν πόλιν μας ὁ ἐκλεκτὸς θίασος Λαμπέτη—Παπα—Χόρν, μᾶς πρόσφεραν τὴ δυνατότητα νά ἐκτιμήσωμε ἑλλημὶα μὴ φορὰ τὴν ἀξία τριῶν ἀπὸ τοὺς κορυφαίους τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου ἡ νά τὴ διαπιστώσωμε, ὅσοι ἀπλῶς ἀπὸ τίς κριτικὰς τὴν εἶχαμε σανατοῦν.

Δέν μπορεῖ κανένας νά πῇ ὅτι τὰ ἔργα πού εἶδαμε ἦταν ἀπὸ τὰ καλύτερα πού θὰ μπορούσε νά μᾶς παρουσιάσῃ τὸ θαυμάσιο συγκρότημα. Κι' ὅσοι τὰ παρακολούθησαν θὰ συμφωνήσουν ὅτι ὑστερεῦσαν μπροστὰ σὲ ὅσα εἶδαμε ἐδῶ καί λίγος καιρὸ ἀπὸ τὸ Διαμαντόπουλο. Ἀν ἐξαιρέσωμε τὸ χαριτωμένο «Σπουργιτάκι» καί τὸ κλασσικὸ πιά «Κουρῆλι», τὰ ἄλλα τρία ἦταν ἔργα μέτρια, πού ἐν ἀντέχουν στὴ σκηνή, ἀντέχουν μόνον καί μόνον γιὰτὶ μπόρουν νά τὰ ξαναπλάθουν οἱ ἡθοποιοὶ πού ὑποβύονται τοὺς βασικούς ρόλους.

Ὅπως ἐθέποτε ὁμως ἐξῶ ἀπὸ τὴν καθαρά ψυχάγω-

γική—ίσως—ίσως και κοσμική πλευρά—πρέπει να ομολογήσουμε ότι μπόρεσαμε να απολαύσουμε μερικά δώρα πραγματικής αισθητικής χαράς. πού, ως ξανατονισθή, οφείλεται στους ήθοποιους περισσότερο. Η θαυμάσια υποκριτική, ή ξεχωριστή χάρη, και ή φυσικότητα της κ. Λαμπέτη, το άφογο παίξιμο και ή φινέτσα του κ. Παπα σε όλους τους ρόλους. πού λές κι' ήταν γραμμένοι στα μέτρα του, ή άνετη κίνηση, του άνεξάντλητου κ. Χόρν ήταν κάτι, πού για πολύν καιρό θα θυμούνται οι Γιαννιώτες. Αν μάλιστα ληφθή υπόψη πώς το άνοιχτό, το θερινό θέατρο, αφαιρεί πολύ άπό την έντύπωση πού δημιουργεί ο κλειστός χώρος σε άκουσική του, θα όμοιογηθή πώς ή αξία της εξαιρετικής τριάδας πρέπει νάναί πολύ μεγαλύτερη. Δέν έχομε παρά τά ευχθηόυμε να τους ξαναδούμε στο χειμερινό «Όρφέα».

*

Η διάλεξις του κ. Γ. Θεοδωρίδη

Τήν 3ην Ιουνίου ο Συμπατριώτης Συν]ρχης έ.ά. και ιστοριοδίφης κ. Γεωργ. Θεοδωρίδης έδωσε στήν Αθήνα και στήν αίθουσα του «Παρνασσού» ενδιαφέρουσα διάλεξη με θέμα «Η συμβολή των Βορείων Ελλήνων εις την άπελευθέρωσιν του Γένους». Ο όμιλητής έτόνισε ιδιαίτερα τους δεσμούς των Ηπειρωτών και Μακεδόνων τους όποιους έχαρακτήρισεν ως «δωριάζοντα λαούς και έχοντα παρομοίαν ψυχρόσυνθεσιν, συγγενή νοοτροπίαν, ήθη και έθιμα». Τήν διάλεξιν ώργάνωσεν ή Ένωσις Βορείων Ελλήνων.

ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΟΥ ΙΟΥΝΙΟΥ

1. Διά τηλεγραφημάτων των πρὸς τήν Κυβέρνησιν οι Ηπειρώται παντός επαγγέλματος και πάσης τάξεως, ως και τά σωματεία, οργανώσεις κλπ σπεύδουν νά δηλώσουν συμμετοχήν των εις τό Έθνικόν Παραγωγικόν δάνειον.

2. Ο έκ του έξωτερικού επανελθών όμογενής κ. Σουρέλης άποφάσισε όπως άνεγείρῃ εις Ιωάννινα και εις τόν χῶρον του οικουέδου «Φίξ» έν έκ των πλέον συγχρονισμένων κινήματοθεάτρων.

—Καθ' άπασαν τήν Ηπειρον παρατηρείται ζωηρά εκδρομική κίνησις.

3. Η παραγωγή σιτηρών εις τήν περιοχήν Άρτης προβλέπεται λίαν ικανοποιητική.

—Διά τήν εκτελουμένην εις τήν περιοχήν Κονίτης γεωργικῶν έργων οι κάτοικοι θά καταστούν αδιάρκεις εις πολλά είδη προϊόντων.

4. Απεφασίσθη ή ίδρυσις 6 Ιατρείων εις τόν νομόν Θεσπρωτίας.

5. Αί άρχαι και οργανώσεις των πόλεων της Θεσπρωτίας δι' υπομνημάτων των έζήτησαν όπως διοχεταθῇ και εις τήν περιοχήν των ρεύμα έκ του υδροηλεκτρικού εργοστασίου Λούρου.

6. Εις τό Στρατιωτικόν θέατρον Ιωαννίνων έδόθη υπό της «Ηπειρωτικής Έστίας», διάλεξις με όμιλητήν τόν έκ Θεσσαλίας λόγιον κ. Κ. Μα-

κρήν και θέμα: «Ηπειρώτες τεχνίτες στό Πήλιο».

7. Εις Ηγουμενίσταν έγινόντο τά έγκαίνια της θεμελιώσεως του νέου Μητροπολιτικού ναού της πόλεως.

8. Γενικός Έπιθεωρητής Στοιχειώδους Έκπεδεύσεως Η' περιφέρειας έτεποθετήθη ό κ. Γιαν νακόπουλος.

9. Απέφασίσθη ή ανάπτυξις 40 εισέτι κλινών εις τό Σανατόριον Ηπείρου πρὸς θεραπείαν άπόρων φυματιώντων.

10. Εις Α' εκπαιδευτικήν περιφέρειαν Άρτης συνεστήθη βιβλιοθήκη δημοδιδασκάλων.

12. Ανέλαβε τά καθήκοντά του ό νέος Εισαγγελεύς Έφετών κ. Παπαγεωργίου.

13. Παρουσία των Α. Μ. των Βασιλέων, των Υπουργών κ.κ. Παπαγιάννη, Πρωτοπαπαδάκη, Δημάρατου, Εύταξια κλπ έτελέσθησαν τά έγκαίνια του υδροηλεκτρικού εργοστασίου του Λούρου.

14. Έξητήθη παρά του Υπουργείου Παιδείας ή έπισκευή της τουριστικής όδου Ιωαννίνων πρὸς τό Μαντεϊόν Δωδώνης.

16. Υπό του ΟΤΕ έξεδόθησαν έντολαι διά τήν τηλεφωνικήν σύνδεσιν των κοινοτήτων Φατηρίου, Αγίας Κυριακής, Έλαταριάς, Δέλιανης, Νεοχωρίου, Σαλονίκης, Προδρομίας, Αχλαδιάς Λύκου, Δειάς, Μαυρουδίου, Βορτοπίου και Κοκκινόλιθαρίου Θνοπρωτίας.

18. Χάλαζα πεσοῦσα εις πολλάς περιοχάς του νομού Ιωαννίνων προκάλεσε σημαντικές καταστροφάς εις τήν παραγωγήν.

19. Διά πράξεως του Υπουργικού Συμβουλίου έπετράπη ή αίγοδοσκή επί έξάμηνον.

20. Ο άφιχθείς εις Ιωάννινα ύφυπουργός των Στρατιωτικών κ. Δημάρατος μετέβη μετά του Γεν. Γραμματέως του Έθνικού Ιδρύματος κ. Πόγγη εις Κόνιτσαν και Γυφτόκαμπον Ζαγορίου, πρὸς εξέτασιν των διανοιγομένων δασικών όδών. Ως έγινώσθη τό Έθνικόν Ιδρυμα θά χορηγήση και νέον δάνειον εις τόν Α' Δασικόν Συνδεσμον Ζαγορίου, εις όν θά υπαχθούν και κοινότητες της περιοχής Κονίτης, ίνα συνδεθῇ όδίκως και ή περιοχή αυτή μέσω Ζαγορίου.

22. Εις τήν περιοχήν της Ηπείρου οὐδέν κρούσμα πολυκυμελίτιδος έσημειώθη.

24. Εις πολλά, σημεία της υπαίθρου έσημειώθησαν καθ' όλην τήν έβδομάδα θύματα έκ πτώσεως κεραυνών.

25. Εις Κόνιτσαν ιδρύθη Συνδεσμός των Κοινοτήτων της περιοχής Γράμμου.

26. Η Μονή Μακραλέξη παρά τήν Λάβδα-νην Πωγωνίου άνεγνωρίσθη ως αρχαιολογικόν μνημείον.

27. Εις Άρταν επ' ευκαιρία του έορτασμού της επετείου της πόλεως έγινόντο αὐθορμήτως λαϊκαι εκδηλώσεις υπέρ της Κύπρου και της Βορείου Ηπείρου.

29. Η παραγωγή πρώτων καλλιεργειών εις τό λεκανοπέδιον Ιωαννίνων είναι ικανοποιητική.

30. Η μερική έκλειψις ήλίου έγινε όρατή εις Ιωάννινα.

Ἡ ἑορτὴ τῆς Παιδουπόλεως

Τὴν 27ην Ἰουνίου στὴν ἐδῶ Παιδόπολι «Ἀγία Ἐλένη» δόθηκε καλλιτεχνικὴ ἑορτὴ μὲ τραγούδια, ἀσκήσεις, χοροὺς καὶ ἐκθεσὶ χειροτεχνημάτων τῶν 260 ὑποτρόφων τῆς, ποὺ σημειώσε ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία.

*

Ἀποκαλυπτήρια Ἡρώου Ἀρτης

Τὴν 27ην Ἰουνίου καὶ μὲ τὴν εὐκαιρίαν τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς ἐπετείου τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς πόλεως, ἔγιναν στὴν Ἀρτὰ μὲ κάθε ἐπισημότητα τὰ ἀποκαλυπτήρια τοῦ Μνημείου—Ἡρώου τῶν περόντων, ποὺ φιλοτέχνησε ὁ γνωστός στὸ πανελλήνιο γλύπτης κ. Νικόλαος. Τὸ μαρμάρινον Ἡρῶν τῶν περόντων ποὺ ἀνηγέρθη δαπάναις τοῦ Δήμου εἰς τὴν πλατεῖαν «24η Ἰουνίου» ἀπεκάλυψεν ὁ Γενικὸς Διοικητὴς Ἡπείρου κ. Κλεομ. Τσιτοτσας. Ἀκολούθως ὁ πρωτεργάτης τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ Ἀγματοῦ Ἀρτῶν κ. Ἰωάνν. Παπαβασιλείου ἐξεφώνησε ἐμπνευσμένο λόγο ἀποτίσας φόρον τιμῆς καὶ ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης πρὸς τοὺς περόντας.

*

Διὰ τὴν ἀλύτρωτον Ἡπειρον

Ἵστερα ἀπὸ τὴν τελετὴ τῶν ἀποκαλυπτηρίων τοῦ Ἡρώου καὶ μὲ πρωτοβουλία τοῦ ἀξίου Ἱεράρχου Ἀρτης, ἔγινε στὴν πλατεῖαν «Σκουφᾶ» μεγάλη λαϊκὴ συγκέντρωση διαμαρτυρίας ἐναντίον τῶν σφαγιασθῶν τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ λαοῦ. Μὲ πρωτοφανεῖς ἐκδηλώσεις ὑπὲρ τῆς Βορείας Ἡπείρου, ὠμίλησαν πρὸς τὸ συγκεντρωμένο πλήθος ὁ Σεβασμιώτατος Σερραφείμ καὶ ὁ Γυμνασιάρχης κ. Στεφ. Παππᾶς.

Σεβασμιώτ. Εὐλ. Κουρ., Ἀθήνα.—Μᾶς συγκινεῖ βαθύτατα ἡ τέτοια ἀναγνώρισις τῆς προσπαθείας μας· ἂν ἔλλειπε καὶ ἡ ἡθικὴ ἐνίσχυσις τῆς πνευματικῆς μας ἡγεσίας θὰ ἦσαν προβληματικὸς ὁ ἀγώνας μας γιὰ τὴν ἐπιδίωξη τῆς «Ἡ. Ε.». Συνεργασία ἐλήφθη. Χρυσ. Ζιτσ., Θεσσαλονίκη.—Δίκαια σὰς ἐπεφυλάξαμε στὸ τεῦχος αὐτὸ μιὰ ξεχωριστὴ τιμὴ. Καὶ τὸ δεύτερο ἔφτασε ἐγκαιρὰ. Ἀγγ. Παπ., Ἀθήνα.—Καὶ τὰ «νεανικά ἀμαρτήματα» θὰ πρέπει νὰ παίρνουν κάποτε τὴν θεοῦλα τους μέσα στὴν ὠριμὴ πνευματικὴ παραγωγή... Περιμένουμε πάντοτε τὸ Λαγουμιτζή. Μὲ πρώτη εὐκαιρία θὰ σὰς στείλουμε τὸ ἀνάτυπο. Κωνστ. Λαζ., Ἀθήνα.—Δημοσιεύεται· Περιμένουμε εἰδήσεις σας γιὰ ὅ, τι σὰς στείλαμε. Δ. Σ. Σουλ., Ἀλεξάνδρεια.—Συμμορφωθήκαμε μὲ τὴν ὑπόδειξή σας· εἶναι δέκα ὀκτώ. Γ. Παῖσ., Χιονιάδες.—Πρέπει νὰ ἐνδιαφέρῃ εὐρύτατο κύκλον μελετητῶν ἢ ἐργασίας σας, θὰ ἐπικοινωνή-

σουμε κι' ἐμεῖς μὲ τὸν κ. Β. Χρ. γιὰ τὴν ἐκδόσιν τῆς. Κ. Γ. Μαντ., Ἀρτὰ.—Θὰ δημοσιευθῇ στὸ ἐπόμενο. Περιμένουμε κι' ἄλλη συνεργασία σας. Πέτρ. Γαλδ., Θεσσαλονίκη.—Θὰ συνεννοηθούμε ὅταν περάσετε ἀπ' ἐδῶ γιὰ ὅλα· εὐχαριστοῦμε γιὰ τὴν προθυμία σας. Τὸ ἀρθρο τοῦ Ἰ. Οἰκ. δημοσιεύθηκε πρὸ καιροῦ. Φωτ. Πετσ., Θεσ)κη.—Ἦταν καιρὸς νὰ ἐπικοινωνήσουμε· εὐχαριστοῦμε γιὰ τὸ ἐνδιαφέρον σας· κρατᾶμε καλὰ. Τὸ ἐνα δημοσιεύεται τώρα. Γ. Θεοδ., Ἀθήνα.—Χαιρόμαστε γιὰ ὅ, τι ἐπιτελεῖτε· πρέπει ν' ἀποφασίσετε τὴν ἐκδόσιν. Περίληψη τῆς ομιλίας σας στὸν «Παρνασσό» ἐδημοσίευσεν καὶ ὁ ἐγγχώριος τύπος. Τὸ ἱστορικὸ σημείωμά σας τὸ κρατοῦμε καὶ θὰ δημοσιευθῇ ἀργότερα. Παν. Χρ., Θεσσαλονίκη.—Σὰς γράψαμε ἰδιαίτερως· ὁ Β. Μ. δὲν ἔλθε ἀκόμη· θὰ κάνουμε ὅ, τι πρέπει. Σὰς εὐχαριστοῦν ὅλοι. Νικ. Δελ. Κοζάνη. Σὰς στείλαμε ὅ, τι ζητήσατε γιὰ τὴν Δημοτικὴ Βιβλιοθήκη καὶ σὰς γράψαμε ταχ)κῶς. Ἀλ. Κουτσ. Μέτσοβον.—Θὰ λάβετε ταχ)κῶς καὶ τὰ ὑπόλοιπα ποὺ ἐκ παραδρομῆς δὲν σὰς ἐστάλησαν. Τακ. Τσ., Ἀθήνα. Πάντοτε θερμὰ καὶ πάντοτε ἐνθουσιώδη τὰ γράμματά σας μᾶς ἐνισχύουν καὶ μᾶς ἐμψυχώνουν... Στὸν Τ. Δ. στείλαμε τίς τελευταῖες μας ἐκδόσεις καὶ στοὺς Α. Χρ. καὶ Β. Οἰκ. θὰ γράψουμε. Κίτσ. Μακρ. Βόλο. Θὰ θυμούμαστε πάντα μὲ εὐχαρίστησιν τὸ πέρασμά σας ἀπ' τὰ Γιάννινα. Εὐχαριστοῦμε θερμὰ γιὰ ὅσα γράψατε καὶ χαιροῦμε ἐγκάρδια τὴν συντροφιά σας. Ἰδιαίτερα εὐχαριστοῦμε τὴ φίλη Τ. Π. γιὰ τὰ ὑπέροχα τοπία ποὺ μᾶς ἐστειλε. Θὰ σὰς γράψουμε. Π. Γιανν. Ἀθήνα.—Ἐφθάσε ἀργὰ στὰ χέρια μας. Ἡ ἐπιτροπὴ ἐπιμελείας ὕλης θὰ τὴν ἐξετάσῃ—ὅπως πάντα—μὲ σιτοργή. Εὐχαριστοῦμε γιὰ ὅλα. Κ. Σ. Κων. Γουριό (Μεσολογγίου).—Ἐίμαστε ἀπόλυτα σύμφωνοι μὲ τὴν πρότασή σας, θὰ τὸ στείλουμε πρὸς ἐσχῶς. Ἐν τῷ μεταξὺ πιστεύουμε ὅτι τὰ ἀνέκδοτα ἐγγράφα περὶ Ἀλῆ Παρῶ ποὺ ῥημάτε θὰ παρουσιάσουν πολὺ ἐνδιαφέρον. Ὁ κοινὸς φίλος Φ. Π. γύρισε ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν στὴ Θεσσαλονίκη, ὁδὸς Μακεδονίας 90.—Ἀθ. Παπ. Ἀθήνα. Πιστεύουμε νὰ μὴ φθάσῃ τοὺς... ἐπὶ χρόνους τοῦ Λουκῆ Δάρη, ἀλλὰ θὰ σὰς γράψουμε ταχ)κῶς γιὰ ὅλα. Κυπ. Χρυσ., Λευκωσία.—Μᾶς συγκινεῖ ἰδιαίτερα οἱ ἐκδηλώσεις σκληρῶν ἀδελφῶν· Ὁ Γ. Πρ. εἶναι συνεργάτης καὶ φίλτατος συμπατριώτης· Τὰ Κυπρ. Γράμματα μὲ τὰ ὅποια ἀνταλλάσσουμε τεύχη μας, παρέλειψαν νὰ ἀναφέρουν τὴν Ἡπειρωτικὴ καταγωγή του. Πήραμε ὅτι στείλατε καὶ εὐχαριστοῦμε θερμὰ. Χρ. Ζωημ., Ἀθήνα.—Δημοσιεύεται· θὰ δώσουμε συνέχεια στὴν ἀξία κάθε προσοχῆς πρότασή σας, εὐχαριστοῦμε γιὰ τίς θερμὰς ἐκφράσεις σας. Κλ. Α. Παπ. Ἀθήνα.—Ἀποκαταστήσαμε τίς παραλείψεις σύμφωνα μὲ τίς οδηγίες σας. Σπ. Παπ. Ἀ. Καλεντίνη.—Πήραμε τὴν συνεργασία σας τὴν ὁποίαν καὶ θέσαμε ὑπ' ὄψιν τῆς Β. Ε. Ὑλῆς. Κωνστ. Βλ., Ἀθήνα.—Θὰ σὰς γράψουμε ἰδιαίτερως· θὰ στείλουμε καὶ στοὺς δυο. Νικ. Πάπ., Δράμα.—Ἐστάλησαν ταχ)κῶς γράψαμε. Κ. Α. Δισμ. Ἀθήνα.—Λάβαμε καὶ εὐχαριστοῦμε· θὰ ἐπανέλθουμε. Α. Μαλμ., Χανιά.—

Θερμότερα εδχαριστούμε· ὁ 16ος τομ. τοῦ 1941 εἶναι ὁ τελευταῖος. *Ἀχ. Βάντζ.*, *Ἀθήνα*.—Δέχαμε καὶ εὐχαριστοῦμε. *Χρ. Εὐάγγ. Μεσολόγγι*.—Εὐχαριστοῦμε γιὰ ὅλα· παρακολουθοῦμε τὴν ἀρ-βογραφίαν σας, συγχαρητήρια. *Νικ. Πατσ.*, *Ἀθή-να*.—Σὰς τὰ στείλαμε ἀεροπορικῶς· πόσα ἀκόμη θέλετε; *Μιχ. Κατσ.*, *Νέαν Ὑόρκην*.—Τὰ πήρα-με· εὐχαριστοῦμε γιὰ ὅλα. Θὰ σὰς γράψουμε ἰδι-αιτέρως. *Γ. Σιν*, *Πάτριαι*.—Θὰ ἐπαναεξετάσου-με· εὐχαριστοῦμε. *Δημ. Νταν. Πιπουντ Μασς*.—Τὰ συνεχῆ δεῖγματα τοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ τῆς ἀγάπης σας γιὰ τὴν πνευματικὴν μας προσπάθεια μᾶς συγκινοῦν θαυτάτα. Σὰς γράφουμε ἰδιαιτέ-ρως. *Ὁ Β'* τόμος τῆς ἱστορίας «*Η ΗΠΕΙΡΟΣ*» θὰ δοθῇ καὶ πάλιν σὲ φυλλάδια· ἐλπίζουμε νὰ ἐτοι-μασθῇ καὶ ν' ἀρχίσῃ ἐντός τοῦ τρέχ. ἔτους. *Ρωμ. Ν. (Καμέλια) Ἐναῦθα*.—Στρωτὸς ὁ στί-χος σας κατὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος, ἀλλ' ἡ ἐμ-πνευσή σας κινεῖται μέσα στὰ κοινὰ καὶ τετριμέ-να. Φαίνεται ἀκόμα ἐπηρεασμένη ἀπὸ τὰ ποιή-ματα γνωστῶν νεοελλήνων ποιητῶν. Προσπαθήστε νὰ ἀπαλλαγῇτε ἀπ' ὅλλα αὐτὰ καὶ πάλι ἐδῶ εἴ-μαστε. *Σπ. Κουταβ.*, *Ἀθήνα*.—Εἶναι κατώτε-ρο ἀπ' τὸ προηγούμενον πού σας δημοσιεύσαμε. Περιμένουμε κατὰ καλλίτερον. *Φωτ. Τσ. Ρόδον*.—Ὁς σύνολο κάτι πάει νὰ πῇ ἀλλὰ στὰ ἐπὶ μέρους τμήματα ἔχει πολλές ἀδυναμίες. Γράφετε π.χ. «*Νὴ πλανηθῶ ἀσυντρόφευτος ποθῶ μέσ'*» στὰ χω-ρὰ | ὅπου κουρνιάζουν σπαικὰ κατ' ἀπ' τὸ κρῦο χιόνι. | προσμένοντας τὴν ἀνοιξὴ γιὰ νὰ γεν-νοβολήσουν».—Ποῖο κουρνιάζει λοιπόν; Τὰ χω-ράφια; Πρέπει νὰ τὸ δουλέψετε πάλι καὶ νὰ τὸ ξαναστειλετε. *Κ. Τσιλιμ. Κωνσταντινού-πολιν*.—Διαπνέονται ἐθέτῃ ἀπὸ ἐθνικὸ παλινὸ τὰ δημιουργήματά σας ἀλλὰ δὲν μπορεῖ νὰ ὑπο-στηρίχῃ ὅτι ἔχουν τίς ἀξιώσεις ποιημάτων. Δια-βάστε πολὺ ἀκόμη καὶ γράφετε. *Νικ. Τεντ*.—Οἱ στίχοι σας δείχνουν πῶς ἔχετε ταλέντο. Χρειά-ζεται μόνον ἡ ἐκδήλωση τοῦ ταλέντου σας αὐτοῦ νὰ βρῇ τὸ σωστὸ δρόμο τῆς. Περιμένουμε κι' ἄλ-λα σας ποιήματα γιὰ νὰ σας κρίνουμε καλλίτερα. *Γεργ. Ἀλ.*, *Ἐνταῦθα*.—Τὰ ἴδια ἔχουμε νὰ πούμε καὶ σὲ σας. *Νικ. Διαμ.*, *Ἀθήνα*.—Τὸ δι-ηγημὰ σας ὄχι δημοσιεύσιμον. Ἐναδουλέψτε το.

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

Κίτσου Α. Μακρή: «Πηλιορείτικες φορεσιές», Βό-λος 1949, 6χ. 4ον σελ. 60

Ἰδίου «Παραλλαγές ἐνὸς ζωγραφικοῦ θέματος» 1950 σχ. 8ον σελ. 16

Ἰδίου «Δύο λαϊκοὶ ζωγράφοι: Γ. καὶ Α. Πα-γώνης» 1952 σχ. 8ον σελ. 52

Dr. Gilbert—Robin: «Ἡ θεραπεία τῶν ἐλαττω-μάτων καὶ τῶν κακῶν ἑξέων στὸ παιδί», 16ον ἔργον τῆς σειρᾶς «Ψυχολογία καὶ ζωή» τοῦ Ἰνστιτούτου Ἱατρικῆς ψυχολο-γίας καὶ ψυχικῆς ὑγιεινῆς. Τομ. Β'. Ἀθή-ναι 1954, σχ. 8ον, σελ. 232.

Α.Α. Πάλλη: «Ἐνητεμένοι Ἑλλήνες», Αὐτοβιο-γραφικὸ χρονικόν, Ἀθήναι 1954, σχήμα 8ον σελ. 232

Μαρία Ἀρχαδίου: Κάποιες ὥρες, Ποιήματα. Ἀθήνα 1952 σχ. 8ον σελ. 96.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝΤΙΑ ΤΟΥ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΥ ΠΝΕΥ-ΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ (Ἀκορινάτου 12 Ἀθήναι):

Γαλάτειας Σαράντη: «Ἐπιστροφή», Μυθιστόρημα, Ἀθήνα 1953, σχ. 8ον μ., σελ. 160

Γιόργου Α. Γληνῶ: «Ὁρεσ σκηπῆς», Ἐνα θεα-τρικὸ συνέδριο—ματιές, σὲ μιὰ θεατρικὴ προσφορά. Ἀθήνα 1953, σχ. 8ον, σελ. 336 κι' ἀκόμη 84 σελ. ἐκτός κειμένου μὲ πα-ραστάσεις ἀπὸ τῆ θεατρικῆ ζωῆ του.

Βασιλῆ Ε. Γαζή: «Ἀνθρώπινα τείχη», Μυθιστό-ρημα, Ἀθήνα 1954, σχ. 16ον, σελ. 152

Κ.Α. Μέριτς: «Ἡ Ὅσια Φιλοθέη», Μελέτη, Ἀ-νάπτυκον «Ἑλληνικῶν» 13ον τομ. Θεσ/κη 1954

Νεάρχου Κλαρίδης: Θρύλοι καὶ παραδόσεις τῆς Κύπρου, Λευκωσία 1954, σχ. 8ον σελ. 96

Διον. Α. Τροβᾶ: «Αἰσώπου Μῦθοι» (ἐμμετρη με-τάφραση) Ἀθήνα 1954, σχ. 16ον σελ. 184.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ: «Κρίκος» 42ον. Λονδίνον. «Πνευ-ματικὴ γενιά», 2ον. Ἀθήνα. «Σήμερινα Γράμματα», 2ον Ἀθήνα. «Ἀκτίνες» 150ον Ἀθήνα «Κρουσάλλης» 62ον, Ἀθήνα. «Κι-βωτός» 30—31ον. Πολιτικὰ φύλλα» 13ον 14ον Ἀθήνα. «Ἐπιστημονικόν Βῆμα διδα-σκάλου», 3—4ον Ἀθήνα. «Κυπριακὰ Γραμ-ματα» 228ον. Λευκωσία. «Γεν. Ἐθνικὴ Ἐ-πιθεώρησις» 86ον. Ἀθήνα. «Ὁ Πᾶν», 236—237ον Ἀθήνα. «Ἐπιτοχία διὰ τῆς ἐρ-γανώσεως» 10ον, Ἀθήνα. «Ὁ κόσμος τῆς Ἑλληνίδος» Ἰούνιος, Ἀθήνα.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

«Θεσπρωτικόν Βῆμα», Ἡγουμενίτσα. «Ἡ πειρωτικὸν Μέλλον», Ἀθήνα. «Φωνὴ τοῦ Αἰγίου» Αἰγίου. «Παναγ. Ἀγών», Ἀθήνα. «Θεσπρωτ. Νέα» Ἀθήνα. «Φωνὴ Πρωγ-νίων», Βήσσαρη.

Διευθύνσεις συμφώνως τῷ Νόμῳ

Ἐκδότης: Εὐάγγ. Α. Φακατοῦλης Δαγκλῆ 17, Μιχαήλ Χαρο. Μάνος Ἀραβαντινοῦ 1

Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Πέτρος Κ. Πασχάλης, Πρόκλου Μοναχοῦ 7

ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΗΜΕΝΟΙ ΤΟΜΟΙ
ΤΗΣ «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΣΤΙΑΣ»

Ἡ Διαχείρισις τοῦ περιοδικοῦ μας ἔθεσεν εἰς κυκλοφορίαν κυλλιτεχνικώτατα χρυσοπανόδετα καλύμματα διὰ τὴν βιβλιοδέτησιν τῶν τευχῶν τῶν συνδρομητῶν τοῦ Α' καὶ Β' ἔτους τῆς «Ἡπειρωτικῆς Ἑστίας» ὡς καὶ βιβλιοδετημένοις τόμοις Α' (τεύχη Μαΐου—Δεκεμβρίου 1952) καὶ Β' (τεύχη Ἰανουαρίου—Δεκεμβρίου 1953).

Τιμὴ καλυμμάτων καὶ τόμων

—Κάλυμμα χρυσοπανόδετον	= Δρχ. 15
—Α' τόμος χρυσοπανόδετος (Σελίδες 900)	= » 150
—Β' » » (Σελίδ. 1350)	= » 180

ΕΚΘΕΣΙΣ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

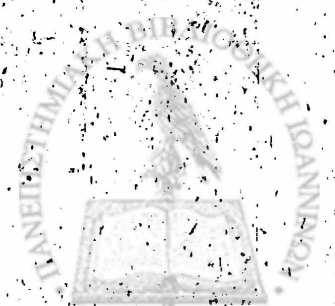
Ἡ «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ἙΣΤΙΑ» ἀποβλέπουσα εἰς μίαν πλήρη καταγραφὴν, συγκεντρῶσιν καὶ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΙΝ τῶν πάσης φύσεως Ἡπειρωτικῶν βιβλίων, μεταφράσεων, ἡμερολογίων, λευκωμάτων καὶ λοιπῆς πνευματικῆς παραγωγῆς (ἐκδομένης καὶ ἀνεκδότου) τῆς ἀσπαντοχοῦ Ἡπειρωτικῆς διανοήσεως, παρακαλεῖ θερμῶς τοὺς συγγραφεῖς, ἐκ-

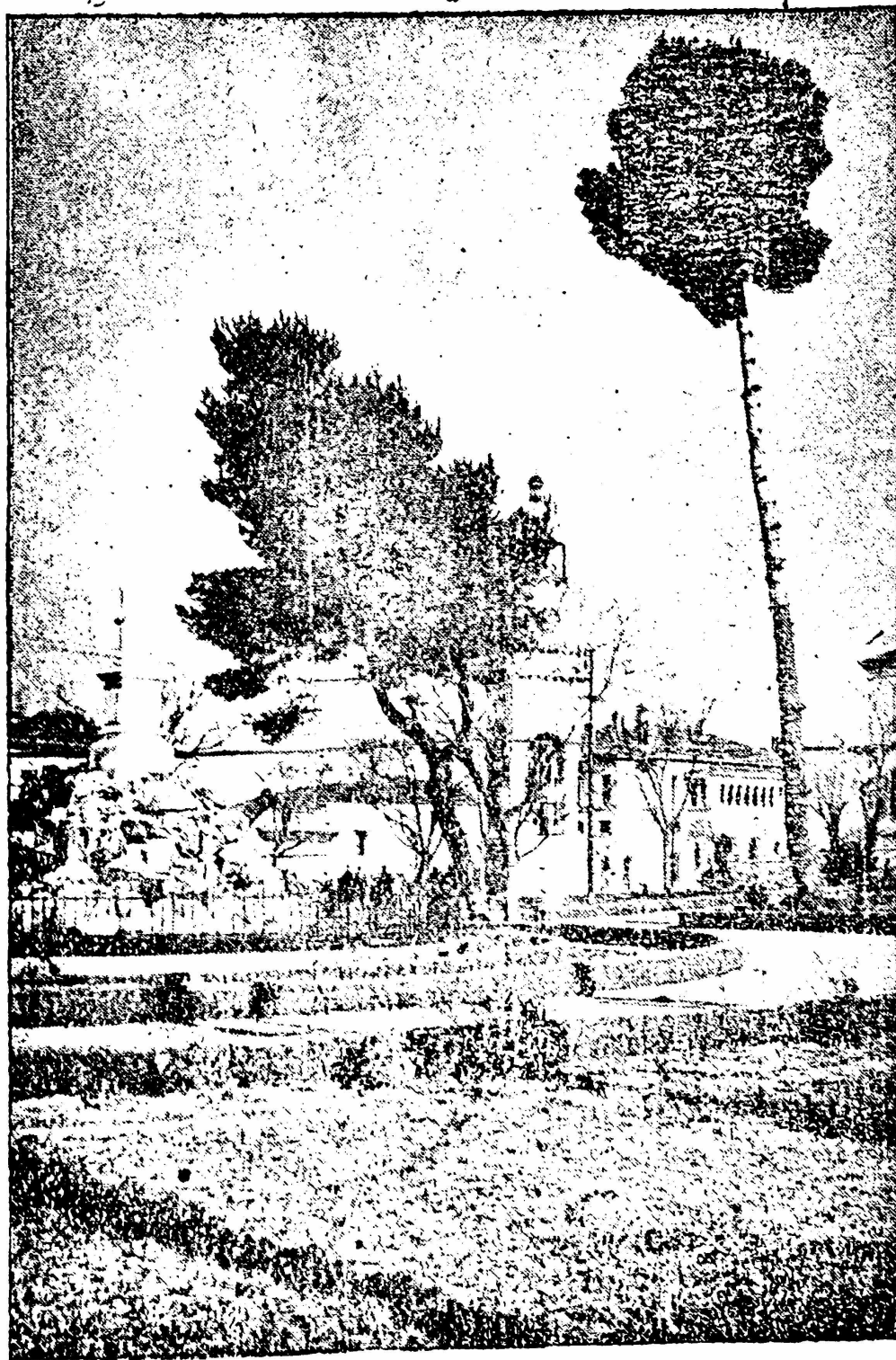
δότας καὶ κατόχους τῶν ὅπως ἀποστέλλουν, ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον τούτων εἰς τὴν παρ' αὐτῇ ὀργανομένην ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΝ ἢ ὅποια, ἐν καιρῷ καὶ μετὰ τὴν κάπως πλήρη συγκέντρωσιν τῶν Ἡπειρωτικῶν ἐντύπων θὰ ὀργανώσῃ ἐκθεσιν Ἡπειρωτικοῦ Βιβλίου εἰς Ἰωάννινα, τὰς ἄλλας πόλεις τῆς Ἠπείρου καὶ τὰς Ἀθήνας.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ κ. κ. ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ

Παρακαλοῦμεν καὶ πάλιν θερμῶς τοὺς κ.κ. συνδρομητὰς μας, τοὺς καθυστεροῦντας τὴν συνδρομὴν τῶν, ὅπως ἀναλογιζόμενοι τὰς τεραστίας ἐκδοτικὰς μας δαπάνας καὶ τὰς παντοίας οἰκονομικὰς ὑποχρεώσεις, τὰς ὁποίας ἀντιμετωπίζει κατὰ μῆνα ἡ «Ἡπειρωτικὴ Ἑστία», σπεύσουν νὰ μᾶς ἀποστέλλουν ἢ νὰ καταβάλουν εἰς τοὺς κατὰ τόπους ἀντιπροσώπους μας, τὴν συνδρομὴν τῶν συντελοῦντες οὕτω εἰς τὴν ἀπρόσκοπον συνέχισιν τῆς ἐκδόσεώς της.

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ"
ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ
ΙΩΑΝΝΙΝΑ

ΓΙΑΝΝΙΩΤΙΚΟ ΤΟΠΙΟ

[Διον. Α. Τρεβᾶ, συγγραφέας]
ἐρασιτέχνη φωτογράφου

